
1
6
491

ALBERTINI BOTTONNI

NOBILIS PATAVINI PHILOSOPHI AC MEDICI, THEORICAM ORDINARIAM IN ACADEMIA PATAVINA INTERPRETANTIS,

DE MORBIS MVLIEBRIBVS.

CVM PRIVILEGIO.

PATAVII
APVD PAVLVM MEIETVM
M. D. LXXXV.

DIVO RODVLPHO II.
IMP. CAES. D. MAXIMIL. II. F. D. FERDINANDI N: PIO FOELICI SEMPER AVGVSTO.

EA est; Cæsar Auguste, medendi facultatis præstãtia, ut sacris literis non obscure proditum sit, ex omnibus artibus Nullius, nisi medicinæ Deum opt: Max: peculiari quodam iure, & laude inuentionem sibi vendicare: Quam veritatem, sicut plerasq; alias idolomaniæ sectatores egregie fuerunt mentiendo æmulati; cum siue Apollinis medicinæ inuentum esse cecinerunt; siue Æsculapio, Chironi, Machaoni, Podalyrio, Hippocrati, Hermagoræq; & tamquàm Deorum sanguine satis, & tamquam uiris medendo de hominum genere optime meritis delubra extruxerunt, honoresq; diuinos tribuerunt: Vere autem ut dicam, quid excellentius, diuinius, & summæ

Dei potestati similius cogitari inter homines potest præclaro Medici facinore; quo à Deo primum genita, ac de in sensim ob inditam imbecillitatem ad interitum labentia, sponteq; flauiscentia corpora ex ipso ueluti defectionis cursu reuocantur; ac tamquam ui, ne staminibus ruptis concidant, retinentur, morteq; imminenti prohibentur? Hinc vulgo occasio interdum exhibita putandi non nullis, tametsi fatis cessissent ope tamen medicorum vitam esse restitutam, quod Propertius iis carminibus significauit.

Et Deus extinctum cressis epidaurius herbis.
Restituit patriis Androgeona focis.

Quod, opus heroicum ac plane diuinum adeò creditum ferè semper fuit, ut Alexandro Magno fœlicissimo Terrarum Imperatori, Saboriq; & Gingi Medorum, Sabidi Arabũ, Mithridati Persarum, Hermeti Ægyptiorum Regibus, recens uerò Mesui Regis Damascio Nepoti uel madicinã exercere, uel de Medicina scribere in delitiis fuerit, illisq; ex ea bene, & sedulo culta laudis, ac celebritatis non parum accesserit; Hæc propter eam causam adduxi, ut ostenderem, haud inepte me fecisse, qui mea addictissima in sacram, Cæsaream

Maiestatem tuam obseruantiæ declarationem ali-
quam exhibiturus, rem sacram, de medicina scili-
cet lucubrationem sacro Imperatori dedicarim;
Quem facile mihi in animum induxi munus hoc,
quale quale sit incomptum, & minime nitidum,
haudquaquam aspernaturum; cũ & magno Per
sarum Regi aqua cauis rustici uolis oblata gra-
tissima fuisse commemoretur, & ea sit Cæsareæ
Maiestatis tuæ in omnes, sed maxime in litera-
rum studiosos humanitas, ut uix quisquam in ue-
terum memoria inueniatur, qui tecum possit, &
cum gentis tuae laudatissimis seu Imperatoribus,
seu Regibus, in uirtutis huius certamine conferri:
Esset nunc mihi de clarissima stirpis tuae antiqui
tate honores iamdiu immortales assecuta, De Au
striacis Heroibus in Diuorum numerum propter
inuictam fortitudinem cooptatis, ac de splendidis-
sima uirtutum tuarum corona prætereà dicendũ,
nisi hæc toto Terrarum orbe, & plurimorum de
cursu seculorum nota sic, & comperta haberẽtur,
ut nouam de iis orationem subnectere idẽ prorsus
foret, quod meridianae solis luci ex face fulgorem,
& splendorem addere: Neq; uerò commemoratio
ne admirabilis, ac penè diuinae sapientiae, & uir-

tutis tuae ob id solum supersedere mens est, quia nobilissima sit; sed multo magis ob illud etiam, quod talis, ac tanta est, ut nulla ingenii ui, nulla dicendi facultate, nulla orationis copia pro merito satis recenseri posse uidentur: Quid enim sacra, Caesarea Maiestate tua fuit unquã aut iustius, aut fortius, aut affabilius, aut sanctius; aut deniq; ĩcorruptius? quod cum uerbis explicare integrum non sit, saltẽ (quod omnes faciunt) etiam, atq; etiam admirabor; indeq; confidam nulla me difficultate consequuturum, ut haec mea benigno animo à sacra Caesarea Maiestate tua suscipiantur: Vale Augustiss. Imperatori dum ego, & cuncti, qui Christi signum, & nomen gerimus preces, & supplicationes in tẽplis, & in priuatis aedibus quotidie facimus, Deumq; Opt. Max. ardentibus uotis oramus, ut lõgissimam uitam tuam gloriosum, tranquillum, ac diuturnum Imperium, ipsaq; uerè aurea aetas excipiat. Ex Patauio patria sua Die 28. Mensis Maij anno Domini nostri Iesu Christi 1585. scribebat Albertinus Bottonnius Sacrae Caesareae Maiestati suae addictissimus.

AD EXCELLENTISSIMVM ET DOCTISSIMVM virum D. Albertinum Bottonnium, Phisicum & Medicum Pata uinum, sibi charissimum Præceptorem, Gallus Chraplevvski Polonus.

NON tulit in terris tot commoda Cynthius olim
  Quot fers ingenii dexteritate tui
BOTTONNI, summis dignissime laudibus, atq;
  Efferat vt quisquis nomen in astra tuum
Nanq; docent tua nos uitam monumenta tueri,
  Vitam, quę vincit quicquid in orbe patet
Ortus & nostri, qui uexant, semina, morbi
  Arte hos inuicta, tu superare studes
Quod quamuis cura nobis testaris abunde
  Hic tamen & testis iam quoq;'. liber erit
Annos, pro meritis, fas sit tibi uiuere multos
  Sis decus, & secli gloria magna tui.

IN EXCELLENTISSIMI ALBERTINI BOTtonii opus de Morbis Muliebribus.

NE decor, & roseo nitidus color effluat ore,
  Neu uoret exurens liuida membra calor.
Neue recens fœtus materna procidat aluo
  Neu mors atra manus inferat ante diem.
Cultor Apollineæ Bottonnius integer artis,
  En medicam dubio tempore prębstat opem.
Ingenii monumenta pii, castissima amoris
  Pignora, fœmineis donat habere choris.
Tu virgo cum matre nouos decerpite flores,
  Certatim docto texite serta seni.

AD ALBERTINNVM BOTTONVM Incerti.

NAturæ potuit penetrare recondita si quis
Arcana, egregia aut eruere arte sua.
Hæc uni licuere tibi, seruator Apollo
Cui certam medicæ tradidit artis opem.
Quæ speciem humanam seruant, quibus artibus adsis
Fœmineis morbis, qua tener arte puer
Nutricis tenero semotus ab ubere, crescat
Integer,& quæ quis dicere cuncta queat?
Facundo monstras sermone, & pectore pleno
Ingenij profers munera rara tui.

AD LECTOREM.

FÆmineos morbos, medica quos Nullus in arte
Siue aperire potest, seu remouere magis,
Excellens docet Hic auctor, causasq; repellit,
Vt sit Acidaliæ cara puella Deæ.

ALBERTINI BOTTONNI PHILOSOPHI AC MEDICI.

PRÆFATIO.

CAP. I.

SI in arte medica tractatio aliqua utilis reperitur uel futuro medico omnium maximè necessaria mente excogitari potest illa certè, quæ de morbis muliebribus agit constanter & citra aliorum controuersiam censeri debet. Hæc .n. illorum malorum doctrinam continet, quæ Symptomatum magnitudine & freqnentia, numero & uarietate, resistentia & actiuitate, latenti malitia & manifesta sæuitate, cognoscendi deniq; obscuritate, & curandi difficultate cætera omnia, quæcunq; naturalem humani corporis statum euertere possunt, longè lateq; superare uidentur. Quod sanè fuit in causa, ut de his ad scribendum magis potuerint meorum studiosorum assiduę hortationes, quàm à tanto & tali negocio me auertendum, plures & grauissimæ occupationes, quibus & publi-

Vtilitas tractandorum.

Morborum mulieb. magnitudo.

Scribendi occasio.

 co do-

co docendi munere iam diu detineor, & ægrotantium assiduis uisitationibus distrahor. His igitur, ut animi mei propensionem significarem, & pro uiribus aliqua ex parte satisfacerem, Deo duce institutum aggredior; ea tamen ratione, ut prætermissa omni dicendi obscuritate & difficultate quæ Iuuenes à legendis ueterùm libris dehortari solent, ea solum prosequar, quæ ad scopum consequendum magis præstare uidebuntur. Quod factùrum mihi facilè persuadeo, si uanis quæstionibus neglectis, duo tantum in examinandis singulis affectibus explicanda proposuero. Quorum primum ad illorum cognitionem attinebit. secundum uerò ad eorundem rectam curandi rationem magis spectabit: quæ duo in hoc dicendi genere, tanta sunt affinitate coniuncta, ut ab eximio Medico, non nisi frustrato fine separari, & patientis iactura diuelli possunt. Quis enim oblatum sibi morbum profligare audebit, nisi illius naturam, speciem ac uim ante omnia calluerit? Quis medica præsidia salutariaq; remedia cognoscere, uel in usum deducere propria laude profitebitur, si ea ignorauerit, quæ illorum certam inuenrionem & congruam administrationem lucidè patefaciunt? Quis deniq; morborum euentum, hoc est, longitudinem & breuitatem prædicere, salutemq; uel mortem uaticinari poterit, si illa neglexerit, quæ ad id præstandum, non solum summè necessaria sunt, uerùm etiam Medicum uenerandum & admirandum reddere possunt? Hinc iurè & non aliundè præsidiorum omnium inuentio oritur: hinc inuentorum recta administratio deducitur: hinc deniq; in debellandis morbis cita, tuta, & iucunda curatio tantùm prodibit. Sine his igitur uana omnino erit omnis nostra medela, inanis quicunq; labor, frustra conatus nostri in operando apparebunt. Quapropter futuræ orationis exordium erit, rerum tractandarum ac proinde mu-

Scribendi ratio.

quæ et quot sint explicanda.

Quanta sit necessitas explicandorum.

Ordo in rebus tractandis.

liebrium morborum numerum in primis explicare . Secundo numeri huius necessitatem ostendere . Tertiò de unoquoq; particulatim differere. In quorum explicatione nominum æquiuocatione prius sublata , singulorum naturam diligenter expendam, species, causas, signa, euentum , & curandi rationem inuestigabo & demonstrabo : ut hinc proponendorum malorum integra cognitio & absoluta curatio facilè haberi possit . Intelligo autem per morbos muliebres illos, qui huic tantum sexui contingunt , ac proinde earum partium naturalem constitutionem corrumpunt, quæ uiris minimè sunt cõmunes , cuiusmodi extant mammillæ & Vterus : quarũ altera, ut formationi foetus dicata fuit: ita mãmillæ illius cõseruationi postq̃ in lucẽ editus est incumbere uidẽtur.

Nominis explicatio.

Quæ sint partes propriæ mulie.

Quibus affectibus vterus subiiciatur, Cap. II.

AB vtero autẽ exordiens inprimis satis cõstare debet eã esse corporis partẽ, quæ cuilibet morborũ ac Symptomatũ generi subiici potest, ut ex parte morbi illa afficiatur intẽperie quacunq; , simplici inquã & cõposita, sine materia & cũ materia, viuente & non viuente, quæ rursus esse potest vaporosa & humorosa, alimentalis & excremẽtitia, biliosa deniq;, pituitosa, Melãcholica & sanguinea aquosa saniosa & seminali. Hæc eadẽ pars corripitur etiã Morbis instrumentalibus, qui naturalẽ illius cõformationẽ immutãt, figurã videlicet, supficiẽ, uias, sitũ, colligantiã, magnitudinẽ & numerũ. Ad qđ morbi genus referri potest ꝑuersa vteri figura, rotunda inquã, quadrata , curua & aliorũ generũ, quæ pro naturæ modo illi non conueniunt. Immutata eiusdẽ supficies siue asperior & durior illa fuerit, siue, mollior & leuigata extiterit, ut ex inducta cicatrice contingere solet. Cauitatũ etiã aberratio secundum nimiam dilatationem uel constrictionem. Proprii loci mutatio, sursum videlicet, deorsum, ante & retrò , dextrum sinistrum ,

Vterus cuicunq; generi morb. subiicitur.

Morbi in intemperie.

Morbi istrum.

Figura.

Superfici.

Via

Situs.

foris intus; Ad quod genus pertinet vteri procidentia, & eiusdem nimia concentratio & conuulsio. In colligantia pariter vterus alteratur, quoties uicinis partibus naturaliter alligatus, à proprio loco dimouetur, & alienum occupat. Magnitudo præterea aucta & diminuta laudabilem vteri conformationem corrumpit. Ad imminutam magnitudinem spectabit tùm illius tabes, siue alimenti defectu, siue alia de causa oborta fuerit, tùm eiusdem particula aliqua dempta. Ad auctam uerò magnitudinem referri debet, non solùm illius auctio, quæ per additionem nouæ substantia familiaris & cognatæ oritur: verùm etiam illa, quæ per affluxum materiæ, copia & qualitate peccantis producitur: secundum quam rationem, quocunq; tumorum genere detineri potest, flatulento inquam & humoroso: atq; hoc rursus inflammatorio, Erysipelaceo, œdematoso, scirrhoso, & cancroso. Huc pariter referri possunt morbi illi, quicunq; numerum partium constituentium Vterum immutant, siue augendo siue minuendo id effecerint, ut merito aucti numeri posit esse Mola: merito uerò imminuti oritur defectus alicuius partis ad constituendum vterum necessariæ, siue illa ex toto fuerit abolita siue diminuta & mutilata. Tandem vterus illis etiam morbis subiicitur, qui in soluta unitate uocantur, cuiusmodi sunt ulcus, fractura, ruptio, euulsio, uasornmq; enastomasis, diapentesis, & diæresis. Si deinde vteri Symptomata consideremus, nullum erit pariter reperire genus, quo miseræ mulieres sæpius non affligantur, actione inquam læsa, qualitate mutata & exeunte mutato. Vt merito læsæ actionis siue hæc princeps fuerit siue inseruiens, triplex symptoma illi occurrat, in actione uidelicet ablata, diminuta & deprauata. Huc spectant sterilitas, rara & imbecillis conceptio, nec non etiam monstruosa: quibus accedunt concepti fœtus frustratus partus, deprauatus

Colligantia.

Magnitudo.

Tabes.

Tumor.

Mola.

Morbi in soluta unitate.

Sympt. uteri

Lesa actio.

Sterilitas imbecillitas rara cõceptio.

&magna

& magna cum difficultate factus. Penes qualitatem mutatam idem vterus afficitur calore, frigore & dolore, quemadmodum etiam in exeunte mutato læsio contingit, dum per uterum exit, quod intus detineri deberet: uel è contra intus detinetur, quod secundum naturam effluere oporteret hinc oriuntur uaria Symptomatum genera, qualia sunt suppresſio menſtruorum, diminuta expurgatio, ſtillicidium, profluuium muliebre immoderatum siue ſeminis fuerit, ut in gonorrhoea contingit, siue alterius humoris, ſanguinei uidelicet, pituitoſi, biliosi, ſeroſi & ex his permixti, quæ igitur & quot ſint vteri uicia explicauimus, huius autem numeri neceſsitas unde habeatur, ſequens cap. explicabit.

Moſtruoſa Partus fruſtratus. Partus depran. Partus difficillis. Qualitas mut. Exiens muta. Suppr. meſt. Inmoderata fluxit. Gonor Melan.

De neceſſitate & origine propoſitorum malorum. CAP. III.

EX tot enumeratis malis, quædam vtero conueniunt, ratione qua communicat cum aliis partibus corporis: quædam verò ſecundum propriam rationem. Conuenit autem cum aliis partibus penes illa, quæ eius eſſentiam conſtituunt, ab eiſdem uerò differt ſecundum ea, quæ eius eſſentiam conſequuntur, nempe penes actionem vtero propriam. Conſtat autem vniuerſa vteri eſſentia, quemadmodum & cætera omnia corporis inſtrumenta, ex duobus, partium ſcilicet ſimilarium temperatura, quę ex Elementorum mixtione oritur, unde prima compoſitio partis habetur, quæ temperaturæ ſubiectum dicitur: & partium ſimilarium inter ſe conſormatione, quæ ſecunda compoſitio ſtructura partis uocatur, ſecundum quam morborum malæ cōpoſitionis eſt ſubiectum. His accedit continuitas uel partis unitas, per quam ſingula

Vteri eſſentia. Tempera Structura Vnitas.

gula quæq; pars siue similaris siue dissimilaris fuerit, vna denominatur, & functionem unam & usum habet, quæ tertia compositio æquè conuenit utrisq; partibus, et secundum hanc vterus subiectum est morborum in soluta vnitate. Horum autem trium componentium constitutio secundum naturam, ut in qualibet alia parte sanitas est: ita eorundem prẹter naturam euersio morbus erit: Quare quot erunt compositiones genere discrepantes, totidem etiam sanitatis ac morbi genera statuenda erũt. ut mirum esse minimè debeat, si uterus in primis ratione qua triplici hac compositione prẹditus est, triplici etiam morborum genere detineatur: in intemperie uidelicet, quæ partium similarium eius immoderata, & præter naturam constitutio est, in uitiata deinde conformatione, quæ partium dissimilarium in concinna compositio dicitur, & in soluta unitate, quæ utrisq; partibus cõmunis existens, illarum continuitatem soluendo, morbũ efficit, ambabus partibus communem: quæ triplex vteri constitutio cum aliis corporis instrumentis conueniat, meritò in hoc triplici morborum genere cum eisdem communicabit: imò ob eandem rationem, consentiet idem uterus cùm cæteris partibus, secundum singulas differentias, quæ sub singulis tribus generibus collocantur: sicut enim ex triplici allata compositione præter naturam, tria primorum morborum genera nascebantur: sic in unoquoq; morborum genere, pro multiplici ac diuerso componentium numero, aliæ differentiæ ducentur, ità ut quot ea sunt, quæ singulam compositionẽ constituunt, totidem morbi oriantur. At similarium partium natura & compositio tribus potissimum constat, propria forma seu facultate de prẹdicamento substantię, propria temperatura & materia: quapropter morbus in istis tribus ponendus esset, uidelicet in propria forma mutata, & ratione huius statuunt plæriq;, oriri morbum à

Vterum triplici genere morbi affici posse.

Morbi uteri aliis partibus communes.

Similarium compositio ex tribus.

Forma substantialis non est subiectum morbi.

bum à tota substantia: quamuis ego aliter sentiam: nam forma ista, cum nec contrarium habeat, nec maius & minus suscipiat, ideò per internam suam naturam eadem semper manens, morbo aliquo affici non poterit, sicut etiam nec sana propriè dici potest: sed sanitas & ægritudo pasiones sunt corporis compositi ex contrariis & magis & minus suscipientis: ideò si forma substantialis sanitati & ægritudini subiicitur, hoc illi conuenit ab extrinseco, nempe ratione corporis, in quo & per quod opera sua exercet & manifestat. In partis verò temperatura alterationem contingere, illamq; multiplicem ac uariam, nemo est qui dubitet: quemadmodum etiam ex parte materię eadem pars immutari potest, ut materię uitia sint, nimia partis laxitas uel constrictio, tenuitas uel crasities, raritas uel densitas: per has enim partes, quibus similaria omnia constant, forma substantialis, ut per sua instrumenta in composito membro agit, & pro illarum uarietate diuersimodè operatur & patitur: Ex laudabili enim temperatura primarum qualitatum, integra oritur actio, dictis partibus propria, attractio uidelicet, retentio, coctio, expulsio & nutritio. Ex eiusdem recessu à naturali statu eędem actiones partium similarium uitiantur. A pari dicendum de secundis qualitatibus à materia ortis, quarum pariter commoderatio uel incommoderatio, est causa integrarnm læsarumq; functionũ, de quibus Galenus loquens libro artis medicinalis, statuebat, tenuẽ substantiã cerebri boni ingenii causam esse: eiusdem densitatem, bonæ memoriæ contrariis autẽ qualitatibus affectũ earundem functionum. Lesarũ subiectũ erit. Dum igitur vterus corripitur hoc primo genere morbi, quod aduenit componentibus partes similares, secundum communem rationem afficietur, non autem secundum propriam. Quapropter vteri intemperies secundum primas qualitates, morbus erit communis

In probatio aliorum.

Morbi in intemperie.

Morbi materiales.

& par-

& partium similarium gratia illi adueniens, siue hæc intemperies fuerit sine materia & cum materia. Idem statuendum est de morbo eidem vtero contingente ob excessum uel defectum secundarum & materialium qualitatum. Si pariter idem vterus consideretur penes secundam compositionem, quæ ex partibus similaribus conflata est, & ex qua oritur vteri structura seu conformatio, facultatem formatricem sequens, hæc vbi naturalem conformationem quouis modo amiserit, secundo morbi genere afficietur, quod in uitiata partis structura consistit. Structura autem & conformatio est quid commune cæteris omnibus partibus dissimilaribus, ut in hoc pariter morbi genere cum aliis plerisq; partibus vterus communicet. Tandem idem vterus non solùm conuenit cum dictis partibus per structuram simpliciter, & consequenter per morbum etiam talem structuram uitiantem: verùm etiam secundum speciales morbos sub hoc genere contentos, communionem habebit. Sunt autem huiusmodi morbi plures ac diuersi pro multiplici ac diuerso componentium numero: at uniuersa

Vteri structura.

vteri conformatio constat ex determinata forma, magnitudine, partium numero, situ, colligantia, & similibus, ex quibus aptè compositis, tota vteri naturalis conformatio consurgit: singulorum autem lapsus, à naturali conformatione, morbos speciales faciet, sub uitiata

In Forma uteri 3. species morbi.

vteri conformatione contentos, i... inprimis si vteri forma læsa fuerit, triplici morbi g[illegible] detineri possit, pro ut forma huius partis, ut etiam reliquarum omnium, in tribus potissimum consistit, in figuræ concinnitate, in conuenienti superficie, & uiarum debita latitudine & constrictione, ex quorum recessu à naturali statu, triplex species morbi oritur, in figura scilicet uitiata, in

Morbi in figura.

superficie & uiis. Vt ex parte uitiatæ figuræ vteri, morbus oriatur, qui in peruersione eius figuræ consistit, siuè vte-

ue vterus figuram planè rotundam acquisierit, aut re-ctam, curuam uel alterius generis diuersi, à propria & naturali sui figura, quæ instar alicuius cucurbitæ habetur. Ad morbum uerò in superficie, ordinabitur nimia asperitas uel lenitas vteri. Ad morbum in cauitate reducitur nimia vteri constrictio, uel eiusdem excedens amplitudo. Merito numeri subiicitur morbo tùm in numero aucto, ut cum in illo caro superflua adnascitur, uel imminuto, ut cùm aliqua pars vteri constitutiua desideratur. A conuenienti uerò magnitudine recedere solet dupliciter, prout plus iustò auctus uel imminutus est, siue talis mutata magnitudo natiua fuerit siue ascititia. si morbus fuerit in magnitudine aucta, multiplex esse potest pro uarietate materiæ uterum in tumorem attollentis, quæ si flatulenta fuerit tympanite detinebitur: Si minera flatus extiterit, esse potest quilibet humor, atq; is tùm impermixtus tùm permixtus. Si impermixtus fuerit & sanguis extiterit, tunc subiicietur inflammationi exquisitæ. Meritò pituitæ tumori oedematoso, meritò bilis erisypelaceo, & meritò Melancholiæ scirrho. Si humores fuerint permixti, orientur illæ eædem species tumoris, sed noti, & spurii denominationem semper suscipientes à prędominante humore. Si idem vterus à proprio naturali loco & situ dimoueatur, poterit secundum omnem loci differentiam dimoueri, supra uidelicet, infra, ante, retrò & secundum latera, ad quod genus morbi reducitur procidentia vteri, & eiusdem nimia contractio & concentratio. Præterea idem vterus pati etiam potest solutionem continuitatis. tùm ratione unius & eiusdem partis similaris, tùm plurium inter se, & prout vterum constituunt: ad quod genus morbi ordinabuntur vlcus, fractura, ruptio, auulsio & huiusmodi. Quò uerò ad ea mala uteri, quæ propria magis uidentur, & huic soli parti competunt, ea potissimum

Morbi in superficie. *Morbi in cauitatibus.* *Morbi in nu.* *Morbi in magnitud.* *Tympanitis.* *Inflam. exq.* *Erisypel.* *Scirrhus.* *Tumores spurij.* *Morbi in situ.* *Vteri procidentia.* *Vteri contractio.* *Vteri soluta unitas.*

Vlcus Fractura. Ruptio. Auulsio. Vteri symp. propria.

tissimum erunt, quę illius propriam actionem lædunt: hęc autem duplicia sunt pro duplici vteri functione, quarum altera respicit conseruationem in diuidui, altera uerò speciei. Prioris ordinis sunt illa Syptomata quæ consuetam menstruorum purgationem lędunt: quæ sanè uteri euacuatio, post annum duodecimum incipere solet, & magno corporis beneficio, cum per hanc mulier ab omnibus superfluitatibus emundetur, ut quamdiu illa secundum naturam fit, & conueniens genus materiæ euacuatur, atq; id in debita etiam quantitate, qualitate, tempore, loco & modo exeundi, tam diu etiam integra ualetudine fruitur: quamprimum uerò illa eadem aberrabit in uno, pluribus uel omnibus iam dictis, totum etiā corpus patietur, & à naturali statu recedet. Lęsio autē, quæ dictæ fūctioni cōtingit, triplex esse potest, pro ut uel aufertur vel deprauatur vel imminuitur: hinc triplex symptoma ortum habet, vt meritò ablationis oriatur suppressio, quę si solius materiæ menstrualis fuerit, exquisita dici potest: si etiam seminis, spuria vocabitur, quæ duplex materia intus cohibita, si non solum copia peccauerit, verùm etiam praua & venefica qualitate, orietur illud Symptoma, quod præfocatio matricis nuncupatur. Meritò autem non integræ suppressionis, diminuta expurgatio fiet. Si deinde aliter efficiatur, quàm pro naturæ modo conueniat, orietur deprauata expurgatio, quę multipliciter adhuc deprauari potest, pro vt vel diutius illa protrahitur, quàm par sit, & ita oritur illud Symptoma, quod vocatur immoderatum profluuium mensium, vel modus exeundi consuetus non seruatur, quod contingit quando menses ægrè, cum difficultate, aut dolore effluunt, & ita nascitur illud Symptoma, quod stillicidium mensium dicitur: vel quia exiens materia alterius est generis ab illa, quæ secundum naturæ ordinem exire deberet, & tunc oritur aliud

3. de Symp. causis 4.

Suppressio integ. menstr.

Profocatio uteri.

Suppressio diminuta.

Deprauata expurg.

Profluuium immoderatum.

Stillicidium. mensium.

genus

genus profluuij, quod sub se contin et diuersas species, pro exeuntis materiæ diuersitate, tùm in essentia, tùm in modo essendi: Si namq; hęc materia seminalis fuerit, Gonorrhoeam faciet: si humoralis hæc modò alimentalis modò excrementitia erit, si alimentalis extiterit, consequenter cum noxacpatientis facta & à toto prodeat, orietur profluuium muliebre immoderatum, cuius species multæ esse possunt, pro diuersitate succi exeuntis, à quo etiam nomen accipient. Quare si exiens materia fuerit sanguis, nascetur profluuium muliebre immoderatum sanguineum & rubeum. Si à succo pituitoso fiat, profluuium album denominabitur. A Melancholico obscurum & nigrum: A bilioso flauum & ruffum Si autem ab vtero potius, prodierit fit illud symp. quod dicitur stillicidium uteri. Si deinde vterum ac vteri actionem consideremus, pro ut respicit conseruationem speciei, orientur alia duo Symptomatum genera, pro duplici actione & facultate, qua vterus præditus esse debuit, pro specie conseruanda: Altera est fœtum concipiendi & conformandi, Altera verò est, eundem formatum fœtum pariendi. Quo ad facultatem concipiendi hæc intra naturæ leges se continet, quotiescunq; fœtum debito tempore continet, donec secundum omnes sui partes perfectus fuerit: in qua concipiendi functione si error contingat, triplex esse potest, prout uel aufertur, uel diminuitur uel deprauatur. Si auferatur, oritur illud Symptoma, quod sterilitas dicitur. Si diminuatur, dupliciter contingit, pro ut fœtus imperfectus & non ex omni parte integer concipitur, uel si perficitur, diminuta dici potest actio, quia foetus imbecilior generetur, uel si robustus producitur, rarius tamen conceptio fit. Quare hinc oritur conceptio rara & tarda & imbecillis. Si autem conceptio deprauetur, multipliciter pariter deprauari potest, prout

Gonorrhoea

Profluuium muliebre immoderatum.

Sympt. uteri, ut ad speciei conseru. ordinatur.

Sterilitas.

Imperfectus fœtus.

Imbecilis fœtus.

Rara conceptio.

foetus, modò plurimùm distat à parentum similitudine, à quibus si rationibus omnibus d.stanerit, ac proinde genere, specie & indiuiduo, tunc nascetur illud Symptoma quod Mola dicitur, quæ nil aliud est, quàm frustrum carnis informe, ullam similitudinem cum parentibus seruans: non quidem in genere, quia animal adhuc dici non potest: non in specie, cum humanam figuram & formam non habeat, longè minus indiuidualem similitudinem obtinebit, cùm nec in toto corpore, nec in aliqua illius particula cum parentibus affinitatem præseferat. Vel secundò fœtus deprauatur, quia seruata similitudine generica & specifica, desideratur solum Indiuidualis, siue penes corpus vniuersum siue partem determinatam id contingat. Hoc autem fit, quoties fœtus in vtero ita conformatur, ut homo quidem generetur, at nulla seruata proportione cum parentibus, In figura, numero, magnitudine partium, situ & aliis, ut in specie humana talis conceptio monstruosa habeatur secundum totum corpus, uel fœtus dicitur deprauatus, si cum parentibus seruauerit similitudinem, genericam, specificam & indiuidualem, desideratur tamen similitudo partis determinatæ, quemadmodum si fœtus nascatur claudus uel monoculus, quorum tamen uitiorum neutrum in parentibus reperiatur: & ita oritur conceptio monstruosa sed ratione partis. Si deniq; eundem vterum consideremus, ut est pariendi instrumentum, multiplex adhuc Symptoma oriri poterit, quorũ numerus oritur ex multiplici recessu partus à naturali statu. Est aũt partus secundum naturam, quoties fœtus in vtero formatus, non solum foràs exit, sed debito suæ maturationis tempore, & præterea exeundo debitum modum ac ordinem seruat: hinc tria errata illi aduenire possunt, prout dictus partus uel penitus non fit, & ita nascitur illud Symptoma, quod uocatur detentio, & formati fœtus cohi-

Mola.

Conceptio monstruosa totius.

Conceptio monstruosa ratione partis.

Vteri uicia ut est pariendi istru.

tus cohibito : vel secundò male fit, quod tripliciter contingit. Primò, quia tardius fiat, quàm partui naturali conueniat, & oritur alterum Symptoma, quod tardus partus vocatur : vel celerius fit, quàm fieri conueniat, & tunc oritur illud Symptoma, quod uocatur Aborsus, uel Tertiò partus lędi potest, quia deprauatè fit, & oritur diffic. pariendi quod contingit, quando peruertitur ordo, & naturalis pariendi exeundiq; modus, quemadmodum si fœtus ordine naturali peruerso exitum primò quęrat secundum pedes vel latera, non autem secundum caput si præterea cum dolore, & labore fiat, si etiam fœtus mortuus, & laceratus exeat, si secundina intus detineatur. Hæc igitur dicta sint de numero & numeri necessitate malorum omnium muliebrium, quæ ratione vteri illis adueniunt, siue communioribus malis afficiatur, siue propriis : & si communioribus, siue illi contingant ratione partium similarium uel dissimilarium, siue utrarumq; , & si malis propriis, siue illa aduenjant eius functioni, quæ dirigitur ad conseruationem speciei, aut Indiuidui, & rursus siue in utraq; functione ablatio contingat, autem imbecillitas uel deprauatio. Communioribus ergò malis prætermissis, propria potissimum aggrediar, tùm quia scopus est, de affectibus muliebribus tractare, ac proinde de illis, qui uiris non sunt cõmunes, tùm magis, quia agentes de muliebribus affectibus, simul etiam communiores com plectemur, ut pote illos, à quibus tanquam à causis propria uteri Symptomata dependent.

Detentio. fœtus.

Tardus partus.

Aborsus.

Diffic. pariendi.

Epilogus.

De sup-

De Suppressione Menstruorum. CAP. IIII.

A Suppressione igitur, immoderatoq; mensium pro fluuio exordior, vtpotè ab illis affectibus propriis, quorum curatio non solum respicit Indiuidui conseruationem, cui omnium maximè incumbendum est: uerùm etiam, quia eorundem cognitio & curatio summam lucem allatura est plerisq; aliis vteri Symptomatibus, tùm propriis tùm communibus, In quorum tractatione, sicut etiam in cæteris omnibus, eum ordinem mihi seruandum propono, qui ad docendum omnium maximè aptissimus futurus est. Ideò ab essentia propositi Symptomatis incipiam, ac proinde de forma, materia & causis efficientibus agam, internis inquam externis mediatis & immediatis: Vnde generationis modus clarè etiam elucescet. Secundò ex proposita essentia colligam omnes species ac differentias propositi mali. Tertiò de proprietatibus talem essentiam consequentibus tractabo, signa adducendo, quibus propositum nobis affectum, non solùm in genere cognoscamus uerum etiam singulas eius species distinguamus, mox ad curam descēdam, eamq; non Empyricam, sed Dogmaticam, eliciendo inprimis indicationes curatorias, præseruatorias & uitales, quibus sermo de prognostjco succedet: tandem de auxiliorum materiis diligenter tractabo, chirurgicis inquam, pharmacericis & diæteticis. Cur autem tot & non plura uel pauciora consideranda sint, in propositis malis remouendis, artis medicæ finis clarè ostendere potest. Cùm enim in omnibus morbis propositis scopus sit præsentes remouere imminuentes præcauere, & uires custodire, atq; hos scopos consequi minimè liceat, nisi usu & recta administratione materierum medicinalium

Ordo tractandorū in singulis affectibus.
Essentia.
Differentiæ
Signa.
Indica.
Prognost.
Curatio.
Necessitas agendorum

dicinalium : hæ autem & si infinitæ propemodum sint, omnes tameu ex triplici fonte hauriuntur Chirurgico, pharmaceutico & diætetico, & proinde circa singulos sigillatim discurrendum erit, ut ad fontem Chirurgicum illæ præcipuè spectare uideantur, quæ in externis instrumentis consistunt, & ut administrentur, manuum operatione indigent. ad quem ordinem referri poterunt uenæ sectio, cucurbitulæ scarificatæ & non scarificatę, hirudines, cauteria, uesiccatoria, sinapismata, ligaturæ, frictiones, partium in pristinum locùm repositiones, ustiones, & huiusmodi. Ad fontem pharmaceuticum referuntur lenientia, præparantia, purgantia & cætera eius generis quæcunq; alterant & locum affectum roborant, siue hæc intus præbeantur: siue extra admoneantur. Ad fontem Diateticum diriguntur recta administratio sex rerum non naturalium, aeris inquam cibi & potus & reliqua. Horum autem omnium usus quandoq; habetur cum praedictione, quandoq; non. Cùm prędictione habetur in morbis lethalibus. citrà uerò in salubribus, in quibus futuræ salutis certa spes haberi potest, ut hinc prognosticum ortum habuerit: quod si bonum fuerit, audacter curatio aggredienda erit, si autem malum, cum Hippocrate solis prognosticis futuræ mortis ęgri relinquendi erunt: vel piè magis agentes omnia erunt tentanda, cum prædictione tamen futuræ mortis: hac enim ratione nosmet ipsos ac medicinam ab omni infamiæ nota uindicabimus, & patientes uisitando simul consolabimur. Quapropter in pertractandis egris, prognosticum non erit negligendum, sed ex arte potius rei euentus prædicendus erit; quàm partem medicinæ D. Hippocrates tanti fecit, ut in quadam epistola ad Philopomenem, hanc ipsam cum vaticinatione comparauerit & æquauerit, ut non immeritò hæc medicinę pars medicum etiam expostulet non vulgarem sed eximium, non

Auxiliorũ materiæ ex triplici fonte capiũtur.

Materiæ auxilij chirurgici.

Materiæ auxilij ph.

Materiæ auxilij diotetici.

Pronosticũ.

Empy-

Eximius medicus qui. Empyricum sed dogmaticum, non scientificum tantum, sed valdè exercitatum: ac proinde non sola ac nuda obseruatione rerum peritum, sed ex ratione & summo iudicio omnia operantem, is autem ille est, qui nihil temerè agit, sed illa solum prosequitur quæ à subiecti morbi essentia & natura indicantur, vt hinc orta fuerit indicantium & indicationum inuentio, prohibentiumq; permittentium consentientium & moderantium cognitio, quæ sola, auxilia rectè operandi nobis demonstrant: quare de *Indicatio.* Indicationibus & annexis, agendum. Cæterùm Indicatio, cum de genere eorum sit quæ ad alterum referuntur, nempe ad ipsum indicans, tale autem triplex potissimum *Indicantia* sit, morbus scilicet, causa morbi & virtus: ideò ante omnia cognitio morbi, causarum & virtutis præmittenda est, ut ex morbi cognitione, indicationes curatorias hauriri possimus, ex causis, præseruatorias, & ex virtu- *Indicatio 3.* te conseruatorias. Tandem cum rei cuiusq; essentia per vocem propriam significetur, sæpeq; contingat, quid nominis latere uel æquiuocationem continere, ideò ad tollendam nominis multiplicitatẽ vel obscuritatem, ab ipsius notione exordiendum erit.

De voce. CAP. V.

CVM nomina temerè non sint rebus imposita, iurè cogitandum est, morborum ac Symptomatum uoces non à casu sed consultò fuisse inuentas, ut non immerito Gal. 2. Methodi 2. dixerit, quòd omnia mala, quę humano corpori adueniunt, nomen desumunt vel à loco affecto, vt pleuritis à membrana pleura ita vocata, quæ in hoc affectu inflammatoria compunctione afficitur, sicut peripneumonia à pulmonum inflammatione, podagra à pedum vitio, nephritis à renibus, arthritis ab articu-

Nomina affect. omniũ à quibus.

A loco affecto.

ab articulis, opthalmia ab oculis, cephalalgia à capite, & Dysenteria ab intestinorum ulcere: Secundò capiuntur nomina ab aliquo Symptomate, ut ileos à tenuiori intestino affecto, paralysis à resolutione neruorum, Apepsia à difficultate spirandi, Tenesmus à cupiditate deiiciendi uel capiuntur ab utrisq;, id est, à loco affecto & Symptomate, ut Cephalalgia & Othalgia id est, aurium dolor, Estiralgia id est, meri dolor. Rursus affectus, qui à Symptomate denominantur, nomen accipiunt ab actione lęsa, à qualitate mutata, et exaunte mutato. Si à læsa actione tripliciter, ablata uidelicet, ut Syncopis & Apoplexia: uel diminuta ut lypothymia & cruditas, uel à deprauata, ut tremor, tussis, singultus. Si ab exeunte mutato, denominatio fiat, erit ut sputum sanguinis, lotium cruentium, & huiusmodi. Si à qualitate mutata erit ut febris, icteritia & cetera eius generis. Præterea capiuntur etiam nomina ab externarum rerum similitudine, ut cancer, Elephantiasis, Polypus, satyriasis, Ophiasis, Alopecia & tinea. Vel deniq; nomina capiuntur à materia faciente morbum, ut calculus, cholera, melancholia, & reliqua. In quo genere collocatur etiam suppressio menstruorum: quod nomen ita proprium est huic affectui, ut cùm aliis rebus præter naturam ullam conuenientiam habeat. At si secundum communiorem sui notionem acciperetur, facilè cum aliis conueniret: si enim capiatur, ut est quid distinctum à rebus naturalibus, communissima uoce res præter naturam uocaretur, & hoc modo non distingueretur à morbo, causa & Symptomate. Si autem consideretur ut ex ex eorum genere quæ morbũ sequũtur Symptoma nuncupabitur: sed tunc non distinguitur ab aliis Symptomatum generibus, nempe à læsa actione, qualitate mutata & exeunte mutato. Si consideretur ut consequitur opus, materiam uidelicet genitam, dicetur Symptoma secundum, ad differen-

A sympt.

A lesa actione.

Ab exeunte mutato.

A qualitate mutata.

Ab externorum similitu:

A materia.

tiam primi, cuiusmodi eſt Symptoma in læſa actione. Vt uerò hæc materia genita præter naturam intus detinetur, Symptoma dicetur in exeunte mutato, in quo intus cohibetur, quòd foras exire deberet. Cuius uox adhuc communior eſt, quoniam cum plæriſq; aliis Symptomatibus eiuſdem generis conuenit. Tandem hoc Symptoma ut reſpicit determinatam ſpeciem materię cohibitæ, nempe menſtrualis, proprium nomen deſumens, uocabitur ſuppresſio menſtruorum, quæ uox ita eſt propria huic affectui ut per hanc à cęteris omnibus clarè diſtinguatur. Vocatur autem menſium ſuppresſio, quia in muliere ſecundum naturam ſe habente materia iſta ſingulo menſe effluere debet, cuius materiæ fluorem, quidam flores appellant, ea ni fallor, de cauſa, quia mulier cùm nata ſit ad procreandam ſobolem, non prius eſt apta concipere, quàm appareant menſtruę purgationes, quæ ſunt ſicut flores arborum, qui fructus antecedunt, quæ ſicut prius fructum producere nequeuut, niſi flores antea appareant: ſic mulieres nunquam antea concipiunt, niſi menſes fluxerint. Vulgares tempora uocát, quoniam hęc purgatio in muliebribus ſtatutis quibuſdã temporibus obſeruatur. Alii uocant malam ſeptimanam, uel quia hæc fluxio ſeptem diebus perdurare ſolet, uel etiam, quia per integram hebdomadam mulier aliquid moleſtiæ patitur. Cæterum ut omnis æquiuocatio circa hanc uocem tollatur, illud etiam adiiciendum erit: hic ſermonem futurum eſſe de ſuppresſione menſium morboſa, & præter naturam, ad illius differentiam, quę naturaliter fit, quemadmodum contingit in prægnantibus & lactantibus, in quibus hęc materia degenerat in alimentum uel concepti fœtus, ut in prægnantibus, uel pueri nuper nati & lactantis, ut in lactantibus contingit, & ſi accidat, ut in iis menſtrua quandoq; fluant, alterùm duorum fieri ſolet, ut ex parte prægnantium

Vocis explic.

Suppresſio. dupl.

14. de uſu par.

abortum

abortū patiantur, uel ſaltem fœtus imbecillior formetur quorum vtrumq; ob alimenti defectum contingit. In lactantibus verò generatio lactis ceſſat, uel ſaltem imminuitur. Hæc de nomine.

De Eſſentia. CAP. VI.

AB explicatione vocis deuenio ad ſubiectæ rei eſſentiam explicandam, quæ cum in forma & materia conſiſtat, ideò quæ ſit propoſiti Symptomatis forma & quæ materia, expendere oportet: deinde uerò quæ eiuſdem ſint cauſæ effectrices omnes & occaſiones diligenter inueſtigabo. De finali autem cauſa nihil dicendum occurret, quia in rebus præter naturam locum habere non uidetur. Quo ad formam ſpectat ex dictis ſatis conſtat, quod hæc ſuppreſſio eſt quid præter naturam, non tamen in genere morbi vel cauſæ, ſed Symptomatum, & in eorum genere, quæ in exeunte mutato conſiſtunt, in quo ſcilicet intus cohibetur, quod pro naturæ modo effluere deberet. Cæterum hęc materia, quæ præter naturam intra corpus retinetur, cum eſſe poſſit uapor & uaporis minera, conſtat etiam eam non eſſe vaporem, ſed potius mineram, cum exeundo ſenſibus conſpicua illa appareat, non propterea negandum eſt, quòd talis materia intus detenta, caloris ui in uaporem aſſiduò non attollatur, hacq; ratione ſenſim minuatur & diſſipetur, quod certè ſi non fieret, breui tempore in tanta copia aggregaretur, ut neceſſarium eſſet, mulierem frequentius pati menſtruorum fluxum, uel à nimia illorum copia ſuffocari, aut ex ſuperueniente putredine & malignitate, febribus, lypothymiæ, Syncopi, apoplexiæ, & aliis eius generis Symptomatibus perpetuò ſubiici, ut ſæpè etiam aliquibus contingere uidemus, & illis præ ci-

Forma.

L. de differentis ſympt: ulti: 3. de ſympt: cauſis 4.

Eſſentia materiæ cohibitæ.

cipuè, in quibus ob uitam ociosam talia excrementa mul tiplicantur, præsertim si in uiuendi ratione etiam plurimùm delinquant: rarius aut unquam illis accidunt, quę in uictu rectè se gerunt, uel saltem plurimis exercitiis aggregationem superfluitatum prohibent, aggregataśq; dissipant atq; dissoluunt: uel etiam purgantibus medicamentis illas educunt. Cum igitur hæc materia intra corpus cohibita corpulenta sit & humorosa, ulterius quærendum occurrit an sit alimentalis uel excrementitia. Satis autem constat, alimentalem esse non posse, quia succus esset sanguineus, pituitosus, biliosus uel Melancholicus: quorum quilibet in corpore propriũ habet usum, ideò retinetur, quoniam ex dictis succis corpus & partes eius nutriuntur: pro quarum diuersitate in substantia & temperatura, necessaria fuit succorum alimentalium diuersitas, quorum nullus esse potest materia hæc menstrualis, quod fuit in causa, ut prouida natura in muliere nec prægnante nec lactante, tale genus excrementi statutis temporibus expurgaret. Cæterum materia ista excrementitia cum duplex esse possit, utilis & inutilis, prioris generis minimè erit: quoniam uel utilis foret pro conseruando Indiuiduo, ut lac, uel pro conseruanda specie, sicut est semen, quorum neutrum est materia ista menstrualis, non tamen negauerim, quòd post partum materia illa, quæ in menstrua uerteretur, in lac non degeneret, quod puero nutriendo accommodatissimum est alimentum. At hoc loco sermo est de suppressione menstruorum præter naturam, consequenter in muliere non lactante aut prægnante, quæ singulis mensibus aggregata tanquam inutilis per uterum naturaliter expelli debet; cuius autem coctionis illa sit opus, sequens caput declarat.

Materia corpulenta.

Materia excremẽticia.

Materia inutil.

Men-

Menstruum esse excrementum secundæ coctionis. CAP. VII.

CVM igitur hæc materia ſit excrementum inutile, oportet eſſe primæ, ſecundæ aut tertiæ coctionis excrementum. Primæ eſſe non poteſt, cùm non ſit nec tenue nec craſſum, accedit quòd hoc genus excrementi in inteſtinis recipitur, & per infernum os expurgatur, per uterum uerò neutrum euacuatur. An uerò excrementum ſit ſecundæ uel tertiæ coctionis. dubium eſſe uidetur apud medicos, ut Galenus quandoq; in ea re, ſibi inconſtans uideatur, quam difficultatem hoc loco libenter prætermitto, quoniam diffuſius in libro de principiis noſtræ generationis tractaui. Quare ſatis hic erit propoſitæ difficultatis ueritatem proponere, & quibusdam rationibus illam confirmare. Statuendum erit igitur, talem materiam excrementum eſſe ſecundæ coctionis, quæ in Epate & uenoſo genere habetur. Commune .n. eſt omnibus partibus corporis, humores generantibus, eos utiles producere, uel ſibi ipſis ut conſeruentur, aut pro aliis partibus generationis gratia ut ſemen, uel pro fœtus nutritione ut ſanguis menſtruus, ita ut humores, qui poſt cuiuſq; partis nutritionem ſuperſunt, earum partium ſint ſuperfluitates, & cum illis ſimilitudinem naturæ ſeruant: huiuſmodi erit in teſtibus ſemen, in mā mis lac, in uentriculo pituita, in articulis humor glutinoſus, in oſſibus humor albus in cauernis contentus, in carne pulmonis humor ſpumoſus: ſic deniq; in Epate erit ſanguis, cuius ſuperfluitas, quæ pro reliquarum partium alimento, neceſſaria futura non eſt, menſtrualis materia euadit, quæ per uterum debitis temporibus expurgatur. Quod ipſum confirmat etiam rubeus color, quo materia hæc menſtrualis prædita eſt: quare erit ſuperfluitas

Excrem. triplex.

Meſtr. excrem. eſſe ſecūdo coc.

Lib: đ form: fœtus C.4.

5. aph. 39.

Ratio prima

Ratio ſecunda.

perfluitas ſanguinis , conſequenter excrementum ſecun-
dæ coctionis. Præterea ſi locum conſideremus, ubi ſan-
guis menſtrualis continetur , & per quem expurgatur ,
cum in uenis contineatur & per uenas . Vteri expurge-
tur,non aliter dicere poſsumus , niſi excrementum eſse
primorum humorum,qui in uenis continentur, & mem-
bris nutriendis nondum ſunt delegati.Hinc fit,quòd mu
lieres quamdiu conſuetas uteri purgationes ſeruant, nul-
lam aliam ſanguinis euacuationem ſponte naturæ fa-
ctam patiuntur,nec per nares nec per mariſcas , at con-
ſueta menſtruorum purgatione cohibita, illius copia &
qualitate natura grauata & irritata, conſueuit per alias
partes talem ſuperfluitatem euacuare, ut quandoq; ex-
perientia compertum fuerit, quaſdam mulieres , quibus
menſtrua erant ſuppreſsa,copioſum ſanguinis uomitum
habuiſse , & maximo naturæ iuuamento,at meſtruis de-
nuo ſuperuenientibus ſolutio fit . Quapropter ma-
teria hęc menſtrualis,ſicut alia quæcunq; ſanguinis fluxio
per alias partes facta, primorum humorum ſuperfluitas
erit, qui in ſecunda coctione generantur . Tandem etiã
ea confirmatio addi poteſt, quæ ſumitur ab obiecto ter-
tiæ coctionis & excrementis eius, nam obiectum tertiæ
coctionis ſuut humiditates ſecundæ,quæ ex capillaribus
uenis exeuntes nutriendis membris delegantur, à quibus
nouam coctionem acquirentes , longè aliam formam
ac ſpeciem ſuſcipiunt , ab illa quam antea retinebant,
dum in uenis eſſent , & ſecundæ coctionis opera ſu-
beũt quoniam amittunt ſubſtantiam fluidam & in mem
bris conſiſtentem acquirunt,rubeum colorem deponunt,
& album induunt,partibusq; nutriendis omninò ſimiles
fiunt : cuius tertiæ coctionis excrementa tenuia per
halitum inſenſibilem uel ſudorem expurgantur , craſ-
ſiora verò in pilos vel in ſorditiem degenerant . Quo-
rum excrementorum neutrum accommodari poteſt ſan-

Ratio tertia

Ratio quarta.

Hyp.5.aph. 31.

Ratio quinta.

guini

guini menſtruo, vt tandem iis omnibus rationibus concludendum ſit, ſanguinem menſtruum excrementum eſſe ſecundæ coctionis, qua verò ratione peccet, & peccando excitet expul. ſtatim declaro.

Menſtruum excrementum eſſe quantitate et qualitate peccans. CAP. VIII.

QVòd autem materia hæc menſtrualis per vterum ſingulo menſe expurgata, quantitate inprimis peccet, plura oſtendunt. Primò quia intus à natura non retinetur, ſed potius ſingulis menſibus tanquam ſibi onus euacuatur. Secundò, quia cum beneficio totius corporis talem euacuationem molitur. Accedit, quòd ex illius retentione natura multa & moleſta Symptomata patitur, ut quemadmodum per illius copioſæ materiæ præſentiam corpus totum grauatur: ita per eiuſdem abſentiam ſponte naturæ factam ſubleuatur, quod eſt materiæ copioſæ argumentum. Quod autem tale menſtruum non ſolum quantitate verùm etiam qualitate peccet, atq; illa tùm manifeſta tùm occulta, multa teſtari poſſunt. Inprimis quòd manifeſtis qualitatibus peccet, exeundi modus patefacit, poſteaquam non ſine moleſtia & viarum aliqua mordacitate effluat, quod certè illius exceſſum in calore oſtendit. Id ipſum confirmare etiam poteſt coitus per illud tempus factus: quoniam ex contactu huius materiæ, virile membrum non modò ruborem, verùm etiam excoriationem circa præputium pati ſolet, quod pariter excedentis caloris indicium manifeſtum eſſe poteſt. Cum igitur hæc materia quantitate & qualitate peccet, mirum eſſe non debet, ſi ſenſim illa aggregata & ad determinatum ſuæ quantitatis

Meſtruum peccare copia.
Ratio prima
Ratio ſecunda.
Ratio tertia
Meſtruum peccare qualit. manifeſta.
Ratio prima
Ratio ſecunda.

tis terminum peruenta, quem citra maiorem molestiam diutius sustinere non potest, expulsionem per vterum tentet & moliatur, ad quod peragendum natura excitatur], tùm ab illius copia grauata, tùm ab eiusdem qualitate acriori irritata, quod munus quamdiu integrè & statutis temporibus absoluerit, depurata vniuersa humorum massa, tàm diu ẽt corpus hoc integra sanitate potitur.

Sanguinem menstruum peccare occulta qualitate. CAP. IX.

Mestruum an sit uene ficum.

AN verò sanguis menstruus præter manifestas qualitates, occulta etiam & uenefica præditus sit, & secundum illam agat, difficultas esse potest. Si namq; hæc materia venefica esset, mirum videri deberet, quomodo integro mense in corpore detineatur, citra aliquam illius corporis molestiam insignemq; noxam. Augetur adhuc magis difficultas, quia dum consuetum suæ purgationis tempus pertransit, maiorem prauitatem acquiret, ex hac etiam diuturna mora vehementiorem agendi corrumpendiq; vim sibi ascisceret, ratione cuius, non solum corpus, in quo illa retinetur magis immutare deberet: uerùm etiam corrumpere & intersicere, quod tamen minimè obseruamus, cùm multæ mulieres reperiantur, quibus talis consueta euacuatio supprimitur, quæ tamẽ à propriis negociis non desistunt, sed sanitate fruuntur, & diutius uiuunt. Ex altera uerò parte non defuere, qui affirmauerint, menstruum sanguinem, non solum esse excrementum inutile, quantitate & qualitate simpliciter peccans, sed etiam corruptum, malignum & veneficum esse vel saltem agendi potestate ac uiribus veneno ualdè affine: nam preter id, quòd statis temporibus per consue

Ratio prima

Ratio secunda.

Fernelius 7. suæ physiologiæ ca. 7.

ta loca

ta loca luna decreſcente, non effluit à purioriq; ſanguine, cui eſt permixtus non ſecernitur: Accedit etiam rata loca luna decreſcente, non affluit à prioriq; ſanguine, cui eſt permixtus non ſecernitur. Accedit etiam ratio deſumpta ex illius operationibus uitę corruptiuis, quę certè non illius modò inutilitatem oſtendunt: uerùm etiam malignitatem & ueneficam naturam detegunt: quo enim tempore mulier menſtruam purgationem patitur, non ſolùm illius uniuerſumcorpus diſcoloratnm redditur: uerùm etiam imbecillius effficitur. imò in alienum corpus agens naturalem illius diſpoſitionem euertere & corrumpere poteſt: nam tempore quo menſtrua hęc fluunt, uapor, qui ex tali materia eleuatur, obiectum ſibi ſpeculum fœdare, inficere, eboriſq; nitorem obſcurare ſolet: & uino pariter permixtus, totùm corrumpere uidetur: imò quòd maius eſt, ſi ab hac ipſa materia ſemina tangantur, uel in lotio menſtruatæ mulieris prius infundantur, & terrę mandentur, nihil generant, ſed ſterilia euadunt: & plantæ adhuc tenellę ab hac ipſa materia contactæ, læſionis ſemel ſuſceptas notas perpetuò ſeruant, uel potius areſcunt & moriuntur. Præterea hic ſanguis ſi à canibus guſtatus & deuoratus fuerit, rabie afficiuntur, homines uerò ex eodem epoto in comitialem morbum, Elephantiaſin, pilorum defluuium & huiuſmodi incurrunt. Et conciliator teſtatur pariter quòd ex hoc menſtruo epoto homo euadit ueluti præſtigiatus, maleficiatus, obliuioſus & lunaticus, cuius cura inquit, eſt potare margaritas frigidas tritas ad ℥ 1. cum aqua Meliſsę, & in aqua tepida balneari, cum puella coire, & cùm puellis conuerſari, & eius Bezoar eſt commedere uiperas præparatas. Hoc ipſum deniq; magis confirmatur ex illarum etiam rerum euentu, quę ipſismet mulieribus contingere ſolent. ſi namq; prȩgnans mulier fuerit, & alterius mulieris menſtruum partes ad vterum pertinentes obli-

Meſtruum eſſe ueneficum.

Ratio prima

Ratio ſecunda.

Ratio tertia

Ratio quarta.

Lib: de Venen: cap: 73.

Ratio quinta.

niatur, abortum patietur: si autem Vtero non gestauerit, concipiendi uis ei adimetur. Pro huius difficultatis resolutione distinguendum nobis est, de sanguine mẽstruo, de quo cum quęritur, an excrementum sit uel alimentum: & si excrementum, an utile uel inutile, & si inutile, an sola copia uel qualitate peccet, & si qualitate, an Elementali solum, uel etiam uenefica, sermo esse potest, uel in muliere nõ prægnante nec lactante, uel in prę gnante et lactante. Si primo modo dupliciter adhuc intelligi potest, de muliere uidelicet, in qua ratio temporis à natura constituta seruatur, pro tali purgatione facienda, uel de illa in qua eadem purgatio præter naturã cohibita est, Si de muliere primo modo intelligatur, statuendum erit, talem sanguinem excrementum esse, quantitate & qualitate peccans, ad differentiam prægnantis, & lactantis mulieris, in quarum altera euadit alimentum fœtus in utero gestati, & aliqua ex parte excrementum sola quantitate peccans, est quidem alimentum secundum eam portionem ex qua fœtus toto gestationis tempore nutritur, augetur & perficitur. Est autem excrementum sola copia peccans, respectu eiusdem mulieris, in qua generatur, & per id gestationis tempus aggregatur, quòd deinde tempore partus expellitur: quæ uidetur fuisse clara Galeni sententia, 14. de usu partium cap. 8. 2. de semine cap. 2 1. 5. Aphor. 60. In muliere autem lactante idem sanguis uertitur in lac, quo fœtus in lucem iam editus alitur, qua ratione erit pariter alimentum & excrementum utile sola quantitate redundans, ita ut respectu pueri lactantis alimentum sit, respectu autem mulieris in quo generatur, utile excrementum erit. Si uerò sermo fuerit de muliere non lactante nec prægnante, & de illa inprimis, in qua menstrua secundum naturam fluunt, hic sanguis non solum erit excrementum, sed etiam excrementum simpliciter inutile,

Solutio quæstionis.

Sang. mestr. 2. posse consid.

utile, ac proinde quantitate ac qualitate peccans. Declaro utrumq; & primò quòd excrementum ſit patet quia alimenti ratio & vſus illi non competit: ſiquidem alimentum ratione ſimilitudinis quam cum ipſo alito habet, intra illius corpus nutritionis conſeruationiſq; gratia retinetur. Contra excrementum propter disſimilitudinem cum alito ab illo ſecernitur, ullumq; nutritionis uſum in corpore retinens, tanquam inutile foras propellitur, cuius expulſio cum in his mulieribus, ſingulo menſe per vterum à natura fiat, iurè concludendum, talem ſanguinem excrementum eſſe inutile. Accedit & ea ratio quòd ſi eſſet excrementum vtile, uel vtile foret pro ſpeciei propagatione, cuiuſmodi eſt ſemen, vel pro Indiuiduo nuper genito ſicut eſt lac: at hic ſanguis in his mulieribus neutrum præſtat, ſed ſponte naturæ à corpore ſe paratur. Idem confirmatur argumento deſumto à iuuantibus & lædentibus: quandoquidem illud excrementum inutile exiſtimatur, quod in corpore per ſui præſentiam eſt onus ipſi naturæ, & per ſui abſentiam & euacuationem illa eadem exonerata ſubleuatur huiuſmodi autem eſt talis ſanguis, Ergò &c. ubi enim tale genus excrementi, præter debitum naturæ modum in corpore retinetur corpus hoc multum grauatur, &moleſtia afficitur: eiuſdem uerò expurgatione peracta, ab omni pondere acmoleſtia liberatur, priſtinumq; robur acquirit, quod planè argumentum eſt, huiuſmodi ſanguinem, non ſolum excrementum eſſe, verum etiam inutile.

Cõfirmatio.

Cõfirmatio;

Sanguinem Menstruum inutile excrementum esse ratione copiæ et qualitatis. CAP. X.

CÆterùm excrementum inutile cum multis modis molestiam corpori inferre possit, præcipuè verò si in quanto & quali peccauerit, utriusq; ratione hic sanguis inutile excrementum erit, & primò ratione quantitatis, quod illius generatio & copiosa euacuatio ostendit: ut merito generationis constet, generari & tanquàm inutile excrementum in eodem corpore copiosius aggregari: nam post sanguinis distributionem, in omnes corporis partes nutriendas mediantibus uenis factam, quod superfluum futurum est, & post uenarum nutritionem superest, retinetur, & unius mensis spacio, in uena caua copiosè coaceruatur, ut illius pondere grauata natura post illud tempus ipsum expellat, cuius copiosam expulsionem molitur per uenas uteri, ut in quibusdam mulieribus talis euacuatio septem & octo diebus perduret, quod certè non nisi magnam copiam demonstrat: quod autem idem sanguis mala qualitate affectus sit, & primò manifesta & calidiori, illius exeundi modus ostendit, deinde uerò effectus molestus inde productus, si modum exeundi consideremus excrementa omnia, à corpore separari solent cum iucunditate uel cum molestia: cum iucunditate illa exeunt, quæ omnem naturæ modum seruant in quanto quali & opportuno exeundi tempore: hinc est quòd in sanis corporibus excrementorum omnium secundum naturam facta euacuatio non solum cum iucunditate fit, sed etiam cum beneficio corporis expellentis, ut patet discurrenti per excrementa singularum coctionum. Contra uerò excrementa, dum præter copiam

Quantitas.

Qualitas.

malam

malam etiam qualitatem coniunctam habent, fieri ullo modo potest, quin eorum exitus, non sit aliqua ratione molestus, sicut clarè obseruatur in mulieribus, tempore quo per vterum menstrua exeunt, quoniam non nisi cum molestia effluunt, quę aliunde non causatur, quàm à caliditate & acrimonia materiæ exeuntis: ideò mulieres, quo tempore sua hæc purgatio perdurat, aliquid noxæ patiuntur, floridumq; colorem magna ex parte amittunt.

Qui sanguis menstruus praua et occulta qualitate peccet. CAP. XI.

SI autem sermo fuerit de illo sanguine menstruo, qui statutis temporibus & secundum naturam non expurgatur, sed intus et præter naturam diutius detinetur, tunc aliam prauiorem & occultam qualitatem concipiet, ex illius enim longiori in corpore mora, ita alterari quandoq; solet, & à propria natura recedere, ut ueneficam etiam naturam acquirat, ratione cuius, non solum alienis corporibus nocet, specula fœdando, eboris nitorem turbando, uina corrumpendo, tenellas herbas & semina comburendo & sterilia reddendo, brutisq: animantibus ac deniq; ipsis hominibus uariis mirisq; modis nocendo, sed maximas etiam molestias proprio corpori, in quo generatur & diutius retinetur afferre solet: ut hinc nauseæ, inappetentia, dolores, uertigines, apoplexia, syncopes, matricis deniq; præfocationes ortum habeant: quæ omnia contingere etiam solent quando mulier tempore fluxionis menstruorum uiro coniungitur, & impræ gnatur: tunc enim susceptum semen ab huius menstrui permixtione ita alteratur & coinquinatur, ut prauam illius

Quod me-- struum ueneficam sit

Hereditariorum morborum origo.

lius qualitatem recipiens, uitiatæ eiusdem naturœ impressionem uim ac proprietatem diu seruet ac retineat, ratione cuius fœtus tali qualitate informatus bonum alimentum sibi adueniens in prauum etiam conuertat, hinc morbilli, uariolæ & pleræq; aliæ cutaneæ infectiones nō aliunde in natis corporibus nascuntur, quàm ex huius sanguinis impuritate ac prauitate: siquidem sanguis iste in fœtus formatione ita uitiatus, suæ prauitatis naturam in eo diu seruat, & occultè custodit, donec tandem per longam sui digestionem exaltetur, in uariolasq;, morbillos & cætera id generis, tandem efflorescat, qui tamen sanguis non æquè in omnibus & semper hanc suam occultam prauitatem patefacit, nec eandem prauitatis speciem in omnibus ostendit. sed in quibusdam longiora, in aliis breuiora suæ digestionis tempora retinens, pro prauitatis intensione Symptomata etiam, modò tardius, modò citius, nunc uehementiora, nunc remissiora producit, quod contingere solet, quando uis illa menstrui in uniuersa sanguinea massa delitescens, exaltari incipit, & maiores agendi uires in calorem acquirere, qui deinde ita excitatus aduersus hostem pugnam aggreditur, & pugnando omni conatu innititur, ut superet, quod tunc fit, quando in totam sanguineam massam agens, partes omnes hæterogeneas, & praua illa qualitate infectas, separat, & instar musti illius quasi spumam tenuioresq; halitus à centro ad circumferentiam transmittit, & per cutim vniuersam in variolas & morbillos degenerat: crassiora uerò illius sedimenta per uomitum & aluum deiicit, quam prouinciam si integram absoluerit, & sanguinem ab omni impuritate defecauerit, superato interno hoste victoriæ & sanitatis insignia deportabit: ab hac verò prouincia si natura ex toto uel maiori ex parte impedita fuerit, succumbet & uitam cum morte commutabit.

Morbillorū origo.

Qualis

Qualis sit prauitas menstrui sanguinis. CAP. XII.

QVamuis sanguis menstruus praua qualitate prædi-tus sit, non tamen in omnibus mulieribus eiusdem est rationis & malitiæ, sed alia est prauitas in muliere quæ singulo mense expurgatur, alia uerò in illa, quæ ultra præscriptum naturæ tempus eum detinet. In priori siquidem muliere vitium est mite & manifesta potius qualitate peccans, quàm occulta & uenefica, ut ob id mirum etiam non sit, si in eodem corpore, in quo generatur & aggregatur, sui pręsentia exiguum uel ullum nocumentum inferat: nec obstat si quis obiiciendo dixerit, huius etiam sanguinis effectus prauos admodum esse, cum suo contactu semina sterilia reddat, uirentes herbas exiccet, uinum corrumpat, & cætera id generis mala apertè faciat, quæ venenis conuenire uidentur, quia non inconuenit, ut id quod uni est familiare & simile, alteri sit inimicum & contrarium: helleborus enim homini est medicamentum, coturnicis alimentum, & in eodem corpore bilis est uesicæ familiaris, cæteris uerò partibus dissimilis, & sua contrarietate molesta. A pari dicendum de sanguine menstruo, qui in eo corpore, in quo generatur & secundum naturam expurgatur, ullam noxam illi inferre uidetur: in alieno autẽ corpore, quod noceat, mirari non debemus, ob dictam rationem. Si autem sermo fuerit de illo sanguine menstruo, qui secundum naturam non expurgatur, sed diutius & præter naturam intra corpus cohibetur, hic certè longè prauiorem qualitatem habebit, quam ex longiori in corpore mora sibi contrahit, ut ueneficam etiam naturam acquirere possit, ratione cuius, non solum alienis corporibus

Prauitas Mest. 2.

Obiectio.

Solutio.

nocet,

nocet: ſed proprio etiam minimè parcit, ut hinc orian-
tur præfocationes matricis, apoplexia, animi deliquia,
& cætera pernicioſa & lethalia Symptomata enarrata.

Prauitas meſtrui nõ ſemper nocet.

Cæterum notandum, quòd talis ſanguis ita uiolenter in
corpore detentus, licèt ei noceat, & uehementia Sympto
mata parere poſſit, hoc tamen perpetuò non contingit,
& in ſingulis corporibus neceſſariò aduenit, cum multæ
mulieres reperiantur, quibus menſtrua diu non fluunt,
integra tamen ſanitate fruuntur: quod dum accidit, co-
gitandum eſt illud euenire non ratione huius materiæ,
quæ in diuerſis mulieribus diuerſæ rationis ſit, ut in una
prauam retineat qualitatem, in alia verò non, cum in
omnibus eandem formam habeat & agendi poteſtatem:

Cauſa multip.

Sed in alias cauſas diuerſitas hæc referenda erit, eaq; mul
tiplex eſſe poteſt. Inprimis quia hęc materia, etiam ſi per
vterum non expurgetur, ut expurgari deberet, à natura
tamen per alia loca tranſmittitur, ut per fluxum ſangui-
nis narium, per hæmorrhoides, uel etiam purgantibus
medicamentis educitur, ſiue per ſeceſſum illa purgaue-
rint, uomitum, lotium, ſudorem, uel inſenſibiles habi-
tus, ſiue etiam talium prauorum humorum inanitio fa-
cta fuerit, ualidioribus exercitiis, ut in ruſticis ſæpè con
tingit, ſiue ex tenuiori diæta aut ieiuniis idem eueniat.
At ſi hæc non præceſſerint, ſed conſueta euacuatio ita
ſupprimatur, ut in corpore aggregata in eodem etiam
detineatur, nec aliquo ex dictis modis minuatur, uel omni
nò expurgetur, tunc ratione diuturnioris moræ, quàm
in tali corpore præter naturam habet, putredinem &
malignam qualitatem concipiet, unde etiam ortum du-
cent morbi peſſimi, & ſæua Symptomata, atq; hæc di-
uerſa erunt, pro diuerſitate locorum, ad quæ illa de-
cumbit, ut ſi hęc materia per totam corporis circum-
ferentiam diffuſa fuerit, non ſolum pruritum, ſed & ſca
biem, lepram & Elephantiaſin producere poteſt: ſi in

partem

partem determinatam decuberit,ut in cor, palpitationẽ, lypothymiam & Syncopin facere consueuit : si caput petierit,dolorem,uertiginem Epilepsiam,appoplexiam,& uaria deliorum genera efficiet , si epar aut lienem detinuerit, obstructiones,tensiones,tumores & scirrhos pariet: si uterum magis occupauerit, præter dictos morbos,conuulsionem,ulcera & cancros illi inferre poterit. Hæc igitur & similia in illis potissimum mulieribus contingunt, in quibus copiosior materia aggregabitur, & ex diuturniori mora prauiores conditiones acquiret, quemadmodum illis contingit, quæ uitam suam in otio potius,quàm in negocio degunt, uel in uiuendi ratione plurimum delinquunt , in genere inquàm ciborum , in quãtitate, qualitate, tẽpore& modo,præterea huius diuersitatis ratio ex eiusdem materiæ cruditate & coctione desummi etiam potest, in quibusdam n. semen Sympt.breuiora habet sue digestionis tempora. in aliis longiora. in non nullis etiam perpetuam seruat erudit. hinc Sympt. oriuntut tempestiua tarda,&ullo etiam tẽpore apparẽtia.

De sanguine Menstruo in Muliere prægnante & lactante. CAP. XIII.

SI autem sermo fuerit de sanguine menstro in muliere prægnante & lactante,longè aliter decernendũ erit. Quo enim ad prægnantem mulierem spectat, cum Auicenna statuendum est, eius sanguinem menstruum, non esse omninò uniformem,homogeneum, & laudabilem,sed difformem, heterogeneum, & triplici substantia conflatum, alimentali scilicet ,&benigniori , ex qua fœtus nutritur , excrementitia, quæ ad nutritionem & la-

Sanguis menstruus 3. Parte constat.

ctis, generationem nihil confert, & hæc portio ea eſt, quæ toto geſtationis tempore, ſenſim aggregatur in tunicis ipſius fœtus, ibiq; quieta ſeruatur, uſq; ad pariendi tem pus, cui eam utilitatem afferre uidetur, ut uias humectan do & lubricando, faciliorem partum reddat: quę uerò poſt partum ſupereſt, cum nullius amplius ſit uſus, per vterum expurgari tota debet, quòd cum contingit, mulier integra fruitur ſanitate: at ſi tota hæc portio uel aliqua illius pars contra naturæ leges intus detineatur, pu tredinem concipere ſolet, & putreſcendo febres & alia maiora Symptomata cauſare conſueuit: ideò in parientibus ſtudium noſtrum eſſe debet, ut dum ſponte naturæ hæc euacuatio non ſuccedit, omni induſtria & arte il lam promoueamus. Cur autem natura hanc portionem ita inutilem prius non euacuet, ſed toto geſtationis tem pore illam intus detineat, ratio eſſe poteſt, quoniam ſi tempore geſtationis, materia iſta euacuaretur abortus etiam ſuccederet, tertia portio bona eſt & laudabilis, ſed non in quocunq; tẽpore, ſed magis circa finẽ formati fœtus, ut ex hac lac generetur pro puero cõſeruãdo hinc mamarum cum matrice colligantia & magnus conſenſus ortum habuit. cum prouida natura per eadem communia uaſa anbas partes coniunxerit, quæ geſtationis tẽ pore alimenti materiam deferendo, conformando augẽ doq; fœtui tantum inſeruiunt, quo iam perfecto & edito, idem alimentum per eaſdem communes uenas ſurſũ ad mamillas fertur, ubi per nouam coctionem quam ibi recipit, in lac degenerat quod genitũ fœtus conueniens alimentum eſt.

Monitum.

Pettitio.

Reſponſio.

4. De uſu par.

Improbatio modernorũ. CAP. XIV.

HInc Fernelii ſententia explodenda eſt, cum nullo diſcrimine ſtatuerit, ſanguinem menſtruum in mulie-

re tùm prægnante tùm non prægnante vitiosum esse, & à puriori ita repurgatum, ut non modò tanquam inutilis à natura separetur: verùm etiam vt veneficus habeatur, concludens ex huiusmodi sanguine ullo modo fœtum ali posse, uel lac generari: nam si hic sanguis veneficus esset, vt censuit ille autor, quærerem ab ipso, quomodo fieri posset, ut per id tempus in quo naturaliter aggregatur, corpori etiam plurimum non officiat, & præterea cur ex illius auctione Symptomata quoq; non augeantur: nam per te ò Ferneli sanguis iste veneficus est, Ergò corpus in quo subsistit, corrumpet, & à naturali statu plurimum euertet, ea tamen ratione & ordine, ut primis diebus, quibus incipit aggregari, ob materiæ paucitatem parum etiam corpus afficiat, sequentibus diebus, in quibus talis materia augmentum suscipit, paulò magis lædere deberet, quia in maiori quanto maior est uirtus, Ergò in fine mensis, quo tempore in maiori copia materia est aggregata, magis alterabit, vehementioraq; Symptomata faciet, quorum tamen nullum obseruamus in illis mulieribus quæ naturaliter purgantur. Præterea si modica portio alicuius humoris præter naturam, & nondum ueneﬁci tot mutationes in corpore parere potest, nauseas uidelicet, uomitus alui fluxiones, dolores, febres, uigilias, & alia id generis, cur longè maiora & uehementiora non faciet, quando in maiori copia aggregata erit, & longiori tempore cohibita, præsertim cum & ratione maioris copię, & prauitatis intensioris, quam in longiori mora sibi contrahit, ualidiores uires corrumpendi acquirat. Accedit quod alimentum & uenenum ut contraria ualdè distant, cùm alimentum sit naturæ humanę simile, ratione cuius similitudinis potest uirtutem custodire, fouere & augere, contra uenenum ob dissimilitudinem contrarias habet facultates, quarum ratione aptum est destruere, corrumpere & interficere. Ergò si sanguis menstruus

Contra modernos.

Prima ratio

Secunda ratio.

3. Ratio.

est venenum, semper corrumpet illud corpus cui contrariatur, & in quo reperitur, consequenter per illius præsentiam & actionem ita in corpus corrumpendo aget, ut sublata sanitate, contraria affectio inducatur, cuius tamen oppositum in plurimis obseruamus: nec obstat si aduersarius diceret, quòd menstruus sanguis consuetis temporibus effluens, corpus non corrumpit; inprimis quia sæpè obseruatum est in multis mulieribus hanc materiam tribus & quatuor mensibus intra corpus retineri, non propterea alicui morbo subiicitur: præterea quod secundum naturam fit in sanis corporibus, non potest per se nocere corpori in quo illud fit & generatur: at in muliere prægnante menstrua per totum gestationis tempus naturaliter retinentur: quare si sanguis menstruus veneficus esset, conceptionis tempore ullo modo retineri deberet. Præter id enim, quod huic mulieri plurimum noceret, fœtum etiam enecaret, generationemq; prohiberet. Eadem ratio & de lactante habenda est, quia ob eandem rationem sanguis iste tàm diu detentus, uel mulieri maximè officeret, uel lac alterando, & perniciosa sua qualitate afficiendo, non posset esse conueniens alimentum pueri, & ita operatio secundum naturam facta, cederet in maleficium mulieris, in qua illa fit, & nutritionis fœtus, nec non etiam conseruationis eiusdem postquam in lucem editus esset; hoc tamen experientiæ repugnat, cum conceptionis, nutritionisq; fætus gratia, necessariũ sit consuetam vteri fluxionem supprimi, quemadmodum etiam fieri experimur postquàm fœtus in lucem est editus, aliter lactis generatione prohibita, iam conditum naturæ opus statim periret. Addo quod rationabilius esset, ut prægnantes grauius ægrotarent, quàm cæteræ, quibus ob alias causas idem sanguis retinetur: quandoquidem in non prægnantibus sanguis iste prauus, quia cum bono & alimentali mixtus est, sua hac permixtione facilè

Obiectio. *Solutio.* *Cõfirmatio.* *Cõfirmatio.* *4. Ratio.*

potest

potest malitiam eius corrigere,ferocitatemq; aliqua ratio ne moderari & mitescere, at in prægnantibus secus esse deberet, quia in his melior ac purior pars ab ipso fœtu attrahitur, & portio relicta impurior & prauior remanet,ac proinde magis effrænis rediturquare oporteret p̄gnantes mulieres lethalibus Symptomatibus necessariò & semper affici. Augetur adhuc magis difficultas, quia sanguis iste menstruus, si ueneficus esset,quantò in maiori copia aggregaretur, tantò efficaciorem corrumpendi potestatem acquireret : at in ultimis mensibus prægnantis mulieris,copiosior quantitas huius sanguinis est aggregata,quàm inter initia,Ergò hoc potissimum tempore,pessimè se habere deberent,cuius tamen oppositum contingere uidetur,cum sæpè obseruemus,prægnantes in primis mensibus deterius habere quàm in ultimis.

5. Ratio.

Quæ ueritas confirmari adhuc potest in mulieribus etiã lactantibus,in quibus toto lactationis tempore nulla huius sanguinis expurgatio apparet, quia medicorum omnium consensu habetur quòd sanguis qui menstruus fieri deberet, in lac ipsum degenerat, quod optimum & suauissimum alimentum pueris existit : quapropter cum in istis materia generationis menstrui non desit,& illius euacuatio secundum naturam nulla appareat, per totum id tempus, in quo puer lacte nutritur, concludendum iurè uidetur, ex tali sanguinis redundantis superfluitate, non menstruum sed lac potius generari: quod si negare adhuc quis ausus fuerit, ab illo ego expeterem locum in corpore mihi assignari,in quo tàm copiosè contineri posset,cùm per bienium& ultra nulla illius sanguinis expurgatio in lactantibus appareat : præterea, si in hoc tempore generaretur, & locum haberet, ubi tàm copiosè & longo tempore quiesceret,quæro quomodo citra euidentem& insignem illius corporis molestiam tàm diu in eo subsistere posset, præsertim cum ab aduersariis

6. Ratio.

Saph. 38.

7. Ratio.

8. Ratio.

con-

constitutum fuerit, non solum copia peccare, uerum etiã qualitate quadam uenefica præditum esse, quòd si quis dixerit, ex tali sauguinis superfluitate lac generari, tunc quæro de hoc lacte, an sit materia alimentalis uel non, & si non, an sit praua aut uenefica, uel alterius generis, negare non possumus, quòd non sit alimentum, cum illo pueri optimè nutriantur, ob quam causam statuendum est pariter, omni uitiata qualitate carere: quare si eadem est materia sanguinis menstrui & lactis, iam asserere non poterimus, uenefica qualitate esse affectum, in ea tamen re, vnum est animaduertendum, quod in lactante muliere assiduò lac generatur, ex redundante sanguine, post nutritionem sanguinearum partium superstite, ita ut in singula coctione, portio illa quæ post nutritionem superest, per ulteriorem elaborationem, quam quotidiè recipit à propria substantia mammillarum in lac uertatur, quod est in causa, ut lac sit nutritionis materia, puero ualdè iucunda, & magni nutrimenti, quoniam non generatur ex sanguine mẽstruo diu aggregato, sensimq; in corpore aucto, & alterato, sed sicut in qualibet coctione quotidiè generatur & superest, ita ex eodem lac pariter producitur, qua ratione tantum abest, ut ob nimiam in corpore moram, qualitatem malam concipere possit, ut potius per nouam coctionem statim succedentem, maiorem depurationem melioremq; formam acquirat, quod sanè non contingit in mulieribus non lactantibus, & iis quæ vtero non gerunt: quoniam in istis sanguis qui post nutritionem continuò redundat cùm debitum finem ac usum assequi non possit, alimentumq; ipsius fœtus aut pueri fieri nequeat, sed in corpore tanquàm ociosus & nullius usus diu detineatur, fit vt ex continua illius aggregatione & longa mora, sensim etiam alienam qualitatem acquirat, ab alimenti natura ac benignitate longè distantem,

9. Ratio.

l. de uenarum dissec. de usu par.

Animaduersio.

ut alimenti materia esse minimè possit, qui nisi consuetis temporibus expellatur, iam enarrata Symptoma producere consueuit.

De causis generationis Menstruorum in fœminis, non autem in viris CAP. XV.

Cùm constet in fœminis sanguinem menstruum generari, in viris autem nequaquam, huius diuersitatis causa quærenda est. Ea autem non aliundè melius sumi poterit, quàm ex fine, in quem & propter quem sanguis iste à natura producitur. Ex communi autem omnium consensum constat, mulierem factam fuisse ad procreandos filios, quorum generatio fieri non potest absq; uirili semine, quod in proprio vtero non solum recipere debet, sed receptum retinere, fouere, nutrire conformare & augere: hæc autem præstare non potest absq; alimento, quod intra se habere debet, cuius alimenti ac nutritionis materia, non alia est, quàm sanguis ipse, Ergò ob hanc causam oportuit in muliere longè copiosiorem sanguinem generari quàm in viris, ut ratione huius copiæ non solum sufficiat, pro alendo & conseruando proprio corpore, verum etiam pro fœtu nutriendo, donec ad integram perfectionem perueniat & postquam in lucem est editus, ex eodem sanguine adhuc nutriri debuit, quod fit per illius conuersionem in lac: at in muliere, vtero non gerente, cùm sponte naturæ hęc copia absumi nequeat, præsertim si otio & somno dedita fuerit, sensim in vena caua colligetur, & statuto tempore per uenas vteri foràs erumpet, mares autem, quia ad generandum concurrunt, ut actiua principia ac proinde non in

Arist. 2. de part. animal. 2. & 4. de Gener. animal. Ca. 1.

Primo de generatione animal. c. 20.

in se ipsis, sed in alio generent, ideò necessaria non fuit productio menstrui, consequenter nec eiusdem purgatio, cui fauet etiam eorum calor robustior, non permittens aggregari talem superfluitatem, & præsertim cum multis exercitiis dediti sint, quorum causa omnes superfluitates facilè absumuntur. Ex copiosa autem sanguinis generatione & illius superfluitate, quæ in mulieribus tantum colligitur, clarè haberi potest, frigidioris esse temperaturæ quàm viri: vbi enim frigidior & humidior temperatura adest, necessarium etiam est, copiosiorem humiditatem crudorumq; humorum maiorem quantitatem coaceruati, vt in fœmineo sexu contingit: hinc etiam est, vt mulier ob eandem temperaturam plus appetere uideatur, & ob eandem etiam minus coquere, ac proinde crudiori sanguine redundare: fauet quin etiam huic copiæ sanguinis earundem habitus corporis densior qui non solum sequitur dictam temperaturam frigidam, uerùm etiam uitæ earum institutum, quoniam in quiete & otio magis degunt, quàm in motu & negocio: hinc est, ut ab earum corporibus minor resolutio fiat, & propterea largiori etiam sanguine abundabunt, atq; eo frigidiori & crudiori quàm uiri: uerum quispiam dubitare posset, cur sit quòd mulier, generans filium cum generet ratione qua animal, non autem ratione qua homo, quòd etiam non communicet cum cæteris brutis, non solum in generatione & generationis modo, uerùm etiam in expurgatione huius menstrui sanguinis per vterum, eo uidelicet tempore quo prægnantia non sunt. Cuius rei causam reddens Aristoteles inquit, bruta animantia menstrua purgatione carere, quia omnem sanguinis superfluitatem uariis modis absummunt, modo in substantiã proprii corporis immutando, in quibusdam degenerat in squamas, in aliis uertitur in pennas, in aliquibus in copiam pilorum trensmutatur, in aliis in crassiores & du

riores

4. probl. 26.

Mulier est frig. uiro.

Contra parme.

Gal. 2. de semi.

Hyp. 7. aph. 44.

Ratio secunda.

3. ratio.

Dubitatio.

Solutio.

5. de hist. animal. c. 20.

Libro de sperm.

riores cortices degenerat, ut in teſtudinibus, cochleis & cochis contingit.

Quo tempore menſtra fluere incipiant. CAP. XVI.

QVo autem tempore, qua ue ætate fluxio menſt ruorum in mulieribus incipiat, non eſt ita certum, cùm in aliquibus citius, in quibuſdam tardius id contingat. Commune autem omnibus uidetur, ut ante duodecimum annum non appareat, & ſi in aliquibus anno ætatis ſuæ undecimo uel paulo ante conſpecta fuerit, ut in ſanguineis, & latiores uenas habentibus euenire poteſt, ſciendum hoc rarò contingere, & propterea hanc fluxionem non omninò naturæ modum ſeruare, quòd teſtari poteſt uitæ earum breuitas: contra uerò in illis longior iudicatur, in quibus hæc menſtrua purgatio tardius conſpicitur, communiter autem, & ut in plurihus ac ſecundum naturam conſueuit hæc pùrgatio incipere circiter annum decimum quartum, quo tempore incipiunt etiam mammillæ intumeſcere, & uox paulo minus acuta auditur quàm antea, grauior tamen redditur. Hippocrates libro de ſeptimenſtri & octimenſtri partu, & alibi reddens cauſam, cur ante decimumtertium annum menſes non prorumpant, ait: quia ante hanc ætatem uenę anguſtiores ſunt, ut ſanguis adhuc liberè permeare nequeat: quocunq; autem tempore incœperint, ſolent mulieres tunc potisſimum pati Venereos ſtimulos & ad coitum accendi, ideò incipiunt diligere iuuenes, ut hoc potisſimum tempore magna etiam egeant cuſtodia, cum ſemen incipiat generari, cuius pręſentia & titilatione, ad Venerem excitantur: hinc colligi poteſt mulierem non prius eſſe aptam ad generandum, quàm incipiunt fluere

Ante anum 12. mulier non purgatur.

7. de hiſt. animal: c. 1. & 1. de gener: animal. 20.

Lib. de genitura.

Quæ ſint aptæ ad generandum.

Primo de hiſtoria animaliũ c. 1.

Libro de di sec. uulue cap. 10.

menstrua quoniam hoc solum & non alio tempore fœtus nutriri potest, qui prægnationis etiã tempore, illius gratia, intus detinetur: accedit quòd per id tempus semẽ etiam in fœminis generatur cuius pariter ad generandũ magna habetur necessitas: utriusq; autem carentia, quæ in extremis ætatibus sunt constitutę, steriles & infęcundæ euadunt.

Quo tempore desinant fluere Menstrua CAP. XVII.

TEmpus autem, quo menstruorum fluxio naturaliter desinit, non minus incertum habetur, principio fluxionis eorundem, cuilibet tamen mulieri commune esse uidetur, ut post ętatis suæ annum sexagesimum purgari desistant, quibusdam uerò ante sexagesimum purgatio ista desinit, plurimę ante annum quinquagesimum, aliæ circiter quadragesimum & quadragesimum quintum dictam purgationem non patiuntur, cuius defectus causa in caloris diminutionem referri potest, ratione cuius, nec copiosus sanguis generatur, & si generaretur, non tam facilè per longinquas partes angustioresq; uias expurgari posset: ideò quicunq; uxorem ducunt prolis procreandæ gratia, ab extremis ætatibus cauere debent, eam non accipientes, priusquam purgari cœperit, uel tẽpore quo à tali purgatione desierit, quia utroq; tempore ob eandem causam infœcundæ sunt, at qui uxorem ducunt, ne urantur, sciant ii, quòd quęlibet mulier facilè potest huic negocio satisfacere, quoniam ad extremum usq; senium libenter uenerem amplectuntur, nec tàm facilè centum adhuc uiris satiantur.

7. de hist. animal. c. 5.

Quæ etas ad concep. apta sit.

De

De periodis repetitæ purgationis. CAP. XVIII.

MVlieres quæ purgantur ſecundum naturam, quod nam habeant conſtitutum ſuę purgationis tempus, non uidetur ita compertum, cum in aliquibus breuiori tempore, in aliis longiori talis purgatio fiat. Si cætera excrementa, quæ in corpore generantur, ſpectemus, clarè conſtat, quòd ut ſingulo die generantur, ut in pluribus etiam eodem expurgantur, ſiue de illis ſermo habeatur, quæ partem determinatam reſpiciunt, ut oris expuitio, narium emunctio, & aurium euacuatio, quæ ad caput diriguntur, & lotii redditio, epar & totum uenoſum genus reſpiciens, & craſſiora alui excrementa, per anum expulſa, ventriculum & inteſtina inaniunt. Si ad uniuerſum corporis habitum ordinentur, erunt halitus inſenſibiles, ſudor & pili, quę omnia per cutaneos meatus aſſiduò expelluntur, ad quorum excrementorum ſimilitudinem in ſeparatione et expulſione, menſtrua non ita ſe habent, quia nec aſſiduo aut ſingulo die, uel alternis diebus effluunt, ſed longioribus egent interuallis, quod à natura prudenti admodum conſilio factum fuiſſe, exiſtimandum eſt: in primis quia mulier toto ſuæ uitæ tẽpore in perpetua quadã moleſtia uixiſſet. Accedit qđ ſi ſingulis diebus talis purgatio fieret, conceptionem prohiberet, quia ſimul cum materia menſtruali ob viarum lubricitatem, ſuſceptum quoq; ſe men efflueret. Prætere a tunc ſolet optimè mulier concipere, quando ab omni excremento vterus mundus eſt, & ab omni impuritate benè repurgatus, hoc enim tempore ora uaſorum ſunt aperta, nullaq; adeſt præſentia menſtrui obruentis & quodamodo ſuſceptum ſe men ſtrangulantis. Addo, quòd ſordidum & abominabile viris valdè foret, cum huiuſmo-

Excr. diuerſis temp. uacuari.

Prima ratio

Secunda ratio.

Tertia ratio

Quarta ratio.

di mulieribus coitum inire, quibus uterus tali excremen to madesceret. Si igitur menstrua hæc purgatio nec quo tidiè fit, nec fieri debuit, quærendum ulterius, quę tem poris interualla, ut fiat, expostulet. Experientia comprobatum est, non omnes mulieres eodem constituto tempore purgari, sed aliæ citius ac sæpius, aliquæ tardius & rarius. Commune tamen omnibus naturalem statum seruantibus, esse uidetur, ut singulis mensibus hæc euacuatio repetatur: nonnullis tamen conuenit bis, aliis etiã ter, quibusdam longè tardius purgari. Cuius diuersitatis causa ea esse posse uidetur, quæ ex coeundi desiderio desumitur, ut in quibus intensius fuerit, purgatio etiam frequentior habeatur, præsertim in ætate Iuuenili, in corporis habitu sanguineo, in habentibus uenas latiores, ac in illis deniq;, quæ uentri nimium indulgent, & in otio uitam degunt.

7. de hist. animal. 2.

Quot diebus duret hæc purgatio. CAP. XIX.

CÆterùm purgatio ista dum fit, siue per frequentiora siue rariora interualla illa fiat, non uidetur habere determinatum suæ durationis tempus, cum in quibusdam per plures dies, in aliis per pauciores perseueret: unde tempore Hippocratis raró contingebat unam uel alteram diem excedere, nostris uerò temporibus plures attingunt, ut ad quartum, quintum, sextum, septimum, & octauum perueniant. Immò si Paulo credimus, quædam ad duodecimum etiam ascendunt. Cuius diuersitatis ratio ea esse potest, quia nostri temporis mulieres genio nimis indulgent, copiosius commedentes & cibos laudabilis succi, & in otio uiuentes, quibus potissimum hoc aduenit, si iuniores fuerint, humidiores, uenosæ & ma

In quibus, diu duret purg.

gnum

gnum Epar habentes,quibus omnibus caufis ita in unum confpirantibus, facilè contingere poteft,in earum corporibus copiofum fanguinem generari, magnamq; illius copiam poft totius nutritionem fupereffe, pro cuius expurgatione, iurè non fufficiunt duo uel tres dies, fed plures fint neceffarii, & huiufmodi mulieres illæ funt, quibus uteri ftrangulatus fæpius aduenĩũt fi cõfuera illis purgatio fuppreffa fuerit, quod non contingeret, nifi præ nimia copia aggregati excrementi natura fatis fuperq; grauaretur At mulieres illæ, quæ erũt magis uiriles, calidiorifq; temperamenti,quales illæ extant,quæ funt habitus neruofioris,& robuftioris, ficut pauciora excrementa congregant: ita breuiori temporis interuallo eadem expurgabunt: quæcunq; etiam fuerint habitus obefioris & pinguioris, anguftiorefq; uenas habuerint, partius purgabuntur,fanguinis enim portio, quæ in his poft nutritionem fupereft,ob uenarum anguftiam copiofius congregari non poteft: & prȩterea ferè tota in adipem uertitur, quod etiam eft in caufa, ut huiufmodi mulieres rarò concipiant, & fi contingat has concipere, ob alimenti inopiam imbecilles fœtus & graciles habere folent. Præterea ratione etiam declinantis ætatis exigua & breuis purgatio reddi folet, ob caufam fupra etiam allatam: in iis pariter quæ tenui utuntur uictu, aut plurimum corpora fua exercent, paucæ fuperfluitates colliguntur: quoniam in illis ob nimiam inanitionem non generantur: in iftis uerò, præ nimio corporis exercitio non retinentur, fed per corporis halitum atq; fudorem difsipantur. Teftari hoc poffunt rufticæ mulieres & faltatrices, in quibus, ob dictam caufam, purgatio hȩc uel nulla aut per exigua obferuatur, quod genus mulierum, ad procreandam fobolem uidetur effe minus idoneum, in illis etiam exigua uel nulla purgatio fiet, in quibus fanguis per alia loca euacuatur, fiue per nares fpontè exierit,uel hæmorrhoidas

7.de hift: animal:cap: 2. & 3.

Quibus purgatio breu: duret.

Caufa fterilitatis.

rhoidas uel sectam uenam,& alio quouis modo, quibus etiam larga alui euacuatio accidit, siue sponte siue arte facta fuerit, consueta vteri euacuatio omninò desistere solet: uel saltem maiori ex parte imminui. Quæcunq; etiam febre, & ea diuturna corripiuntur, uel parum uel etiam nihil purgabuntur: in his enim materia inter initia febris exigua generatur, in progressu nulla, sed ab extraneo calore tota absum[...]ur.

In qua mẽsura fluat sanguis Menstruus. CAP. XX.

Lib: de morbis uulg.

QVantitas etiam effluentis sanguinis eadem in omnibus non habetur, cùm à multis & uariis causis illa alterari immutariq; possit. Hippocrates statuere uidetur, conuenientem copiam fore ad duas usq; minas uel libras, & alibi dicit aquosis mulieribus diu menses durare, & nisi crebrò fluant: earum corpora intumescere. Hoc intelligens de corporibus humidioribus, in calidioribus uerò & siccioribus, partiores erunt, ut pote in illis, in quibus superfluitas ferè omnis absumitur, nec solùm in quantitate diuersitas contingit: uerùm etiam in qualitatibus tùm primis tum secundis, ut merito primarum, materia ista modò calidior & feruentior, modò frigidior sit. Calidior erit in ætate iuuenili, in temperatura biliosa, in corporis habitu consimili, in regione calida & presertim si calidior uictus ratio præcesserit. contrà frigidior erit, in muliere pituitosi temperamenti, in corporis habitu pingui, in ætate decrescendi, in regione frigida, & potissimum si ea etiam uictus ratio accesserit, ratione cuius frigidiores humores multiplicentur, diuersitas etiam conspicitur penes secundas & materiales

6. Epid:

Copia mẽst. in quibus.

Frigidior et acrior qualitas in quibus.

les qualitates, in crassitie uidelicet,& tenuitate, in lentore & fluxibilitate, nec non etiam in colorum uarietate, ut in iunioribus, calidi & sicci temperamenti, in regione calida educatis, sanguis iste tenuior & rubicundior appareat, in adultioribus uerò, in temperatura frigidiori, in regione consimili, & crassior & remissioris caloris obseruetur. Differentia quin etiam apparet in modo exeundi, quam uis enim commune omnibus uideatur, ut exeunte tali superfluitate, aliqua molestia inferatur, differentia tamen erit penes magis & minus, quæ sanè diuersitas causabitur, à maiori & minori copia, ab intensioriq; & remissiori caliditate huius materiæ exeuntis: hæc enim quantò copiosior fuerit, quia longius tempus ad sui expurgationem expostulat, longiorem etiam molestiam pertranseundo patienti adferer: quò autem partior illa fuerit, minorem noxam inferet. Ex parte deinde qualitatis hic sanguis quanto calidior fuerit, tantò etiam mordacitate participabit, ac proinde illius exeundi modus molestior erit: quò uerò frigidior extiterit, eo minus mordax erit, consequenter motu suo minorem afferet molestiam. Constitutum itaq; sit, sanguinem menstruum esse materiam illam, quæ in vteri suppressione intus & præter naturam cohibetur, eundemq; excrementum esse secundæ coctionis, quantitate & qualitate peccans non tamen in omnibus eandem coaceruari mensuram, nec idem tempus exeundi seruare, nec eodem tempore desinere nec eodem modo exire, sed ob adductas causas hæc omnia uariari alterari.

Crassities et tenuitas in quibus.

Coloris uarietas.

Varietas, in modo exeundi.

Epilogus.

De

De loco euacuationis Menstrui sanguinis. CAP. XXI.

HIC sanguis ita prӕter naturam in corpore detentus, cum determinatum habuerit à natura suæ euacuationis locum, talis communi omnium consensu, non aliusest quàm vterus ipse, ad quem sicut dicta superfluitas, quæ quotidiè & sensim generatur, confluit & recipitur, ita per eundem natura grauata, illius euacuationem molitur: euacuatur autem per uenas dicti vteri, interdum etiam per uenas ad illius ceruicem deductas sicut in quibusdam prægnantibus quandoq; contingere solet. Fluit autem per hanc partem naturaliter & non per alias, quia tempore formandi fœtus in hanc ipsam fluere debuit, pro illius nutritione cùm in solo vtero & non alibi conceptio fiat. quo tempore si contingat menstrua fluere, quod tamen raró aduenit, prouida natura formationi fœtui maximè intenta, non per uenas vteri, talem euacuationem faciet, sed potius per venas ipsius ceruicis, hac enim ratione ore vteri adhuc clauso manente, prout ad conceptionem requiritur, per dictas ceruicis uenas euacuabit, & ita euacuando ab abortu mulierem præseruabit. Cæterùm cùm uteri suppresio contingit, ea fieri potest modò vtero primario affecto, modò per consensum: & dum primario afficitur, uel totus uel illius pars determinata læditur, quæ esse potest ceruix, cornua & cauitas eius. Hæc de forma & loco affecto.

Fluxio per quas non ei fiat.

5. aph. 51.

5. aph. 60.

Quomodo in pregnantibus mestrua fluãt.

Vterum 2. affici.

3. de Sympt: caus:

DE

De causis suppressionis Menstruorum. CAP. XXII.

DVm autem sanguis iste excrementitius qui per ute rum non egreditur, ut egredi deberet, siue primariò siue secundario læsus fuerit, siue totus siue illius pars, aliquas huisce suæ læsionis causas habere debet, quapropter de causis suppressionis menstruorum agendum occurit. Non fit igitur hæc fluxio uel labefactata expultrice uteri, uel ob externos errores. Si labefactata fuerit, hoc fieri potest ob intemperiem, atq; hanc calidiorem & frigidiorem calidiorem etiam & sicciorem, frigidioremq; & sicciorem, siue hæc natiua fuerit, siue ascititia, siue morbosa siue non, siue secundum corpus totum, siue partem, & rursus siue cùm materia fuerit, siue sine materia. Quo ad intemperiem calidam tantum, uel etiam cum siccitate coniunctam, ratione huius hic sanguis non fluit, quia non generatur, sed omnis superfluitas, quę post nutritionem superesse deberet, à dicta intemperie absumitur, quemadmodum in febribus contingere solet. in quibus nec potest tanta copia sanguinis alimentalis produci, qui pro corporis nutritione & conseruatione sufficiat, ob cuius defectum talia corpora non solum cō suetis excrementis non redundant, sed proprii etiam alimenti defectu, diminuta nutritione, quotidiè magis emaciantur, citius autem cessat hęc fluxio in febribus continuis, quàm in intermittentibus, quia in his assidua fit exiccatio, in febre autem quartana intermittente, inter initia hic sanguis generatur & effluit, quia consumptio per interualla tantum fit, & ob id in errore sunt illi practicantes, qui in quartana febre progressa, tentant uiribus omnibus menstrua prouocare, cum non generentur. Si autem menstrua non fluant quia sanguis postquā

3. de sympt. causa C. 4.

5. Aphorismo. 57. lib. de causis symp. ult.

Causa supp r. 2.

Mestrua nō flueri ratione feb.

In quibus febribus & quo tempore fluant mest.

Error in praxi.

genitus eſt abſumitur,ut de more aggregari nequeat,hoc contingere poteſt, ob intemperiem calidiorem tantum, & ad ſciticiam & natiuam non morboſam, ratione cuius ſanguis in maiori copia non generatur,calore in halitum inſenſibilem ipſum reſoluente, quemadmodum ratione natiuæ contingit. in mulieribus, quæ uiragines ſunt, & ratione adſititiæ in ſaltatricibus, & aliis, quæ corporeis uiolentiſq; exercitiis, plurimum ſunt deditæ; meritò autem intemperiei frigidioris hæc pariter eſſe poteſt morboſa & non morboſa,aſcititia & natiua,in toto corpore,& parte determinata; ratione cuius non generatur talis ſanguis, & ideò non fluit, ut fluere deberet: non generatur autem, quia calor eſt diminutus, ideo Hippocrates & Galenus rectè ſentiunt, quod corpora gracilia uel obeſa aut penitus carent tali euacuatione, uel modicam habent: in ſiccis quidem non fluit, quia ſanguis iſte non generatur ſicut fit in calidis & humidis; in pinguibus uero ſi generatur, copioſa ſuperfluitas, non tamen ſub forma ſanguinis excrementitii aggregatur,ſed in pinguedinem potius uertitur, & ideò ubi occurrunt mulieres talis habitus curandæ, quibus menſtrua non appareant, inanes erunt conatus omnes noſtri in illis prouocandis: quòd autem calor diminutus in cauſa ſit, ut talis ſanguis non generetur, teſtari poſſunt mulieres in ſenili ætate conſtitutæ, quæ frigidiores redditæ, uix poſſunt cibum coquere,& ex illo alterato, proprium corpus nutrire, & conſeruare,ne dum ſuperflum generare; nec ſolum totius intemperies,ſiue calidior ſiue frigidior fuerit, in cauſa eſt, ut talis ſanguis non gignatur, uel etiam abſumatur, uel in alienam ſubſtantiam uertatur, nempe in pinguedinem: uerum etiam intemperies partis determinatæ ideò ex aliquo diuturno affectu Ventriculi, Iecoris & ſimilium partium, uirtus ita labefactari poteſt,ut uix ſanguis generetur pro nutritione indiuidui

5. Aph. 44.

In quibus corpo. meſt. non generatur.

Intemperies partis.

ne-

neceſſarius, ſimiliter ob vteri & uaſorum eius intemperiē inſigniter calidam & ſiccam, facultas expultrix dictorum uaſorum labefactari poteſt, ut indurato utero genitum ſanguinem expellere nequrat, nec minus eadem facultas à frigida & ſicca intemperie labefactabitur, ratione cuius vterus & vaſa eius duriora & denſiora pariter fiunt, ut fruſtrata expulſione ſuppresſio ſuccedat. Si præter intemperiem accedat etiam materia, hæc non erit vaporoſa, ſed corpolenta, conſequenter ſanguinea, pituitoſa bilioſa & melancholica, quarum quæ libet dùm copia, crasſitie & lentore peccauerit, vteri uias facilè obſtruere poteſt, totiùs inquam, & colli eius, qua de cauſa conſueta euacuatio rurſus impeditur. Ab hac ipſa materia obſtrui etiam poſſunt venæ extra vterum, quæ tamen ad ipſum pertingunt, ut conſuetus fluxus auferatur, cui obſtructioni ſi ea etiam accedat, quæ cæteras uenas ſimul occupat, non ſolùm ſuppresſio fiet, ſed priori adhuc longè deterior: ſi deinde ſanguis iſte non fluat ob externos errores, iſti errores prodire poſſunt à cauſis tùm internis, tùm externis, ratione quarum eadem expultrix facultas à conſueto munere impeditur, ut merito cauſarum internarum posſit eſſe morbus tùm in mala compoſitione, tùm in ſoluta unitate, & quicunq; fuerit, uel in utero erit uel alibi, atq; tunc in toto corpore, uel in parte. Si in vtero extiterit, & primò ſi morbus fuerit in mala compoſitione, talis potisſimum erit in anguſtia venarum totius vteri, ceruicis, & cornuorum eius, merito cuius anguſtiæ conſuetus tranſitus ſanguini menſtruo prohibetur. Cæterùm hæc anguſtia cùm multiplex eſſe posſit, diſtinguenda eſt, quoniam uel natiua eſt, ut cum ceruix à menbrana adnata clauditur, uel ad ſcititia quæ in obſtructione conſiſtit, uel conſtirpatione, uel coaleſcentia, uel ſubſidentia, uel compresſione. Si in obſtructione fuerit, hæc fit à materia copia uel qualitate

3. de ſymp. cauſis. 4.

Materia.

5. Aph. 36. & 28.

Externi. Errores.

3. de Sympt. cauſ.

Apli. 28.

5. Meth. 5.

Cauſa anguſtie.

Cauſa obſtru.

Causa constip. peccante, uidelicet à crassitie & lentore. Constipatio autem causatur uel à callo & vteri colli ipsius, uel adipe, uel carnis excrescentia, vel adnata membrana circa collum & os ipsius, & in quibus talis membrana adnascitur imperforatæ vocari solent: quamuis rarò hoc contingat, Fernelius tamen testatur ob huiusmodi causam se uidisse mulierem, cui nunquam menses uel aliud quippiam ab vtero fluxit, quæ tamen nunquam ob id malè habuit sed ad annum usq; sexagesimum incolumis uixit. Causa autem coalescentiæ est cicatrix vteri, ratione cuius venarum ora coalescunt, quòd fieri solet ex præcedente ulcere. *Causa coalesc.* Causa verò subsidentiæ est insignis inanitio eorundem uasorum, ad quorum uacuitatem subsident uasa, *Causa subsid.* vel etiam fit à causa refrigerante, densante & astringente, quæ in illis fœminis locum habere solet, quæ proprio vtero stiptica & astringentia applicant, ut hominibus virgines appareant: quorum causa facultas retentrix vteri adeò roboratur, ut menstruum sanguinem aliundè non suscipiat: vterus enim uenas quas habet, ea ratione habet, ut non solùm per illas alimentum propriæ conseruationis gratia suscipiat, uerum etiam ut eiusdem super fluitatem recipiat, & recipiendo per vterum euacuet, qua ratione debent hęc uasa quandam imbecillitatem habere: ideò robustiora si reddantur, quod contingit dum constringuntur & densantur, non amplius hanc materiam suscipient, uel susceptam non expellent. *3. de Sympt. caus. 4. 5. Aph. 7.* *Causa compres.* Compressionis uerò causa fit uel ab immodica pinguedine ut ab omento uene vteri comprimantur, uel etiam à tumore aliquo præter naturam existente in vtero fieri consueuit, qui eidem accidit secundum extimas illius partes vel circumiacentes, qui tumor siue inflammatorius siue alterius generis extiterit, suo pondere uterum comprimere potest, & cùm illo simul etiam uasa, quibus compressis, consuetus transitus impeditur, ut excrementitius sanguis per con

sueta

ſueta loca fluere expurgariq; non posſit. Si deinde menſtrua non fluxerint ob morbum ſolutæ unitatis, eſſe poteſt diſruptio, abſceſſus, fiſtula, ulcus & huiuſmodi, quorum omnium cauſa per uterum asſidua expurgatio fieri poteſt, & ſi non ſanguinis menſtrui alterius ſaltem materiæ in quam ille degenerare poteſt, priuſquam in menſtruum uertatur. Hæc de cauſis ſuppresſionis in utero exiſtentibus. Si autem morbus alibi, quàm in utero fuerit, eſſe poteſt in toto corpore, & in parte determinata. Si in toto corpore, hoc contingere poteſt, uel quia non generatur, uel ſi generatur, in alia loca raptum habet, ſi non generetur, fieri hoc ſolet à quolibet morbi genere, & in primis ob intemperiem, & non quamcunq; ſed calidiorē, ut in febribus contingit, ſiue putridæ ſiue hecticæ fuerint. Secundò concurrit etiam morbus in mala compoſitione, unde corpora emaciata & tabeſcentia talem ſanguinem non generant, quemadmodum illa etiam quæ hydrope corripiuntur, ſiue tympanitis, anaſarca uel aſcitis ea fuerit, in quibus uel materia hæc non generatur, ſed alimentum in flatum, aquam, uel pituitam tranſmutatur, aut ſi generatur propter obſtructas uias intus detinetur. Accedit poſtremò morbus in ſoluta unitate, ſicut contingit in ſcabie, tuberculis & aliis morbillis per cutim uniuerſam eſfloreſcentibus; in quibus ſi menſtrua generantut, non ad conſueta loca feruntur, ſed cùm cæteris humoribus ad uniuerſi corporis circunferentiam tranſmittuntur. Ratione autem partis determinatæ, eadem euacuatio conſpici non poteſt, multis de cauſis, pro ut ſcilicet per alia loca natura copioſius euacuare ſolet, quod cum contingit, fieri poteſt hæc euacuatio modo materiæ, quæ formam ſanguinis ſeruat, ut cum fit immoderatus fluxus ſanguinis per nares aut hæmorrhoidas, quandoq; ſub alterius humoris ſpecie corpus totum exinaniri poteſt, ut contingit in euacuatione per mamil-

Soluta unitas.

Febris:

Mala compoſitio.

Soluta unitas.

Ratione partis determinatæ.

5. Aph. 31.

5. Aph. 38.

millas uomitum alui deiectionem, lotium atq; sudorem facta, quibus omnibus modis materia menstrualis per consueta loca non effluit, sed aliundè deriuatnr aut reuellitur.

Lib. de sang. Miss. per uenæ sect.

De causis externis menstrua supprimentibus CAP. XXIV.

POstremò menstrua fluere non possunt ob externas etiam causas, quod dupliciter contingere potest, pro ut huius materię generatio impeditur, uel fluxus genitæ prohibetur, quorum utrumq; fieri potest, à causis tum necessariò tùm non cecessariò occurentibus : ut merito causarum necessariò occurrentium, generatio impediatur, ab omnibus exiccantibus & absumentibus materiam, & mineram talis sanguinis, quales sunt aer calidior & siccior, regio & anni tempus consimile. cibus etiam ac potus calidior, eorundem uerò paucitas inaniendo absument. Sic uigiliæ immoderatæ superflua inanitio, immoderata corporis motio, & animi accidentia idem præstare possunt : fluxio uerò sanguinis geniti, intus cohibebitur ab eisdem causis, sed diuersa ratione agentibus : quoniam concurrent uias angustando, per quas hæc fluxio fieri deberet : Sic ab aeris frigiditate, à natatione in frigida, uenarum oris densate, dicta fluxio impedietur. Cibus pariter ac potus nimia sui copia producendo sanguinem tùm copiosum tùm crassiorem & uiscidiorem, easdem uias obstruere poterunt : somnus etiam longior, calorem hebetando, & consuetam transpirationem prohibendo, frigidiorum crassiorumq; humorum generationem admittet: cæterarum quoq; excretionum inconsueta detentio obstructiones augendo, eandem purgationem supprimere poterit : cui non parum faue-

Causæ duplices.

Causæ externe duplices.

Causæ angustantes.

bunt

bunt uita ociosa,& cætera animi accidentia, quibus acce dunt illæ etiam externæ causæ,quæ necessariò nobis non occurrunt , & hanc fluxionem prohibere possunt, uel genitam materiam per alias uias euacuando, ut purgantia medicamenta , uel alterando, & hęc dupliciter concurrere possunt, manifestis scilicet & occultis qualitatibus.Si manifestis,hoc facient resoluendo,ut causæ omnes calefacientes, uel propria ui absumendo , ut causæ exic cantes. Si occultis egerint erunt medicamenta , quæ ea ui prædita esse possunt , ut huius materiæ generationem prohibent: Suppressio igitur menstruorum uiolenta,erit exiens mutatum, sanguinis superflui & excrementitii,statuto tempore per uterum non exeuntis, ut secundum na turam exire deberet, prodiens à lęsa uteri facultate, uel quia sit labefactata ob aliquam intemperiem, calidiorem, frigidiorem & sicciorem , quæ modò esse potest sine materia , modò cum materia , siue hæc sangninea fuerit,siue pituitosa, siue biliosa, siue melancholica: & rursus siue sola copia peccauerit , siue qualitate, atq; hac prima & secunda,manifesta uel occulta,siue pluribus siue omnibus modis,& præterea siue eadem facultas impedita fuerit ob externum errorem, quod contingere potest ratio ne totius aut partis,& quomodocunq; fuerit, uel facultas erit labefactata ob aliquam intemperiem, uel impedita, siue hoc impedimentum ab internis causis prodierit uel externis, & si ab internis, uel à morbo in mala com positione, uel in soluta unitate,& si morbus fuerit in ma la compositione, esse potest in magnitudine tùm aucta, tùm imminuta , & si aucta, & primò ratione totius,erit causa hydropis, si diminuta,ratione tabis, si fuerit in soluta unitate , erit ratione scabiei uel ulcerum totum cor pus occupantium: ratione etiam partis idem contingit, siue hæc pars alia ab vtero fuerit, atq; illa tùm principalis, tùm inseruiens siue ipsemet uterus, qui detineri po-

Epilogus

teſt tùm morbo in uiis anguſtioribus, & morbo in ſoluta unitate: & ſi uiarum anguſtia fuerit, conſuetum materię fluxum impediens, fieri poterit à cauſis tùm internis tùm externis: ſi ab internis, locum habebunt obſtructio, conſtipatio, compreſsio, ſubſidentia & coaleſcentia: Idem dicatur de omnibus externis cauſis, ſiue concurrant conſtringendo & denſando uias,& rurſus ſiue neceſſariò occurrant, ſiue non, ſiue manifeſtis ſiue occultis qualitatibus egerint. A pari dicendum, ſi idem uterus ſecundariò afficiatur, conſequenter ob aliarum partium læſionem, ſiue partes iſtæ principales fuerint, ſiue non principales: & ſi principales fuerint, ſiue Epar, ſiue cerebrùm ſiue cor extiterit; & inter non principales, ſiue Ventriculus fuerit, ſiue lien, ſiue pulmones, uel aliæ partes, quæ omnes morbo potiſsimum in uijs tùm anguſtioribus tùm latioribus factis, detinebuntur, ut meritò anguſtiæ, materię motus in uterum impediatur, ſicut merito nimiæ dilatationis poteſt eadem materia per alia loca euacuari, ſiue deriuando ſiue reuellendo,uel utroq; modo contingat; quemadmodum fieri ſolet ex apertione uenarum narium uel hęmorrhoidum: pręterea etiam ex fluxu aliquo, ſiue per aluum, lotium, uomitum uel ſudorem extiterit.

De differentiis ſuppresſionis Menſtruorum. CAP. XXV.

EX propoſita eſſentia dicti Symptomatis numerus ſpecierum omnium eius colligi facilè poteſt, quarum aliquę ab illius forma tapientur, nonnullæ à materia ſeu loco affecto, alię uerò à cauſis efficientibus. Vt merito formæ ſuppreſsio hęc menſtruorum cum Sym-

Differentiæ à forma.

ptoma ſit in exeunte mutato, in quo videlicet non exit quod exire deberet, hęc materia uel omninò erit ſuppreſſa, uel maiori ex parte, hinc oritur integra ſuppreſſio & diminuta. Merito deinde loci affecti cùm iſte vterus ſit, dicere poſſumus, quòd eadem ſuppresſio dum integre adeſt, vel diminuta eſt, alia fit utero primariò affecto, alia ſecundariò, & dum ſecundariò fit, uel hoc eſt ratione totius corporis, uel partis determinatæ, & ſi ratione partis pro partium enumeratatum diuerſitate, differentiæ etiam diuerſæ oriri poſſunt, ut ſuppresſio alia fiat læſa parte principali, alia non principali, & ſic de cæteris. Poſtremò capiuntur etiam differentiæ à cauſis effectricibus, quæ pariter totidem oriri poterunt, quot à nobis fuere cauſę propoſitæ, & enumeratæ; ita ut menſtruorum ſuppresſio, ſiue ratione totius, ſiue partis fuerit, & rurſus ſiue uterus primariò afficiatur, ſiue ſecundariò, alia fiat à cauſis internis, alia ab externis, & quæ ab internis fit, alia fit à morbo in intemperie, atq; hac ſimplici, uel compoſita, cum materia, & ſine materia, alia fit à morbo in mala compoſitione, ſiue hic fuerit à in magnitudine aucta, uel diminuta, uel in uiis latioribus, aut anguſtioribus, & rurſus ſiue fiat à copia materiæ, ſiue à crasſitie, & lentore, ſiue à cicatrice. Alia autem fit à ſoluta uuitate, & tunc uel ab ulcere, fiſtula, abſceſſu, uel diſruptione: deniq; merito externarum cauſarum totidem differentiæ orientur, quot fuere enumeratæ eius generis cauſæ, ita ut eadem ſuppreſſio alia fiat ab externis cauſis neceſſariò occurrentibus, alia ab his quæ neceſſariò nõ occurrũt.

Differentiæ à loco affecto.

Differentiæ à cauſa effectrice.

De Signis. CAP. XXVI.

EXplicata eſſentia ſuppresſionis menſtruorum, ac proinde ſingulis eius cauſis, & generationis modo: ſpeciebus etiam omnibus enumeratis, reliquum eſſet cu rationem illius aggredi: uerùm quia vnica ea eſſe non debet, ſed pro cauſarum multiplicitare, ac uarietate uaria & multiplex habeatur, propterea, ut citra omnem confuſionem illa proponi posſit, præmittenda prius erit ſignorum tractatio, ut eorum beneficio, non ſolum cognoſcamus: propoſitum Symptoma in genere, verum etiam ſingulas illius cauſas, & ſpecies diſtinguamus, qnæ pro ut diuerſæ ſunt, propriam etiam curam expoſtulant. De ſignis igitur tractaturus, ea inprimis proponam, quæ ad ſuppresſionem ſimpliciter diriguntur, mox ad ea deſcendam, quæ ſingulas illius ſpecies declarant, inuicemq; diſtinguunt: generatim itaque cognoſcemus mulierem hoc Symptomate laborare, ex ipſius relatione: ex qua pariter cognoſcere poterimus, an eadem ſuppresſio integra aut diminuta fuerit, recens uel antiqua: & Hipp. loco citato, inquit: Si mulier, quæ neq; grauida eſt, neq; peperit, lac habet, huic menſtrua defecerunt: fit autem lac in his mulieribus, quia ſanguis menſtruus ita uiolenter cohibitus, ad mammillas raptum habet, ubi materia generationis lactis efficitur: peruenit autem ad has partes, mediantibus uenis, quibus uterus nectitur & alligatur cum ipſis mammillis, ex qua colligantia mutuus quidam conſenſus earum partium adinuicem oritur, ut hinc ex mammillarum contactu magna in muliere uoluptas ſentiatur, coeundiq; deſiderium excitatur, quare ex lactis præſentia, menſtrua ſuppreſſa eſſe ſignificabitur. Vbi uerò nihil lactis in mammis conſpicietur,

Signorum neceſ. — *Ordo ſignorum.* — *Signa in genere.* — *6. de loc. af. cap. 5.* — *5. Aph. 39.* — *Signa ab actione læſa.* — *Signum.* — *Conſenſus uteri cum mamillis.*

cietur, ad alia ſigna deueniendum erit: conqueretur igitur mulier iſta de laſſitudine & inſueta quadam totius corporis grauitate, quæ non aliunde cauſatur, quàm ex diffuſione huius materiæ copioſæ per totum corpus, cuius præſentia ut corpus grauatur, ita illius euacuatione ab onere ſubleuatur, & priſtinum robur acquirit. Hæc præterea laſſitudo non ſolùm corpus uniuerſum detinebit, ſed crura potisſimùm &coxas, propter harum partium cum matrice maiorem colligantiam: conqueri adhuc magis ſolent, de quodam dolore lumbos, & imã ueſtris partem potisſimum occupante, idq; ob harum partiũ propinquitatẽ cũ loco affecto, de quo ſigno Hippoc. etiam meminit, quod tamen ſignum nec perpetuum, nec neceſſarium eſt: circa quod dubitandi occaſio oritur, cur ſit, quod hic dolor in prægnantibus quoq; longè magis non obſeruetur, in quibus pariter menſes detinentur, & in magna copia. Dicendum ꝙ in prægnantibùs ſanguis iſte menſtruus in uterum fluit ſenſim, & citra uiolentiam, ob id triſtis illa ſenſatio nõ oritur, quæ non ſolùm obiectum disproportionatum requirit, uerùm etiam ut confertim & uiolenter agat: præterea detentio menſtruorum in prędnantibus ſecundum naturam fit, quæ autem uaturaliter fiunt, ullam noxam afferre ſolent; & præterea natura comparatum eſt, ut in prægnantibus ſanguis iſte menſtruus, qui poſt fœtus nutritionem ſupereſt, in determinato loco ſuſcipiatur, ubi etiam quiete cuſtoditur ad tempus uſq; pariendi: quapropter his &aliis de cauſis prægnantes à dicta moleſtia immunes eſſe conſueuere: Conqueruntur quin etiam de dolore ſpinæ, colli, oculorum, frontis, de uentriculi inappetentia, nauſea, & grauitate; quæ omnia pariter cõtingunt, ratione eiuſdem colligantiæ, quàm uterus habet cum his omnibus partibus, totum, præterea corpus impalleſcere ſolet. Quandoq; etiam horror conſequitur

Signum.

Signum.

Signum.

I de morbis mul.

Dubitatio.

Solutio prima.

Hyp. lib. de genitura.

Solutio. 2.

Solutio. 3.

Signum.

6. de loc. af. cap. 5.

Signa à qualitate mutata

dictas mulieres secundum totum corpus, & fit, quia à suppresso sanguine frigidiores vapores eleuantur, qui per sensibiles partes distributi, tristem illam frigiditatis sensationem inducunt, ut corpus totum ueluti exorescat; nonnunquam etiam ad tales horrores sequuntur febres, quod contingit, quando eadem materia putredinem aliquam concipit, atq; istæ, modò intermittentes sunt, modo continue, pro materiæ putrescentis homogeneitate & heterogeneitate, modò etiam salubres modò insalubres, pro maiori & minori eiusdem materiæ copia, pro excellentiori, & minus excellenti putredine, pro loci, in quo illa putrescit maiori & minori propinquitate ad ipsum cor, & deniq; pro uirtutis robore, aliquando fieri solent etiam præfocationes matricis. Cognoscitur etiam hoc malum, quia per vterum consuetis temporibus uel nihil effluit, ut in integra suppressione contingit, uel parum. Hæc de signis in genere.

Lib. de morb. uulg. de morb. uirg.

1. Epid. cō. i. 25.

Signa ab exeunte mutato.

De Signis Differentiarum. CAP. XXVII.

Signa externarum cāusarum.

Signum.

Distinguemus autem species inter se, & inprimis suppressionem fieri ab externis causis, si in uiuendi ratione errores fuerint commissi, ut ex parte aeris, si mulier frigidiori exposita fuerit, uel in frigida diu perstiterit: ab his enim uterus & ora ipsius ita cogi densariq; possunt, ut non effluat, quod effluere deberet. Idem contingere pariter potest ex cibis copia & qualitate peccantibus, ut si crassioribus & adstringentibus usa fuerit; quod ipsum de potu etiam intelligendum erit, propter inediam uero consueta menstrua non apparent, non quia propriè supprimantur, sed potius quia non generantur,

Signum defec. mest.

somnus

somnus etiam & uigiliæ, utrumq; si modum excesserit, consueta uteri euacuatio non apparebit: ex longiori .n. somno, non solum superfluitates aggregantur, sed etiam ob nimiam copiam detinentur: ex uigiliis uerò materia absumitur, corpusq; totum exiccatur. Interroganda etiam mulier erit de motu & quiete, quę si in otio uitam degerit, non leuem occasionem corpori præbet, ut aggreget materias copiosas, crassas & lentas, à quibus uenæ obstrui solent. Si autem multis exercitiis usa fuerit, & menstrua non fluant, defectui potius materiæ causa tribuenda erit: deficit autem, quia à dictis exercitiis genita materia absumitur,& generanda prohibetur. Eadem ratione menstrua non apparebunt, si mulier purgantibus medicamentis fuerit assueta,quibus illa materia per alias uias euacuari solet, quod etiam contingit, ob fluxum sanguinis narium, uel hæmorrhoidum & alias consimiles euacuationes. Accidentia deniq; animi,quantum possint in corporis mutatione & alteratione, neminem latere arbitror. Si autem nulla ex causis externis præcesserit, argumentum nobis erit, suppressionis causam internam esse. At quæ nam ea sit, discurrentes per signa magis specifica distinguemus: & inprimis si interna hæc causa uterum primariò afficiat, ratione totius corporis, & cæterarum partium mulier benè se habebit: dum autem uterus ita afficitur, uel facultas eius expultrix erit labefactata, uel impedita, & si labefactata id contingit ratione intemperiei calidioris, frigidioris & ficcioris, sine materia, & cum materia, quantitate & qualitate peccante, generatim igitur cognoscemus nudam intemperiem ex absentia ponderis & grauitatis circa illas partes, ex lotii tenuitate, & si menstrua exierint, pauca admodum erunt. An uerò hęc intemperies calidior uel frigidior fuerit, & in latitudine sanitatis contenta uel extra distinguemus,quia si calidior fuerit, in sanitatis la-

Signum.

Signum.

Signa internarum causarum.

Signa uteri primo affecti.

Signa intēperiei.

titudine

Signa intẽperiei morbosæ. titudine contenta, nulla aderit febris, uel alius morbus: præterea mulier circa vteri regionem calorem & feruorem sentiet, ut tactus etiam iudicio facilè innotescat; quę etiam præcessere, consideranda erunt: quoniam vbi locum habet calidior intemperies, calefacientes causæ præcesserunt, & tandem à similibus alterantibus talis intẽperies augebitur, à contrariis uerò iuuabitur: contra si intemperies frigidior fuerit, signa prioribus opposita obseruabuntur. Siccior autem cognoscetur ex duritie, densitate, angustia & insueta quadam siccitate oris uteri, & à causis exiccantibus talis intemperies intendetur, ab humectantibus uerò commoderabitur, cui intemperiei si materia etiam accesserit distinguere oportet materiæ genus, & eiusdem peccata. Vt meritò generis cũ esse possit quilibet humor singulos distinguemus, recurrentes ad signa, quæ unumquemq; humorem consequuntur, ut præter cætera consideranda nobis occurrat subiecti corporis temperatura, habitus, ætas, educatio, lotium & prægeessa uictus ratio. Quicunq; autem fuerit humor, cum ad suppressionem concurrere possit ratione quantitatis, qualitatis & utriusq;, quantitatem nobis indicabit grauitas, & pondus, secundum uteri regionem; palpebræ oculorum erunt subtumidæ, quorum radices cum matricę magnũ habent consensum, ut hinc etiam fiat quòd tempore quo menstrua imminent, uel iam fluunt, mulieres quandam molestiam in capite patiantur, in facieq;, & circa oculos alteratio apertè appareat, quibus præterita etiam uictus ratio addenda erit. Si preter hæc, signa illa etiam accesserint, quæ eiusdem materiæ crassitiem, & lentorem nobis indicare possunt, iam etiam constabit, talem suppressionem, non solum à materiæ copia causari, sed ab eiusdem etiam qualitate produci. Si autem eadem facultas uteri ob externos errores lęsa potius fuerit, cùm talis læsio fieri possit,

Signa ĩtemperiei frigidæ.

Signa ĩtem periei sicæ

Signa ĩtemperiei cum materia.

Signa copiæ

Signa qual.

Signa impeditæ facultatis.

ſit, tùm utero affecto, tùm aliundè, diſtinguemus uteri læſionem,quoniam mulier in reliquo corpore aut aliqua eius parte conquerendi ullam occaſionem habebit , dum autem uterus ita afficitur,cum affici posſit ſecũdum pro pria uaſa anguſtiora reddita , uel ſecundum propriam ſubſtantiam,diſtinguemus , quia ſi ſecundum propriam ſubſtantiam oblæſus fuerit, tunc illius facultas potisſimum impedietur à morbo in ſoluta unitate, conſequenter uterus detinebitur ulcere, ad quod dolor comitatur, & ſaniei ſanguinolentę fluxione,uel fiſtula corripietur,& tunc exibit materia expers ſanguinis, uel abſceſſus,tũcq; exibit materia purulentior & copioſior , alteriuſq; generis à ſanguine menſtruo . Si deinde facultas impedita fuerit ſecundum propria uaſa , cauſa referenda erit in morbum malæ compoſitionis, & potisſimum in uijs an guſtioribus redditis,quã uaſorum anguſtiam cum à mul tis cauſis prodire dixerimus, nempe ab obſtructione, cõ ſtipatione compresſione,coaleſcentia et ſubſidentia, ſingulas hac ratione diſtinguemus , ut meritò obſtructionis illam cognoſcamus ex corporis habitu plethorico uel cacochymo. Si plethoricus fuerit,illius obſtructionis erit indicium, quæ à ſanguinis plenitudine, & ſola copia peccantis fit, quemadmodum ex cacochymo alia obſtru ctio ſignificabitur,quę à materiæ crasſitię & lentore pro ducitur . Præcesſit quin etiam ea uictus ratio , quæ uel ſanguinis copiam augere potuit, uel materiæ crasſitiem & lentorem generare:Cæterum quia obſtructio iſta,quęcunque ea ſit,eſſe poteſt in uenis uteri, uel alibi, diſtinguemus, ſi fuerit in uenis uteri, circa illius regionem in ſucta quædam grauitas ſentietur, nec non etiam circa illius partes circumiacentes , & præſertim ſi obſtructio à copioſa materia facta fuerit; cui ſi acceſſerſt etiam lentor, & uiſciditas, ſuperaddetur etiam laxitudo quædam in coxis,& tibijs, & præceſſore etiam cauſæ externæ,quę primò

Sig. ſoluto unitatis.

Signa obſtruc.

Signa loci affecti.

3. de cauſis ſympt.

5. Aph. 28.

primò in uterum agere potuere, & uenas eius densare, at signis istis absentibus aliqua in nobis coniectura orietur de aliarum uenarum obstructione, de illis inquam, quæ in penitioribus partibus sitæ sunt, ad uterum tamẽ deducuntur: si eadem facultas à comprimente causa impediatur, hæc compressio fiet uel a pinguiori habitu, uel à tumore aliquo uteri, aut partium circumiacentiũ, quarum grauitate compresso utero illius etiam uiæ & uasa compressionem patiuntur. Cęterum hic tumor cum esse possit inflammatorius, erisypelaceus, oedematosus & scirrhosus, distinguemus recurrentes ad propria eorum signa: nam si tumor inflàmatorius fuerit, præter id, quòd aderunt inditia sanguinis copiosi, uehemens etiam febris infestabit, & in ea regione grauatiuus dolor aderit, cum sensu doloris pulsatilis. Huc accedunt etiam ea signa, quæ capiuntur à temperatura corporis calida & humida, ab habitu moderate carnoso, ab ætate iuuenili, & ea prægressa uictus ratione, quæ ad sanguinis generationẽ apta fuit: Si tumor fuerit erisypelaceus, febris erit intensior & acutior, grauitas in ea regione paulò minor, dolor tamen acerbior & molestior, & cum ardore, & feruore insigniori: quibus addenda erit temperatura calidior & siccior, corporis habitus gracilior, ętas iuuenilis, & prę terita uictus ratio his proportionata: Si tumor fuerit atrabilaris febris adhuc seuior erit, & Symptomata omnia magis lethalia, temperatura corporis calidior & siccior, corporis habitus gracilis, color subobscurus, ætas iuuenelis uel consistendi, & uictus ratio quæ præcessit calidior & siccior: Si tumor oedematosus fuerit, aderit quidem grauitas, sed cum obtusiori dolore, cum febre remissiori, longiori tamen, & cum cæteris Symptomatibus magis moderatis: quibus pariter addas totius temperaturam frigidam & humidam, corporis habitum sub tumidum, & prægressam uictus rationem frigidam & humidam.

Signa compressionis.

Signa inflãmationis.

Signa erisipelatis.

Signa tumoris melancholici.

Signa oedematis.

dam. Si autem menses detineantur propter constipationem cognoscemus, quia obstetrix digitum immittendo os uteri clausum, strictioremq; ceruicem inueniet, & ad differentiam pręgnantis mulieris, non solum in ea parte talem angustiam obseruabit, verum etiam cum aliqua duritie coniunctam, quod Hipp: etiam eo Aphorismo significasse visus est, cùm dicit, quibus os vteri durum est, his uteri os comprimi necesse est. Quòd si citra duritiem clausum fuerit, illam vtero gerere coniicies. At si cum duritie clausum sit, vterum affectum esse significabit: Si autem menses detineantur propter coalescentiam, cognoscemus quia præcesſit vlcus & post ipsum subsecuta est suppresſio. Si hæc ipsa euacuatio non fiat propter subsidentiam cognoscemus quia præcesſit usus refrigerantium que densant exiccantium & astringentium, vel etiàm insignis aliqua euacuatio, ratione cuius inanita vasa subsident, Hæc de signis vteri læsionem indicantibus, siue ob labefactatam illius facultatem, siue impeditam, facta fuerit; quæ facultas si alterius causa potius impediatur, & primò ratione totius, quia facultas eius naturalis labefactata sit, tunc signa aderunt totius intemperiem indicantia, siue calidior ea fuerit, siue frigidior, quæ pariter esse potest morbosa, & nõ morbosa, & vtraq; cum materia, & sine materia: Morbosa cognoscetur, si ob dictas intemperies totum in actionibus suis lędatur, quemadmodum si febris aderit putrida, aut hectica, in hac menstrua non fluent ob totius calidiorem intemperiem morbosam: Cæterùm dum ratione huius intemperiei fluxio non fit, cùm id contingere posſit, quia materiæ fluendæ generatio prohibeatur, uel potius quia genita materia intus cohibeatur, distinguemus utrumq; quia si febris uehemens fuerit, qualis est ardens, insigni suo calore, materiam genitam citò absumere poterit; & ne in posterum gignatur prohibere: Pariter si febris remisſior

Signa constip.

5. Aph. 54.

Signa coalescentiæ.

Signa subsi.

Signa facul. læse, alterius causa

Signa deficiētis materiæ.

misſior fuerit, diuturna tamen, non minus poterit idem corpus inanire, & exiccare,ut eiuſdem materiæ generatio omninò inhibeatur , ſicut in hectica febre contingit,at ſi febris remisſior extiterit, & cum breuitate con iuncta, ratione remisſioris caloris tantam agendi uim non habebit,ut genitam materiam abſumere poſsit, ſed illius partes tenuiores reſoluendo crasſioribus & magis lentis relictis, obſtructiones cauſabit,ſicq; materiæ & genitæ & generandæ fluxum impediet: ubi uerò totum calidius fuerit citra ſenſibilem facultatum læſionem illius exceſſus caloris inditium erit,quia in ſanitatis latitudine adhuc continetur, ſi autem totum frigidiori intemperie afficiatur,cognoſcemus quia nulla aderit febris uehemens,aut remiſſa, breuis aut longa, ratione cuius intemperiei materia generari poterit , præſertim ſi cum humiditate coniugatur,ſed ob calorem diminutum crudior illa erit,ac proinde ad obſtructionem pariendam idonea ; quæ obſtructio non ſolum eſſe poteſt in uaſis ipſius uteri , ſed etiam in uenis totius , quod cum contingit , ſigna aderunt , copiam pituitæ in toto corpore indicantia,ſi autem eadem imtemperies frigidior,cum ſiccitate potius coniuncta fuerit , ratione huius menſtrua non fluent,quia non generabuntur ſi præter intemperiẽ materia etiam accedat , cum hæc concurrat ratione copiæ & qualitatis ſolam copiam cognoſcemus ex corporis habitu ſanguineo , ex temperatura calida & humida, ex colore rubeo , & ſi aliqua portio materiæ per uterum fluxerit, illa pariter rubicundi erit coloris,ex uenarum etiam latitudine, pulſu pleno,urina colorata & rubea , & uictus ratione præterita,apta ſanguinis copiam generare; & deniq; mulier iſta, dum morbis corripitur, ſanguineis potisſimum ſubiicietur: ſi iuncta fuerit cum materia bilioſa , pituitoſa aut melancholica,reccurrendum erit ad ſigna ſuperius propoſita , Et hæc de ſignis

Signa obſt.

Signa copiæ ſang.

Signa bilis.

dicta

dicta sint totius facultatem labefactatam indicantibus siue fuerit labefactata à nuda intemperie, calidiori, inquam humidiori, frigidiori & ficciori, atq; hac tum morbosa tùm non morbosa, siuè etiam cum materia coniuncta fuerit, sanguinea inquam, pituitosa, biliosa, & melancholica, copia aut qualitate peccante. Si uerò eadem facultas totius fuerit impedita, cum impediri possit, à morbo in mala compositione & soluta unitate, distinguemus quia si morbus fuerit in mala compositione, potest esse in aucta magnitudine, & tunc aderit Cachexia, uel hydrops, siue hæc tympanitis fuerit, anasarca uel ascitis, quorum omnium causa menstrua non fluunt, quia materia per totum corpus diffunditur. A pari si fluxio non fiat ratione morbi in magnitudine diminuta, corpus conspicietur emaciatum & tabe confectum; qnorum causa fluxio non fit, quia materia non generatur, imò ne dũ superflui humores redũdare poterũt, sed nec alimẽtales pro corporis reparatione producentur, quod si eadem facultas impediatur à morbo insoluta vnitate, cognoscemus ex præsentia scabiei, lepræ, & reliquorum tuberculorum, in quibus affectibus, materia, quæ per uterum exire deberet cum alijs humoribus permixta ad corporis circumferentiam recurrit: Atq; hæc de signis respicientibus læsam facultatem ratione totius corporis, siue illa fuerit labefactata à morbis in intemperie, siue impedita à morbis in mala compositione, & soluta unitate: Si deinde ex altera parte menstrua non fluxerint quia læsio sit in partibus corporis, cognoscemus quia totum benè habebit: dum autem pars aliqua læditur, cum principalis & inseruiens esse possit, distinguemus, quia si quælibet pars principalis benè habuerit, causa referenda erit in alias partes, & quæcunq; illa fuerit, uel illius facultas erit labefactata, uel impedita. Si labefactata aliqua intemperie correpta erit, simplici aut com-

Signa male compositionis.

Signa sol unitatis.

Signa lesarum partium.

posita cum materia uel sine materia. Vnde si uentriculus intemperie affectus sit,& menstrua non fluant, referri poterit in eundem uentriculum facultate eius labefactata, similiter si apertæ fuerint uenæ narium uel hemorrhoidum, uel alui fluxio adsit, in has quoq; partes causa referenda erit. Si autem tales partes benè habuerint, suspicio erit de principalibus partibus affectis, quæ pariter oblædi poterunt earum facultate labefactata, uel ob externos errores, ut ob morbos in mala compositione, uel soluta unitate, propterea ad ea signa recurrendum erit, quæ dictarum partium malam constitutionem indicare possunt, siue epar fuerit, cor aut cerebrum: quæ dicta sufficiant de signis suppressionis menstruorum ob læsam uteri facultatem, siue primariò siue secundariò, siue facultate labefactata siue impedita, siue ratione totius siue partis principalis & non principalis.

De Indicationibus. CAP. XXVIII.

PRoposita cognitione suppressionis menstrorum tùm in genere, tùm secundum singulas eius species, tum à priori per suas causas formales, materiales,& efficientes, internas, & externas, proximas,& remotas, tùm à posteriori per sua signa, ab actione læsa, qualitate mutata & exeunte mutato accepta; reliquum est ad illius curationem descendere, consequenter ad cognitionem efficiendorum, auxiliorumq; iuuantium inuentionem,& rectam eorum administrationem, quæ ut citò tutò ac iucundè habeatur, non historicè & sola rerum obseruatione proponenda erit, sed ex rei potius natura depromenda, quod fiet, si Indicationum uirtute iuuantia auxilia inuenerimus, prout ad dogmaticum pertinet, mox uerò de materiis eorundem sigillatim & diligenter tractauerimus.

Lib: ad Thrasibul: 9. meth. 3.

In

In curanda igitur muliere, cui menstrua sint suppressa, tria potissimum nobis consideranda occurrunt. Omnium primum est causa morbifica, quæ continens dicitur. Secundò causa quæ morbosa fieri potest, Postremò uires, sine quarum custodia ullus morbus profligari potest. Hinc triplex indicatio triplexq; iuuans auxilium oritur, ut à causa continente curatorium auxilium indicetur, à causa quæ hanc præcedit, auxilium præseruatorium: à uirtute deniq; siue totius siue partis fuerit, uitale auxilium orietur. Quò igitur ad indicationes curatorias si menses inprimis non fluxerint, facultate uteri labefactata, cum ratione intemperiei labefactetur, indicabit auxilium alterans in contrarium. Si eadem fuerit impedita, uenis uteri angustioribus factis hæc angustia auxilium iuuans indicabit merito causæ facientis talem angustiam, siue hæc obstructionem fecerit, constipationem, compressionem, coalescentiam uel subsidentiam, ut meritò obstructionis, cum hæc fiat à materia copia uel qualitate peccante, ex parte copiæ indicabit auxilium minuens & euacuans, meritò qualitatis, si calidior, uel frigidior fuerit, auxilium alterans in contrarium indicabit, quemadmodum si crassior & uiscidior auxilium attenuans & detergens, ex parte deinde compressionis, cum hæc fiat à tumore inflammatorio, œdematoso, erisypelaceo, & scirrhoso, ad eorum tumorum indicationes adeundum erit: ex parte constipationis cum hæc oriatur à callo adnato & carne secundum uias & internas uteri partes, hæc amouenda erunt, inprimis tamen ex parte duritiei emolliendum erit, ex parte materiæ facientis callum, digere & resoluere oportebit, meritò coalescentiæ cum hæc sequatur ulcus iam ad cicatricem perductum, hæc cicatrix cum morbus sit in superficie leniore & densiore reddita, coniungens, & densas partes, quæ distantes & rare esse deberent indicabitur auxilium partes agglutinatas & densatas disiungens, & raro

9. meth. 6. & 7. 4 meth: 4. lib. ad Thrasibul. 8. & 9. & 25.

Indic. 3.

Indic. curat, ab intemperie.

A materia copia.

A qualit. prima.

A qualit. secunda.

A tumore.

A callo.

A cicatrice.

ro faciei; meritò subsidentiæ, cum hęc fieri posit à nimia uasorum inanitione, tùm à causa densante, meritò inanitionis, indicabitur auxilium replens, sicut ex parte densitatis, si fiat à causis refrigerantibus, uel à materia impacta & imbibita in substantia partis, indicabitur auxilium calefaciens, laxans & aperiens. Si eadem materia consideretur penes occultas qualitates, si uenefica fuerit dissimilem proportionem & aduersariam habens, naturæ & proportioni ipsius uteri, requiret auxilium simile pro portioni naturali ipsius uteri, & dissimile proportioni materiæ ueneficæ, consequenter expostulabit Alexipharmacum & Alexiterium, prout materia uenefica dupliciter expugnari expurgariq; potest, per attractionem scilicet, & ita requirit simile, sicut in lue Gallica materia auxilii Gallici est hydrargyrium, si expurgetur per expulsionem, ita requirit dissimilia, unde si uenena extra accedant, requirunt Alexiteria, si intra Alexipharmaca, quæ rursus materia si quieta & impacta fuerit, indicat auxilium ualidè auellens & discutiens, si moueatur raptumq; habeat ad partem ad quàm non deberet, indicabit auxilium reuellens, si autem facultas impedita fuerit, læsione alibi quàm in utero existente, tum principe, tùm non principe, tunc pro causarum diuersitate diuersæ pariter indicationes orientur: quare si totius uel partium facultas labefactata erit, cum ab intemperie id fiat, auxilium in contrarium alterans significabit. Si præter intemperiem accedat materia, hæc considerabitur ut genita & ut generanda. Si genita fuerit & partem uel totum actu afficiet, ut operationes lædat auxilium curatorium indicabit, quòd ipsius copiam euacuet, uel lentorem, ac crasitiem attenuet, acdetergat. A pari si menses non fluant, quia materia per alias partes euacuetur, per fluxum sanguinis narium uel hæmorrhoidum, uel cutim, occurrendum erit cũ reuellentibus materiam ad consueta loca, si autem materia

Ab inaniti.
A densit.
A qualit. uenefica.
A materia qui eta.
A materia mob.
A fac impedita.
Ab intemperię.
A materia genita.
A materia mobili.

ria

ria iſta ſit genita, ut nondum illius cauſa totum uel partes in propriis functionibus oblæſæ ſint, indicabitur auxilium præſeruatorium, ita ut illius euacuatio, attenuatio & deterſio, præſeruationem potius quàm curationem reſpiciant. Deniq; ſi eadem materia conſideretur ut generanda cum generetur ratione intemperiei totius uel partis determinatæ, indicabitur auxilium non ſolum alterans in contrarium, ſed proportionatum, vt priſtinum robur reſtituat dictis partibus, qua ratione Epar requirit Epatica, ſtomachus ſtomachica, & matrix matricaria Quo uerò ad uirtutem, hæc conſiderari poteſt & ratione totius & partis determinatę, ut uirtus totius ſui cuſtodiam indicet cum alimentis, & pariter uirtus partis cuſtodiam magis determinatam expoſtulabit.

Indic. preſer.

Indic. uitales.

De Prognoſtico. CAP. XXIX.

IN morbis futura prædicimus conſiderantes res præter naturam, naturales & non naturales, penes uim, magnitudinem, numerum, originem & tempus, quæ omnia conſideranda ſunt, tùm ſeorſum, & abſolutè, tùm inuicem comparando, ut quo ad res præter naturam ſeorſum conſideratas, tria perpendēda occurrant, morbus, cauſa & Symptoma. Suppreſsio igitur menſtruorum in genere illud eſt Symptoma, ratione cuius fœminæ multum patiuntur, multiſq; alterationibus & lethalibus ſubiiciuntur, ut hac de cauſa affectus non ſit contemnendus, ſed magni momenti haberi debet, & præſertim quia huius cauſa generatio, & propagatio tollitur: aliaq; multa Symptomata ſequuntur ſupra enumerata: Si deinde conſideremus differentias, tunc pro morborum cauſarumq; diſcrimine idem prognoſticum uariabitur. Vnde ſi pen

Ratio proноſt. unde habeatur.

Res preter nat.

deat

deat ab Vtero primariò affecto , deterior erit, quàm si secundariò & per consensum, cæteris tamen semper paribus, & dum primò afficitur, cum affici posſit facultate labefacta, uel ob externos errores, deterius illud erit, quod à labefactata dependet, quàm impedita;& cum labefactari posſit ab intemperie nuda,& cum materia,peius, illud erit quod dependet ab intemperie cum materia, quàm quod à nuda qualitate producitur : illa enim, præter alterantia requirit etiam materiam euacuantia, & præparantia : hæc autem solis alterantibus tollitur,& rursus in hoc genere, illa adhuc deterior erit, quæ composita est,quàm simplex,quia facilius est uni qualitati quàm duabus occurrere,si simplices intemperies mutuò comparentur,deterior erit actiua quàm pasſiua, quamuis enim ratione utriusq; actio lædatur, actiuæ tamen qualitates, cum maioris sint actiuitatis pasſiuis,maior lęsio inde prodibit; quòd si eędem actiuæ qualitates cum pasſiuis comparentur, penes resistentiam, pasſiuæ erunt deteriores, quia resistunt magis,& præsertim quia pasſiua qualitas, ab alia qualitate pasſiua auferri debet, in qua actiuitas pauca est, eò autem erit peior, quantò magis fuerit confirmata. Si comparentur pasſiuæ inter se, deterior erit sicca quàm humida; longiori enim tempore pars sicca & proprio humido destituta humectatur, quàm quòd humida exiccetur. Si actiuæ pariter mutuò comparentur, & primò penes actiuitatem, peior erit intemperies calidior, contrà si penes resistentiam, deterior erit frigidior, quamuis tutius sit, frigidiorem uterum calefacere,quàm calidum refrigerare : Inter compositas autem omnium pesſima est frigidior & siccior, quia à principiis generationis & uitę magis distat: pręterea quęcunq; fuerit hęc intemperies, cum esse posſit morbosa, & non morbosa, natiua & ascititia, deterior erit, quæ morbosa est,& natiua, quàm non morbosa,& ascititia,cui si materia accedat,

7. Meth. 5.
6. de tuenda. 10.
7. meth. 5.

dat, pro illius copia qualitatibus, & aliis conditionibus ua rio modo prognosticandum: Si deinde vteri facultas impedita fuerit, cum impediri posſit à cauſis internis, & externis, cæteris paribus, illa erit peior, quæ ab internis cauſis producitur, quæ cum fieri posſit à morbo in mala compoſitione, & ſoluta unitate, maioris momenti uidebitur unitas ſoluta, quam mala compoſitio; & rurſus pro utriuſq; morbi, & cauſarum diuerſitate diuerſa prognoſticandi ratio colligi poterit: Si deinde uterus per conſenſum afficiatur, deterior ea ſuppresſio erit, quæ fit per conſenſum à toto, quàm ratione partis, & pro totius ac partium diuerſa affectione, diuerſimodè prognoſticandum erit. Vnde ſi totum afficiatur ob quodlibet morbi genus, difficilius Symptoma orietur, quàm ſi ab vnico genere naſcatur. A pari ſi pars affecta principalis potius fuerit, quàm non principalis, idem Symptoma uariari poterit, quemadmodum etiam pro diuerſo affectionis genere, vehementia, reſiſtentia, numero, diuturnitate, & aliis, diuerſimodè prognoſticandum erit: præterea dum materia quę per vterum exire deberet, ob dictas cauſas non exit, uel per alia loca effluet, uel intra corpus detinebitur: Si intus cohibeatur, deterius erit quàm ſi quouis modo expurgetur, ut ſi ſanguis per nares effluat uel hæmorrhoidas, melius erit, quàm ſi nullo modo euacuetur, & dum intus detinetur, uario adhuc modo prognoſticandum, pro Symptomatum magnitudine, uehementia, numero, duratione, loco affecto, & cauſarum varietate: Vnde ſi materia decubuerit in partes principes, ut in cærebrum, Epar, cor, malum erit maioris momenti, quàm ſi ignobiliores partes occupauerit, & dum cerebrum petit, ibiq; Apoplexiam, Epilepſiam uel aliquod delirij genus cauſauerit potius, quàm grauitatem & dolorem, deterius prædicendum, præſertim ſi hæc Symptomata vehementia potius fuerint, quàm remiſſa, frequen-

Cauſa.

Hyp. 5. a. ph. 34.

Sympt.

tia quàm rara, diuturna quam breuia, plura quàm pau ciora. A pari si eadem materia in cor decubuerit, feceritq; lypothymiam, aut Syncopin potius quàm palpilatio nem, idem statuendum erit, quod de cerebro dictum fuit, & merito durationis hyp. lib. de morbis mul. di cebat quod vbi suppressio durat per sex menses amplius non curatur, quod intelligas vbi cum vehemētia sympto matum est coniuncta. Quo uerò ad res naturales, conside randa est virtus totius ac partium tùm genericè, tùm specificè, pro ut robusta uel imbecillis fuerit, atq; ea ratio ne solidorum tantum, uel carnosi generis, uel spirituum, uel plurium, uel omnium simul; & præterea prout huiusmodi esse potest, in prę sentia tantum, uel in futurum etiam simul, ex iis enim omnibus ratio prognosticandi variatur nam virtus simpliciter robusta, & omnibus modis, in omnibus etiam morbis spem salutis pollicetur, eadem secundum omnem rationem imbecilla, mortē potius cominabitur: quæ autem à dictis extremis recesserit, pro ut magis ad vnum quàm ad alterum accesserit, poterit etiam modo mortem modò vitam significare, in quo genere rerum naturalium præter virtutem principalem, consideranda etiam erunt illi annexa, cuiusmodi sunt tem peratura, ętas, corporis habitus, consuetudo, uitæ insti tutum & huiusmodi, quæ omnia, ut signa possunt con notare propositę virtutis robur uel imbecillitatem. Postremò res etiam non naturales contemplandæ erunt, quarum omnium temperatura, & temperatus vsus futuram sanitatem pollicebitur, contra intemperatus se habebit, imò ad rectè prognosticandum non satis erit tria hęc, res inquam naturales, non naturales, & præter naturam seorsum & simpliciter considerare, quin imò ętiam oportet easdem mutuò conferre, expendendo semper quæ magis possint ad bonum vel malum euentum in morbis prognosticandum; quod etiam Hipp. conceptis verbis

Res naturales.

Vireus.

Annexa.

Res non naturales.

ſignificauit, dicens, in morbis minus periclitantur ægro tantes,quibus cunq; propriæ naturæ,& ætatis& habitudi nis temporis & regionis & horæ ægritudo ineſt, magis quàm quibus nō propria ſecundum horum aliquid ineſt.

Secunda aph. 31.

De Materiis Auxiliorum.
CAP. XXX.

CVm menſtruorum ſuppreſſio, tantorum malorum cauſa eſſe poſſit,ut quandóq; miſeras mulieres ad mortem uſq; perducant, non erit illius curatio negligen da uel proroganda,ſed propoſitis ſcopis ſatisfacientes per omnes auxiliorum materias diſcurrendum erit,quæ licèt plures ac propemodum infinitæ ſint, ex triplici tamen fonte omnes deducentur, chirurgico, pharmaceutico & diætetico, ut ad fontem chirurgicum ea omnia ſpectare uideantur, quæ chirurgi ope & manuali operatione magis indigent,ſub quo genere continebuntur uenarum,& arteriarum ſectio,cucurbitulæ ſcarificatæ & non ſcarificatæ,hirudines, cauteria,ueſicatoria,ſinapiſmata, frictiones, ligaturæ & huiuſmodi. Ad fontem pharmaceuticum attinebunt omnia medicamentorum genera totum & partē aſpicientia, intuſq; & extra adminiſtrata,& ſi intus, ſiue lenientia fuerint per ſupernum os exhibita ut uomitoria,uel per inferius admota,qualia ſunt, Clyſtoria ſuppoſitoria,& cætera per ſeceſſum euacuantia, ſiue præparantia extiterint,atq; hæc uias reſpexerint, aut humores, bilioſos,pituitoſos& melancholicos,& rurſus ſiue craſſi fuerint, uiſcidi,lenti,acres& huiuſmodi, ſiue purgantia ſint, quomodocunq; purgauerint,corpus inquàm uniuerſum, uel determinatam partem,ut prioris generis ſint,Diaphoretica que per ſudorē,uel halitum inſenſibilem euacuant,

Materiæ medicinales ex 3. fonte capiuntur.

Materiæ pharma.

Lenientia.

Preparantia.

Purgantia.

siue extra admota fuerint, cuiusmodi sunt Balnea calida aquea & aerea, quæ suo calore porositates aperiendo materiasq; intus detentas extenuando, & fundendo, à centro ad circumferentiam attrahunt. Eadem sit ratio de illis quæ intus exhibentur, siue sudorem prouocent, materias attenuando, uias aperiendo & uirtuti robur addendo; per purgantia uerò per determinatam partem illa intelligo, quæ lotium prouocant, ut Diuretica, per uterum, ut prouocantia menses, uel per secessum quæ solutiua nuncupantur, quæ omnia licet per determinatam partem euacuent, uniuersum tamen corpus respiciunt, quibus illa etiam adduntur, quæ ad partem determinatam magis diriguntur & topica uocantur, quorum alia ad contenta alia ad continentia ordinantur, quæ contenta respiciunt, purgantia erunt, quę uerò continentia, roborantia & alterantia nuncupantur. sic respectu capitis erunt caput purgia, siue sensibiliter caput inaniant, siue insensibiliter euacuent, quæ à loco per quem ducuntur humores denominationem sumentia, uocantur masticatoria, nasalia & auricularia, quæ autem insensibiliter euacuant erunt lotiones stillicidia, & fomenta. A pari respectu uteri erunt pessaria, clysteria, suffitus, sessiones, fomẽta & huiusmodi: quæ uerò continentia respiciunt, roborantia dicuntur, quia remouendo intemperiem, & malam dispositionem à qualibet parte, naturalemq; tonum restituendo illam roborant, quæ pariter intus & extra administrari solent: intus quidem, ut decocta, infusiones, Syrupi, conseruæ, electuaria, succi, pulueres, lambitiua, trochisci & huiusmodi: Extra uerò erunt inunctiones, lenimenta, emplastra, cerata, fomenta, stillicidia, sessiones & similia, de quorum formis suo loco sermo erit: deniq; ad fontem Diæteticum spectabit uniuersa uictus ratio, quæ consistit in recta administratione sex rerum non naturalium, aeris uidelicet, cibi, potus & reliquorum,

Roborantia.

Materia dietetica.

in-

intelligendo per aerem, regionem, anni tempus, & cœli constitutionem, per cibum & rectam eius administratio nem intelligo materiam quamcunq; auxilii alimentalis ple nioris, tenuioris & mediocris, & secundum quodlibet ge nus magni uel parui nutrimenti, boni uel mali succi, faci- lis uel difficilis coctionis, temperati uel intemperati, craf si & tenuis, crudi & cocti: intelligo quinetiam illius sub- stantiam, quantitatem continuam & discretam, qualita tem primam, & secundam, temporis oportunitatem, iucũ ditatem, præparationem & modum exibendi; per potum intelligo uinum & aquam, uinum inquam generosum, pauciferum & mediocre; per aquam intelligo tùm sim- plicem, tùm alteratam, cum alimentis uel medicamen- tis: per somnum intelligo breuem, longum, profundum, moderatum, & secundum quodlibet genus turbulentum uel sincerum; per uigilias moderatas & immoderatas in telligo: per inanitionem, euacuationem materiæ excre- mentitiæ intelligo copiosæ, paucæ, moderatæ, sponte na turę uel arte factæ: per repletionem intelligo cibi ac po tus sumptionẽ secundum omnes iam propositas differen- tias, per motum intelligo corporis exercitium modera- tum & immoderatum cum uiolentia & citra uiolentiam, tempestiuè & intempestiuè factum, deambulando inquam currendo, saltando, ludendo, nauigando, equitando, uel alio quouis modo corpus exercendo: per quietem intel- ligo priuationem dictorum motuum, per sessionem aut decubitum factam, siue tempestiuè siue intempestiuè, longiori, breuiori aut moderatè fiat: per animi acciden tia intelligo, eas passiones, quæ possunt corpus conser- uare, alterare & immutare modò ad bonum modò ad malum, siue spiritus moueant à centro ad circumferen- tiam, uel è contra à circumferentia ad centrum.

De

De materiis Chirurgicis & recta earum administratione. CAP. XXXI.

IN ſuppresſione igitur menſtruorum interdum conuenit ſanguinis miſsio interdum non: diſtinguemus autẽ ſi ad propoſitos ſcopos & indicationes ſemper reſpexerimus, quandoquidem ubi aderit præſentia principaliter indicantis, nempe ſanguinis plenitudo putredo & motus & abſentia prohibentis, præſtabit ſang: mitere dum modò uires & ętas conſentiant: dum igitur ſanguis redundat, ætaſq́; florens fuerit, & uires robuſtæ, hic ſanguis uel intus detinebitur uel per alias partes effluet, per nares uidelicet, hæmorrhoidas, & ſimiles partes: in utraq́; redundantia conueniet miſsio ſanguinis, ut ex parte qua intra corpus detinetur, duplici de cauſa competere uideatur. Primò quia redundat: Secundò quia non euacuatur, ut euacuari deberet: meritò autem ſanguinis redundantis, ſed qui per alias partes non decentes euacuatur, conducit pariter ſanguinis miſsio, tùm quia redundat, tùm etiam quia per loca conuenientia non euacuatur, de qua euacuatione Hipp: etiam loquebatur, dicens, mulieri uomenti ſanguinem menſtruis erumpentibus ſolutio fit, quòd ſi menſtrua prouocari nequeant, non propterea ſupprimenda erit prior euacuatio, non ſolum ſi per uomitum fiat, ſed magis per alias partes, ut per uenas narium, de qua euacuatione idem Hipp: locutus fuit, dicẽs mulieri cui menſtrua deficiunt, ſanguinem è naribus fluere bonum eſt. Eadem ſit ratio, ſi euacuatio fiat per uomitum, per ſeceſſum, ſudorem, uel alias partes: ab eodem ſanguine corrupto ſcopus etiam oritur mittendi ſanguiuis ad quem gal. reſpiciens, dicebat in omnibus feb. putridis bonum eſſe ſanguinem euacuare. ubi autem menſes non fluunt, quia ſanguis deficiat, deſit autem uel

Quid agendum.

Lib. de ſang. miſ. per uene loc.

9. Meth. 5.

A copia ſanguinis intus cohibita.

A ſanguine ut mouetur.

5. Aph. 32.

5. Aph. 33.

quia

quia per alias uias euacuetur, uel quia non generetur, sicut contingit in hectica febre, uel nimia inedia, tunc nulla sanguinis missio molienda erit, quia desideratur principale indicans. nisi reulsionis gratia id fiat, Dum autem licebit mittere sanguinem, cùm mitti possit materia magni aut parui auxilii, quenam eligenda sit, distinguemus, respicientes ad genus plenitudinis: nam si magna fuerit plenitudo ut inde etiam magna suppressio fiat, magnum etiam auxilium indicabitur, cuius materia erit uenę sectio. Si autem plenitudo parua fuerit, ut ipsius ratione, remissior suppressio habeatur, indicabitur sanguinis missio, sed debiliori auxilio facta, cuius materia erunt hirudines, cucurbitulæ & huiusmodi. Cæterum cum utraq; auxilii materia sanguinem euacuare possimus, in magna & in parua copia unica uel pluribus uicibus, distinguemus quantitatem continuam, respicientes ad maiorem & minorem copiam sanguinis redundantis, ut meritò sanguinis copiosè peccantis eius uacuatio largior facienda sit, præsertim si uires consenserint: meritò autem minoris copiæ, partior etiam haberi debeat; cognoscemus autem maiorem & minorem sanguinis excessum, respicientes ad habitum corporis, temperaturam, colorem, uenarum latitudinem & ad reliqua iam enarrata ut mirum esse non debeat, si Galenus in muliere cui suppressa erant menstrua per plures menses, etiamsi corpore gracilior reddita esset, uenis tamen ualdè turgentibus, copiosum sanguinem & pluribus uicibus detraxerit: quam uis enim ratione copiæ, meritò cuius imminet aliquod malum citò & largè euacuandum sit, consequenter semel sanguis educendus, ubi tamen uires non ita sunt futuræ constantes, ut copiosam euacuationem semel factã, citra iacturam non sustineant, tutius est partiri, & euacuationem repetere; quod eò magis fieri debetiubi sanguis minus copiosè redundauerit, nec sufficit pro recta admini-

Genus auxilij.

Quantum agendum.

6 Epidem.

6. Epid. sec. 3. Com. 29.

Vbi agendum.

nistratione secandæ uenæ nouisse sanguinem redundare, sed cognoscere etiã oportet locũ cõuenietẽ p quẽ sãguis educi debet. Hunc autem distinguemus, respicientes ad eundem sanguinem, sed meritò subsistentię consideratum, quapropter sanguis uel redundabit in toto corpore, uel in parte determinata: & si in toto corpore, uel absolutè & æqualiter, uel secundum quid, & ratione alicuius partis determinatæ, si in muliere curanda sanguis ratione totius & simpliciter redundauerit, ut contingit in habitu plethorico, & pręterea etiam adsit plenitudo partis, nempe ipsius uteri, ex duplici hac plenitudine & sanguinis subsistentia, orietur indicatio mittendi sanguinem per duo loca ut utriq; plenitudini occurramus, ut meritò plenitudinis communis, uena etiam communis cubiti pertundenda sit: meritò plenitudinis determinatæ, & ex parte uteri, aperienda sit uena malleoli, & ideo Galen. sibi ipsi semper constas x. de comp. medicam. in dolore coxendico citra plenitudinem totius iubet secandam esse uenam inferiorem tantum. At si in toto plenitudo fuerit præmittit sec. uene superioris. Vt hinc facili negotio Galenus & Aetius conciliari possint: Galenus enim libro de curandi ratione per uenę sectionem in suppressis menstruis iubere uidetur, secandam esse uenam malleoli, nequaquam autem ipsius cubiti, illa enim suppressam purgationem prouocat: hæc autem reuellendo magis supprimit, contra Aetius utramq; secari uoluit. Diuersitatis ratio est, quia Gal: loco citato ad plenitudinem determinatam tantum respexit, Aetius uerò ad utramq;. Cum autem expedit ex duplici loco sanguinem educere, cognoscendus adhuc superest ordo qui seruari debet, an scilicet prius uena communis aperienda sit, ad totius plenitudinem primo respicientes, deinde uena malleoli respicientes ad plenitudinem partis, uel potius uice uersa, in qua re procul ab omni errore procedemus,

Plenitudo 2.

Conciliatio Galeni cũ Aentio.

Ordo seruãdus in mittendo sanguine.

si ocu-

ſi oculos direxerimus ad generationem &ordinem dicta rum plenitudinum:quoniam,quæ prior fuerit,& ueluti alterius cauſa,illi etiam primum erit occurrendum, qua ratione utriq; plenitudini ſatisfaciemus, & mulierem iuuabimus,quo ordine neglecto & præpoſterato, maius erit nocumentum quàm iuuamentum: quapropter in hac duplici propoſita plenitudine à ſectione uenæ cubiti omninò incipiendum erit,per hanc enim totius plenitudinem minuimus,ſimulq; determinatè opem ferimus, ſiquidem ex ſectione uenæ cubiti prius facta, non ſolum communem plenitudinem tollimus,ſed ſanguinem quoq; reuellimus,qui cum impetu in uterum flueret ; ſi autem uenæ inferioris ſectio præmitteretur:maior fieret ſãguinis præcipitatione in uterum inanitum,qua ita confertim facta, maior obſtructio in eo fieret;conſequenter menſtrua adhuc magis ſupprimerentur:at ſi à uena cubiti totius plenitudinem reſpiciente auſpicemur, maiori cum utilitate uena inferior ſecari deinde poterit,qua ratione utraque plenitudo communis & determinata è medio tolletur; ad quas plenitudines Aetius quoq; reſpiciens,iurè cubiti uenam prius aperiri iuſſit deinde malleoli. At ſi utramq; plenitudinem habuerimus,eo tamen ordine factas ut plenitudo totius dependeat à plenitudine partis,ſicut contingit in muliere non plethorica,in qua ſanguis in toto ſimpliciter & abſolutè non redundat, ſed gratia potius partialis plenitudinis,nempe ratione uteri , tunc ſecanda tantum erit uena inferior , quia per talem uenæ ſectionē ſimul cum parte totum etiam inanimus. At ſi cubiti uenã prius ſecuerimus,tantum abeſt,ut ratione huius menſes prouocentur,ut magis potius ſupprimantur.Ex propoſita reſolutione reſpiciente locum ſecandę uenæ , quilibet facilè poterit in aliis etiam affectibus partium infernarum,renum inquam,ueſicæ & teſtium oportunum locum ſecandæ uenæ inuenire; quod ubiq; Gal: obſerua-

13.Meth. lib.curat: per uenæ ſect. 11. 12. & 18.

10.de compoſ.Med.2

uit,ut loquens de dolore coxendico , iuſſerit inferiores uenas ſecandas eſſe,monens tamen an præter hunc priua tum doloré totius plenitudo adſit,quæ ſi fuerit,illi prius reſpiciendum erit cubiti uenam primo ſecando,ſine qua dolor,& plenitudo partis benè remoueri non poteſt: at ſi nulla adſit in toto plenitudo, ſatis erit ad determinatã plenitudinem reſpicere,inferiorem tantum uenam aperiendo:quare in uitiis partium infernarum,in quibus ſanguinis miſsio cõueniet modò ſecanda erit uena inferior. modò etiam ſuperior,prout uel unica uel duplex plenitudo fuerit.Vbi præterea uenæ ſecandæ ſcopus oritur,ſi ue in parte ſuperiori aut inferiori uel utriſque ſiat , cum huiuſmodi uenæ ſecundum utriuſq; ſitus differentias reperiantur in parte etiam dextra, & ſiniſtra , tum penes brachia & partes ſuperiores , tum penes crura & partes inferiores, ideò cognoſcendus etiam hic locus occurrit, an uidelicet uena aperienda ſit in parte dextra uel ſiniſtra,quod nobis indicabitur ab eadem ſanguinis ſubſiſtẽtia in uno magis quàm in altero latere: hanc autem cognoſcemus ex Symptomatibus , quæ magis infeſtabunt partem affectam quàm alteram,ut ſi in ſuppreſſione uteri mulier magis conqueratur de dolore, grauitate& ſimilibus, ſecundum partem dextram quàm ſiniſtram,ſeruata rectitudine cum loco affecto uena eiuſddm affecti lateris aperienda erit. Ad rectam præterea adminiſtrationẽ ſectionis uenæ , præter explicata accedit etiam tempus idoneum quo operatio iſta molienda eſt , quod pariter nobis indicabitur ab eadem ſanguinis plenitudine præſenti,ratione inquam præſentis ſymptomatis, at dum menſes ſunt ſuppreſſi , ſemper adeſt præſentia plenitudinis, à qua indicatur,ut etiam in præſentia per miſsionem ſanguinis euacuetur: uerum ſufficere non uidetur, ut ita generatim ſciamus , quod in ſuppreſſione menſtruorum ſanguinem quocunq; tempore euacuare liceat,ſed oportet

A quo latere ſit uena ſecanda.

Tempus ſecundæ uenæ.

tet etiam, ut diſtinctè magis cognoſcamus tempus opor tunius eligere. Quidam in iunioribus mulieribus ſangui nem mittunt in prima uel ſecunda quadra lunæ, in ętate uerò prouectioribus tertiam & quartam quadram magis eligunt. Alii uidentur in omnibus mulieribus ſanguinem mittere, luna potius decreſcente, nec pręter rationem, quia per id tempus ob diminutum calorem humo res euacuandi magis redundant. Gal. tamen ſtatuit oppor tunius tempus fore per tres uel quatuor dies ante tempus conſuetæ euacuationis, nec immeritò, quia eo potiſſimum tempore natura incipit mouere, ut conſuetam euacuationem moliatur, cuius conatus cum inanes ſint, ideò eo potisſimum tempore opem inquirit, ut medicus id tempus in ſecanda uena eligere magis debeat, tunc enim naturam à tali pondere ſubleuamus ut robuſtiori reddita, facilius posſit cõſuetam euacuationem repetere. Tandẽ in modo ẽt ſecãde venæ ratio aliqua habẽda erit, pro ut continentis conſtitutio & contenti ſubſtantia ſignificabit, quare merito conſtitutionis uenæ, indicabitur illius ſectio non per longitud. aut latitud. ſed obliq; potius faciendam eſſe. atq; eandem non totam ſed ſecundum ſupernam ſuperficiem aperiendam eſſe me rito autem contenti cum ſit ſanguis, & hic eſſe posſit crasſior & tenuior merito tenuioris ſectio anguſtior merito crasſioris paulo latior facien da erit. Et hec deuene ſec. rectaq; illius adminiſtratio ne' dicta ſufi ciũt.

Lib. cur. peruenæ ſect. Cap. 18.

Modus ſecande uene

De Cucurbitulis. CAP. XXXII.

Quid agendum.

Cucurb. scar. cuius auxilii sint materia.

Gal. lib. cura. per sãg. mis.

Quantum agendum.

Vbi agendũ.

VBI autem non aderit magna repletio sanguinis, sicut contingit in muliere quæ plethorica non sit, uel sanguis aliqua ex parte euacuetur per uterum uel alia loca, ut ratione relictæ plenitudinis adhuc expediat sanguinem mittere, tunc debiliori auxilio utendum erit, cuius materia erunt cucurbitulæ scarificatæ, quæ potissimum admouendæ etiam erunt, si uires non ita fuerint robustæ & præterea etiam si redundans sanguis tenuis fuerit, ut per cucurbitulas facilè egredi possit, quod cognoscemus, respicientes ad temperaturam cholericam, corporis habitum gracilem, & pregressam uictus rationem: mittendus autem erit in minori copia, quia parua etiam est plenitudo, & præsertim hoc seruari debet, si uires non ita sint robustæ, ut maiorem euacuationem non sustineant, cum præterea supponamus plenitudinem magnam non esse, consequenter ratione totius, sed potius partis, & meritò uteri, ideò infernis potius quàm supernis partibus applicãdæ erunt, cruribus uidelicet & sub poplite, Hip. etiam teste libro de morbis muliebribus, & ubi expediet bis sanguinem mittere, non solum dictis partibus erunt applicandę, uerum etiam coxibus pubi & inguinibus, eo tamen ordine, ut priori loco partibus extremis affigantur, reuulsionis gratia, deinde uicinioribus partibus ab illis deriuando, nec propterea negandum, quin etiam spatulis & dorso admoueri non possint, sed hoc fiet, ubi insignis erit plenitudo, & mulier non admittit uenę sectionem, tunc enim eadem erit ratio seruanda, quemadmodum de uenæ sectione dictum fuit: cui autem parti, dextræ inquàm uel sinistræ, & quo tempore eædem cucurbitulæ sint admouendæ, non est ut plura dicamus, cum illud ipsum seruari debeat,

quod

quod de venæ ſectione dictum fuit. Applicandi autem ratio ea ſeruetur, ratione cuius ſang. euacuandus cum fa cilitate & iuuamēto adducatur, quod fiet, ſi partes ille ſpō gia aqua tepida aut poſcha inbuta & expreſſa inprimis pfricētur, præſertim ſi ſanguis craſsior & ābiens frigidius, fuerit, ita.n. ſanguis fundetur, & mobilior reddetur, meatuſq; cutanei nimis denſati laxabuntur & aperientur ut ſanguinem procul ab omni impedimento ſuſcipientes, euacuatio melior ſequatur.

Quando agē dum.

De Cucurbitulis non ſcarificatis. CAP. XXXIII.

IN eundem uſum ueniunt etiam cucurbitulæ non ſcari ficatæ, ſed non tanquam materia auxilii ſanguinem ſenſibiliter euacuantis, ſed intenſibiliter, & potius ut materia auxilii ſanguinem attrahentis ad uterum, ſi contingat ut ad alia loca raptum habuerit: tales autem cucurbitulæ cum & ratione doloris & caloris uim attrahendi habeant, ideò facilè poſſunt ſanguinem auertere, dum ad alia loca motum habuerit, & illum cum impetu ad ue nas uteri retrahere; quę ſi occluſę fuerint ex tali impetu, facilè aperiri poterunt, hoc autem ut prę ſtent, admoueri, inprimis debent cruribus, mox uerò coxis utriſq;, ut pri mò euacuatio reuellendo fiat, deinde deriuando, & præte rea ratione qua ſunt materia auxilij attrahentis, melior fiat attractio, ſi prius admoueātur in lōginquis partibus, deinde in proximis: eo autem modo erunt applicandę, ut cum magna flamma adminiſtrentur, hac enim ratione efficacius atcrahent, & ſanguinem qui ſuperiora petit, cō trario motu reuellent: quibus etiam eo tempore uti debemus, quo dicta purgatio non fit, dum modò quippiam

Gal. 13. Meth. 19.

Cucurbi quo modo attra hunt.

Locus.

Modus.

Tempus.

non

non prohibeat, quod autem prohibere poteſt uel totius eſt plenitudo, uel cacochymia, utrorumq; ratione à dictis cucurbitulis deſiſtendum quia maior obſtructio contingeret, earum enim cauſa ad uteri uaſa copioſior materia attraheretur, quod ne contingat, remouenda erunt talia prohibentia, quod fiet, ſi merito plethoriæ, ſanguis prius mittatur, & meritò cacochimiæ peccantes humores purgauerimus, quibus peractis, tutius & cum utilitate ad dictas cucurbitulas peruenire poterimus: præterea eædem cucurbitulæ non ſolum poſt totius euacuationem & purgationem admouendę erunt, ſed eo potisſimum tempore, in quo, naturalis & conſueta uteri purgatio fieri deberet.

Prohibentia

De Ligaturis & frictionibus. CAP. XXXIIII.

Quid agendum.

PRæter Cucurbitulas non erunt prætermittendæ ligaturæ & frictiones, cum pariter uim habeant ſanguinem attrahendi ad uterum, & ligaturæ id præſtant ratione doloris, qui attrahendi uim habet, & propterea doloroſæ eſſe debent, frictiones uerò idem præſtent, uimq; habent attrahendi, non ſolùm ratione doloris uerùm etiam caloris, ideò mollioribus prætermisſis, aſperiores faciendę erunt, Admouentur autem ligaturæ non ſupernis partibus quia tunc maior ſuppresſio fieret, ſed infernis potius, & infra genua nempe pedibus & digitis primùm, deinde ſupra nempe in coxis, hoc enim ordine primò agent reuellendo, deinde deriuando, & idem de frictionibus dicendum eſt, quæ pariter remotioribus partibus ſunt prius adminiſtrande, deinde uicinioribus. Modus autem talis eſſe debet, ut earum cauſa fiat attractio, ideò ligatu

Locus.

Modus.

ræ doloroſæ ut ſint oportet, quemadmodum & frictiones quæ cum dolore & cum calore fieri debent. Tempus autem idoneum adminiſtrandi erit poſt totius purgationem, & eo potisſimum tempore, quo menſes fluere ſolent.

Tempus.

De Hirudinibus. CAP. XXXV.

Hirudines ſunt materia auxilij euacuantis ſanguinem ſenſibiliter tùm à toto, tùm à parte, ut ab eiſdem indicentur à quibus etiam uene ſectio & cucurb. indicabatur circa quarum rectam adminiſtrationem nihil de quãtitate dicendum occurit, cum eadem pariter ſint ſeruanda, quæ de uenæ ſectione & cucurbitulis dicta fuere. Circa locum tamen aliqua dicenda uidentur, inprimis, quod cubito applicari posſint, euacuandi ſanguinis gratia à toto, ſi plethoricum fuerit, ſatis compertum haberi poteſt, quod etiã infernis partibus applicentur, cruribus inquam & coxis, reuulſionis & deriuationis gratia, nemo dubitare debet; an uerò in locis conſuetis, nempe in uenis hæmorrhoidalibus adminiſtrare conueniat in hoc affectu, aliqua uidetur eſſe controuerſia. Ex altera enim parte optimum uidetur in ſuppresſione menſtruorum has uenas aperire, fuit enim Hip: ſententia, quòd menſtruis deficientibus, ex naribus fluens ſanguis, bonum eſt. Et Galenus in commento dicit, eum Aphoriſmum intelligi etiam poſſe de euacuatione quæ fit per ſedem, ita ut hęc posſit æquè iuuare in ſuppresſione menſtruorum, ſicut fluxio ſanguinis per nares; ut idem prorſus dicendum uidearur, de euacuatione facta per hæmorrhoidas, nec obſtat, quòd Hip: loquatur de euacuatione per nares: ea enim ſemper fuit Hip: conſuetudo, ut ad unius exemplum reſpicientes, uniuerſalem ueritatem colligamus in omnibus eiuſdẽ generis;

Quid agendum.

Quatitas

Locus.

Dubitatio.

5. Aph. 33.

generis quare non exclusit euacuationes per uaria loca. Accedit, quòd si cęteras euacuationes excludere uoluisset, dixisset, in suppressis menstruis solam euacuationem sanguinis per nares iuuare, qua autoritate ita nudè intellecta, si quis in praxi innitatur, longè lateq; aberrare posset, quandoquidem ex altera parte uidetur talem euacuationem per hæmorrhoidas minimè conuenire, quoniam ex Gal: habetur, quòd existente aliquo uicio in hæmorrhoidibus, nempe immoderato fluxu, expedit pro illius suppressione menstrua prouocare, quia deriuando sanguinem ab vtero, illum moderat, & sistit. A pari dicendum uice uersa, quòd eodem vtero plus æquo fluente, optimum erit hæmorrhoidas aperire, quarum euacuatio, uteri immoderatum fluxum deriuando compescet; quare vtero non fluente, consequenter in suppressione eius nequaquam præstabit hæmorrhoidales venas aperire, quia ratione talis euacuationis, vterus adhuc magis supprimeretur, quod Gal: etiam obseruasse uisus est in muliere patiente profluuium muliebre, Ad quod sistendum utebatur materia auxilii euacuantis per sedem deriuando. Ergò ubi suppressa erit vteri euacuatio, hæmorrhoidas aperire minimè conuenire uidebitur, quia euacuantes ab vtero deriuando, magis ac magis cõsuetam vteri euacuationem impediemus, Cuius dubitationis resolutio, cum in praxi & ad finem plurimum conducat, negligenda ullo modo erit. Sed distinguendum de duplici suppressione, quarum altera est in habitu & confirmata, ut nulla sit sanationis spes, Altera est in habitudine, quæ salutis spem pollicetur, ut per consueta loca uacuatio denuò reuerti posit; si sermo fuerit de suppressione in habitudine, ac proinde de illa, quæ curam admittit, ab illis euacuationibus cauendum omninò erit; quæ reuellendo aut deriuando euacuant, quia ab istis magis ac magis contumax illa redditur, & tunc nec per uenam cubiti, nec per hæmorrhoides

Lib. curatiuo p̃ sang: miss:

Lib: ad Posthumũ c. 8.

Resolutio quæsiti.

sanguinis

ſanguinis euacuationem moliri oportet & de tali ſuppreſſione Gal: loquebatur in muliere illa profluuium patiente. Si autem ſermo fuerit de illa ſuppresſione, quæ eſt in habitu, & confirmata, cùm ullis remediis cedere amplius poſſe uideatur, debet talis ſanguis ita præter naturam intus cohibitus, aliqua alia ratione uacuari, cumq; per uenas uteri, ut per loca conſueta educi nequeat, conſultum erit, per alia loca eius euacuationem tentare, ſiue deriuando facta fuerit, ut ſi uenę hæmorrhoidales aperiantur, aut reuellendo, ut ſi per alia loca longinqua rettahatur, nempe ad nares, uel per uenam cubiti, & hoc modo Hipp: loquebatur, quando dicebat, quòd menſtruis deficientibus, ſanguis è naribus fluens, bonum, non enim per talem euacuationem ſcopus erat menſens prouocare, cum illius cauſa magis impedirentur, ſed potius quia ratione talis euacuationis, ſanguis in corpore uiolenter retentus, educebatur, idq; cum patientis maiori iuuamento, quàm ſi intus relinquatur. Ad quod reſpiciens, dixit, bonum. A pari in tali ſuppreſione in qua nulla eſt ſalutis ſpes, ſi ſanguis per uenas hæmorrhoidales euacuatus fuerit, ob eandem cauſam bonum, & laudabile erit; præſertim autem conuenit dicta euacuatio, per nares inquam, uel hæmorrhoides, ſi per dictas partes natura conſueuerit uacuationem moliri: quod ſi per dicta loca ulla unquam euacuatio obſeruata fuerit, non ſolum per dictas partes, uerum etiam per ſectionem uenæ cubiti uel malleoli facienda erit euacuatio.

De Cauteriis. CAP. XXXVI.

Quid agendum.

CAuteria ſunt materia auxilii ſenſibiliter uacuantis, indicati ab humore, qui ſenſim & aſſiduò generatur, qui conſuetum exitum non habens, intra corpus &

præter naturam detinetur, cuius etiam pręsentia corpus alteratur, symptomatumq; magnitudo & numerus augetur, cui medici solent, aliis non conferentibus, cauteriis occurrere, per quæ materia ista, ut sensim generatur, ita proprium emissarium habeat per quod extra corpus effluat, quorum usus adeò frequens hoc tempore habetur, ut in morbis omnibus materialibus & contumacibus, ad hæc ut ad sacram anchoram confugere soleant. quantum tamen beneficii, inde colligant, uideant ipsi, hoc unum scio, multos non solum nihil boni consecutos fuisse, sed illa etiam supprimere coactos fuisse. Accedit hoc remedii genus non esse ita tutum, cum sæpe experientia comprobatum fuerit, in aliquibus in gangrænas degenerasse, ut ex adhibito potius remedio, quàm ex morbo mortui fuerint, huius diuersitatis causam multiplicem esse existimo, in primis quia patientes propriæ salutis ualdè cupidi, latentes & longas naturæ digestiones diutius sustinere nequeunt, Secundò quia medicus tanquam naturæ minister, in eandem respicere negligit, ad cuius tamen exemplar, procul ab omni errore operari posset, & quò illa uergit, per eadem etiam ducere, si per loca conuenientia id fecerit; At per hæc emissaria intempestiuè ad mota naturam sæpè cogimur, ut non solum crudiorem materiam euacuet, sed per eas etiã partes, ad quas nec potest, nec uult euacuare, quod cum contingit, non solum naturam rectè operaturam impedimus & ante digestionis tempora ad euacuandum prouocamus uerum etiam ad loca non conuenientia sed opposita potius sæpe & cum uiolentia illam auocamus. Quod dum contingit ex dictis cauteriis maius nocumentum quàm iuuamentum consequimur; præterea sæpe, etiam accidit, quod medicus, ut artifex coniecturalis, sedem generationis materiæ euacuandæ ignorat, qua ignota, necessarium est quoq; loci etiam opportunitatem

Vssus caute suspectus

Causa 1. 2.

Tertia.

igno-

ignorare, per quem materia ista detenta educenda sit: nam si deriuandæ materiæ gratia, cauterium facere uoluerimus, locum propinquum sedi affectæ eligere oportet, quemadmodum si reuulsionis gratia id ipsum fiat, locum remotiorem, rectitudinem tamen seruantem cum sede affecta inuenire opus erit. At nondum optimè perspecto loco, ubi materia generatur, necessarium quoq; est aliarum sedium propinquitatem & remotiorem, rectitudinem & obliquitatem ignorare, quod est in causa, ut medici optato fine frustrentur, & miseri patientes, duplicatas, molestias toto uitæ suæ curriculo patiantur. sed quicquid sit, de hac auxili materia plura hic non dicam, quia alibi ex proposito diffusè magis locutus fui, sed supponendo, in suppressis menstruis cauteria locum habere, ita indicante materia, quæ generatur & intus cohibetur, statuendum erit, post reliqua præsidia hæc quoq; tentanda esse, atq; hec modo plura modò pauciora facienda erunt, pro maiori & minori copia materiæ, quę assiduò generatur, & tam diu detinenda erunt, quo ad præsentia genitę materię adfuerit, & generandæ suspicio habebitur. Sunt quin etiam in eo loco affigenda ubi materia subsistit et quiescit, nisi aliunde fluxerit. Quapropter meritò uteri supra genua affigi poterunt, quia deriuando euacuabunt. Ratione autem totius uolunt applicā da esse alteri uel utrisq; cruribus, quemadmodum ratione partis, si Epar aut Ventriculus fuerit, in brachiis utrisq; uel altero fieri decernunt. Vbicunq; autem facta fuerint, cum fieri possint igne actuali & potentiali, magis probatur, ut ferro uel auro ignito fiant, quàm causticis medicamentis: ignis enim actualis & sine dolore & quàm citissimè & tutto aget, quæ aliis materiis nequaquam præstamus, ideo si curatio, cito, tuto & iucunde fieri debet, pręter missis cauteriis potentialibus, actualibus utendum erit.

Plura & pauciora cauteria.

Quanto tempore cautoria detinenda sint.

Locus ubi sunt affigenda.

Modus faciendi cautoria.

De Pharmacia. CAP. XXXVII.

SEcundum genus medicinalium materierum ex fonte pharmacentio desumebatur, de quo in præsentia insti tutum est agere. Pharmacia igitur est in duplici differen tia, alia respicit corpus uniuersum, alia partem determinatam, & quia in praxi totius prouidentia semper præmitti debet, & præsertim ubi totum habet rationem cau sæ efficientis fouentisq; partem affectam, & causæ sine qua non, ideo de istis materiis sermo prius instituendus erit. Quare in suppressione menstruorum, priusquam ad localia descendamus, de uniuerso corpore consideratio habenda est, quod si plethoricum fuerit, sanguis etiam prius mittendus est, ut antea dictum fuit. Si autem ple toricum non sit, considerare oportebit an mensium defectus sit, quia materia non generetur, an potius quia genita præter naturam cohibeatur, si non adsit præsentia alicuius materię in toto corpore uel in parte, nulla necessitas purgandi corpus habebitur, sed solum alterandi, ut si corpus fuerit plus æquo exiccatum propter nimiam inędiam, insignem euacuationem, exercitium immoderatum, & ob alicuius febris diuturnitatem, huic occurrendum erit uictus ratione substantifice humectante & restaurante deperditum humidum, cuius auxilii materia ci bus erit, & potus, laudabilis chymi, & facilis coctionis, cuiusmodi sunt oua recentia & sorbilia, carnes caponum, uituli, hœdi, phasianorum, perdicum, suilla caro recens & iunior, ptisana, amylum lacte paratum, lac humanum ex propriis mamillis emunctum, iuscula dictarum carnium, & quæ consummata uocantur, vinum etiam boni & iucundi odoris; dum modò aliquid non prohibeat, nec solum tale corpus secundum internas partes substantificè humectari debet, uerum etiam extra: ideò probantur bal-

Pharma. 2.

Ordo.

Quid agendum.

Materia auxilii alterantis substantifice.

balnea tepida parata tùm ex aqua dulci ſimplici, tùm etiã alterata cum maluis, lactucis, foliis uiolarum, hordeo, ſeminibus melonum & ſimilibus. His uerò præſtantiora erunt, quæ ex iure carnium parantur, & omnium præſtantisſima, quæ ex lacte fiunt, hęc enim non nudis tantum qualitatibus agunt, ſed ſubſtantificè etiam humectabunt. Poſt quorum uſum præſtabit etiam Oleo amygdalino dulci corpus uniuerſum inungere. Vbi autem adfuerit præſentia materiæ, ratione cuius conſuetus fluxus impediatur, ſtudium noſtrum primò erit, talem materiam remouere, & purgante, medicamento educere; quod ſtatim fieri poteſt, dum modò aliquid non prohibeat. Quod autem prohibere poteſt, eſt crasſities & lentor materiæ, quæ purganti medicamento non cedit, niſi prius attenuetur, detergatur, & ad facilem motionem diſponatur, ideò præparantia medicamenta, quæ id præſtent erunt primo administranda, ad quæ pariter, quamprimum deueniendum, niſi quippiam pariter prohibuerit. Quod autem prohibere poteſt, eſt præſentia ſuperfluitatum primę coctionis in ventriculo & inteſtinis exiſtentium, quæ prius ſunt remouendæ leniente aliquo medicamento. Tale autem uel per ſupernum os educet, cuiuſmodi eſt uomitorium uel per infernum & per ſeceſſum, cuiusmodi ſunt clyſteria & lenientia per os exhibita. Vomitoriis utemur, ubi aderit præſentia materiæ euacuandæ in ventriculo tantum, præſertim ſi mobilis illa fuerit, & non in tunicis impacta: ubi autem in infernis tantum inteſtinis extiterit, ſolis clyſteriis euacuari poterit. Si deniq; omnia inteſtinorum ſpacia occupauerit, leniens medicamentum per os erit præbendum. Vbi igitur uomitoriis uti expediet haec eſse poſsunt in triplici differentia, ualida, mitiora & mediocria, cum hic ſermo habeatur de uomitorio, ratione qua leniens eſt, abſtinendum erit à ualentiori, quoniã hoc cum à longinquis partibus uim attrahendi habeat in-

Purgans

Preparans

Leuiens

Vomitoriũ in triplici differt.

indicatur etiam à materia tùm longius posita, tum etiam concocta, quare utendum erit leuiori uel saltem mediocri, cuius usum si crassities & lentor materiæ impedierit, optimum erit ante exhibitionem uomitorii talem materiam cum oxymellite, melle ros: uel Syr: acetoso simp: præparare, & mobilem reddere, quæ præparantia ad onc. i. singulo mane & absq; diluto propinari poterunt, quia locus ubi materia preparanda residet ita est propinquus, ut uehiculo aliquo non egeat, imò scopus noster esse debet, ut tale præparens diutius in ventriculo immoretur, ut ratione longioris motæ efficacius agat in dictam materiam, qua deinde præparata, faciliori negocio educi poterit, consequenter leui uomitorio cuius materia parari poterit, ex aqua hordei, uel iure uituli, aceto permixto, Si materia crassior fuerit: uel melle rosaceo si uiscida, uel Oximelite, si crassior & uiscidior simul fuerit, atq; hoc, modò simplici, modò composito, pro maiori crassitie & uiscidítate dictę materiæ. Quantitas autem aquæ uel iuris sit ab onc. iiii. usq; ad viii. & x. aliorum verò ab onc. 5. usq; ad ii. accipiendo uerbi gratia Aquæ hordei Onc. viii Oximel: simpl. Onc. xv. Misce pro uomitorio. Tempus autem exhibendi conueniens erit ante cibum manè aut uesperi, nisi aliquid prohibeat. Quod autem prohibere potest uirtutis est imbecillitas, siue in præsentia eiusmodi sit, siue immineat, ut etiam ex uomitorio talis euadat: tunc enim cibus prius dandus erit, ratione cuius uentriculus roboretur, expultrixq; eius ad expellendum fortior euadat. Vt autem uomitus facilius prouocetur, debet uomitorium exhiberi non frigidum sed tepidum, ut ingratitudinis etiam ratio ne nauseam & uomitum magis excitet. Merito autem excrementorum in infimis tantum intestinis existentium leniens clyster admoueri debet, quod parari poterit ex foliis Maluarum, matrum uiolarum, Altheæ, betarum, Mercurialis,

Primo ad glauc. preparans.

Quantitas.

Modus.

Materia uomitorij.

Quantitas.

Quando agẽdum.

Quomodo agendum.

De Clysteriis.

curialis, furfurum & similibus, ex oleo communi maturo uel lini cum succharo & modico sale, iuxta hanc formam. ℞. fol: maluar: matrum uiol: an. Mi. aquę q. s. Misce & fiat decoc: ad consumptionem tertiæ partis, ℞. dictæ decoctionis lib. 1. Olei communis Onc. iii. uel iiii. Succhari rubei tantundem, salis communis Scrop. 1. Misce pro Clyst: Debet autem hoc Clyster administrari ante cibum potius quàm post cibum, & præterea calidum potius, quàm frigidum, quia uirtus citius ac melius excitatur ut copiosius operetur: ex parte uerò excrementorum subsistentium in intestinis, infimis, mediis & supremis, imò etiam in ventriculo, præstabit uti medicamento lenien te per supernum os exhibito, per secessum tamen euacuãdo dictas superfluitates, cuius materia erit cassia, El: lenitiuum desebeste, Diaprunis solut: simplex, Diacatholicum, Hiera mel. rosat: solut: Syr: ros: solut: mel: uiolatum sol. syr. uiol. sol. Manna, & similia ex quibus aliqua conueniunt, ubi bilis magis abundauerit, qualia sunt syr. ros. uiolatus solutiuus & Manna. Aliqua ubi magis melancholia, ut El. lenitiuum, Diacatholicum: Aliqua ubi pituita potius apparuerit, ut mel rosaceum, mel uiol: sol: & hiera, quæ potissimum locum habebit, ubi pituita in Ventriculo & intestinis hærebit, & ubi etiam ventriculus frigidior fuerit. Si autem non magis hic quàm ille humor redundare uideatur, cassia eligi poterit, uel Diaprunis solut: quę indifferenter quoscunq; humores educere uidentur. Dosis autem syrupi rosati, mellis rosati & uiolati solut: erit ab Onc. ii. usq; ad sex, pro copia materiæ, pro alui adstrictione ętate consuetudine & bonitate medicamentorum. Dissolui autem debent talia medicamenta cum decocto sibi proportionato, exhiberiq; poterunt per horas quatuor & quinq; ante cibum iuxta hanc formã ℞. Syr. ros. sol. Onc. iiii. uel v. aquę cichorei stillat: q. s. Mis. & fiat potio. Quæ autem in Bolo & potione propinari pos

Materia clyste. leni.

Quantitas.

Tempus & Modus administrandi.

De Lenientibus per os exhibitis.

Materia auxilii lenientis per os.

Quantum agendum.

Motus.

Tempus.

Forma pot.

possunt, sunt cascia & cætera electuaria proposita, quorũ omnium Dosis erit à Drac. vi. vsq; ad 16. variatur autem pro eorum diuersitate, de quibus proximè meminimus. In bolo igitur leniens ita perscribi poterit ℞. floris cassię, El: lenitiui uel aliorum Drag. x. Anisorum ruditer contusorum Scrop. i. Misce. & cum succharo fiant boli, præbeanturq; per horam ante cibum, cassia enim medicamentum est familiare, & alimento ual dè affine: ideò si diutius inedia sustineretur, facilè posset in alimentum transmutari, quod non ita contingit de illis Electuariis, quæ ex aliis medicinalibus materiis constant, quæ poterunt per duas horas & ultra ante cibum præberi, citra suspicionem ut in alimentum uertantur. si quis autem in potione potius uoluerit, cum proportionatis decoctis dissolui singula poterunt. Circa Dosin autem ipsius hieræ aliqua difficultas esse uidetur, cum in ea re Gal. contraria dicere uideatur, nam 7. Meth. 11. habet Dosin hieræ triplicem esse, maximam, mininam, mediocrem. Maximam uult esse Onc. 5. minimam Drag. 1. s. mediocrem quæ interiacet inter utramq. 8. autem de cõpos. med. secundum locos cap. 2. inquit, quòd maxima Dosis hieræ sunt Drag. ii. aliter habet 2. de cõpos. med. cap. 1. ubi inquit magnam dosin hieræ esse dra. 1. minimã esse Drag. 5. Quidam uolentes hæc loca conciliare, dixere Dosin uariari pro diuersitate loci, ubi pituita euacuanda reperitur, quæ esse potest in cauitate uentriculi, uel in illius tunicis impacta. Si fuerit impacta cum hæc maioris sit resistentiæ, eget etiam medicamento retinente maiorem uim illam euacuandi. Vis autem omnis materialis tunc augmentum suscipit, quando est in maiori quanto & tunc conueniet præbere hieram non solum ad duas Drachmas, sed tres & quatuor, & hoc modo dicunt Gal. loqui 7. Meth. 11. si autem sermo sit de pituita in cauitate uentriculi residente, quia hęc est minoris resistentiæ,

Forma boli.

Dub. de dosi hyera.

Solutio aliorum.

idcò faciliori negocio educetur, ut illius magna Dosis drac.ii. excedere nequeat Quæ solutio ad mentem Gal. non uidetur, cum 8. illo de compos. med: loquens de hac dosi exemplificet de pituita imbibita: quare pro intelligentia dictorum locorum, duo erunt notanda. Primum respicit componentia hieram. Secundum scopum indicantem illius usum. Merito compositionis, ea duplex est, ex eodem Gal: locis citatis, alia fit ex Drachmis centum Aloes, alia ex octoginta. Si primo modo, summa Dosis erunt drac.ii. si secundo modo erit onc. 5 & ita loquitur Gal. 7. Meth. 11. alio uerò modo intelligi debet 8. de cōpos. Ex parte autem usus notandum, quòd ea uti dupliciter possumus, gratia scilicet euacuationis uel præparationis, si sermo fuerit de hiera gratia præparationis, tunc illa utimur quæ recipit, Aloes Drachmas octoginta, hæc enim propter Aromata quæ recipit, & minorem quantitatem Aloes, maiorem uim habet attenuandi, & præparandi impactos humores, altera uerò potius euacuandi, hęc enim cum recipiat aloes drac. centum, maiorem uim euacuandi, quàm præparandi habebit, ideò si materia pituitosa impacta fuerit in uentriculo, consequenter sit magnæ resistentiæ, indicabit prius esse præparandem, quā euacuandam, pro cuius præparatione uti licebit attenuantibus & detergentibus calidis, quorum materia erit hiera, quæ recipit drac. octoginta Aloes, qua dum utimur gratia præparationis, magna Dosis erit drachma una, minima autem scrup. i. & ita intelligitur Gal. 2. de compos. med. Quod sit uerum habet hoc loco cum hiera cōponatur ex Drach. centum Aloes, & ex Drach. octoginta, prętantius inquit est medicamentum quod accipit Drach. 80. quàm 100, quòd dictum falsum esset si de hiera loqueretur euacuationis gratia, quia euacuando magis præstat illa hiera quæ recipit drac. 100. quàm 80: at si intelligamns de hiera præparationis gratia potius propi

Improbatio

Verior sol.

Compositio Hye. 2.

Vsus Hyeræ. 2.

Confirmatio

nata, optimè locutus erit: qnoniam hiera, ut præparet materiam impactam, diu in uertriculo detineri debet, diu aucem detinetur ſi à ſcrup. uſq; ad drach. accipiatur, quam Doſin ſi tranſeamus citius deſcendet, quia à maiori quanto, maiorem euacuandi uim acquirit, quàm præparandi. Hæc de Doſi. Quo ad modum exhibendi hieram, non erit negligendus, præſertim cum hiera ſit amarisſima, conſequenter ingratisſimũ medicamentum huic autem occurremus, ſi in bolo potius quàm in potione præbeamus, quemadmodum ſi per miſceatur cum conſerua de Betonica uel Saluiæ, & præſertim hic modus eſt ſeruandus, ſi præparationis gratia illa utamur, quia hac ratione diutius in uentriculo immoratur, ubi materia præparanda reſidet: quare accipere poterimus Hieræ drac. i. conſeruæ de Beton. drac. ii. & bolum formare. Præparata autem materia uolentes illam cum hiera euacuare, & non ſolum cum hiera, ſed addentes etiam mel roſ: ſol: non debemus hæc duo ſimul permiſcere, & potionem facere, quia tanta eſſet illius amaritudo, ut à patiente ſuſtineri ullo modo poſſet, ideò conſultius erit hieram ſeorſum exhibere in bolo, ſtatim deinde præbere poterimus mel. roſ: roſ: in potione. Obſeruandus quin etiam erit in praxi ordo in exhibendis iſtis lenientibus, ratione cuius conuenientem materiæ euacuationem conſequamur, ſecundò ut euacuando ſolum iuuemus & ullo modo noceamus, quod fiet, ſi patientem præſeruemus ne circa uenas uteri maior obſtructio contingat, ideò ante exhibitionem dicti lenientis, præſtabit præmittere clyſter, ratione cuius euacuentur ſuperfluitates contentæ in illis inteſtinis, & ſimul etiam fiat aliqua deriuatio ab utero ad inteſtina, quæ euacuatio clyſteri facta, niſi hieram per os exhibendam præcederet, facilè contingere poſſet, ut ab aſſumta hiera, portio aliqua illius materiei ad uterum quoq; deducatur, quia hiera eſt ea

Modus dandi hyeran.

Ordo.

ma-

materia auxilii, quæ omnium maximè ſolet per uterum euacuare, quare ex illius uſu, maior obſtructio fieri poſſet, quod nequaquam continget, ſi per clyſter materia illa prius educta fuerit; gratia autem maioris euacuationis, pręſtabit ſi poſt medicamentum leniens ſumptum, nos exhibeamus lib. 5. uel onc. x. ipſius mulſæ, quod Gal. ēt obſeruaſſe uiſus eſt. Hæc de lenientibus.

Lib: ad Poſt hum: c. 8.

De Preparantibus. CAP. XXXVIII.

CIrca pręparantia haec reſpicere debent genus materiae praeparantia haec reſpicere debent genus materiæ præparandæ, illius qualitatem & locum affectum, ut meritò materiæ obſtruentis debeant eſſe attenuantia & detergentia conſequenter menſtrua prouocantia, quorum alia ſola partium tenuitate id præſtant, alia uerò calefaciendo & humores fundendo. Merito autem loci affecti, cum uterus ſit, debent cum ipſo familiaritatem habere, & ratione longinquitatis uehiculum etiam retinere, ut ad ad illum uſq; locum deducantur. Materia igitur eorũ præparantium, quæ partium tenuitate magis agunt quàm calore ſunt liquiritia, citrach, pentaphyllum, capilli ueneris politricon, aſpraragus, malua, ſaxifragia, cichoreum, radix graminis, ſemina hordei, melonum, amygdalarum dulcium & huiuſmodi. Inter compoſita extant mel Roſ. Syr. acetoſus, Oxymel. Syr. de Cicho. ſimp. & cætera, quæ ex Cichoraceis componuntur. Quæ uerò ratione potius caliditatis humores fuudendo, menſtrua prouocãt, multa ſunt, de quibus etiam Gal. 5. de ſimplici med. paſſim & lib. curat. p uen. ſec. cap. 18. ſunt autem Betonica, Saluia, Arthemiſta Maiorana, Lauandula, ſeu Pſeudonar-

Præpa. ſunt in dup. diffi.

Materia preparantium, tenuitate ſub.

Materia prepara. per calid.

Hip. libro de morb. mulie.

Folia.

dus, Nepita, Epithymum, Pulegium, Thymus, Hysopus, Serpillum, Melissa radix filicis gladiori, Paulo ualentiora sunt radix Apii, Dauci, Ammeos, Petrosolini, feniculi, eryngii, Raphani, Aristolochiæ rotundæ & longę, gentiana, origanum, calamenthum, eruca, myrrhis, nasturtium, mentha, polium, ruta sabina, semina etiam eorundem, sileris etiam montani, urticæ, orobi agni casti cicerum rubeorum pœoniæ nigræ & similium. His accedunt Aromata omnia, cinamomũ, iũcus odoratus, spica, costus, squinãthũ, galãga, cyperus, gingiber, nux moschata, zedoaria, & cætera id generis. His adduntur styrax, bdellium, opoponax, therebinthum, myrrha sagapenum, galbanum, castoreum & reliqua id generis. Præter hæc simplicia non desunt etiam composita, qualia sunt Syr: de Beton: de duabus de quinq; radic: Oxymel compos: squilliticum, Syr: de Epithymo, de polypodio, de cichoreo compositus, de cichoreo cum Rhabar: trochisci etiam galliæ moschatæ, rubiæ, sagapeni, de myrrha, de Eupatorio, de Epithymo, de Rhabarbaro, cyphodies, de Capparibus. Accedunt etiam Aromaticum ros: Diatrionpip: diacalamenth: diacyminum, diaspoliti: trypheta magna, Mithrit: theriaca, & reliqua id generis, his adduntur etiam vnguentum agrip. ægyptiacum ex galbano & huiusmodi omnium uerò validissima in mesti. prouocandis sunt materię auxilii ellectiue ducentis. Quales sunt rhab. agar. scen. el. nig. & alb. coloch. cant. succus tit. flos æris, mezereon Ebulus. Quamuis autem hæc & plura menstrua prouocantia habeantur, non illis tamen indifferenter utendum, sed cum aliquo ordine, ita ut inter initia & eo tempore quo materia cruda adhuc conspicitur, leuioribus tantum uti liceat, quæ scilicet partium potius tenuitate, quàm calore agant: repugnat enim cruditati materiæ, ut ualentioribus euacuari possit citra maius nocumentum quàm iuuamentum, quandoquidem eorum usu, pars tenuior materiæ crudæ educeretur, & crassio-

Radices. *Semina.* *Aromata.* *Gumæ.* *Composita.* *Troci.* *Contec.* *Ellec.* *Ordo seruandus.*

ſiores intus manerent, à quibus maior obſtructio fieret, tempore autem quo materia ſuæ coctionis euidentia ſigna præ ſe fert, tutius erit ad ualenter prouocantia aſcēdendum, quę Hipp. ēt fuit ſententia, qua monetur, concocta eſſe medicanda, cruda autem nequaquam mouenda: per medicationem intelligens non ſolum euacuationem, quae per ſeceſſum fieri ſolet, ſed per alias quaſcunq; partes, ſiue per ſudorem fiat, ſiue per lotium, ſiue per uterū qualis hæc eſt, de qua ſermo habetur, in utroq; autem præparantium genere, cum multi ſint gradus, ita erit pro grediendum, ut in quolibet genere ſemper à leuioribus incipiamus, & ad ualentiora ſenſim aſcendamus.

1. Aph. 22.

Ex propoſitis, itaq; materiis multæ medicamentorum formę perſcribi poterunt, decoctiones uidelicet, infuſiones, ſucci, ſtillaticiæ aquæ, pulueres, Syrupi, electuaria, trochiſci, balnea, ſeſſiones, fomenta, peſſaria, clyſteria, ſacculi, cerata, ſuffitus, & caetera id generis. Cum autem ſermo de his materiis hoc loco habeatur, & habeant rationem auxilii praeparantis, ideò praeparans medicamentum debitam quantitatem ſeruare debet, ut ſi utamur ſtillaticiis aquis, infuſionibus uel decoctis, tempore hyemali in minori copia praebeantur & actu calida, in aeſtate uerò etiam frigidis ut poterimus, & in maiori copia, ut ab onc. iiii. ad libram aſcendamus. ſi ſyrupis utamur, Doſis non ſit ultra duas vnc. Dilutis uerò in duplum utemur, ſi ſuccos potius eligamus uel erunt condenſati, & horum Doſis non tranſibit drag. ii. ſi nondum condenſati à drag. ii. ad 8. & ultra aſcendere poterimus. ſi pulueres uel trochiſcos à ſcrup. i. ad tres & quatuor peruenire poterimus, de quibus plura non dicam ſed ad uacuantia deſcendo.

Forme medic.
Decoc.
Infuſ.
Succi.
Aqua ſtil.
Pulueres.
Syrupi.
Electuaria.
Trochiſci.
Balnea.
Seſſiones.
Fomenta.
Peſſaria.
Clyſteria.
Sacculi.
Cerata.
Suffitus.

De Vacuantibus.

CAP. XXXIX.

Quid agẽdũ.

QVoniam praeparantibus utimur euacuandæ materiæ gratia, ideò de eorum quoq; recta administratione loqui oportet, quę tunc potissimum locum habent, quotiescunq; materia concocta & pręparata est, & nihil prorsus, sponte naturae euacuatur, uel solum ex parte, tunc enim si tota uel eius pars intus detineatur, facilè potest prauam qualitatem uel putredinem suscipere & Symptomata quae ad sunt intendere, uel noua etiã producere, quod ne contingat, Medici consueuerunt medicamentis adhibitis illam educere, & quò natura uergit: si per conuenientia loca id fecerit. Ad illius quoq; imitationem medicus per eadem solet euacuare, ut hinc ortum habeant plura genera euacuantium, ut alia per secessum per lotium, per sudorem uel uterum expurgent. Merito igitur eorũ quae per secessum purgãt, uaria sũt, pro purgantis materiae uarietate, quae si bilis fuerit in communi usu hæc sunt, syr: ros: sol: uiolatus solut: manna, diaprunis solut: simplex & comp: El: de succo rosarum, species hieræ magnæ, quæ recipit scammonium, trochisci uiolati, rhabar: pillulæ ex Aloe, aureæ, de tribus cum Rhabar: & reliqua eiusdem generis, in quarum omnium materierum recta administratione, talis ordo pariter seruandus erit, ut in quibus morbis opus fuerit, non semel, sed pluries expurgare, illa semper præmittamus, quæ mitiora sunt, & ad ualentiora sensim ascendamus, quod potissimum fieri consueuit, ubi nihil adest quod prohibeat. Quod autem prohibere potest, est turgentia materię, uel eiusdem decubitus in principẽ aliquã partẽ; tunc enim non solùm ualentiori purgante quamprimum utimur, uerùm etiam nulla habita ratione de materiæ co

Euacuantia in multip. diffe.

Purg. bilem

Monitum.

Hyp. prima aph.

ctione, illud exhibebimus, at ulla urgente necessitate tutius erit mitiora semper eligere, ut tali medicamento, bilis peccans commodè educi possit, accipientes Rhabar: electi drag.i.uel scrup.iiii. anisorum scr.s. aquæ stillaticiæ capillorum Ven: saxifragiæ, hordei, q. s. Misce & fiat infusio. s. a. & facta diligenti expressione ℞. syr: ros: solut: onc. iii. Mannæ electę onc. ii. Misce & fiat potio breuis, quod medicamentum si pro necessitate valentius reddere uoluerimus addere poterimus trahiscorum uiolat: drag.i.El: de succo rosarum tantundem: Tempus autem opportunum exhibendi tale medicamentum, non solùm erit post coctionem materię euacuandæ, uerùm etiam post coctionem cibi nuper assumpti, & per horas quinq; & sex ante cibum propinari poterit; nisi aliquid prohibeat. Quod autem prohibere potest, erit uirtus imbecillis, siue ex superuenienti euacuatione talis euadat, siue ob alias causas; & si contingat ut patiens medicamentum in potione non admittat, in bolo perscribere poterimus, accipientes Diaprun: solut: simpl: onc. i. uel floris cassię tantundem, Rhabar: electi puluerisati drag.i.El: de succo rosar: drag.i.& semis, mannę el: drag.ii. Misce & cum zuc charo fiant boli quinq;. Si pillulas libentius acceperit, poterimus accipere drag.i.uel unam cum dimidia, & duas etiam ex propositis pill: & cum Syr. de cichor. simpl. formare pillulas quinq; & inaurare. Si autem in corpore peccauerit potius pituita, habemus mel ros. sol. mel uiolat. sol. Diaphoenicum, Hieram simplicem, & comp. chartamum, agaricum, succum utriusq; sambuci Diaturbith, pillulas de hiera simpl: & compos. Alephanginas, de Agarico, cocchias, fœtidas & huiusmodi: ex quibus omnibus ordinari pariter poterunt potiones, boli & pillulæ. Si potionem cupimus, ita perscribi poterit, accipientes Agarici trochiscati drag.i.uel scrup.iiii.gingiberis, gran.7. uel 8. de coct. Betonicae q. s. Misce & fiat infusio s. a. & facta

Forma pot.

Tempus.

Forma boli.

Pil.

De materiis euacuantibus pituitam.

Potio.

facta diligenti expressione, adde Mellis ros: sol: onc.iii. Diaphoeniconis drag.ii.Misce & fiat potio breuis. Bolum uerò reformabimus tali pacto,accipientes El: Diacathol: onc. i. Diaphoenic: drac. ii. Agarici trochisc: scrup.iiii. Misce & cum succharo fiat Bolus, Si pillulas patiens cupiat poterimus priores eligere à drag.vna usq; ad ii.cum melle ros: pillulas quinq; reformantes. Si scopus fuerit euacuare melancholiam, habemus Epithymum, polypod: folia senæ,& pręcipuè orientalis, helleborum nigrum, conf: stamech, pill: etiam cocchias præparatas,de fumaria, de lapide lazuli, Indas, Aggregatiuas & consimiles: ex quibus pariter materiis medicamenta componere possumus,in potione,in bolo, & pillulis,in potione quidem ut si acceperimus, foliorũ senę Orientalis drag.ii.Epithymi polypodii an.drag.i. anisorum scrup.ii.seri caprini.q.s. Misce fiat infusio ut supra,cui dissoluere possumus meluiol: solut: uel rosati sol: uel etiam defumaria solut. ad onc. 2. conf. Hamech drag. ii. Misce & fiat potio breuis. Quod si ualentius reddere uoluerimus, pro infusione addere poterimus cortic:hel:nigri scrup.ii. in bolo autem hoc modo præscribi poterit, capientes El: lenitiui drag.vi.pulueris senæ orientalis drag.ii. cort: hel: nigri drag.5. confect: hamech. drag.15. Misce:& cũ succharo fiat bolus eadem & de pillulis ratio habeatur.

Bolus. *Pil.* *Materiæ auxilij uacuãtis mel.* *Potio.* *Bolus.* *Pil.*

De Localibus.

CAP. XXXX.

Vniuerso corpore ita expurgato ad localia deueniendum erit, quæ pariter uaria sunt pro causarum uarietate. In primis si menstrua non fluant ob materiæ defectum & ratione inedie occurrendum erit cum replentibus,

Ratio uic.

tibus,quorum materia alimentum erit boni ſucci & facilis coctionis: cui tota reliqua uictus ratio correſpondere debet,ſecus è medio tollitur ipſa conceptio, quæ ſine generatione huius ſanguinis ſuperflui fieri ullo modo poteſt. Si autem menſtrua non fluxerint ob labefactatam facultatem totius uel partis,cum id fiat ob aliquam intemperiem , illi ſemper occurrendum erit cum alterantibus in contrarium quare ſi intemperies calidior & ſiccior fuerit, conſultum erit ab illis deſiſtere,quæ ſuo calore, & humores fundendo menſtrua prouocant ; quia ab iſtis adhuc magis dicta intemperies augebitur,ut aucta ſuppreſsionis cauſa,conſueta euacuatio magis cohibeatur; propterea in illis potius erit inſiſtendum,quae temperata ſunt, uel ad frigidum & humidum magis uergunt,partium tamen tenuitate obſtruentes cauſas remouere poſsunt,cuius generis ſunt folia maluarum, matrum uiolarum altheæ ſemina melonum.amyg: dulces,hordeum,paſſulæ,lac & huiusmodi, quibus uti licebit,tum intus præbendo ſuccos & decoctiones in iure paratas, ex quibus, etiam conſeruæ,& electuaria confici poterunt,ex eiſdem parantur etiam balnea cum aqua dulci,ſeſsiones , & præterea corpus etiam totum inungi poterit cum oleo amyg. dulci, & liliorum alborum.Vbi autem locum habuerit intemperies potius frigidior,ratione cuius uiæ ſint adſtrictę & denſatæ,occurrendum erit cum moderatè calefacientibus & laxantibus, atq; iſtis pariter intus & extra admotis,potisſimum autē conducet balneorum ac ſeſsionum uſus , ſi ex floribus Chamomillae,anethi,arthemiſiæ,matricanæ,maluarum & ſimilibus parata fuerint. Si deinde menſtrua non fluant, quia eadem facultas ſit potius impedita cum à multis cauſis impediri posſit, uarias etiam auxiliorum materias ex poſtulabit, ut ſi impediatur ratione materię genitæ, quæ in atias partes raptum habeat, tunc materia iſta effluet,uel in his partibus detinebitur. Si intus detineatur,

Materia auxilij temperati aperiētis.

Materiæ auxilii moderate calefa. et laxātis.

Cura ſuppreſſionis à facultate impedita.

O omni

omni ingenio educenda erit: Si autem effluat, cum ratione huius mulier infœcunda reddatur, scopus erit talem materiæ motum ad consueta loca auertere, atq; tunc locum habebunt materiȩ auxilii reuellentis, quales esse possunt uenæ sectio, cucurbitularum applicatio cruribus & coxis, frictiones, ligaturȩ lotiones, lenimenta, balnea, sessiones, pessaria suffitus & reliqua: Vnde si sanguis sursum petat, & per uomitum & narium uenas euacuetur, pro sterilitate remouenda ad propositas materias reuellentes deueniendum erit, ut merito sectionis uenæ secari debeat in partibus remotioribus, non quidem supernis, sed infernis, cuiusmodi sunt malleolorum uenæ, & modò in dextra modo in sinistra parte, seruata semper rectitudine cum partibus superioribus magis affectis: eadem sit ratio de cucurbitulis, quæ eisdē cruribus primò erūt affigēdæ, quas si repetere opus fuerit, deriuādæ materiæ gratia, coxis etiam admoueri poterunt; & secundum partem earum potius internam quàm externam. Eadem ratio habenda erit in administrandis cucurbitulis non scarificatis, & frictionibus; lotiones etiam in eisdem partibus negligendæ non erunt, paratæ tamen ex moderatè calefacientibus & aperientibus, & eo modo admoueri debent, ut actu calidæ fiant, ut utriusq; caloris ratione, non solum à supernis partibus attractio fiat, sed uiarum quoq; apertio, ex quo ipso decocto in eundem usum parabuntur sessiones, in quibus omnibus ea semper permiscenda erunt, quæ laxandi uim etiam habeant, ut sunt folia maluarum, matrum uiolarum, radices altheæ & huiusmodi, hac enim ratione nullum periculum imminebit de maiori obstructione, quod sanè contingere posset, si solis calefacientibus uteremur, ex quorum usu partes tenuiores detentæ materiæ resoluerentur, & crassioribus relictis maiorem duritiem acquirentes, obstructionem etiam ualentiorem redderent; quod ne contingat laxantia permixta pro

Materiæ auxilii reuelētis
Vene sectio
Cucurb.
Ligat.
Frictiones.
Lotiones.
Lenimenta.
Balnea.
Sessiones.
Pessaria.
Suffitus.
Locus uene sec.
Lotio.
Modus.

hibebunt. Si deinde menſtrua non fluxerint, quia facultas impediatur à cauſa obſtruente uenas, non ſolum vteri & colli ipſius, ſed earum quoq; partium, quæ ad vterum deducuntur. Huic obſtructioni occurrendum erit, cauſas ipſius remouendo, quæ cum eſſe posſint materiæ copia, crasſities, aut lentor, copiæ occurremus euacuando, cuius euacuationem ſi materiæ eruditas crasſities & lentor prohibuerint priori loco erit coquenda,& præparanda, deinde euacuanda, quorum auxiliorum materiæ, quædam intus exhibentur, quæ præcipuè locum habent, ubi obſtructio in internis magis uenis fuerit, quæ ad vterum deducuntur, alia extra admouentur, quorum uſus magis habendus erit in ea obſtructione quæ venas vteri & colli eius potius occupat. Si igitur expedierit illis aperientibus & menſtrua prouocantibus uti,quæ per os exhibentur, locum habebunt omnia ſuperius enumerata,tùm ſimplicia tùm compoſita, ut merito ſimplicium conueniant illa quę partium tenuitate & caliditate agunt, eiſdemq; modis & formis propinabuntur,ſicuti dictum fuit. Eadem ſit ratio de compoſitis, ſiue parata habeantur, ſiue pro noſtro arbitrio ex iam propoſitis materiis componantur. Et inter cætera ſummè laudantur trochiſci de myrrha, ut ex ſententia ipſius Rhaſis, quorum uſus non ſolum ſuppreſſa menſtrua prouocare posſit,uerum etiam mortuum fœtum educere: Dari autem poſſunt cum aliquo uehiculo, ut cum vnc: tribus & quatuor ipſius mulſæ ſingulo mane, uel cum aqua ſuccharata uel iure cicerum rubeorum, ſuccharo permixto: nam ex Gal:& experientia habetur, vterum rebus dulcibus ſummoperè oblectari, ut medici etiam teſtentur, quòd eadem medicamenta uario modo exhibita, modò lotium modò menſtrua prouocent: Si cum dulcibus permixta fuerint,menſtrua magis prouocabunt: Si autem ſine his lotium potius mouebunt. Oportunum uerò tempus exhibendi talia medicamenta, erit non ſolum poſt totius euacuationem, ſed

Cura ſuppreſſionis à materia obſtruente.

Aperientia per os exhibenda.

Troc.de mirrha.

Modus.

Lib: de præcog: ad Poſthu: 8.

Quando agendum.

ſtatim etiam à balneo, hoc enim tempore uiæ ſunt paratiores, & magis apertæ: & præſertim ſi illius etiam temporis ratio habeatur, in quo pro conſuetudine talis expurgatio per uterum fieri conſueuerat: hoc enim tempore natura aliqua ratione materiam commouere ſolet, quæ adiuta à propoſitis medicamentis, facilius poterit per cõſueta loca uacuationem repetere: Quo deinde attinet ad ea, quæ extra adminiſtrantur, non eſt ut de his multa dicam, cum pariter illæ eædem materiæ, & rationes conueniant, de quibus ſupra locuti fuimus. Quare eadem balnea, ſeſsiones, fomenta, lotiones, ſuffitus & reliqua conferunt; in quorum omnium uſu, illud perpetuo obſeruandum erit, ut dum fiunt balnea aut ſeſsiones, non ſolum fiant in pura & ſimplici aqua, ſed probatur magis aqua ſtillatitia ex illis parata, quæ uterum reſpiciunt. hæc enim & partiũ tenuitate, & familiaritate, quã cũ utero habet, efficacior uidetur: ꝑmiſcere quin ẽt debemus ſuccharũ aut mel ut ratione dulcedinis maiorẽ agendi uim in uterũ habeant. Præſtabit etiam eadem in uino parare, & uino dulci potius quàm auſtero. Alterari autem poterunt, modo cum his quæ prouocant menſtrua ſola partium tenuitate, & laxandi uim etiam habent, præſertim ſi uteri denſitas adfuerit, modò illis uti magis conuenit, quæ calore etiam uim habent maiorem attenuandi, pro diuerſitate materię obſtruentis. In eundem uſum præſtabit etiam inunctiones adhibere ad partes uteri, & in illis præſertim mulieribus quæ balnea uel ſeſsiones non admittunt, quę pariter poterunt parari ex laxantibus & calefacientibus, ut meritò laxantium conueniat oleum Amygd: dul: recens, liliorum alborum uel pinguedo uituli & humana. Merito autem calefacientium uti poterimus oleo rutaceo, de mẽtha, de ſpica unguentareorum, belzoino & ſimilibus. Et ſi efficacioribus opus fuerit, permiſcere poterimus portionem aliquam alicuius olei ſtillaticii, et ut uterus talia

Extra applicanda.

Monitum.

Vnctiones.

Materiæ laxantes.

Materiæ calefaciemus

fa-

facilius suscipiat: et iuuamentum habeat, in praxi id perpetuo obseruandum, ut aliqua odorata permisceamus, quibus uterus et spiritus eius maxime oblectantur, cuiusmodi sunt muschus, ambra, styrax, belzoinum, calamita et huiusmodi. Quemadmodum si iuxta hanc formam, inunctio paretur, accipientes Olei amyg. dul. olei rutacei, de spica unguētariorū an. drag. 11. Calamitæ scrup. 5. Muschi gr. 11 misce pro in unctione. Si ad lenimenti formam hanc in unctionem deducere cupimus, illi addere poterimus pinguedinem galliuæ autem uituli, uel medullam cerui mucil. alth. frenug. sem. li. quibus potissimum utimur, ubi etiam ratione duritiei menstrua non fluunt. locus autem inungendus, non solum erit secundum internas uteri partes, uerum etiam externas, quare inunctio fieri poterit in pube, et inter anum et uuluam. his autem et simibus potissimum utendum statim à balneo. Hoc eodem tempore negligenda etiam illa non erunt, quæ plantis pedum applicari possunt, quæ partes tum ratione rectitudinis cum utero, tum magni consensus cum eodem, maximè possunt alterationem quam recipiunt, illis etiam communicare, quod fit propter insignes uenarum arteriarumq; propagines, quæ ad dictas partes ducuntur. Quapropter gestatio ipsius sabinæ, rubeæ tinctorum, urticę, matricariae et similium sub dictis plantis pedum, maximè prodesse poterit. uel eorum loco inungi poterunt eædē partes cum supra dictis oleis. Praeter proposita auxilia illa etiam accedunt, quae intus immittuntur, cuiusmodi sunt pessaria, clysteria, suffitus et huiusmodi. Quo ad pessaria attinet, uaria haec erunt, pro uarietate supprimentis causae, quae si fuerit durities uteri, uel callositas eiusdem in emollientibus erit insistendum, qualia sunt quae parantur ex radice altheae, malua et similibus, prius tamen istis oblinitis, et laxante aliquo oleo imbutis, nempe oleo amygd. dulci, liliorum alborum uel mulsa, uel cremore

Monitum.

Materiæ odorate.

Modus unctionis.

Lenim.

Locus.

Tempus.

Pessaria.

Pessaria emolientia.

Modus.

pas-

passularum, uel pinguedine etiam aliqua iam proposita. poterunt quin etiam dictę radices & folia in dictis oleis uel pinguedinibus decoqui, mox contusis & tenuissimo linteolo exceptis ad digiti formam deducere, & filo appenso intra uuluam immittere. Lana etiam succida dictis oleis imbuta & ad digiti formam redacta intromitti etiã poterit. Si deinde post lenitionem duritiei cum prædictis cerninam medullam acceperimus, & includatur pariter in linteolo raro, in mulierisq; pudendum recondatur, multũ conducet in educendis menstruis ex duritie suppressis. Vbi uerò non fluxerint ob uenarum potius obstructionem, si obstructio facta fuerit à materia crassa & uiscida, qualis est pituita & melancholia, pessaria conficienda erunt ex materiis auxilii calefacientis, attenuantis, detergẽtis et aperientis, in quo genere extant materiæ ualentiores & minus ualentes, in quarum usu a leuioribus auspicantes, parare poterimus in primis pessaria ex radice petroselini, apii, dauci, feniculi, matricariæ, arthemisiæ, myrrhidis, & similibus; quæ decoqui poterunt in oleo chamomel: antehino, ol: de spica unguentariorum, de ruta, liliorum alborum cum aromatis & similibus, quibus ita optimè coctis & contusis, modico croco permixto, & muscho, excipi poterunt uel in cirbo castrati, uel in linteolo raro: & formato pessario in vuluam immitere. Si paulò ualentiori pessario fuerit opus, parari poterit ex ualentioribus calefacientibus, cuiusmodi sunt sabinę folia, rubeæ tinctorum, radix centaureæ minoris, gladioli seu iridis & huiusmodi; quæ pariter decoqui poterunt in oleo petroleo, uel laurino, additis odoratis & ad formam pessarii deducere. Valentiora adhuc pessaria erunt, si componatur ex materiis determinatos humores euacuantibus, ut si suppressio facta fuerit ab obstruente pituita, accipere poterimus Agarici trochiscati, carthami, singulorũ scrup. IIII. decoctionis matricariæ,

Pessaria in obstruct.

Materiæ pess. calef.

Modus.

Pessaria ualentiora.

Aliud.

athe-

arthemisiæ in mulsa uel aqua succharata factæ, in qua illa infundi debent per noctem, ut ab illis non solum calefaciendi & attenuandi sed etiam euacuandi uim acquirāt, mox perunctis cum dictis oleis, per modum pessarii immitti debent. Parari etiam poterunt ex magnis Antidotis, ex theriaca & mitrhidato & aliis, ut si theriacæ, mitrhidati, diatessaron an. drag. 5. acceperimus, nigellę & mirrhæ an. scrup. 1. & simul cum bombace uel lana contundantur, & ad formam pessarii deducantur, & immittantur: ubiq; etiam familiares materias habere poterimus, quibus talia pessaria fient, cuiusmodi sunt Allium, radices raphani, radices est semina urticæ & aliorum propositorum. Ex allio enim contuso & oleo de spica permixto & raro linteolo excepto, satis potenter suppressa menstrua euocantur, & uterum etiam mira quadam uoluptate afficitur & repurgatur, ut tali ratione plærisq; mulieribus ad concipiendum etiam uia paretur: Idem statuendum erit, si obstruens materia melancholica fuerit, tunc enim si expurgantibus pessaria conficere uoluerimus, infusiones, decoctiones & reliqua parari poterunt, ex illis materiis, quæ talem humorem educere possunt, cuiusmodi sunt epithymum, sena, cortices hellebori nigri & huiusmodi, ad quæ & similia ualentiora Hipp: etiam quandoq; ascendit; ex quibus ad priorum similitudinem pessaria præscribi poterunt. Pro eodem utero ex dictis materiis clysteria etiam parari poterunt, quæ pariter uaria erunt pro multiplici vteri affectione, ut si duritie & callositate aliqua correptus fuerit, ex propositis laxantibus & emollientibus componenda sint, siue olea ea fuerint, succi aut decocta pinguedines aut medullæ. Quantitas autē modica esse debet, quia loci angustia maioris copiæ non est capax. Tempus uniuersale post totius euacuationem esse oportet particulare autem erit ante cibum, & eo modo administrāda erūt, ut nō frigida nec calida sed tepida iniician-

Aliud.

Aliud.

Pessaria in obstia mel.

Lib: de morbis mul:

Clysteria Gal. 5. met.

Quantitas.

Tempus.

iniiciantur, premiſſa tamen uiarum oblinitione cum oleo, amygdalino, butyro et ſimilibus ut inſtrumentum facilem ingreſsum habens, in tranſitu ſuo nullum dolorem producat. Si idem uterus obſtrutione detentus fuerit à materia crasſiori et lenta producta qualis eſt pituita et melā cholia, eligendæ erunt illæ materiæ attenuantes, calefacientes, & detergentes, quare parari paterit ex decocto Arthemiſiæ, matricariæ, myrrhide, thymo, & aliis iam propoſitis, decoctioq; fieri poterit in mulſa , aqua ſuccharata , uel in uino etiam dulci , & urgente necesſitate aſcendere etiam poterimus ad illas quæ eandem materiam ab utero euacuare posſint , quæ ſi pituitoſa fuerit, capere poterimus decoctum carthami & Agarici trochiſcati, ut omittam turbith & pulpam coloquinth: quæ ualentiores ſunt, addendo etiam aliqua aromatica. Si autem ſcopus fuerit Melancholiam potius educere parandum erit clyſter ex decocto polypodii, epithymi, fumariæ, centaureę, foliorum ſenæ & ſimilium . Tempus uerò oportunum erit non ſolum poſt totius euacuationem, uerum etiam poſt materiæ præparationem. Præter Clyſteria conferunt etiam ſuffitus ſeu euaporationes, quæ potisſimum locum habebunt in illis mulieribus, quę clyſteria aut peſſaria nequaquam admittunt aut quia uirgines ſunt, aut ob aliam cauſam . Hęc autem ſuffumigia uaria & ipſa ſunt pro affectionis uarietate: quare in duritie & calloſitate vteri ex dictis laxantibus & emollientibus parari poterunt, permiſcendo ſemper odorata, quemadmodum ſi acceperimus, decoct: Maluarum , matrum uolarum, paſſularum dulcium, ſerpilli , thymi, maioranæ, citri addendo etiam modicum galliæ moſchatæ, ſtyracis aut muſchi, omnibus in mulſa aut uino odorato decoctis , uti poterimus , ut uaſe undiq; bene cooperto , uapor in uterum ſuſcipiatur, mediante arundine , cuius altera extremitas à ſumitate uaſis ducatur , & ſecundum alteram

in uuluam

Marginal notes: *Modus.* *Locus.* *Clyſt. in materia craſſiori.* *Clyſteria uac. pitu.* *Clyſteria purgantia. mel.* *Tempus* *Suffitus. laxantes.*

in uuluam recipjatur: sic enjm uapor aljunde transpirationem non habens, mediante arundine utero communi cabjtur. Post talem suffitum uterus inungj poterit cum oleo amygd. dulcium. Vbi autem locum habebunt obstructjones, parabuntur suffitus ex materiis calefacientibus & attenuantibus & urgente necessitate euacuantia iam proposita permisceri poterunt. Quemadmodum si acceperimus arthemisiæ, lauandulæ, thymj, matricarjæ añ. M. j. Cinamomi, styracis añ. ℥ 5. & in uino dulcj uel mulsa decoquantur, & pro suffumigjo parentur. Parari quin etiam poterit ex thure, styrace, bdellio æqualibus partibus acceptis & super prunas positis, ut suffumigium fiat. Omitto inunctiones & sessiones, de quibus supra. si deinde menstrua non fluant ob pinguedinem, tota curatio consistet in recta potius uiuendj ratione, quàm in cæterjs auxiliorum materijs: quare uniuersa uictus ratjo extenuans & exiccans esse debet; quemadmodum è contra si menstrua defecerint, quia non generentur, ut in corpore febricitante uel ex longa inedia emaciato curatio consistet tum in ablatione febris tum in corporis restauratione & refectione, largiorj uictu & optimj succj ac faciljs coctionis peracta. De illa uerò suppressione, quæ fit à tumoribus comprimentibus, uel ab ulcere, consultò non tracto, quia de hac agere esset curationem ulcerum atq; tumorum proponere, de jlla deniq; suppressione, quæ fit ob cicatrjcem uteri tractare non est opus, sed ut incurabilis, prætermittenda erit. Victus autẽ ratio ea semper sit, quæ proportione correspondeat causis obstruentibus & propositis medicamentis.

Inunctio e mel.

Suffitus calefati.

Cura ex ping.

Cura ex materia defec.

Cura ex tumoribus.

Cura ex cica.

De Præfocatione Matricis.
CAP. XXXXI.

Ordo & ordinis ratio.

QVamuis doctrinæ ordo expostulare uideatur, ut post tractationem de suppresſis meſtruis, De immoderato profluuio eorundem ſermo habeatur; ut pote de illo ſymptomate, quod ſuppresſioni ualde opponitur, non propterea legibus dicti ordinis repugnabimus, ſi de præfocatione matricis orationem interpoſuerimus, quæ affectio ob magnam affinitatem quam habet cum ſuppresſione in eſſentia loco affecto cauſis & curatione, priorem etiam tractationem expoſtulare uidetur; Cuius initium à notione nominis accipietur. Nam per ſuffocationem matricis intelligo illud ſymptoma, ratione cuius mulier ob affectum uterum, ſecundum uniuerſum corpus ſuum ualde refrigeratur, Reſpirationemq; & pulſationem ammittit, nonnunquàm ſenſu ac motu uoluntario priuatur, ut ab omnibus inſpicientibus, mortua potius quàm uiua iudicetur. Quem affectum latini uocant uteri ſtrangulatum, quia in ipſo mulieres eandem ſuffocationem pati uidentur, ac ſi ſtrangularentur, Alii ablatam reſpirationem nuncupant, nomine deſumpto à loco affecto, aut à ſuperuenienti ſymptomate: Paulus & Aetius vteri peruerſionem, & ad ſuperiora uel ad latera recurſum appellant: Non quia in hoc affectu uterus inſtar cuiuſdam animalis localiter per corpus moueatur, ut Plato quandoq; dixiſſe uiſſus eſt, ſed potius quia, in tali uitio uterus contrahitur ad ſuperiora, uel ad latera peruertitur, Et quanuis cordi officiat, ſyncopim faciendo, & pulmonibus ac diaphragmati reſpirationem impediendo, non tamen hec & ſimilia in muliere præfocata contingũt, quia uterus per corpus erret, ut qui ad ſoptum tranſuerſum perueniens reſpirationem jmpediat, & ad cor pa

Nominis explicatio.

Nomẽ à qualitate mut.

Nomen à symp.

Nomen à loco affec.

Nomen à morbo.

Plato.

rjter

riter aſcendens,meatū ſpiritus obſtruendo,animi defectū faciat.Hoc enim ſenſui repugnat,& iis quæ in diſſectioni bus apparent, ceteris q; omnibus functionibus naturalibus ac uoluntariis obeundis aduerſatur, ut iure optimo Gal,hanc ſententiam pluribus et demonſtratiuis rationi bus confutauerit. Non propterea credendum eſt, platonem philoſophum alioquin diuinum, eius fuiſſe opinionis, ut illius uerba ſignificare uidentur. ſed exiſtimo ego, ut per uterum potius intellexerit,malignum corruptūq; illius uaporem, à cohibito ſemine aut meſtruo ortum, qui ſubſtantiæ ſuæ tenuitate,ac proinde mobilitate,inſtar cuiuſdam animalis per corpus mouetur et errat. ſuaq; uenefica & corrupta natura, cæteris partibus omnibus corporis plurimum nocere ac officere poteſt:& pro illarum diuerſitate,uariiſq; officiorum generibus, modo reſpirationem tollit,ſi ſeptum tranſuerſum petierit, modo lipothimiam facit,ſi cordis ſubſtantiam magis occupauerit,modo corpus totum uehementer refrigerat,ſi per uniſam illius annatomiā ſe diffūderit; Ab horū autē uaporū minera replente uaſa ad uterum pertiugentia,ejuſdē retractio & conuulſio oritur: Hac eadem ratione pariter puto, non ſolum diuinum Platonem à Gal. calumniis facile uendicari poſſe, uerum etiam. Ariſt. qui? ſtatuere uiſus eſt, cœrebrum factum fuiſſe frigidæ & humidæ temperaturæ tum ob proprias functiones ędendas, tum etiā propter cordis fœruorem contemperandum; Quam ſen tentiam Gal. ſecundum nuda uerba conſiderans, potius, quàm germanum ſenſum, illum etiam reprobat,& ea ratione innititur, quia oportuiſſet naturam feciſſe hec duo menbra magis propinqua, ut mutuo contactu,uel ſaltim maiori uicinia facile contemperari poſſent. At uidemus has duas partes non ſolum per ſatis magnam diſtantiam differentes collocaſſe, uerum etiam inter utraſq; multas alias interpoſuiſſe,ut diſtantiæ huius ratione, & partium

6.de loc.eff. cap. 5.

Platonis de ſenſio.

2.de par. animal. c. 7

8.de uſu pa.

Ratio prima

Secunda ratio.

interpositione nequaquàm rationabile ujdeatur, quod de illarum partium actione & passione Arist. sensisse ujsus est. Quæ Gal. ratio etiam si probabilitatem aliquam, con tinere uideatur, Si tamen ipsius Arist. mentem magjs pe netremus, optime loqutum fuisse inuenjemus; & Gal. improbatione dignum magjs iudicabimus: Ea enim fuit, ni fallor, Arist. opjnio, cœrebrum uidelicet frigidum & humidum fuisse, ut cor calidius & siccius contemperaret, hoc est ut spirjtus uitalis cordis partium omnium nostrj corporis calidissimus in cœrebrum influens, ab eius temperatura commoderaretur, & hac ratione animaljs euade ret, ac proinde facultatum omnium animalium cœrebrj idoneum istrumentum, pro earum muneribus & officiis obeundjs existeret: At ne à principalj nobis proposito scopo digrediendo, nimis recedere uidear; supposita nominis explicatjone, ad subiectæ rej essentiam indagandã accedo, quę cum ex causarum inuentione & cognitione pendeat, formalj inquàm materiali & efficjente, ideo stu djum meum erit singulas diligenter inuestigare, & examinare: prima omnium formaljs occurit, communi autem medicorum omnjum consensu iam diu confirmatũ habetur, quod præfocatio matricis in genere sympto. sit; quamuis in specie determinata dissentire uideantur, ut quj dam statuant esse in genere lesæ actionis, Alii, excreti mutati, non nulli in qualitate mutata potius collocant: quorum controuersiis consulto prætermissis, ego facile cre do, sub quocunq; genere indifferenter collocarj posse imprimis qualitas mutata dicj potest, ratione qua in hoc sympt. naturalis & tangibiljs uterj ac totius qualitas alte rata immutataq; est, & per frigidum à statu naturalj plurimum recedit; Nam huius symptomatis presentia mulier usq; adeo perfrigerarj conspicitur, ut à cadauere uix distingui possit, Nec propterea confundjmus sympt. cum morbo, quia perfrigeratio ista quæ præ fo-

Defensio Arist.

De essentia præf.

Forma naturalis præfoc.

De forma specifica uariæ opin.

Concilium.

Præfoc. esse symp. in qual. mutata.

Obiectio.

Solutio.

focatjonem sequjtur, à morbo in intemperje frigjda longe djstat, Nam refrigeratjo ista affectio quædam est, morbum in uja consequens, ac proinde est symptoma in tangibilj qualjtate mutata consistens, intemperjes autem frigjda affectus potius est, & ex morbi genere, sub quo præfocatio matricis ullo modo collocarj poterjt: ut quidam modernj secus sentientes, in magno errore uersantur. Quam ueritatem tum alia, tum illjus generationjs modus clare ostendere potest; quandoqujdem præfocatio non sensim, & longiorj tempore fit, successiuaq; incrementa suscipjt; sed ut cito oritur, ita etiam citjssime quandoq; desinjt, ut spacjo unius horæ miseras muljeres quandoq; interficjat, ergo morbus in intemperie esse minime poterjt: cum Gal. teste intemperies, nec cito fiat nec cjto desinat: quo eodem fundamento innjtebatur probando epjlepsiam esse symptoma, quod in morbum in intemperie ullo modo reducj poterat, sed potius in morbum male compositjonis & in uia. præterea si refrigeratio hæc quæ jn præfocatione obseruatur, morbus esset in intemperie frigidiorj, ea certè non remisa, sed ualde intensa esse deberet, cum unjuersum corpus adeo frigescat, ut corporj mortuo coequetur; & propterea calefacientjbus utero & totj admotis tolleretur, quod tamen est fallum, & Gal. etiam repugnat, quj aperte testatur curari quandoq; hanc pręfocationem, nulljs remediis utero adhjbitis sed sola seminis uel mestrui euacuatione per eundem uterum facta: quare præfocatio matricjs ita erit totius perfrigeratio, ut nequaquàm morbus sit in intemperie: sed potius symptoma in qualitate mutata: quod etiam dici posit symptoma in exeunte mutato, patet quia in hoc uitjo intus & præter naturam retinetur, quod naturaliter exjre deberet. quod autem cohibitur ex hyp. & Gal. est sanguis mestruus uel semen, uel utrunq; simul, à quibus dejnde elleuatur aura quædem frigjda & uenefi ca,

Contra modernos.

Ratio prima

3. de loc. affec. cap. 7.

Ratio 2.

Ratio 3.

6. de loc. affec. cap. 5.

Præfec. esse symp. in exeunte.

Lib. de mor. muli.

6. de Loc. affect. cap. 5.

ca, quæ alterando & agendo tantæ est efficatię, ut in alias partes corporis se diffundens, tum uaria symptomata producat, tum potissimum corpus totum insigniter refrigerando immutet, ut suo loco clarius constabit. quæ duo symptomatum genera, sub quibus præfocationem contineri diximus, ea affinitate coniuncta esse uidentur, ut perfrigeratio uteri & totius non fiat, sine precedenti retentione dictarum materierum, & iisdem pariter euacuatis, nullisq; aliis remediis utero adhibitis, auferratur symptoma & in pristinum statum mulier reuertitur. Hec ipsa præfocatio si quis etiam in lesam actionem magis referre uoluerit, non repugnabo, Nam ea ratione qua materia per uterum non effluit, quæ alioquin effluere deberet, actione expultricis uteri ablata, poterit in genere actionis lesæ etiam reponi: Erit igitur præfocatio matricis actio ablata expultricis uteri, Eadem erit exiens mutatū quia retinetur. quod omnino exire deberet, Deniq; erit, & qualitas mutata, ratione qua uterus & corpus uniuersum perfrigeratum obseruatur. & hec de forma. Affectus uerò locus in hoc symptomate erit uterus, qui perpetuo patitur, & illius causa cęterę quoq; partes omnes in consensum trahuntur. ut non immerito à priscis illis medicis huiusmodi affectiones hysterice uocate fuerint, quia ad vterum tamquàm ad radicem pertinent: cōmunicat autem vterus has suas affectiones, cæteris partibus & corpori uniuerso, non solum ob communem illam conspirationem quam habent partes inter se, & cum suo toto, uerum etiam per singularem consensum, quem idem vterus retinet cum partibus principalibus, ac proinde cum corpore vniuerso; Cordi quidem communicat per arterias, ut hinc lipothimia syncopis, pulsus & respirationis ablatio prodeat; Cœrebro communicat per menbranas spinalis medullæ. Hinc sopores melancholię uertigines epilepsia appoplesia & similia contingere possunt,

Præfoc. esse symp. in acti. lesa,

Locus affec,

6. de loc. aflec. cap. 5

uteri consensus.

Ic

Iecori tandem communicat per uenas,hinc febres tumo res & cetera eiusmodi fieri solent : His autem partibus uel omnibus uel pluribus uteri causa affectis, totum etiam corpus in consensum facile trahitur. Cæterum hoc genus symptom. licet mulieribus potissimum adueniat, non tamen solis, sed uiris etiam aliqua ex parte commune est: Quamuis enim accidentia illa quæ suppressos men ses sequuntur, fœminis tantum propria sint, ea tamen quæ seminis ratione nascuntur utrisq; communia erunt; Quemadmodum enim semen in utroq; sexu generatnr, ita in eisdem etiam coaceruari intusq; cohiberi&altera ri potest; quod dum fit easdem mutationes anbo subire poterunt, & ideo Gal. testatur, repertos fuisse homines qui ueneri assueti, pretermissa tali consuetudine, uariis symptomatibus subiiciebantur, capitis uidelicet grauitate uertigine inappettentia cruditate febre; Alii frigidi & torpidi euadebant, quidam melancholici, omnes tamen quam primum ad pristinam consuetudinem reuertebantur, nullis aliis presidiis adhibitis, sponte liberabantur; Quod hominum genus ita fœcundum Plato Arboribus immodice fructiferis comparasse iure uissus est, in quorum numero Diogenes ille cynicus collocari potuit,qui etiam si moralium uirtutum omnium splendore preditus esset, & earum precipuę quæ ad continentiam magis spectabant, proprio tamen genio ac naturæ indulgens, uenere soepius utebatur, idq; non coniuncte uoluptatis gracia,fecisse existimatum est, sed magis ut propriæ saluti & conseruationi incumberet, & multa illa nocumenta euicaret, quæ ex retento semine sibi aduenire posse facile intelligebat; cuius rei singulare testimonium esse potest, quod meretricem tardius accedentem quàm illi pollicita esset, libenter reiecit; in illiusq; tardo aduentu se excusans, respondisse fertur, manus hymenæum cœlelebrando te præuenit: Quamuis autem propositum symptoma

præfoc.cōis est uiris& forminis.

Lib. de sem.

6.de loc. aff. 5.

Historia.

Differentia.

ptoma mulieribus ac uiris commune sit, magna tamen eorum latitudo habetur, quandoquidem in muliere omnia ennumerata symptomata maiora frequentiora plura & sœuiora conspicientur, quam in uiris, cuius diuersitatis ratio multiplex assignari potest, primo quia in uiris ob calorem rebustiorem omnis superfluitas magis absutur, ob eiusdem autem inbecillitatem in fœminis copjosius aggregari permitittur. secundo in uiris ob continuos & maiores labores, non tam cito & facile copiosum semen aggregatur, at in mulieribus quæ uitam magis ociosam & umbratilem degunt in maiori quantitate coaceruari oportet. preterea ubi in uiris semen redundat, quæ superueniunt symptomata, non nisi solius seminjs aggregatione contingent; At in mulieribus preter seminis cohibitionem, mestruorum quoq; retentio simul accedere solet, ut ex hac duplici materia retenta, duorum etiam generum accidentia oriantur. Accedit etiam quod in symptomatum magnitudine numero & sœuitate distinguntur; Nam quæ mulieribus symptomata adueniunt, maiora sunt, plura sœuiora & diutius duratura; & diuersitatis ea est ratio, quia in uiris semens cohibitum non est adeo prauum & uiciosum, ut in fœminis esse consueuit; quod fortasse in causa esse potest quod ex hoc superuenienti symptomate, non æq; ut fœminæ interjre solent.

Ratio prima

2. ratio.

3. ratio.

4. ratio.

De causis efficie. præfoc.
CAP. XXXXII.

CÆterum quia symptoma ratione qua dependet, in causam & morbum suum reducj debet, ideo quę sint eius causæ inuestigare oportet, de quibus etiam diljgenter

genter agendum est,tum quia sine earum cognitione na tura propositæ affectionis conspicua esse nequit;tum ma gis quia recta curandi ratio adhiberi non potest : &pre sertim quia in hoc modo multa uaria & lethalia sympto mata conspiciuntur, & ommitto quod etiam in illis om nes non consentiunt.sed apud ueteres & recentiores uariæ semper fuere opiniones,Alij enim in frigidiorem intemperiem Alij in sicciorem,quidam in morbum insitu referrunt , plato causam in uterum reducit cum uidelicet ijs priuatur , quæ concupiscit,quo tempore corpori uniuerso maxime nocere consueuit, ut ea pars , inquit, quæ mulieribus uterus nuncupatur,cum sit animal prolem generare cupiens,si intempestiue diuq; in fructuossum fuerit, succensens ægre fert, eransq; per totum cor pus,& spirituum meatum obstruens, respirareq; non sinens, in extremam anxietatem deiicit, atq; multos alios morbos excitat : Cuius dicti occasione,alii addiderunt, quod idem uterus ita per corpus errando , si ad septum transuersum peruenerit respirationem impediet : Quas opiniones omnes consulo pretermitam,tum quia à Gal. fuere recitatte & confusatte,tum magis quia ex proponẽ da ueritate & legitima causa huius symptomatis clare ellu cescet & aliorum error de facili emmendabitur:proposi ti igitur sympto.causæ,quædam se tenent ex parte contenti, quædam ex parte continentis quo ad contentum est materia,atq; hec duplex uaporosa & corpulenta,quarum uapor est causa immediata , minera autem uaporis mediata est: quæ tamen non uidetur præfocationem facere posse,nisi aliqua ex parte in uaporem attollatur,qui cum suæ mineræ proportione semper respondeat , ideo cognoscere oportet quæ nam sit illius minera , de qua loquens Gal. duplicem esse statuit, sanguinem mestruũ & semen,quarum quælibet uel utraq; simul si preter cõ suetudinem intra corpus detenta fuerit,& in prauam au-

cognitio cau sarũ quàm sit utilis.

De causis præfoc. ua riæ opin.

6.de loc.aff. 5.

6.de loc.aff. 5.

Causa præfoc. 2.

Causæ ex parte contenti.

6.de loc.aff 5.

ram extenuetur, prefocationem ipsam causare poterjt; cu ius euentus probabile argumentum hoc erit. quod ex omnium medicorum consensu affectus iste ut plurimum uiduis accidit, & illis præcipuæ quæ probæ antea purgabantur, & uirorum concubitu gaudebant; jdeo Gal. loco citatto, hystorjam refert de quadam uidua, quæ cum à consueto coitu abstinujsset, solitasq; purgationes haberet, nihil'ominus matricis prefocatione corripiebatur, quæ certè non aliunde quàm à retento semine fieri poterat; Quod clarius ad huc eius curatio ostendere potest, quoniam ex calorificis medicamentis utero admotis & eiusdem pertractatione, & titillatione facta, crassiori & copiosiore semine excreto ex tali symptomate liberabatur.

Ratio prima

Historia.

Ratio secunda.

Semen et sang. mest. quantitate & qualitate peccare.

CAP. XXXXIII.

SAnguis mestruus & semen quamdiu debitam naturā conuenientem mensuram & qualitatem retinet, consuetjsq; temporibus per conuenientia loca integræ expurgatur, tam diu etiam naturalis status integer & illesus in eodem corpore seruatur. Nam semen licet humor excrementicius sit. utilis tamen est, & præterea sui natura benignus, & uitali spiritu copiose refertus; qui in debita matrice susceptus, aptus est illi simile generare unde decisus fuerat, Mestruus quoq; sanguis etiam si totius massæ sanguineæ excrementum habeatur, Neutrum tamen toti corpori officit, sed in non pregnantibus & non lactantibus tantum molestiam inferre solet; quod contingit quando præter terminos à natura constitutus, intra cor-

Semen quādo corpori est innoxium.

Mest. sang. quando est innoxius.

Semen & mest. quando noceāt.

pus maiora augumenta suscipit,quàm pro naturæ modo conuenit:si autem consuetis temporibus & secundum naturam utriq; humores euacuentur , tantum abest ut quicppiam mali corpori afferrant,ut eodem potius depu rato in meliorem conditionem deducant : ab ista autem euacuatione excluduntur pregnantes & lactantes , quia in prægnantibus secundum aliquam partem in alimentū ipsius fœtus degenerat, quod deinde post nutritionem superest , in menbranis fœtui circumiacentibus recipitur,& ad patiendi tempus citra aliquàm noxam custoditur;eumq; ussum habere uidetur,ut tempore partus ante fœtum effluere incipiat,& effluendo partes uteri lubricat,& lubricando faciliorem exitum efficit: postquàm autem mulier peperit,hoc excrementi genus denuo generatur, jta tamen ut à propria mamillarum substantia in lac assiduo uertatur,ut ex illo tamquàm ex alimento jā æditus foetus conseruetur , ob quam causam fit , ut in his mulieribus dictum sympt. minime contingat ; jn in quibus igitur accidit , necessarium est alteram uel vtranq; materiam retineri,& pluribus rationibus à naturalj statu recedere: & primo in quantitate,ratione cuius, in uasis pertingentibus ad vterum plenitudo oriatur . in substantia etiam, quia longiorj tempore intus detenta crasessit, & cralefacta obstructiones parit , & partas auget : Deniq; etiam in qualitatibus alteratur , primis inquàm & secundis manifestis & occultis: vt ex parte qualitatum manifestarum dicta materia in frigidiorem aurā extenuetur , ut superueniens perfrigeratio toti corpori clare ostendit ; merito autem occulte in perniciosam & ueneficam qualitatem degenerat , à qua nouas proprietates & agendi uires, prioribusq; contrarias sibi ascisit, quo tempore non solum conseruandj indiuiduj,& propagandę speciej potestatem omnem deponit,sed subiectum etiam sibj corpus male afficit,multisq; & diris symptoma

In preg. & lacta. sanguis mestruus cur nihil noceat.

Peccatū in quanti.

Peccatū in substantia.

Peccatū in quali.

tibus excruciat: Dum autem à dictis materijs hec in corpore fiunt, non sub sensibilj & propria earum specie contingunt, sed uaporis & spiritus formã primo induunt, qui substantiæ sue tenuitate mobilitatem acquirens, in omnes etiam corporis partes quàm citissime se diffundit, & accedente corruptione in agendo & corrumpendo ualde efficax euadit. Hoc ipsum clarius ostendit, enumeratorum symptomatum generatio & generationis modus; quandoquidem sensim & longiorj tẽpore non fiunt, sed confestim & quasi subito producuntur, quod minime contingeret nisi penderent à causa magnæ actiuitatis cuiusmodj est substantia spirituosa, quæ quo tenuior fuerit tanto ad agendum erit promptior. Accedit quod partes principes & ab utero ualde distantes, in hoc symptomate quasi momento grauissime afficiuntur, quod ullo modo fierj potest, quandiu semen & sanguis mestruus, crassiorem & sensibilem substantiam retinet: Eo autem ordine illa emergere obseruamus, ut ab hoc uapore genitalia primum ligamentaq; & uasa ad vterum pertingentia nimia plenitudine obstruantur, ut pote illa in quibus materia non solum copiose recipitur, sed copiosius etiam retinetur. Hinc vterj conuulsio, & ad superiora uel latera contractio oritur: In qua repleta corpora quo magis in latum & profundum extenduntur, tanto magjs in longitudine abbreuiantur: Dum autem vterus ita contrahitur, duplicj modo contrahj solet, ęqualiter .s. & recte, uel inequaliter & obliq;, recte & æqualiter contrahitur, quando uincula & uasa ad uterum peruenientia æq; plena sunt, inequaliter autẽ & obliq; contrahuntur, si maior fuerit plenitudo in una quàm in altera parte, tunc enim maior conuulsio sequetur ex parte maiorjs plenitudinjs quàm minorjs, & hoc est in causa quod per id tempus referrant obstetrices, uterum obseruare modo sursum retractum, modo ad latera reclinatum, non tamen, quia instar

Præfoc. fit à uapore.
Ratio prima
Ratio secunda.
3. ratio.
Ordo gene. sympt.
Obst. à copia.
Conuul. à plen.
Vterum 2. conuelli.

ſtar animalis per corpus erret, ſed in proprio loco ſemper exiſtens plenitudinjs cauſa contrahitur, ad cuius contractionem eius quoq; cœraicem retrahj neceſſe eſt. Hec eadem materia quàm primum in frigidiorem & ueneficam auram elleuatur, anbabus etiam qualitatibus uterus afficitur, quj frigiditatem & deleteriam eius agendi uim moleſte ferrens, non minus quàm ex dicta plenitudine, in originem ſuam contrahitur, mox in altum corporjs dictæ qualitates magjs deducte, & partium principum, totiuſq; corporis annatomiam occupantes, poteſtatiſq; ſuæ inſignia ubiq; figentes, numeroſa, & lethalia accidentja inferunt. atq; hec multorum generum, pro partium ſuſcipientium diuerſitate multitudiniſq; & pernicioſæ qualitatis ratione, Ad cor enim peruenientes animj defectum & ſyncopim inducunt, pulſandj ac ſpirandj actionem omnem è medio tollunt, ſi in ſpinalem medullam decubuerint, in ſubiectis partibus conuulſionem faciunt, ſi in cœrebrum aſcenderint, in ipſumq; pari ratione egerint, non ſolum ſoporem melancholiam & aliud delirij genus cauſabunt, ſed efficacius agentes, ſenſu motu omniq; uitalj calore corpus uniuerſum deſtituent, ut hoc tempore miſeræ mulieres à mortuis diſtinguj ullo modo poſſint. Nec mirum alicuj eſſe debet quod ex tam modica aura circa uterum primitus orta, deinde alijs partibus & toti communicata, tam multiplicia & lethalia ſympt. naſcantur: imprimis quia, nudis & manifeſtis tantum qualitatibus illa non operatur, ſed occultis etiam & ueneficis, in quibus certè tanta eſt cum natura humana contrarietas & alterandi poteſtas, ut à corporea ſenſibiliq; molle ſoluta, & in ſpirituoſam ſubſtantiam ſublimata, eam agendi & corrumpendi uim aquirat, qua, in exigua etiam quantitate totum corpus quàm primum peruadere & in peſſimum ſtatum deducere ualeat: Quod Gal. aliorum uenenoſorum animalium exemplo clare patefacit: quis.n. ſibi

Conuul. à quali.

Obiectio.

6. de loc. aff. 5.

ſibi perſuaderet quod ex inſenſibili materia, quæ ex pha langij & ſcorpionis ictu in corpus noſtrum procedit tã dira & peſſima ſymptomata quaſi repente fieri poſſent; quis etiam putaret quod marina torpedo, tam inſignem agendi uim habeat, ut ſolo tactu per qualitatis uim ſibi uecina alterare poſſit, & piſcatoris baculum tangendo, illius quoq; mannum ſtupifaciat: Hec & ſimilia patefacere planè poſſunt, in corpore humano corruptionem quã doq; oriri poſſe, quæ uiribus & qualitate ueneno omnino ſit coequalis, ſic in propoſito malo, omnium medicorum conſenſu contingit. ſed quiſppiam obiicere poſſet de hac materia quę ſi tam pernicioſa & uenefica eſt, quomodo in ſubiecto corpore tamdiu quieta delitеſcat, ut per longum temporis ſpacium ullam moleſtiã inferrat: Cui dicendum quod ſi quelibet materia præter naturam eadem haberet ſuæ digeſtionis tempora, ſi corpara pariter actionem dictæ materię ſuſcipientia æq; diſpoſita forent, nulla dubitandi occaſio orta fuiſſet; quinimo uno & eodem tempore ubiq; ageret, & corpora etiam ęq; paterentur; At quia digeſtionis tempora diuerſa ſunt, & corporis ſuſcipientis multiformis diſpoſitio, ideo nemini mirum eſſe debet, ſi in muliere præfocanda, materia huius ſymptomatis auctor, & ſi in corpore preſens ſit, non tamen pręfocationem ſubito faciat, cum nec tam cito in ueneficam naturam degeneret, & malignum uaporem attollatur, ſed intra corpus tacitæ ac diu deliteſcens digeſtionis & exaltationis ſuę tempora expectat, quæ ut primum attigerit, ſubito et quaſi momẽto Agendi poteſtatem quam occulte continebat, pallam manifeſtat, & ſubiectum ſibi corpus alterando & corrumpendo magno patientis labore ac uitæ diſcrimine iugulat; in qua actione tam diu uerſari ſolet, quam diu ſpiritus omnis ueníficus à propriis mineris exhauſtas conſumptuſque fuerit, Nec prius incipit mulierem denuo af-

Obiectio:

Solutio.

Quando à preſentia materiæ fit præfo.

Quandiu præf. duret.

affligere, nisi postea quàm per nouam relictæ materiæ sublimationem, recentes & consimiles spiritus regenerati fuerint; Quem generationis modum clarius ad huc ostendit rabidus canis, in quo tanta humorum corruptio fieri solet, ut solius eius sputi contactus, si corpus nostrum tetigerit, eandem rabiem efficere possit. Ea tamen ratione ut illius uires,& alterandi proprietates non prius in corpore appareant,quàm exiguum illud sputum, & sputi qualitas suæ digestionis tempora absoluerit, corporiq; parem affectionem communicauerit, quod sex mẽsium spacio aliquando succedere solet; ante quod tempus nulla rabiei nota deprehenditur, Hoc igitur quàm primum contingit, imperium etiam supra corpus statim acquirit, & secundum propriam naturam alterando, substantiam spirituum humorumq; massam quàm citissime immutat corrumpit,& citra ullam uitę spem, corpus rabie infectum tandem interimit; Nec aliter fit de semine & sanguine mestruo aggregato & incorpore cohibito & corrupto, à quibus aura illa uenefica oritur, que partem aliquam principalem pettens,consimilem sibi reddit,mox illius causa, secum etiam rapit corpus uniuersum: Cæterum animaduertendum est. quod quamuis ex maligno hoc uapore, matricis præfocatio ceteraq; ennarata symptoma nascantur,nõ tamen ęqualis & eadem semper erit agendi potestas, sed in magnitudine & uehementia differentia erit: quandoquidem ex corrupto semine, & in spiritum ellato, longe sœuiora auidentia, quàm ex sanguine mestruo contingent. Quanto enim semen propriam seruans naturam, essentiæ suæ bonitate ac benignitate mestruum superat, tanto etiam ex superuenienti sibi corruptione,in maiorem & deteriorẽ uenenositatem degenerare uidetur, ut ab hoc magis quam ab illo sœuiora & magis lethalia symptomata producantur: Quod planè ille mulieres testari possunt,quæ cum non sint uiduæ,& con

Quanta sit corrup. in sputo rabidi canis.

à semine uehem. symp. oriri quàm à mestr.

Ratio prima

9. de loc. offe. cap. 5. ſuetas purgationes ſuppreſſas habent, etiam ſi pluribus accidentibus infeſtari poſsint, nunquàm tamen ſpiratione priuantur, nec ſyncopi laborare uiſe ſunt, ſed hec & ſimilia ſeminis potius ſuppreſsionem ſequuntur: Accedit *2. ratio.* reperiri quaſpam uiduas, quæ licet pro conſuetudine purgentur, nihilominus propoſitis ſymptomatibus corripiuntur. Præfocatio igitur erit perfrigeratio uteri corporiſq; totius dependens à uapore non ſolum frigido, ſed etiam uenefico, ellato ex ſanguine meſtruo ſemine uel utriſq; ſimul; Et hec de cauſis quæ ſe tenent ex parte contenti dicta ſint. Reliquum eſt, ut de illis etiam agamus, que ſe *De cauſis ex parte continentis.* tenent ex parte continentis, continens autem in hac affectione eſt corpus ipſum, quod licet ſecundum partes omnes affectum eſſe conſpiciatur, non tamen eodem modo, ſed earum aliquæ primario aliquæ ſecundario leduntur. *6. de loc. aff. 5.* Quæ primario afficitur eſt ipſe uterus ſecundum ligamẽta & uaſa ad ipſum pertingentia, deinde etiam ſecundum propriam ſui ſubſtantiam & uaſa, mox reliquum corpus conſenſum trahitur Quis autem ſit iſte affectus Gal. de *Præfoc. fieri ab obſtr. ut à morbo.* clarat, ſtatuens eſſe obſtruttionem, conſequenter dictum ſymptoma referri debere in morbum mal. compoſitionis, hoc eſt in uiis obſtrutis, & debitam latitudinem non ſeruantibus, fit autem hec obſtructio non ſolum à copio *Cauſæ obſtruct.* ſo ſemine & meſtruo ſanguine, uerum etiam ab eorundem craſſitie & lentore, nec non etiam ex parte uaſorum ſi contingat anguſtiora & denſiora eſſe, ſiue talis anguſtia natiua fuerit, ſiue adſcititia; Vnde merito copiæ repletionẽ facictis in dictis uiculis & uaſis uteri, oritur cõuulſio, & eiuſdem in propriam originem contractio, idem dicatur ſi à craſſitie & lentore obſtructio fiat. Merito autem praua qualitatis idem uterus, non ſolum ſurſum uel ad latera trahitur, uerum etiam eadem communicata cæteris partibus corporis, iam ennarata ſymptomata producere *Dubitatio.* conſueuit: Sed hoc loco dubitare aliquis poſſet, ſi in præ

focatione

focatione conuellitur vterus, & conuulsio fiat non solum à repletione, sed etiam ab innanitione, cur est quod altera causa pretermissa, de sola repletione mentio habita fuit: Soluas quod quamuis conuulsio ab utraq; causa fieri possit, non tamē quelibet ab utraq; simul perpetuo fit, quod tum in aliis tum in matricis præfocatione contingit, in qua sola repletio locum habet, quod ostendit modus generationis & solutionis eius. Nam suffocatio matricis nunquàm fit, citra seminis & sanguinis mestrui cohibitionem, Et eadem non nisi eorundem, uacuatione tollitur, uel saltin prauæ aurę dissipatione facta Nec obstat hyp. auctoritas libro primo de morbis mulieribus ubi habet, vteri præfocationem fieri quando illius uenæ innanitæ sunt, ad quarum innanitionem, vteri exiccatio sequitur: quoniam prefocatio si debet in suū morbum referri, nonnisi in eorum ligamentorum & uasorum obstructionem reduci poterit, quę ad vterum pertingunt, quæ obstructio perpetuo producitur à nimia sanguinis mestrui & seminis plenitudine lentore etiam & crassitie, ob quàm uasorum repletionem fit, ut propria etiam ipsius uteri innaniantur, ut consueta humiditate priuatus vterus, secundum uniuersam sui substantiam exicetur; Ad venas igitur proprias uteri illiusq; substantiam respiciens hyp. recte dixisse arbitror, quod in præfocatione uene vteri innaniantur & illius substantia exiccatur, At ratione talis innanitionis & exiccationis non fit præfocatio, sed potius propter aliorum uasorum extra uterum repletionem & obstructionem, huius enim causa, & tamquàm à morbo in uia præfocatio oritur, ad quàm deinde innanitio & exiccatio in propria vteri substantia & uasis eius consequitur: sed ratione huius nec conuulsio nec præfocatio fit, & hoc modo hyp. & Gal. intelligi debet, & hec de causis internis tum ex parte contenti & cōtinentis dicta sufficiant. Quo uerò ad cau-

6. aph. 39.
5. aph. primo.
Solutio.
Obligatio.
Solutio.
Causæ ext.

ſas externas attinet,de his pauca ſunt dicenda, tum quia ab his nulla indicatio utilis oritur , tum etiam quia non ſunt ueræ cauſæ ſed potius occaſiones,de his tamẽ loqui tur Gal. & hyp. paſſim quę potiſſimum capiuntur à ma la uiuendi ratione . Qui error & ſi multiplex eſſe poſſit, ad id tamen quilibet dirrigitur, ut aptus ſit obſtruere di-cta uaſa, ſemen præterea & meſtruum ſanguinem copio ſius generare,uel craſſium & lentum producere: ne autẽ circa manifeſta verſari uidear. de his plura non dicam. Sed totum negotium, difuſſa oratiõne hactenus explica-tum,breui hoc compedio colligam. ſtatuendo quod præ focatio non aliud eſt quam vteri totiuſq; corporis perfri geratio , prodiens ab aura frigidiori corrupta & ue-neſica , genita à ſemine & ſanguine meſtruo copia & qualitate peccante , uinculaq; & uaſa ad uterum per-tingentia , obſtruente , & conſuetam uteri fluxionem remorante .

Libro de morb. mu-lieb.

Definitio .

De Differentiis .

CAP. XXXXIIII.

EX propoſita eſſentia facili negotio differentiæ om-nes ellucescunt, formales inq; materiales & efficien tes . Vt merito formalium præfocatio ratione qua per frigeratio eſt,pro cauſarum magnitudine & uehementia, modo intenſior modo remmiſior ſit,& rurſus modo lon gior modo breuior, quæ tamen ſpecifice non ſunt , ſed ſecundum magis & minus tantum diſtincte:Ex parte de inde loci affecti, is ſemper eſt vterus,qui afficitur primo ſecundum uincula & uaſa, ad ipſum peruenientia , tum etiam ſecundum propriam ſubſtantiam & interna uaſa, cæteræ autem omnes partes illius cauſa leduntur, quibus

Differentiæ form.

Differentiæ materiales.

omnibus totidem ſpecies correſpondent; Tandem merito cauſarum efficientium, totidem ſpecies naſcentur, quotuplex eſt morbus & morbi cauſa, At morbus unicus eſt, uidelicet in uijs obſtructis, à quo etiam non niſi vnica ſpecies orietur, pro multiplici autem obſtructionis cauſa, multiplicabitur ſpecierum numerus: ſtatutum autem fuit talem obſtructionem fieri à ſemine uel ſanguine meſtruo uel utriſq; ſimul, & quodcunq; fuerit peccare poteſt, copia & qualitate, tum manifeſta tum occulta, & ſi manifeſta tum prima tum ſecunda, ut cum excedit ſecundum frigiditatem, uel lentorem & crasſitiem: ſi occulta, hec uenifica eſt, quæ ſolis gradibus ſui diuiſionem pati poteſt, hinc igitur plures ſpecies præfocationis orientur, & numero ſemper correſpondebunt iam propoſitis cauſis.

Differentiæ à cauſa effec.

De Signis.
CAP. XXXXV.

SIgnorum autem quædam indicant præfocationem futuram & imminentem, quædam præſentem. Amborum tractatio utilis futura eſt, cum ex cognitione imminentis illi occurrere liceat, ac proinde mulierem à tanto Symptomate præſeruare. Meritò autem præſentis, eandem debitis remediis expugnare poterimus. Imminentem itaq; ſuffocationem cognoſcemus, ſi in primis menſtruorum uel ſeminis conſueta purgatio cohibita fuerit, ad quam conſequitur totius corporis pigritia, & crurum inſueta imbecillitas, idq; ob materiæ aggregatę copiam plenitudinem facientis, pallida facies euadet cum triſti quodam aſpectum mentiſq; torpore, Anhelitus difficilles, oculorum uertigo, & in uteri regione dolor, quæ & ſimi

Signa duplicia eſſe.

Signa imminentis ſuffocationis.

lia symptomata fiunt, quia collecta materia cum antea quiesceret, crudaq; esset, incipit digeri & per corpus moueri, & consequenter aliquas molestię notas illi inferre. Dum autem adest, & præsens est, proposita omnia symptomata euidentiora grauioraq; euadunt, ut sopor grauis & profundus fiat, mentis & sensuum omnium apprensio cum uocis interceptione, & totius perfrigeratione os uteri clausum & durum euadit, per quam duritiem à prægnante muliere distinguitur. Accedit, quòd in præfocatione matricis idem uterus unà cum ceruice sæpe conuellitur, & ob uasorum & uinculorum plenitudinem, ad superiora & latera retrahitur. manus preterea affixas habent uentri & supra unbilicum. An uerò tale symptoma fiat ratione suppressi menstrui uel potius seminis, distinguemus in primis ex adstantium & patientis relatione, quia si menstrua fluxerint, & præfocatio occurat, statuendum erit, eam ex semine fieri, & præsertim si consuetum coitum dimiserit. Si contra menstrua fuerint suppressa & consueta uenus non fuerit dimissa, iudicandum potius erit, tale Symptoma fieri ratione menstruorum quàm seminis. Si utraq; materia detenta fuerit, utriusq; etiam ratione fieri poterit, quod dum contingit Symptomata erunt plura diuturniora et uehementiora. At si talem relationem habere non poterimus, ad alia signa recurrendum erit, & in primis genera symptomatum & uehementiam perpendere debemus. Vbi igitur à semine suppressio facta erit, sęuiora Symptomata conspicientur, quoniam spiratio erit ablata, pulsus ullus apparebit, Syncopis etiam hanc mulierem appræhendet. Deniq; sensus motusq; omnis abolitus erit, ut à mortua distingui non uideatur. Quæ autem retenta menstrua sequuntur, mitiora erunt, quia spiratio erit exigua & difficilis, pulsus ualdè imbecillis & rarus lypothimia potius quam syncopis, sensatio deniq; ac motio omnis maximè debilitata & de

prauata

Signa presēti suffoc. Hyp. lib. de morb. mul. gal. 6. de loc. aff. 5. Aui. in ca. proprio.

Signa ex semine.

Signa ex mest.

Signa utriusq; materia.

Ex sem. sup. uehem. symp. fiūt.

Ex mest. sup. debiliora symp. fiūt.

prauata erit,nondum tamen abolita: præterea ſi contingat retentum ſemen copioſum non eſſe,ſtrangulatjo fiet citra uterj peruerſionem: At ſi plurimum & craſſum fuerjt æquè uaſa replendo,ut menſtruus ſanguis,uterum etiã peruertet: præterea ſi ex titillatione affectarum partium ſemen eiiciatur, ſanatioq; ſubſequatur euidentius indicabitur pręfocatio ex ſemine:diſtinguetur autem præfocatio ab Apoplexia,Epilepſia que fiunt uicio cerebri & Syncopi quæ fit leſo corde, quoniam licet in ſopore reſpiratione abolita, pulſu ablato, ſenſusq; & motus priuatione cum illis communionem habere uideatur,ab iſdem tamen adhuc diſtinguetur,Et primo ab Apoplexia correbri uitio facta, per ſtertorem, qui in præfocatione matricis non ſentitur. Ab Epilepſia uerò per ſpumam circa os,quæ fit ex anguſtia ſpirituum, & materię agitatione, ex oculorum etiam uerſione,præterea in pręfocatis uultus tumet & rubet, uenæ temporum & oculorum ſunt inflatę, in Apoplexia autem , Epilepſia& ſyncope pallent. præterea in Epilepſia quædam membra ſpaſmantur & os contorquetur. Accedit , quod in præfocatis ab umbilico uſq; ad muliebria dolor quidam ſentitur , memoria etiam non amittitur, ſed poſt paroxyſmũ,narrare mulier poteſt quę cũq; eo tẽpore acta ſũt,ſecus eſt deApoplexa& Epilepſia ex parte coerebri:A lethargo uerò diſtinguitur ꝑ febrem, cæterum quia ſæpe contingit præfocatam mulierem,uitali omni functione ita fruſtari , ut à ſe ipſa mortua ullo modo diſtingui poſſe uideatur , præſertim cum ob refrigerationis intenſionem,calor imbecillis adeo reddi ſoleat, ut pulſatio reſpiratio ſenſus ac motus omnis ablatus ſœpe conſpiciatur , magnoq; errore illam tamquàm mortuam presbiteris aliquando commitimus ; ideo ut procul ab omni mendacio ſententiam noſtram proferre ualeamus , cum Gal. imprimis tenuem lanæ flocum , uel pluman natibus præfocate admouendam curabimus,quę ſi

Signa diſtinguẽtia præfocationẽ ab aliis affectibus

Ab appo.

Ab opi.

A ſync.

A leth.

Signa diſting.uiuuã à mortua.

6.de loc.aff. 5.

Experim. 1. ſi pulſum aliquem patietur, non leue uitæ argumentum
Experim. 2. nobis erit: Ad cuius ſimilitudinem, uitrum quoq; aqua
Experim. 3. plenum ſuper uentriculi regionem alij imponunt, diligent etq; intuentur, ſi aqua illa quouis modo moueatur, tunc enim ueſtigium aliquod uitæ in eadem ſupereſſe ſignificabitur; & mihi ſemel in mea urbe occurrit nobilis matrona, quæ hoc ſymptomate correpta, aſtantium omniũ
4. *& perin.* conſenſu mortua iudicabatur, cuius rei ut certior ego quoq; fierem, ſpeculum perpolitum accepi, oriq; & nari bus eius appoſui, quod cum aliquo modo infectum & ob ſcuratum obſeruaſſem, ſpe aliqua de illius uita concepta aſtantibus omnibus ſtatim ſignificaui, in mortua mulie re aliqua adhuc me experiri uelle: Cumq; multa & uaria fieri iuſiſſem, tandem, ſumma omnium admiratione ſen ſim reuiuiſcere cœpit. ut ad conſuetas functiones tandem reuerſa etiam fuerit. Quod cum præter omnium opinionem eueniſſet, Mulierem à mortuis reuocatam fuiſ ſe magno gaudio & mei applauſu clamabant omnes. Et detam inſperato fœlici tamen euentu, mutuo amplecte bantur, & toto corde mecum ſimul congratulabantur, Vbi autem perfrigeratio uſq; adeo intenſa facta fuerit; internuſq; calor ita exiguus redditus, ut externa omnis reſpiratio ſublata ſit, iam propoſita experimenta ad uerum iudicium deferendum nihil nobis amplius conferrent. Sed tenuem lanæ flocum plumam & uitrum aqua
Tranſp. & uita inſepa rab. eſſe. plenum immota manebunt, ſpeculiq; nitor integer ſerua bitur, non propterea mulier iſta neceſſario uita deſtituta erit, quia etiam ſi omnis pulmonum motio, qua reſpi ratio fit aufferratur, adhuc tamen interna caloris tranſpiratio ſeruari poteſt, quæ non pectoris aut pulmonum motu editur ſed cordis potius, internarumq; arteriarum latenti quadam motione efficitur, cuius ſolius gratia ui ta ſeruari & ſupereſſe poteſt, quemadmodum pleraq; animalia teſtari poſſunt, quæ tota hyeme frigida & immo

ta

ta in cauernis permanent ut omnibus citra ullam contro uersiam mortua esse uideantur, quia tamen interna illa transpiratio cordis & arteriarum occultiori motu facta adhuc permanet, hinc fit ut æstate superueniente, internoq; calore ad exteriora denuo reuocato, ueluti à mortuis resurgant; Quod sanè illis euenire minime posset, si cum externa illa respiratione, interna quoq; caloris transpiratio sublata esset, cum à priuatione ad habitum regressum fieri posse, negent philosophi omnes; Tanta igitur est transpirationis caloris necessitas ad uitam, tantaq; horum duorum unio extat, ut quemadmodum uita sine transpiratione, ita nec transpiratio sine uita esse non potest. Cæterum quia interna hec caloris transpiratio ullo sensu ulloq; signo à nobis distingui potest, ac proinde si mul etiam ignorare oportet, an præfocata mulier, uitali omni calore destituta sit, Quid nobis agendum erit, ne in hoc symptomate mortis æmulo, errorem commitamus in magnaq; nostra infamia tamquàm mortuam sœpelien dam admitamus? Consultius fore ego existimo, ut nobis deficientibus certis signis, uitam à morte distinguentibus, familiaribus saltim mandemus imperemusq;, ne pro consuetudine huiuscemodi mulieres sepeliri permitant, sed propriȩ domi longiori tempore illas detineant, per duos inquam & tres dies, quo tempore si ullum uitæ uestigium apparuerit, sed fœtorem potius emmiserint, mortis certissimum argumentum omnibus esse poterit.

Transp. interna ullo signo cogno

De

De Curatione.

CAP. XXXXVI.

Indic. omnes locum habent.

Circa partem practicam, quæ rationem & modum operandi respicit, in proposito Symptomate locum habebunt indicationes, curatoriæ, præseruatoriȩ est uitales, Curatoriæ capientur à materia plenitudinem faciente, quæ siue menstruum fuerit siue semen, cum & copia & qualitate agat, ideò ex parte copiȩ auxilium euacuans in dicabit, ex parte uerò qualitatis manifestæ, auxilium alte rans in contrarium, sicut ratione occultæ Alexiteriun ali quod expostulabit. Meritò uerò materiæ, quȩ plenitudinem facere potest, siue in toto siue in parte fuerit, auxi xilium indicabit præseruatorium quemadmodum ratione continentium auxilium roborans insinuabitur. Ex parte deinde Symptomatis actu affligentis, cum illius causa uir tus undiq; suppressa & oppresta sit, ut spiratio, pulsus & cæteræ facultatum functiones, indicabitur auxilium uitale. Quod symptoma generatim sumptum magnum ac uehemens est, cum illius causa omnes corporis actiones siue ad uitam siue ad sensum & motum attineant, de bilitatæ, deprauatæ & sæpius etiam abolitæ esse possint, deterius tamen illud est, quod à cohibito corruptoq; semine fit, ideò ex eo etiam sȩuiora & magis lethalia Sym ptomata nascuntur, quàm ex sanguine menstruo. Adhuc deterius erit si diuturnum & confirmatum fuerit. si præ terea instar comitialis per circuitus repetat. Si deniq; fre quentiores & plurium generum accessiones habuerit, quod sanè genus symptomatum facilè potest eadem die, & intra paucas horas mulierem interimere, quapropter illius curatio quamprimum aggredienda est.

Indic. curat.

Indic. preser.

Indic. uitalis.

Prognosticum.

De materiis Auxiliorum.
CAP. XXXXVII.

SVnt autem præsidiorum materię in duplici differentiæ, aliquæ respiciunt imminens symptoma, aliæ pręsens. Priores consultò prætermitam, quoniam illæ eædē prorsus conuenire uidentur, quæ in tractatione de suppressis menstruis propositæ fuere. Illud tantum adiiciā, quod respicit præfocationem à semine factam, in qua illa adhibenda sunt quæcunq; seminis generationem prohibere, vel saltem minuere possunt, siue hoc congrua ratione uictus præstiterimus, siue medicamentis, in quo genere enumerantur semina agni casti, uiticis, cannabis, rutæ, radices nympheæ folia lactucæ, castoreum, diambra, diamoschus, ex quibus parari poterunt decocta pulueres, electuaria & similia: quibus accedunt pessaria, clysteria, sesfiones, inunctiones, in pectine inguine & lumbis administrandæ: præterea usus ueneris amplecti debet, præsertim si consueta fuerit, quod si id fieri uitæ conditioni ac generi non conueniat, cum iam dictis erit progrediendum. Si deinde nobis occurrat mulier, quæ actu hoc Symptomate detenta sit, studium nostrum erit, uirtutem à materiæ copia ubiq; occupatam & malignitatem oppressam, excitare & reuocare, quod non aliter fieri poterit, quàm per remotionem peccantis nocentisq; materiæ: quaptopter cum in tali Symptomate plenitudo adsit à semine menstruoq; sanguine cohibito, & sympt. uehemens sit quamprimum per sectam malleoli uenam, uel scarificatas cucurbitulas euacuandus erit, neq; existimandum, in tali casu hoc genus auxilii à uirium imbecillitate ac syncopi prohiberi, ut pleriq; putant. Et ratio est quia ex gal. vires iu tribus consistunt, in spiritibus carnoso ge-

Presidia esse duo.

Materiæ prohibentes generationē seminis.

Forma.

Cura prefoc. actu.

Missio sanguinis.

Improbatio aliorum.

xi. meth. 3.

12. meth. 5. nere & solidis partibus, in prefoc. uires languent ratione spirituum tantum, aliorum autem ratione sunt robuste, & huiusmodi uires non prohibent sang. mis. & ideo 4. de ratione uic. gal. seccabat uenam in hoc sympt. in quo patiens ob mutescebat pulsus erat ablatus consequenter in ea prefoc. in qua actu synco. aderat quia hec virium imbecil. non causatur ex caloris resolutione & spirituum inanitione, sed potius ex suffocatione, à plenitudine prodeunte, cuius certè præsentia ut hoc Symptoma oritur, ita eiusdem absentia remouebitur, non secus ac ignis, dum ex nimia lignorum copia extinctioni est proximus, per solam lignorum subtractionem, facilè reuiuiscit: sic corpus plethoricum & athleticum ex hypoc. à nimia sanguinis copia suffocatum ex copiosa sanguinis euacuatione restituitur: ita profectò dum mulier ob dictam plenitudinem strangulationem patitur, præsentaneum remedium ei erit per uenę sectionem sanguinem copiosè detrahere: ita enim nimia illius corporis plenitudo inanitur, ex qua euacuatione tantum abest ut uires quippiam mali patiantur, ut potius illas oppressas & solita ventilatione carentes, denuo uiuificemus, & consuetam caloris transpirationem illi tribuimus: quapropter in tali casu non solum sanguis audacter mittendus erit, sed quamprimum id faciendum erit, quia ita indicat sanguinis præsentia actu vires ualide opprimentis. Quod etiã Hipp: in Aphor: tacitè monuisse uisus est, qui de habitu athletico loquens, consequenter de eo corpore in quo insignis est plenitudo, ratione cuius periculum imminet de uasorum disruptione, uel virtutis suffocatione, iubebat ut statim uena aperta, sanguis copiose minueretur. Quod si faciendum est tempore quo copiosus sanguis nihil mali agit, sed pręseruationis tantum, gratia, quantò magis idipsum quam citissimè præstandum erit, tempore quo uirtus ab illius copia suppressa suffocataq;

Ratio prima
Gal. 2. de dif fe. feb.
Prima aph.
Tempus.
Prima. aph. 3.
Ratio. 2.
Ratio. 3.

taq; fuerit, quemadmodum in ſtrangulata muliere contingit; & Galenus pariter habet quod in magnis inflammationibus, uehementisſimis febribus & maximis doloribus, nullum inuenit magis præſentaneum remedium, quàm ſanguinem mittere uſq; ad animi deliquium, ſanguinem quidem mittit, quia ſanguis ſua copia plenitudinem facit, mittit in magna quantitate quia copioſè peccans, magnam efficit plenitudinem, ratione cuius morbi magni uehementia Symptomata ſiunt: quare ſi ubi hæc imminent ob copiam ſanguinis, negare nemo audet, quo minus pro præſeruatione & curatione copioſa ſanguinis misſio non fiat, cur nos hæſitare debemus de eiuſdem ſanguinis misſione facienda, in muliere præfocata dum illius cauſa & præſentia actu adſunt tàm uehementia Symptomata: qualia etiam ſunt in illis qui à nimia plenitudine actu uehementioribus ſymp. moleſtatur ut ſunt febris ardētisſime inflamationes & inſignes dolores. Dico autem illius cauſa, quia ſi hæc non fierent à ſanguine plenitudinem faciente, ſed ab alio humore longè diſtante à natura ſanguinis, nequaquam mittendus eſſet, ſed purgante medicamento potius educendus. Ad quod Gal. & Auic: etiam reſpiciens, docuit quod in morbis, in quibus conuenit ſanguinis misſio, ſi aliquid prohiberet, à tali ſanguinis euacuatione deſiſtendum eſſe, ut in dolore uentriculi aliundè quàm à ſanguine producto, non conueniat ſanguinem mittere, etiamſi ratione alterius mitten di ſanguinis ratio haberetur, ſed dolor prius ſedandus eſt deinde ſanguis mittendus. At in præfocata muliere omnia ſimul conſpirare uidentur ad ſanguinem euacuandum. Primò illius copia, ratione cuius oritur plenitudo, à plenitudine deinde ſuffocatio, ſecundò uires non prohibent, quia in hoc Symptomate non ſunt reſolutæ, ſed à copia potius oppreſſæ: ætas quin etiam, quia tempore fluxionis menſtruorum ætas eſt florens, quare cum o-

1. Aph. 27.

Prohibētia.

Gal. primo ad glauc. 14.

mnia indicent sanguinis missionem, & nihil prohibeat, ideò non solum sanguis mittendus erit, sed etiam tempore quo suffocatio est presens, & quamprimum hoc agendum, priusquam virtus suffocetut. Circa locum autem, quantitatem & modum idem obseruandum quod in supre. mest. dictum fuit. Eadem pariter ratio habenda erit de cucurbi. scarific. quibus uti consueuimus tamquàm vicariis sectionis uenæ, in quarum administratione ille distinctiones adhibende erunt, quæ in suppresis mestruis dicte fuerunt. Post sanguinis missionem ad frictiones deueniendum erit, quæ pariter in extremis partibus tibiis inquam & soleis faciendæ erunt, & ualidæ conueniunt, quales sunt quæ asperioribus linteolis fieri solent, imò etiam cum nitro sale Synapi & aceto permixtis, ut partibus calefactis & ita ualenter perfricatis grauata sopitaq; uirtus excitetur, & à centro ad circumferentiam euocetur. In eundem usum uti etiam poterimus ualidis ligaturis & cucurbitulis cum magna flamma eisdem partibus appositis. Omitto magnas uociferationes & alia quæ possunt uirtutem oppressam ex alto reuocare.

Quantitas locus. Modus mittendi sang. Frictiones locus. Modus. Ligature. Vocifera

De Pharmacia.
CAP. XLVIII.

IN quacunq; præfocatione matricis, siue à semine siue à menstruis fiat, illis perpetuò utendum, quæ vtero admota non solum odorata sint, sed uim etiam, habeant ex tenuandi crassos humores, densitatemq; & duritiem dictarum partium laxandi, & præsertim actu Syncope molestante; quo tempore suffitus vtero fieri poterunt, ex odoratis, calefacientibusq; moderate, ut si ex Styrace, ligno Aloe, cinamomo, muscho, & similibus parentur, ut si acceperimus

1. ad Glauc. Presidia. Suffitus. 5. Aphor. 28.

teperimus gal. mosch. ʒ I: musci scrup. 5. ol. de spic. unguent drag. ii. m. Illinationes etiam pubi ac inunctiones lumbis adhiberi poterunt cum calefacientibus, flatus discutientibus, & laxantibus, cum oleo liliorum alb: cum aromatibus, oleo rutaceo, nardino, irino, de spica & similibus; obstetrix etiam inunctos digitos intromittat usq; ad os vteri, imò leniter ac diu eas partes pertractare poterit, uirtutem prouocando, & titillationem faciendo, ut semen excernatur, prȩsertim si suffocatio à suppresso semine orta fuerit, pessaria etiam ex eisdem parentur materiis, de quibus in sermone de suppressis menstruis mentio est habita, hoc eodem tempore naribus illa adhibeantur quæ tetrum habent odorem, à tali enim vapore vterus quasi perterritus deorsum facilius fertur & ad odorata illi supposita reuertitur, neq; obstat Syncopis, quȩ hoc tempore urget, quoniam non est ex eo genere, ut odorata expostulet, Hec enim spiritum animalem primo commouent & quodammodo impellunt, qui tali ac tanto fœtore quasi proteritus facultatem motiuam cœrebri simul etiam pulsat, quæ pariter eiusdem tetri odoris prauitate irritata, propriam arcem deserit, & cum spiritu animali in cor tamquàm corporis vniuersi centrum se recipit, ubi uitalem spiritum compressum & ueluti suffocatum excitat, & auget, qua ratione expultrix fac. roborata, matricis assensum omni conatu deorsum deponit, & expulsis ac superatis corruptis uaporibus quibus vterus obsidetur, organa uitalium spirituum depurando, patentiora reddit, pristinumq; & consuetum motum, citra impedimentum eiisdem denuo tribuit, & à præfocatione mulierem liberat: cuiusmodi ea est, quæ à spirituum resolutione & à corde primo affecto dependet, quorum restauratio bonis odoribus & alimentalibus fit, à malis autem magis corrumpuntur, quia hȩc Syncopis, quæ præfocationem sequitur, à spirituum potius suffocatione dependet utero

Titilatio.

Pessaria.

Suffumigia.

Obiectio.

Solutio.

primo

primo leso proinde rationibus omnibus excitandi erunt spiritus à centroq; ad circumferentiam euocandi, quod fit naribus admouendo odores tetros, subiectis uerò partibus bonos & fragrantes, quapropter hoc tempore suffumigium parari poterit ex elichnio sulphureo accenso, ex castoreo assa fœtida galbano, sagapeno & similibus, naribus appositis; ex eisdem in acerrimo aceto prius tritis nares illiniri poterunt. Idem præstent pix liquida, bitumen, ruta, allium, cæpæ si ex his odoramenta fiant, hec enim spiritum animalem comouent & impellunt, qui tanto fœttore excitatus & impulsus per neruos ad cœrebrum primo ascendit & fac. motiuam pulsat, quæ tali fœtore irritata ad cor cum spiritu animali recipitur, ubi uirtus omnis unita magno conatu in coruptos uapores agit. Inter cętera autem quod omnium maximè solet mulieres præfocatas quasi momento reuocare, est euaporatio facta ad nares ex puluere uerrucarum quæ tibiis equorum adnascuntur, quæ si in calente furno exiccentur, & in puluerem redigantur & naribus suffumigium fiat, tanquam pręsentaneo remedio & magna astantium admiratione solent mulieres quasi à mortuis reuocari. Sternutationes etiam hoc ipso tempore faciendæ erunt, insufflando intra nares puluerem piperis, sinapis & similium. Hoc eodem tempore prætermittenda non erunt suppositoria & illa acriora, præsertim si aluus etiam suppressa fuerit, quæ parari poterunt ex hiera, sale gemma cumino, ruta & similibus melle permixtis. Vt si accepe rimus Hierę etiam compositæ ex coloquinthide scrup. ij. ciminj scrup. i. salis gemmæ drag. s. Mellis q. s. misce & fiat suppositorium, & in aliquo ex supra dictis oleis prius perunctο & filo appenso imponatur, Reuocata muliere, ad illas auxiliorum materias deueniendum erit, quæ futuram præfocationem respiciunt, de quibus in præsentia nihil dicendum occurrit, cum ea omninò conueniant, quæ

Suffumig. pronaribus illinitio. 9. de compos. med.

Singulare remedium.

Sternutamẽta: Supposit.

Forma.

propo-

proposita fuere in curatione suppressionis menstruotum. Illud tantum adiiciam, quòd assiduus usus castorei ad pondus Drach: unius singulo die exhibiti cum decocto Arthemisiæ matricariæ mulsæ aut etiam uino plurimum conducit, ut longo illius usu non paucæ mulieres à tanto Symptomate inposterum præseruatæ fuerint.

Preseruātia.

De Profluuio Mensium.
CAP. XLVIIII.

QVia cōtraria iuxta se posita magis ellucescunt, ideò post tractationem suppressorum menstruorum, doctrinæ ordo requirere uidetur, ut de eorundem profluuio agamus. Intelligo autem per profluuium non cuiuscunq; materiæ, sed sanguineæ & menstrualis, intempestiuè factę & cum mulieris incommodo: hac enim ratione profluuium, de quo hic sermo habetur, suppressioni erit oppositum, ut hinc excludendum sit aliud quodq; genus immodicæ fluxionis, siue seminis fuerit, ut in gonorrhoea contingit, siue alterius humoris à sanguine distincti, de quibus fluxionum generibus suo loco tractabimus. Interimq; ad essentiam huius Symptomatis explicandam accedo, cuius forma eiusdem est generis cum priori Symptomate: quoniam Symptoma est in exeunte mutato, ab illo tamen distinguitur, quia in hoc exit quod retineri deberet, in illo autem retinetur quod exire deberet: quod enim exit sanguis est, qui in maiori copia effluit quàm pro naturæ modo conueniat, & longiori etiam tempore fluxio illa perdurat, & proinde est illud Symptoma quod fit cum læsione facultatis, ad differentiā fluxus naturalis, qui nec copiam nec temporis debitam mensuram excedit, sed excrementis certo tempore coacer

Nomen.

Essentia.

3. de sympt. caus. cap. 4. lib. De sympt. diff. ult.

uatis

uatis undiq; respondet, & statutis temporibus cum iuua mento effluit. Ex parte exeuntis materiæ quæ sanguis est, seiungitur etiam à quocunq; alio fluxu in quo exit alia materia à sanguine distincta, qualis esse potest pituita uel altera bilis, à quibus materiebus alterum genus fluxus oritur, quod muliebre profluuium est, dependens à materia, à sanguine contradistincta, cuiusmodi est materia seminalis, à qua nascitur gonorrhoea & pituita uel bilis à quibus prodit profluuium muliebre & uteri. Quapropter profluuium mensium est exiens mutatum non solum immoderatum, sed etiam sanguinolentum, ad differentiam aliarum materierum, non tamen toto genere est præter naturam, sed multitudine potius & quantitate, ad differentiam aliarum fluxionum sanguinearum, quæ in mulieribus fieri possunt, & toto genere præter naturam sunt, quia modum non seruant nec in copia, qualitate, loco aut tempore, sed omnibus rationibus præter naturam sunt: cæterum talis sanguis exiens esse potest impermixtus & simplex, & alteri materiæ coniunctus. Si simplex fuerit, ut solus menstruus sanguis seorsum ab alterius humoris permixtione effluat, orietur profluuium mẽsium exquisitum. Si autem alteri materiæ permisceatur, uel sanguis menstruus humorem sibi permixtum superabit, uel ab illo superabitur. Si primum oritur profluuium mensium nothum, & uocari solet menses decolores, quia non seruant unicum & consuetum colorem, sicut in exquisito fit, sed uarium pro materiæ permixtæ uarietate. Si secundum fuerit, oritur aliud genus, quod uocatur profluuium muliebre vteri nothum, denominationem accipiens à prædominante humore permixto. Quodcunq; autem fuerit hoc profluuium siue exquisitum siue nothũ, cum Symptoma sit, necessarium est, ut alicuius subiecti Symptoma dicatur, quod esse potest totum corpus uel pars eius determinata: quamuis autem huius ratione & totum

Materia exiens.

3. de causis symp. c. 26.

Profluuium mest. 2.

5. Aph. 36.
6. de loc. aff. 5.

Locus affectus.

totum & pars lædatur, quia tamen hic ſermo habetur de profluuio menſium, quod fit per partem corporis deter minatam, nempe per vterum, ad differentiam fluxionis factæ per alius partes, ideò ſtatuendum eſt, affectum locum eſſe ipſum vterum, non ſecus ac immoderatus fluxus ſanguinis per hæmorrhoides habet pro ſede affecta uenas hæmorrhoidales, & fluxus ſanguinis narium, uenas eiuſdem partis determinatæ, per quas ſanguis iſte effluit, quamuis totum corpus ſimul etiam afficiatur, ſi contingat copioſius euacuari. Dum autem vterus in hoc pro fluuio afficitur, primariò & ſecundario affici poteſt. Primò lęditur ſi hæc fluxio aliunde non dependeat, quàm ab ipſo vtero læſo, ſicut contingere ſolet ex difficili partu, uel etiam coitu uiolenter indecenterq; facto. Secundariò autem afficitur, quando alterius cauſa talem fluxionem patitur, quod dum fit, dupliciter contingere poteſt, ratione totius uel partis determinatæ: totius quidem ratione, ut in febre contingit, partis verò, ut ſi conſueta aliqua euacuatio cohibita fuerit, ſiue ſanguinis fuerit ſiue alterius humoris.

Vterus ledi poteſt. 2.

De cauſis efficientibus.
CAP. XXXXX.

SAnguis per uterum immoderatè fluens, ratione qua Symptoma eſt, debet in ſuas cauſas & morbum referri, ſine quorum cognitione eſſentia ipſius ignoratur, & ſimul etiam recta curandi ratio neſcitur. Itaq; tùm cognitionis tùm curationis gratia, de cauſis dictę fluxionis agendum erit, de producentibus inquam & fouentibus, internis & externis, proximis & remotis, & de illis potiſſimum, quæ ſunt ex uſu artis, quæ iuuantia auxilia indi-

Quæ cauſe inueniende ſint.

Causæ internæ.

cant. Ab internis itaq; & proximioribus incipiam, quæ non aliunde erunt sumendæ, quàm ab affectis uenis & vasis, in quibus effluens materia contineri deberet, & à quibus, & per quas præter naturam mota profluit. Exit igitur sanguis ex uenis triplici potissimum de causa. Primò quia dictorum uasorum orificia aperiuntur, cum clausa esse deberent, & præsertim maiora, & tunc per Anastomosin affici dicuntur, ob quam causam sanguis & copiosè & confertim fluit, vel quia eorundem vasorum tunicæ & oscula nimis rarescant, ut tenuior pars sanguinis sensibiliter exeant, sensimq; resudet, tuncq; vasa affici dicuntur per Diapentesin. Tertio, quia eadem uasa solutam unitatem patiuntur, ut cum à difficili partu disrumpuntur, ab acriori materia corroduntur vel aliis externis causis scinduntur & punguntur. Quocunq; autem modo sanguis exierit, dicta uasa per diœresin affecta esse dicentur, nec ob alias causas, præter enumeratas fluxio ista venis affectis fieri potest. Cæterum quia nulla ex propositis causis immediatis ex usu artis est, cum ab illis iuuans auxilium non indicetur, ideò in illis non quiescendum, sed illæ causæ adhuc inquirende erunt, per quarum ablationem hic fluxus sanetur. Sunt autem istæ quęcunq; dicta uasa afficiunt secundum triplicem enumeratum modum, aperiendo scilicet, rarefaciendo & unitatem soluendo

5. Aph. 57. 3. de sympt. causis 4. lib. de diff. sympt. ultimo.

De causis apertionis.

Venarum igitur orificia aperiri possunt à causis tùm internis tùm externis. Si internæ fuerint, esse possunt immediatæ & mediatę. Interna causa & immediata apertionis, esse potest humidior intemperies uasorum, à qua eorum ora laxari apeririq; solent, uel est sanguis copia redundans, qui si ad uteri uenas cum impetu moueatur, facilè potest earum orificia aperire ac proinde fluere. Cui si accedat eiusdem caliditas & mordacitas, citius adhuc expultricem stimulando fluere poterit. Causæ verò mediatæ erunt quæcunq; concurrunt ad generationem

Internæ causæ apertionis.

Gal. 5. aph.

Causæ mediatæ.

ſanguinis copioſi, quales ſunt totius temperatura calida & humida, corporis habitus ſanguineus, ætas iuuenilis, & huiuſmodi. Si autem apertionis cauſę externæ fuerint, eſſe pariter poterunt immediatæ & mediatæ. Cauſa immediata cum Auic: erit uſus balnei calefacientis & aperientis uel fomenta, uel alterius medicamenti aperientis adminiſtratio; quemadmodum eſt hiera, quæ maximè ſolet uenas aperire, uel alia medicamenta quæ eaſdem laxare poſſunt. Si autem cauſæ externæ mediatæq; fuerint, eſſe poſſunt neceſſariò & non neceſſariò occurrentes. Quæ neceſſariò occurrunt, capientur ab uniuerſa uictus ratione aperiente, & copioſum ſanguinem generante. Ita concurret aer calidior, uictus copioſior & boni ſucci & cætera huiuſmodi. Si autem externæ cauſæ neceſſariò non occurrant, capiendę erunt à medicamentis calidis & aperientibus, ſiue intus ſiue extra fuerint adminiſtrata, & ſi intus ſiue ſoluentia fuerint ſiue alterantia ſiue aperientia. Et ſi extra ſiue balnea extiterint, frictiones, lotiones & huiuſmodi. Si deinde profluuium ut Symptoma in raritatem potius tunicarum referatur, tanquam in cauſam immediatam, raritas iſta produci pariter poteſt à cauſis internis & externis, & vtriſq; mediatis & immediatis. Cauſę internæ & mediatæ raritatis erunt, ſanguis ipſe, qualitate peccans, hoc eſt, in caliditate & tenuitate, cuiuſmodi eſt ſanguis bilioſus, aquoſus & ſeroſus: his enim ob propriæ ſubſtantiæ tenuitatem per uenarum tunicas & orificia facilè permeare & reſudare poteſt, præſertim ſi hæc ſanguinis tenuitas fuerit cum caliditate coniuncta, ratione cuius dictæ tunicæ rareſcunt, conſequenter para tiores fiunt, ut tenuior ſanguis per illas penetret atq; reſudet. Cauſæ uerò internæ ſed mediatæ ſunt, quæcunq; hanc ſanguinis tenuitatem adiuuare poſſunt, quemadmodum eſt totius ac partium temperatura calidior, ætas Iuuenilis, corporis habitus gracilior & huiuſmodi. Si uerò

Cauſæ externæ.

Cauſæ immediatæ.

Cauſæ mediatæ.

De cauſis raritatis.

Cauſæ internæ immediatæ.

Cauſæ mediatæ.

Cauſæ externæ.

causæ istæ externæ mediatæ fuerint & necessariò occurrant, & desumentur à sex rebus non naturalibus calefacientibus & attenuantibus sanguinem. Si necessariò non occurrent capientur à medicamentis, in quibus sit uis aperiendi laxandi, humoresq; fundendi. Si tandem immoderatum hoc profluuium per diæresin potius & solutam unitatem fiat, solui unitas poterit à causis pariter internis & externis incidentibus, pungentibus, frangentibus, ulcerantibus, exedentibus & huiusmodi, ea tamen ratione, ut si locum habeant causę incidentes & pungentes, semper externæ sint. Si causæ frangentes internæ & externæ esse possunt, ut meritò internarum, sanguis copiosior concurrat, & præsertim si cum multis flatibus fuerit coniunctus, hi enim ui sua distendendo continentia disrumpere possunt, non secus ac in musto recenter facto contingere experimur, à cuius copiosis flatibus & spiritibus liberiorem exitum non habentibus, uas disrumpi solet. A pari uteri uasa nimio sanguine repleta, & spirituum copia referta, tantam distensionem pati possunt, ut de facili etiam disrumpantur. Præterea eadem uasa à fœtu etiam ipso disrumpi solent, pręsertim ubi contigerit, uiolentis inordinatisq; motionibus agitari. Quod etiam in difficili partu fieri consueuit. Si autem ab externis potius causis eadem uasa frangantur, locum habebunt casus ab alto, magni ponderis gestatio, uehemens clamor & huiusmodi. Si autem immoderatus hic fluxus fiat propter causas erodentes, talis erosio & ipsa fieri poterit ab internis externisq; causis, mediatis & immediatis. Internæ causæ erunt humor qualitate peccans, qualis est acris, salsus & mordax, siue talis humor à calidiori totius temperatura aut partis, genitus fuerit, siue etiam ex superuenienti putredine humores acriores euadant, atq; tunc præter erosionem febres etiam accedunt, ut pluribus causis ad erosionem concurrentibus, non solum in

Causæ dieresis.

Causæ internæ.

Causæ externæ.

Causæ errosionis.

Causæ internæ.

utero ulcera fiant, ſed in cancros etiam ſępè degenerant cuius eroſionis cauſæ mediatę erunt quæcunq; concurrunt ad ſanguinem acriorem reddendum, cuiuſmodi ſunt totius ac partium calidior intemperies, ętas iuuenilis, & ſimilia. Si ab externis potius cauſis eroſio fiat, poſſunt neceſſario & neceſſariò non occurrere. Quæ neceſſariò occurrunt, ſunt aer calidior, cibus & potus & uitæ induſtria ei proportione correſpondentia. Si neceſſario non occurrant, erunt medicamenta calefacientia ſiue hæc per os accipiantur, ut Aromata, ſiue extra utero admoueantur, ut acriora peſſaria. Atq; hæc de cauſa formali, materiali & efficiente immoderati fluxus menſtruorum dicta ſufficiant: quæ omnia longiori oratione hactenus explicata breui hac definitione contineri poterunt, dicendo: Quod profluuim menſtruorum immoderatum eſt fluxus ſanguinis vteri præter naturam prodiens à uaſis affectis, per anaſtomoſin, diapenteſin & diereſin.

Cauſæ mediatæ.

Cauſæ externæ.

Definitio.

De differentiis. CAP. XXXXXI.

Ex cuius definitionis particulis eſſentiam propoſiti affectus conſtituentibus, facilè colligi poſſunt illius differentiæ, quarum aliquæ à forma, quædam à materia, plures à cauſis efficientibus capientur. Meritò formæ non oriuntur ueræ & legitimæ ſpecies, ſed illæ ſolum, quę ſecundum magis & minus diſtinguuntur, pro ut dicere poſſumus immoderatum hoc profluuium, aliud eſſe copioſum, aliud minus copioſum, & utrumq; rurſus continuum eſſe uel intermittens. Meritò autem materiæ ſeu loci affecti cum is uterus ſit, dicere poſſumus, tale profluuium duplex adhuc eſſe, prout in illo uterus afficitur uel pri-

Differentia.

Differentiæ formales.

Materiales.

Gal. 5. aph. 57. uel primariò uel ſecundariò : & ſi ſecundariò uel totius ratione,uel partis determinate, ſi totum concurat ob malum corporis habitum fiet,cuius corpus totum aggrauatur ſanguine, ipſum ad uenas uteri expellendo ſiue hec expulſio à copia grauante fiat ut in muliere contingit *Hyp. 2. de morb. mulieb.* cui meſtrua aña retenta fuerint, ſiue etiam id ipſum contingat ex totius trãſmittentis robore & ſuſcipientis uteri inbecillitate, ut in ceteris aliis fluxionibus euenire conſueuit: Si autem partis cauſa fluxio fiat,pro partium diuerſitate, totidem adhuc differentię naſcentur. Tandem *A cauſa effec.* ſi conſideremus cauſas effectrices, totidem naſcentur differentiæ, quod fuere cauſę enumeratæ, ſiue iſtæ internę fuerint ſiue externę, mediatæ & immediatę, ex artis uſu uel ratione contemplabiles, ut uerbi gratia, ſi dixerimus, tale profluuium triplex inprimis eſſe,pro triplici cauſa immediatè ipſum producente , ut aliud ſit ob apertionem orificiorum uenarum, aliud ob raritatem tunicarũ, aliud ob ſolutam unitatem. Quot deinde fuere propoſitæ cauſæ dictarum differentiarum , totidem etiam ſpecies illis correſpondebunt .

De Signis .
CAP. XXXXXII.

QVia cognitio eſſentię propoſiti Symptomatis ad curationem ordinantur, ea autem unica non ſit , ſed pro cauſarum ac ſpecierum diuerſitate multiplex habeatur,ideò ut procul ab omni errore & citra omnem confuſionem ſingulis ſpeciebus ſua peculiaris curatio adhiberi poſſit, neceſſarium eſt ſingularum ſpecierum non à priori tantum notitiam habuiſſe uerum etiam à poſteriori. Quapropter de ſignis agendum erit . Hæc autem

autem in duiplici ſunt differentia, alia reſpiciunt profluuium hoc in genere, quedam ad enumeratas ſpecies diriguntur, generatim hoc profluuium cognoſcimus, nō ſolum ex relatione patientis, uerum etiam ex nobiſmet ipſis, qui colorem quendam fœdum in toto corpore obſeruabimus, pedes intumeſcere incipiunt, uentriculus con ſueta appetentia & coctione lædetur, unde & robur totius corporis debilitabitur. Diſtinguemus autem tale profluuium immoderatum à profluuio muliebri, ſigno in primis accepto ab exeunte materia, quæ in menſium profluuio ſanguinolenta & copioſa erit: in aliis uerò profluuiis nec ſanguinea nec copioſa effluet: præterea materia iſta, ratione qua ſanguinea, ſolet etiam extra uenas grumeſcere: at in profluuio vteri uel muliebri exiens materia cum à ſanguine diuerſa ſit, non grumeſcet, Dum autem ſanguis fluit, cum fluere poſsit in debita quantitate, & conſueto tempore, ut in fluxu menſtruorum ſecundum naturam facto contingit, & immoderatè ac quocūq; tempore, ut in fluxu Symptomatico, de quo hic ſermo habetur, ideò ut ſciamus, cui fluxui occurrendum ſit, utrumq; diſtinguere oportebit. Diſtinguemus autem, accepto ſigno à iuuamento & nocumento ipſorum: nam ex fluxu omninò & ſecundum naturam facto, corpus totum ab omni ſorde emundatur, & iuuamentum percipit: ex immoderato uerò & præter naturam detrimentum accipiet, quoniam debilitabitur, & emaciabitur: præterea fluxus ſecundum naturam ſtatutis temporibus fit, & determinato tempore durat: qui autem eſt præter naturam, nec conſtitutum habet ſuæ fluxionis tempus, uel ſi conſueto tempore inceperit, non tamen pro more terminabitur ſed in longius protrahetur: quod ſignum non eſt perpetuæ ueritatis, fieri enim poteſt, hoc profluuium diu perdurare, quàm pro naturæ modo conſueuerat, naturale tamen & laudabile eſſe, ad ſanitatemq; tendere:

Signa ſunt, in dup. differ.

Signa diſting. à pro flu. muli.

6. de loc. aff. 4.

2. de morbis mul.

Signa diſt. profluuiū præter naturam à naturali.

Primum ſignum.

Secundum ſignum.

diſtin-

Signa distingu. profluuium criticum à symp.

distinguemus autem profluuium diuturnum criticum à Symptomatico, si ad duo respexerimus. Primò ad noxam & iuuamentum, quod ex tali fluxu oritur. Secundò mulierem interrogare oportebit, an consuetam purgationem habuerit uel non: quare si profluuium diuturnum fuerit, & ex eo mulier peius habeat, fueritq; antea assueta debitas purgationes habere, statuendum erit, esse Symptomaticum. At si iuuamentum perceperit, si etiam per duos uel tres menses consueta purgatio suppressa extiterit, iudicandum erit hoc profluuium criticum & bonum esse: nam in tam longa mensium cohibitione copiosior materia aggregata longiori tempore eget, ut tota expurgetur, præsertim si in otio illa uixerit, & liberaliori uictu usa fuerit. A pari illud profluuium, quod à partu efficitur, copiosior materia effluit, & pluribus diebus perdurare solet, erit tamen profluuium laudabile: quare in huiuscemodi naturalibus euacuationibus non quantitas aut qualitas & genus substantię æstimanda erunt, Sed potius si tempestiuè uel intempestiuè cum iuuamento aut nocumento fiant. Præterea cognoscemus diuturnum profluuium esse Symptomaticum ex corporis habitu, quod ex tali fluxu in malum habitum degenerat, ut cum carnosa esset mulier, macilenta & gracilior euadat, cum floridi esset coloris, pallida redditur, totúsq; habitus corporis cacetichus fit, pedes intumescunt, totum corpus perfrigeratur, & diu perseuerante, hydrops etiam succedit. His ergò & similibus signis cognoscemus profluuium mensium non solum in genere, uerùm etiam prout distinguitur à profluuio uteri & muliebri, & præterea etiam, pro ut in proprio genere diuturnum profluuium Criticum seiungitur à Symptomatico, cuius deinde differentias, formales inquam, materiales & efficientes ita distinguemus. Inprimis quo ad formales cum hoc profluuium modo copiosius sit, modò minus, modò continuum, modò in-

Primū sig. *Secundū sig.* *3. sig.* *Epilogus.* *Signa differ.* *Signa formalium differ.*

termittens, ex sola relatione mulieris patientis cognoscemus. Ex parte materiæ dicimus vterum in quocunq; profluuio modò primario modò secundariò affici, distinguemus quia si uterus primò afficitur, tunc reliquum totum corpus benè habebit: præterea præcessit partus difficilior uel uiolentus, & indecens coitus: At si hæc non fuerint, statuendum erit, uterum secundariò affici, atq; tunc uel totius causa uel partis determinatæ, distinguemus recurrentes ad signa totius ac partis læsionem indicantia. Deniq; ea signa accedunt quæ efficientes causas respiciunt, quæ cum internæ & externæ esse possint, cognoscemus externas causas locum habere, si errores commissi fuerint in uictus ratione uel in aliis, quæ extra nobis necessariò non occurrunt. Si præterea ante commissos errores, mulier naturalem statum seruabat, mox uerò in profluuium lapsa fuerit. At his non præcedentibus, Symptoma hoc in internas potius causas referendum erit, quæ cum esse possint apertio orificiorum uenarum, eorundem rarefactio & soluta unitas, cognoscemus inprimis fieri ex apertione orificiorum, ex plenitudine sanguinis, ex ipsius copia exeunte, & ex modo exeundi: quoniam exibit cum impetu & confertim, qui sanguis erit laudabilis, quoniam copia potissimum peccat, & ideò etiam sine dolore exibit. Quibus accedunt temperatura calida & humida, corporis habitus plethoricus, ætas iuuenilis, & prægressa uictus ratio. Si autem hoc profluuium fiat per diapentesin & raritatem tunicarum, conspicuum erit ex substantia sanguinis exeuntis tenuioris & aquosioris, ratione cuius nec facilè grumescet: præterea non exibit in tam magna copia, sicut fiebat ex apertione uenarum, à plenitudine prodeunte: quia in hoc profluuio sanguis qualitate potius quàm copia peccat. Modus etiam exeundi spectandus erit, quia confertim & cum impetu non exibit, sed sensim, diutius tamen perdurabit, quibus ad-

Signa materialium.

Signa causarum effic.

Signa apertionis.

Signa diapend.

de temperaturam, ætatem & prægressam uictus rationem, quorum causa tenuior sanguis generari potuerit. Si verò fluxus per diæresin flat, cum fieri pariter possit à causis internis & externis, distinguemus, quia si ab externis causis prodierit, præcessere causæ incidentes, pungentes, contundentes, disrumpentes, & huiusmodi alia, quæ continuum soluere possunt. At his non præcedentibus, indicium erit, causam esse internam, quæ si fuerit copiosus sanguis, aderunt indicia plenitudinis, uenæ erunt turgentes, corporis habitus plethoricus, color rubicundus, & reliqua id generis. Sanguis præterea in magna copia exibit, cum impetu & confertim, quæ tamen fluxio dolorosa erit: quia ubi est solutio unitatis, ibi etiam est dolor ad illius fluxionis differentiam, quę fit ex uasorum apertione. Si deinde solutio unitatis fiat à causa erodente, cum interna & externa esse possit, distinguemus, quia si pręcessere pessaria acriora, balnea & cætera medicamenta eius generis, cogitandum erit, externas causas locum habuisse, quibus non præcedentibus, statuendum erit, ab internis potius causis prodire. Hæc autem cum non alia sit, quàm sanguis acrior & mordacior, cognoscemus ex indiciis, talem sanguinem indicantibus, nempe ex temperatura biliosa, calidiori & sicciori, corporis habitu graciliori, ætate iuuenili, uitæ industria & reliqua prægressa uictus ratione consimili. Modus etiam exeundi spectandus erit, quia hæc fluxio non confertim, sed paulatim, non in magna sed parua copia sit: & præterea cum calore, morsu & dolore illarum partium, quæ ad uterum pertinent: Accedit, quod in parte hac dolente obseruabitur aliqua materia saniosa & alieni odoris. Cæterum talis erosio cum fieri possit à salsa pituita, uel utraq; bile, distinguemus, recurrentes ad propria eorum humorum indicia, quę tum ex colore fluentis sanguinis, tùm ex aliis indiciis ab Hipp: propositis, desumi poterunt.

Signa per dier.

Signa exter. causarum.

Signa causarum itor.

Signa causarum erro- delium.

Signa causarum ext.

Signa causarum inte.

Signa di- sting. mās errod.

Lib. de morbis uulgaribus.

DE

De Indicationibus.
CAP. LIII.

HAbita cognitione propoſiti ſymptomatis à priori per ſuas cauſas,& à poſteriori per ſigna, ad auxilia nunc accedendum, quæ ſi dogmaticè proponi debent, uirtute indicationum inuenienda erunt,quę cum ex parte rerum præter naturam curatoriæ ſint,ex parte naturalium uitales,&ex parte eorum quæ ſunt in uia ut præter naturam euadant,præſeruantiuæ,de ſingulis hoc loco agendum erit.Vt merito rerum pręter naturam,ſi profluuium fiat per apertionem uaſorum,apertio iſta non per ſe,ſed ratione cauſæ facientis apertionem indicabit, quæ ſi fuerit copioſus ſanguis cum impetu commotus ad uaſa uteri, merito copiæ indicabitur auxilium ſanguinem minuens,merito eiuſdem ſanguinis,pro ut cum impetum in uterum mouetur, indicabitur auxilium euacuans, primò reuellendo,deinde deriuando. ſi hoc profluuium fiat ob raritatem tunicarum,uaſorum,per quas tenuior ſanguis facilè permeet,tunc meritò raritatis indicabitur auxilium denſans & conſtringens,meritò ſanguinis tenuioris,auxilium incraſſans.Si deinde uenæ unitatis ſolutionē patiantur, cum ſolui poſſint à cauſis internis & externis,ab externis nulla orietur indicatio,enſis enim incidēs uel acus pungens,nihil indicant,ſed indicatio capietur ab inciſione,punctione,fractione & cæteris ſpeciebus ſolutæ unitatis, quæ permanentiam habent,& auxiliū uniens & agglutinans, indicant.Si autem ſoluatur unitas, ob internas cauſas,ut à ſanguine copioſo & ebulliente, indicabitur auyilium euacuans. ſi deniq; ab erodente cauſa eadem ſolutio fiat,cum hæc agat inſigni ſuo calore,mordacitate & acredine, indicabit auxilium refrigerans, & omnem illius exceſſum commoderans, quæ cauſa ſi con-

Indit.curat.

Indic. preservatoriæ. sideretur, ut nondum erodit, sed erodere potest, erit indicans præseruatorium. Cæterum quia omne ulcius saniosã materiam annexam habet, quæ illius consolidationem impedire solet, ideò ratione huius indicabitur auxilium exiccans, detergens & mundificans. Tandem si ratione *Indic. uitales.* huius immoderati profluuii, uires imbecilliores fiant, tũc merito earum, quæ totum respiciunt, orietur auxilium uitale & conseruans, cuius materia alimentum erit. Merito autem loci affecti, siue uterus fuerit, siue Epar, siue alia pars ucl totum requiretur auxilium corigens& roborans totum uel partem determinatam. Epar quidem cũ *De Prognostico.* Epaticis, uterus cum matricalibus, & sic de aliis. Quos scopos explere modò magis modò minus difficile erit, pro differentiarum & causarum discrimine. si in genere hoc profluuium primò consideremus, magni momenti malum esse uidetur, cum illius causa corpus totum debilitetur, frigidius fiat & hydrope etiam corripiatur, imò ad *Gal. 1. ad Glauc. 5. de loc. aff. 5. Aph. 51* syncopen etiam mulierem perducit. si deinde illius species consideremus, & primò, si hic fluxus fiat per Anastomosin, à copia inquam sanguinis, cum impetu commoti, si non fuerit antiquus, si citra insignem noxam patientis fiat, hæc omnia facilè attestabuntur salubritatem. si præterea hic fluxus fiat ex uenis uteri, solutis acetabulis, abortus sequetur. si ex uenis ceruicis, & in parua copia, necessariò abortus non sequetur. Si ex uenarum erosione ortum habuerit, si continuus fuerit, antiquus, medicamentis non cedens cum dolore factus, accedente corporis Macie & uirium imbecillitate, intemperatura calidiori, æstiuo tempore: hæc omnia curationem reddere possunt ne- *5. Aph. 57.* dum difficilem uerum etim impossibilem. Ideò Gal. rectè statuit, ad immoderatum profluuium sequi lethales morbos, quales sunt hydrops, conuulsio, animi defectus & reliqua nimiam inamitionem sequentia. Si fiat ob disrupta uasa, ab externis causis incidentibus, contundentibus

&

& reliquis, pro dictarum causarum diuersitate, diuersa ratione prognosticandum erit. Si locum habeat tunicarum nimia raritas, & sanguis tenuior, impossibile non erit continentium raritatem densare, & contenti tenuitatem incrassare.

De auxiliorum Materiis. LIV.

QVemadmodum in curanda suppressione menstruorum: ita & in profluuio eorundem locum habent materiæ chirurgicæ, pharmaceuticæ & diæteticæ, ut meritò chirurgiæ tunc conueniat sanguinis missio, quando tale profluuium ortum habuerit à plenitudine sanguinis in uterum impetum habentis, & ratione eiusdem, ut in alia loca non conuenientia mouetur, sanguis pariter tum reuellendo tùm deriuando educendus erit. Quare in profluuio per Anastomosin facto, ratione plenitudinis aperientis uel disrumpentis uenas, sanguis euacuandus erit. In ea etiam fluxione, quę à uasorum erosione dependet, locum habebit. Dum autem in tali profluuio sanguis inanitur, parcè potius, quàm copiosè euacuari debet: non enim ad sanguinis copiam respicere solum oportet, uerum etiam ad uires præsentes & futuras, quæ licèt inter initia huius affectus robustæ esse ualeant, illo tamen progrediente, citò imbecilles euadere possunt, propterea, etiamsi sanguis copiosus esset, & uires in præsentia robustę, ut ratione utriusq; copiosus sanguis mittendus sit, quia tamen in continuo fluxu uires quotidiè imbecilliores fiunt, parca euacuatio facienda erit, & præsertim si fluxus aliquem progressum fecerit, fueritq; biliosus quàm alterius generis. Præterea, cum talis euacuatio reuul-

Sang. missio

Quantitas.

Locus.

reuulſionis potius gratia quàm euacuationis facienda ſit, ideò uena ſuperior cubiti communis aut iecoraria aperiri debet. Iecoraria quidem, ubi peccauerit ſanguis bilioſus & calidior: per huius enim ſectionem, non ſolum reuellimus, ſed iecoris etiam feruorem contemperamus. Communis uerò pertunditur, ſi talis fluxus à totius plenitudine, conſequenter à ſanguine, copia potiſſimum peccante, fiat, tuncq; ſanguinem mittere oportet, quando adeſt præſentia principaliter indicantis, copia inquam ſanguinis & illius impetus in uterum, & abſentia prohibentis, ad differentiam illius profluuii, quod fit quidem ex apertione orificiorum venarum, ſed talis apertio non fit à copia in uterum cum impetu commota, ſed potius à relaxatione dictorum orificiorum, ratione cuius ſanguis in uterum quidem mouetur, ſed hic motus à copia non producitur, ſed à uaſorum relaxatione, propterea in tali profluuio iubet Rhaſes nos primò aſtringentibus uti debere, quorum uſu ſi dicta fluxio ceſſauerit, nulla amplius habebitur indicatio ualidioris auxilii, conſequenter nec ſanguinis mittendi; At ſi tale profluuium dictis aſtringentibus non ceſſerit, tunc cogimur etiam ad miſſionem ſanguinis deuenire & reuulſionis potius quàm euacuationis gratia. Oppoſitum obſeruamus in illo profluuio, quod fit à ſanguine copioſo; quoniam prius debemus ſanguinem euacuare reuellendo, deinde aſtringentibus uti, aliter ſi aſtringentibus prius uteremur, tunc ſanguis intus ita cohibitus, magis ſeuire poſſet, & ſeuiendo uaſa etiam diſrumpere, quod genus profluuii Aet; magis cõſiderauit, cum iubeat primo uenam eſſe ſecandam deinde adſtringentibus vtendum. Dum autem ſanguis mittitur reuulſionis gratia, eo modo mitti debet, ut reuulſio & melius fiat, & uirium robur ſeruetur, quod continget, ſi non ſemel ſanguis euacuetur in magna copia ſed illa potius partiatur, qui ſanguis ſi craſſior fuerit, extrahi poterit

Tempus.

Concilium rhas. cum Aetio.

Modus.

per

per foramen paulò latius : ſecus autem ſi tenuior. Præter uenę ſectionem locum habent etiam Cucurbitulæ atq; ſcarificatæ & non ſcarificatæ. Vtimur ſcarificatis, ubi pariter expedit ſanguinem mittere, uires tamen non ſunt ita robuſtæ, quarum recta adminiſtratio iiſdem ſcopis ac fundamentis innititur, quibus etiam uenę ſectio. Id tamen circa locum aduertendum, cum non idem ab omnibus eſſe ſtatuatur, ſed alii ſcapulis & dorſo applicẽt, alij inguinibus, nonnulli mammis, ut Gal. & Hipp. Ex omnium autem conſenſu infernis partibus nunquam applicandæ erunt; Sed ut procul ab omni errore conueniẽs locus inueniatur, ad propoſitos ſcopos mentem dirigere oportet. Quare dum ſcopus adeſt mittendi ſanguinem per cucurbitulas ſcarificatas, uel illis utimur gratia euacuationis, uel deriuationis uel reuulſionis. Si cucurbitulis utamur ut ſimpliciter euacuemus, ita indicabuntur à copia ſanguinis in toto corpore peccantis, & tunc affigi debent cucurbitulę illis partibus, ratione quarum totum corpus à copioſo ſanguine euacuetur, cuiuſmodi erunt ſpatulæ, dorſum, uel etiam brachia. Si autem ſermo fuerit de cucurbitulis gratia reuulſionis tantum, cum reuulſio indicetur, non à copia ſimpliciter, ſed à motu potius ſanguinis decumbentis in partem lęſam, ideò pro compeſcendo tali motu, illis partibus applicandæ erunt, ratione quarum impetus eius intercipiatur, & in oppoſitam partem eamq; longinquam retrahatur, ſeruata ſemper rectitudine, & tunc magnæ cucurbitulæ cum Hipp: ſub mammis applicari poterunt, qui locus eſt oppoſitus loco affecto, eſt longinquus & prætereа cum utero rectitudinem ſeruat, magnumq; cum illo habet conſenſum ob uenas, quæ mammis & utero ſunt communes, & cum hac ratione cucurbitulas mammis applicamus, debent potius ſine, ſcarificatione quàm ſcarificatæ applicari, quia ſcopus eſt non ſanguinem euacuare, ſed potius illius motum

De Cucurbitulis.

Fen.21.c.4. 5. Aph.50. 13. Meth. 19. 2. de comp. medic.

Concilium Auctorum contradicẽtium.

Locus.

2. de morb. mul:

ad inferiora intercipere atq; reuellere . Et ideò in eo profluuio potissimum locum habebunt, quod sit uitio uasorum , quando nimis laxantur & aperiuntur orificia citra copiam sanguinis : circa quarum administrationem cum Gal: id seruandum , ut eligantur cucurbitulæ magnę & cum magna flamma applicentur, quæ plurimũ attrahendo reuellendi uim maiorem habebunt : & præterea affixę diutius detineri non debent, sed per certa potius interualla repetendæ, aliter tanta attractio ad illas partes fieri posset , ut anhelitus etiam difficultas contingat : Sunt quin etiam admouendæ parti dextræ modò sinistræ, uel utrisq; , prout mulier ita affecta magis conqueretur secundum unam quàm alteram partem uel secundum utrasq; . Si deinde sermo fuerit de cucurbitulis gratia deriuationis tantum,hac ratione cum sint materia auxilii euacuantis sanguinem , non ob totius plenitudinem uel impetum compescendum , sed potius ratione partis repletę euacuandæ , ideò loco etiam propinquo parti affectæ admouendę erunt,& hoc modo locus conueniens erunt inguina , per quas partes sanguis iam in uterum defluxus, deriuando educetur,per quam deriuationem immoderatus fluxus etiam intercipitur & cohibetur. Quod idem præstant etiam crasse faciendo, quia euacuantes illius partem tenuiorem, & crassiorem relinquentes, fluxum compescunt : quem modum sistendi immoderatum fluxum uteri Gal: etiam significauit lib. de præcognitione ad Posthumum, ubi dicebat curationem & detentionem profluuii muliebris deriuando fieri, prouocantibus lotium & aluum mouentibus, ut hinc puteat quod materia auxilij deriuantis, uim habet sistendi profluuium uteri, siue sanguinis fuerit siue aliorum humorum . Quod autem omnes consentiunt , infernis partibus applicandas non esse, ratio est satis euidens, quia fluxus non sisteretur, sed potius augeretur , maiorѐq;

Modus.

Locus inde riua.

Gal.de prec. post.cap.8.

maioremq; motum ac impetum ſanguini præberent, ut ad uterum magis præcipitaretur. De quantitate autem & tempore nihil dico, quia eadem ſeruari debent, quæ in uenæ ſectione dicta fuere. Præter cucurbitulas accedunt etiam ligaturæ, quæ in immoderato profluuio uſum pariter habent tanquàm materiæ auxilii reuellentis. Reuellunt autem ratione qua doloroſę: nam ratione doloris attractio fit ad partem dolentem, locus autem patet, quia non erunt admouendæ infernis partibus, quia fluxum augerent, ſed ſupernis potius ut digiti in primis ligari poſſint, manus deinde & brachia ſed circa locum difficultas oritur quia Hip. 2. de morbis mul: & Auic. in capite proprio loquentes de loco in quo ligaturæ faciendæ sũt ſtatuere uidentur, præter ſupernas partes ligandas etiam eſſe infernas poplitis uidelicet, & ſupra genu, pro cuius difficultatis reſolutione notandum eſt, quòd dum ſermo eſt de ligaturis in immoderato profluuio menſtruorum uel de illis loquimur ratione qua uno & eodem tempore utriſq; extremis partibus admouentur, ſupernis inquã & infernis, uel in diuerſis temporibus. Si primo modò cum Hip: ſtatuendum erit, quod hunc fluxum immoderatum ſiſtere poterunt, experientia enim compertum habetur, quod id mobile raptum habens ad determinatum locum, ſi eodem tempore ad contraria utrinq; trahatur immotum manere. A pari eandem materiam, quę in hoc profluuio ad inferiora mouetur, ſi ad loca contraria utrinq; trahatur, immobilem fieri, qua ratione profluuiũ ſiſtitur, hoc autem contingit, quando uno & eodem tempore utræq; partes infernæ & ſupernæ ligantur. ſi autem diuerſis temporibus ligabuntur, procul dubio materia, quæ erat in mota ad motum trahentis mouebitur, ut cum Gal: loco citato, ſi ligentur partes infernæ tantum abeſſe, ut profluuium ſiſtatur, quod potius augetur: contra contingit ſi ſupernæ partes tantum ligatæ fuerint,

Quantitas tempus.
De ligaturis
Modus.
Locus.
1. ad Glauc. 14.
Dubitatio.
Solutio.

ab his enim materia uel ſurſum trahetur uel ſaltem illius motus ad inferiora impedietur. Cæterum illud in praxi obſeruandum eſt, ut dum ligantur ambæ partes contrariæ, talis ordo ſeruetur, ut non eodem tempore ambæ ligentur, ſed priori loco ſuperi deinde inferiores: hoc enim ordine ſanguis, qui propenius eſt, ut ad inferiora magis moueatur, ſiſtitur inprimis, & ad contrarium locum facilius euocatur, quàm ſi eodem tempore utrę; partes ligarentur: præterea id etiam obſeruandum erit, ut ob propinquitatem quam maiorem habet ſanguis ad inferiora quàm ad ſuperiora, ligatura partium ſuperiorum paulò ualidior fiat, in inferioribus uerò paulò remiſsior, ratione enim maioris doloris, in ſupernis partibus facti, maior etiam attractio ad ſuperiora quàm ad inferiora fit, quod minimè contingeret, ſi ambæ ligaturæ, eſſent æquales, quamuis enim ratione æqualis doloris materia magis ad unam quàm ad alteram partem moueri non deberet, tamen ob propenſionem quam ad inferiora magis habet quàm ad ſuperiora fluxus iſte minimè ſiſteretur, alterum quod in praxi obſeruandum eſt, reſpicit ordinem ſeruandum in ſolutione earundem ligaturarum: non enim uno & eodem tempore ſolui debent, ſed priori loco ſoluendæ erunt ligaturæ inferiores, deinde ſuperiores: hac enim ratione ſanguis qui procliuior magis erat in infernas partes, melius ſiſtetur, & ad ſuperiora magis mouebitur. Eadem ratio eſſe poteſt de frictionibus, quæ ſunt materia auxilij inſenſibiliter uacuantis, & pro diuerſitate locorum quibus admouentur, uim pariter habent modò reuellendi & intercipiendi hoc profluuium, modo etiam augendi & prouocandi. Si namq; fiant in infernis partibus profluuium augebunt, ſi in ſupernis, ſiſtent. Vtrumq; autem præſtant tùm ratione caloris tùm doloris, quorum proprium eſt attrahere. Calorem autem & dolorem inducunt illæ frictiones

Monitum.1.

2. monitum

Monitum 3.

De frictionibus.

Locus.

quæ

quæ non leues & molliores sunt, sed mediocres & asperiores, quę in hoc profluuio locum habent, si supernis partibus fuerint admotæ. Et hæc de Chirurgicis materiis dicta sint.

De materiis Pharmaceuticis. CAP. LV.

DE materiis pharmaceuticis agens, eas omnes consultò prætermittam, quæ cæteris affectibus communia sunt, totumq; respiciunt, qualia sunt lenientia, prępa rantia & purgantia, de quibus supra semel egisse satis est, & ad propria descendam, id tamen in praxi perpetua obseruatione dignum existimo, ut in proposito symptomate ab illis omnibus medicamētis semper abstineamus, quæ possunt profluuium hoc seruare, fouere & augere, siue hoc fecerint uenarum ora laxando, aperiendo, rarefaciendo, dilatando, uel continuum soluendo. ideò à Diureticis aperiētibus, & calidioribus desistēdū erit, ut pote ab illis, quæ sāguinē attenuare, acriorē & mordaciorem reddere, uiasq; magis dilatare possunt. quare in genere lenientium hiera & aloe locum non habebunt: Cassia etiam quia partes laxiores reddit, relinquenda erit. Sed ea potius erunt eligenda, quę primas superfluitates tollunt, & simul uiscera roborant, cuiusmodi sunt, Syr: ros: sol: tamarindi, myrabolani, & similia. Eadem ratio de præparantibus & purgantibus haberi debet, ut merito pręparantium desistendum sit à Syr: de duabus, de quinq; radic: & similibus, consultiusq; erit illos eligere, quæ aliquam roborandi uim retinent, quales sunt Syr: ros: recens, de rosis siccis, de succo acetosæ, de acetositate Citri, de Cichor: & similibus. Et deniq; merito purgantium, si bilem educere opus fuerit, eligere poterimus Rhabarb: immatu-

Monitum.

Quae Materiae sint relinquendae.

Lenientia ellegenda

Preparantia elligenda.

purg. eligenda. rum potius quàm maturum, ustum, quàm non ustum: quod si in infusione præbeatur, parandam erit potius in decocto Tamarindorum, Myrobal: citrin: & similibus, quàm in aliis aperientibus uel laxantibus. Et tutius adhuc erit, eodem uti in substantia potius quàm in infusione. Supposita igitur totius purgatione, ad localia deueniendum erit, quæ respiciunt non solum partem læsam, sed læsionis etiam causam, tùm continentia tùm contenta: in primis si hoc profluuium fiat per apertionem orificiorum, distinguere oportebit, an illud fiat uicio materiæ uel potius uasorum. Si uasorum uicio contingat, quia aperta & laxiora sint reddita, occurrendum erit cum exicantibus astringentibus, quorum materiæ duplices sunt, quarum aliæ astringunt stupefaciendo, & ab his, pro uiribus desistendum erit. Alia id præstant, sed citra stupefactionem, & istis magis utendum, & ea potissimum cum Gal. eligenda erunt, quæ citra mordacitatem exiccant in errosis & fractis uenis non solum exicantia cõducent, sed illa potissimum quæ aliquid etiam glutinosi habẽt Quibus utemur intus exhibendo, & extra admouẽdo, magis autem istis quàm illis, pro loci affecti situ ac positione: si namq; afficiantur ora uasorum, quæ ad uterum tantum spectant, in illis astringentibus potissimum insistendum erit, quae exterius applicantur: haec enim iuuare semper possunt, nocere autem nunquam. At si hæc per os exhibeantur facilè etiam nocere possunt astringendo internas uenas, & calotis consuetam uentilationem prohibendo, qua ratione febrem etiam accendere possunt. At si aperta fuerint eorum uasorum ora, quæ in alto corporis sunt magis locata cum ratione longioris situs uis astringentium, quæ extra tantum applicantur, cò usq; penetrare non possit, cogimur intus illis uti, & præsertim si profluuium hoc confirmatum fuerit. Vbi autem utrobiq; uenarum ora aperta fuerint, utrisq; etiam astringentibus

Modus

Localia

Ad string. 2.

7. de compos. med. 9. de simplic. med.

gentibus

gentibus uti oportebit,de quibus omnibus ſigillatim agẽdum eſt.Et primò quæ & quot ſint materiæ huius auxilii aſtringentis enumerabo , ſecundò quæ ſit ratio& modus utendi monebo , Materię igitur aſtringentis & agglutinantis auxilii citra ſtupefectionem , & mordacitatem eſſe poſſunt frigidi & calidi temperamenti, quarum uſus modò ſeorſum , modò ſimul habendus erit , pro diuerſitate dicti profluuij . vtriuſq; autem auxilij materię ex triplici rerum ordine capiuntur , Mineralium uidelicet, uegetabilium & animalium, ut in genere mineralium hæc enumerentur: bolus armena, terra lemnia, ſanguis Draconis, lapis hęmatites,corallia alba & rubea, Samius aſter,Ocrea,lapis calaminaris, qui Cadmia eſt lapidoſa, qui ſępè uſtus & aceto extinctus,ualenter ſiccat, ſcoria ferri, alumen uſtum, ęs uſtum , ſquama æris, chalcantum, quæ tamen exiccando, & cicatricem inducendo acriora ſunt, ſæpius tamen lota omnem acrimoniam deponunt. Inter uegetabilia ſunt radices,folia,frondes , fructus & ſemina in quo genere numerantur roſæ rubeæ, conſolida plantago, uerbaſcum,mirthum, polygonon, qui ab effectu ſanguinaria dicitur , burſa paſtoris , Arnogloſſa, cynogloſſa uel lingua canina , folia pimpinellæ & radix, pentaphyllum, portulaca , ſemperuiuum, barba hirci , cauda equina , cortex granatorum, ſuccus eorum, balauſtia, cotonea, ſorbæ, mora immatura, meſpila, fragæ, glandes, hypocyſtis, ſumach, dipſacum,arancia acerba, Acatia, lycium, millefolium, lentiſcus, lantala,,ſpodium, lens, uirga paſtoris, uitis agreſtis, nymphea præſertim quæ candidam radicem habet, biſtorta, ſemina acetoſę, coriandrum. Inter compoſita habetur Diaolibanum Auicennæ, theodoricum magnum , tryphera minor, confectio Alkekengi, Athanaſia, trochiſci de terra ſigillata, de Charabe, de ſpodio,de Camphora,de ſcoria ferri, diamargariton, trialantala, conſerua myrthi , Symphyti-

Materiae auxilii ad ſtringentis.

Ex genere mineral.

Ex genere uegetab.

Gal. li. de ſymp. medic.

Hyp. lib.de morb.mul.

phyti, diacitonite, diacornu, succharum rosatum antiquum Syr: de rosis siccis, de mirtho, de portulaca, de agresta de ribes sunt etiam catapotia ex bdellio à Me sue commendata. Inter animalia habentur cornu ceruiustum& lotum, lepusculus ustus, coagulum hoedi, leporis, cerui & uituli, mumia, cortex ouorum usta, puluis ossium sepię, rasura eboris, margaritę puluis spongię ustę, quàm hyp. dabat cum uiuo & similia. Materiæ uero excipientes esse possunt aqua simplex uel stillatitia rosarum, uel chalybeata, posca etiam, uinum granatorum, uinum austerum, acetum, & huiusmodi. Quæ uerò astringunt, sed calida potius sunt preter dicta erunt Absinthium, mentha, mastix, Ambra, mirrha, olibanum, coriandrum siccum, nux cupressi & huiusmodi. In quorum administratione id in praxi obseruandum, ut cum expedit per os uti astringentibus frigidis, solis non utamur, sed permixtis cum portione aliqua calidorum. sic enim uentriculo nō nocebimus, sed ipsius robur aliqua ratione tuebimur. his accedunt cōposita, dyacal. dyatriōp, dyagal. dyaci. ther. mitr, & simil. quibus utimur, ubi exiens mā aquosior extiterit genitaq; fuerit ex uentric. aut hepate frigidiori, quibus pariter uti expedit extra fluxum potius & pro preseruatione, quàm fluxionis tempore & procuratione, & ratio est quia uin habent mestrua prouocandi, ex prædictis igitur materiis uariæ medicamentorum formæ parari poterunt, ut si de illis sermo habeatur, quæ foris applicantur, conficere possimus, fomenta, sessiones, suffumigia, pessaria, clysteria, inunctiones, lenimenta, cerata & similia. Si interius illis uti magis expediet, propinari poterunt decoctiones, infusiones, succi, pulueres, electuaria, conseruæ, trochisci, pillulæ & huiusmodi. Cum igitur nobis curandum occurret profluuium quod ex laxatis uasis vteri fiat, eorumq; oris apertis, citra plenitudinem, illæ materiæ adstringentes eligendæ erunt, quæ

Ex genere animalium

Hyp. lib. de morb. muli.

Materiae. Excipientes

matoriae auxilii adstring. calidi.

Monitum.

Tempus.

uarie formae medic.

in pasſiuis qualitatibus ſemper exiccent citra mordacita tem,in actiuis uerò modò ad frigidum modò ad calidum vergant, pro cauſarum & intemperiei diuerſitate. Vnde ſi uteri tantum uaſa laxata fuerint, ſatis erit aſtringentia extra & ad partes vteri applicare, quemadmodum ſi parentur ſesſiones ex foliis mirthi, plantaginis, polygoni, roſarum rubearum an. M. ii. Nucum cupresſi onc. ii. quibus omnibus ſimul mixtis & contuſis,excipi poterunt in communi aqua uel uino rubro aſtringenti,& facta decoctione in ea mulier ſedeat ſingulo die per horam ante cibum. Ex hoc ipſo decocto fomenta etiam parari poterunt, quemadmodum ex eodem ſuppoſito ſuffumigium conficitur, peſſaria etiam fiant madefaciendo pecias & ad formam digiti deducendo,& in oleo lentiſci intinctis in vterum mittantur. Et ſi efficaciori peſſario opus fuerit,parari etiam poterit ex propria ſubſtantia dictorum aſtringentium,& pro necesſitate etiam ualentiorum,quemadmodum ſi prædictis ſimplicibus addiderimus hypocyſtidem, balauſtia & in uino aſtringenti decoquantur, & bombace in eo madeſcente & contuſo ad formam peſſarii deducātur,uel etiam eorum ſubſtantia in pecia tenui & rara excipiatur & in uterum indatur. Ex eodem decocto clyſteria etiam parari poterunt pro eodem utero ut Gal. teſtetur ſe ſolo uſu ſucci plantaginis quatuor diebus continuis immoderatum fluxum uteri ſiſtiſse. Lenimenta etiam parari poterunt ex ſanguine draconis, terra lemnia,bolo armena, aequis partibus acceptis ad ſcru.i. addendo puluerem pineorū cupresſi & maſticis an. drag. i. gummi Arabici,tragacanthi:ann.Scrup. 5. olei mirthini uel melini aut de lentiſco onc. 15, ceræ lotæ in uino aſtringenti uel chalybeoto uel etiam in aceto ros: q. 5.omnibus mixtis lenimentum parabitur:& abraſis prius pilis, dictæ parti applicari poterit. Addo aliud, quod ualentius adhuc aſtringens pro maiori etiam necesſitate in uſum uenire

Sesſiones

Fomenta
ſuffitus.
peſſaria.

Clyſteria
5. Meth.
louimenta.

Valentius adſtringens

uenire poterit, quod conficitur ex lopa ferri in pulue-rem tenuisſimum prius redacta, deinde aceto in-fuſa , & in loco calido per 24. horas detenta : ſic enim illius uis in aceto recipitur , quod lento igni ex-poſitum , & ad mellis conſiſtentiam redactum ualen-tisſimum erit adſtringens, ſiue intus ſiue extra admouea tur & hoc genus medic. potisſimum locum habebit in profluuio ex apertione uaſorũ ex nimia humiditate laxan te. Extat etiam vnguentum comitiſſę , quod paratum habetur, ut lumbis ac pectini admotum, abortum etiam impedire ſoleat. Ex eiſdem materiis parari etiam poſſunt medicamenta intus capienda. In quorum omnium recta adminiſtratione illud in praxi perpetuò obſaruandum, ut cum dictis materiis aliqua ſemper permiſceamus , quæ diuretica ſint, ut pro uehiculo aliorum inſeruiant, donec ad uterum uſque deducantur. Quantum igitur ad potio nes, decocta potius probantur quàm infuſiones uel aquæ ſtillaticiæ, quia maiorem aſtringendi efficaciam retinent, quemadmodum ſi acceperimus foliorum plantag. mir-thi, roſ. rubearum, pineorum cupresſi, & pro uehiculo ac diureticoꝛ, matricariam addiderimus an. partes æquales, aquæ ſtillaticiæ roſarum q. ſ miſce & fiat decoctio ad con ſumationem tertiæ partis, & de hoc decocto detur ſingu lo mane ad Vn. 3. uel 4. ieiuno uentriculo, & pluribus ho ris ante cibum. Si adhuc magis opus fuerit laxatas par-tes aſtringere, iiſdem etiam uti poterimus in ſubſtantia, cõficiendo puluerem quemadmodum ſi acceperimus pul: boli Armeni, terræ lemnię, corall. rubeorum, triaſandala-rum, roſarum rub: pineoruu cupresſi ana drac. i. quibus mixtis poterimus ex hoc puluere dare ſingulo mane an-te dictum decoctum uel etiam cum poſca. Vel loco hu-ius pulueris dare poterimus tantundem trochiſc. de cha-rabe, qui à Rhaſe tantopere commendantur, propinariq; poterunt cum uino granatorum, poſca, aut uino ſtiptico

Vng. — *monitum* — *decocta* — *puluis* — *Troc.* — *ellec.*

Ex

Ex eisdem parari poteruut elect. quemadmodum si ex dicto puluere ad onc.5.accepto ex succharo rosato antiquo ad onc.i.cum Syr, de ros: sic: q. s. Elect. componamus, cuius Dosis erit drag. 5. singulo mane. Ex eodem puluere cum uino granatorum uel Syr: de ros. sic,pillulæ etiam ponderis scrup.i. formari poterunt,uel iam paratas accipere poterimus,quales illæ sunt quæ ex bdellio conficiuntur maiores & minores:si autem profluuium fiat ex apertis uasis à nimia copia sanguinis cum impetu commoti ad uias uteri, præcipuum auxilium erit, illius copiam minuere, impetumq; ac motum ad contraria reuellere, cuius auxilij materia erit sanguinis missio, ut supra dictum fuit.si idem profluuium fiat ob raritatem tumicarum & sanguinis nimiam tenuitatem, occurrendum erit cum densantibus partes rarefactus & tenuiorem sanguinem incrassantibus,cuius auxilii materiæ illæ eædem erũt, quæ proximè fuère enumeratæ, quibus semper ratio uictus proportione respondere debet in quo profluuio cõueniet cibus paratus ex pedibus uitulorum, carne testudinis,cochlearum,risum,alica & huiusmodi,& præsertim si cum aqua chaalybeata uel rosarum stillatitia parata fuerint,uel etiam cum radice symphyti, cũ coriandris cũ modico aceto præparata: Eadem & de potu ratio habenda erit, quod esse poterit uinum, sed austerũ, quod si tale non fuerit, permisceri ei poterit succus granatorum uel ribes, uel aranciorum acerborum. Si deinde profluuium fiat à soluta unitate, atq; hoc fiat ab externis causis, ut à uulnere, contusione, fractura, casu ab alto & similibus, his omnibus medicus occurrere debet, tanquam chirurgus. At si causa solutę unitatis interna fuerit, hæc si sanguis efferuescens extiterit, ut ob turgentiam flatuum uasa frangantur, illis erit occurrendum, quæ sanguinis ebullitionem tollere possunt, cuiusmodi est apertio uenæ cubiti statim facta, quæ pariter eo in loco facienda erit, ra-

Pil.

cura ex apertione uasorum ob nimiam plen.

missio sãg.

cura ex raritate.

cibus.

potus

Cura ex soluta unitate.

Cura ob sãg. feru.

Vene sec.

tione cuius illius impetus ad uias uteri reuellendo intercipiatur. Deinde cum consolidantibus & agglutinantibus progrediendum erit, quorum materiæ erunt illæ eędem supra propositæ, ex quibus uariæ formæ pręsidiorum parari poterunt, pro loci fractura, quæ si in internis locis fuerit, præbere poterimus decocta, infusiones, succos, pulueres, Elect: & reliqua proposita. Si fractura externas potius partes ad uterum pertinentes occupauerit, ut ex difficultate partus contingere solet, satis erit illis uti quæ extra applicantur, siue balnea fuerint, sessiones, fomenta, suffumigia, pessaria, clysteria, inunctiones, explastra, cerata & eius generis. Si tandem profluuium fiat per Diæresin, quæ in uasorum exesione & ulceratione consistit, triplex curandi scopus orietur. Primus erit consolidandi ulceris, secundus impedimenta remouendi, quæ cicatricem tollunt, tertius alterandi & roborandi membrum acriores humores generans: cuius auxilii materiæ, illæ omnes erunt, quæ feruorem, caloremq; moderari possunt, cuius modi sunt cichoracea omnia, siue decoctis eorum utamur, succis, conseruis, pulueribus & similibus. Præter ista habemus sorum caprinum chaly beatum & in maiori copia exhibitum & per plures dies. Et si diligentiores esse cupimus, capram nutrire poterimus cum appropriatis. In eundem usum conuenit etiam aqua B. uirginis: quæ uerò impedimenta tollunt, hoc est, saniem ulceris auferunt, cuius præsentia cicatrix induci non potest, erũt quæcunq; detergunt & mundificant: ideò cum decocto hordei, furfurum, decoctis uel in mulsa, uel in sero caprino, poterimus ulcus mundificare, parando uel sessionem uel per clystere iniiciendo, deinde ad consolidantia deueniendum erit, quæ licet plurima sint, & ex materiis exiccantibus hactenus propositis, uariis formis confici possint, duo tamen adhuc peculiaria, & maximè efficatia in consolidando quocunq; ulcere propono, & præsertim

Cura ob diffic. par.

Cura ob uasa exesa.

Materiæ auxilij refrig.

Materiæ auxilij mundificantis.

cum illa etiam longa experientia fuerint comprobata. Primum est oleum stillatitium paratum ex bolo Armeno coloris rubicundi. Alterũ est oleum sulphureum, utrumq; magnam habet uim exiccandi, putredinem omnem tollendi, ulcusq; consolidandi. Quod munus citissimè etiam absoluunt, id tamen in illorum usu obseruandum erit, ut nõ sola & impermixta adhibeantur, sed cum aliqua aqua ulceri proportionata simul misceri debent, præsertim oleum de sulphure, quod est efficacissimũ. Permisceri autẽ potest cum aqua stillatitia radicum symphyti, uel foliorum plantaginis, sanguinarię, rosarum, & similium, ut si oleo sulphureo uti uolerimus in una libra dictarum aquarum satis erit, permiscere drag. ii. dicti olei, cuius usus & intus & extra haberi poterit. Intus quidem, si singulo mane duabus aut tribus vnc: prędictæ aquæ usi fuerimus. Extra uerò parari clyster poterit: ex eodem pessaria etiã confici poterunt, inunctiones & huiusmodi.

Materiæ auxilij consolidantis.

Monitum.

De victus ratione.
CAP. LVI.

Victus autem ratio non eadem ubiq; esse debet, sed pro causarum facientium profluuium diuersitate mutanda erit. Vnde in profluuio facto à sanguinis copia, conueniet uictus minuens, consequenter in parua copia sumptus, si ex laxatis uasorum oris, conueniet cibus exiccans & adstringens. Si fiat ex ulcere, utendum cibo refrigerante & consolidante, cuius materia erunt testudines, cochleæ, pedes uitulorum, cancri, ouorum ablumina conquassata in aqua stillatitia portulacæ uel polygoni, in qua pariter dissoluere poterimus amylum, tragacanthum, mucilaginem citoneorum & similia. Alterari etiam pote-

Victus in profluuio à copia sãg.

Victus in laxatis oris uaso:

Victus in ulce.

runt fercula cum radice Symphyti, altheæ, plantaginis, cum uino granatorum & ſimilibus, quę eo magis huic ſcopo ſatisfacient, ſi confecta fuerint ex oriza, amylo, riſo, panis etiam in poſca infuſus conducit, & carnes potius aſſæ quàm elixæ. Potus autem ſit poſca uel aqua chalybeata, uel etiam alterata cum oleo ſulphuris, ut antea dictum fuit: interin à nimio & inordinato motu arcendus erit æger, ne humorum impetus magis augeatur, & reliqua pariter uictus ratio proportione reſpondeat.

Alterantis cibum.

Modus præpar.

De Stillicidio Menſium. CAP. LVII.

TAnta eſt affinitas inter immoderatum profluuium menſtruorum & ſtillicidium eorundem, ut amborum eadem & communis eſſentia eſſe appareat, ſoiumq; diſtingui uidentur, ſecundum magis & minus. Ambo enim Symptomata ſunt in excunte mutato, in utriſq; idem eſt locus affectus quàmuis immoderatum profluuiũ potisſimũ fiat à materia fluẽte à toto. ſtillicidium autem mag. à fluente abutero, effluens tamen materia eſt eadẽ imò ab eiſdem cauſis prouenire etiam uidentur, ut propterea eadem etiam curandi ratio in ambobus habeatur: proinde breui oratione affectus iſte abſolui poterit. Ante omnia igitur ſupponendum eſt per ſtillicidium menſium nos intelligere illud profluuium, in quo menſtruus ſanguis per uterum egreditur, non tamen conſuetis temporibus, aut debito modo, ſed exitus continuus eſt, ſenſim tamen factus, ut partes pudendi tali ſanguine asſiduò madeſcant, cuius exeundi modus non eſt citra aliquam noxam, leuioremq; moleſtiam & dolorem, qui dolor ten

Nomen.

ſuus

ſiuus eſſe ſolet,& circa uteri uaſa conſiſtens, ac proinde à repletione illorũ uaſorum dependet,conſequenter à re pletione determinata,cuius ſymptomatis forma,cum eadem ſit cum priori affectu,ideò ſtatuendum erit Symptoma eſſe in exeunte mutato, ſola differentia erit, quia in profluuio immoderato menſes fluunt abſq; difficultate, in ſtillicidio autem cum aliqua moleſtia, materia etiam exiens eadem eſt in utroq; Symptomate,nempe ſanguis menſtruus, differentia eſt ſolum in modo exeundi, quia in profluuio copioſius effluit, in ſtillicidio ſenſim & guttatim. Locus pariter affectus non eſt diuerſus, ſed eſt idem vterus, qui etiam primariò & ſecundariò læditur, & ratione totius uel partis: fit tandem ſtillicidium ab eiſdem cauſis, nempe à facultate uteri expultrice labefactata uel impedita: labefactatur ab intemperie calidiori uel frigidiori, ratione cuius partes uteri ad expellendum ineptæ redduntur, duriores enim fiunt ob copiam ſanguinis ibi cohibitam,& uaſa tenduntur doloremq; tenſiuum patiuntur. Si facultas impedita fuerit impediri poteſt uicio uaſorum uel materiæ. Si uaſorum fit propter anguſtiam, quæ ab eiſdem cauſis fieri poteſt, ſicut de ſuppreſſione dictum fuit. Si impediatur uitio materiæ cum hæc ſanguis ſit, concurrere poteſt, ratione copiæ & qualitatis tùm primæ tùm ſecundę, ut ſi peccauerit in caliditate, tenuitate, acrimonia, uel in frigiditate, craſſitie & uiſciditate. Cauſæ autem generantes huiuſcemodi ſanguinem, internæ & externae eſſe poſſunt: & ſunt illæ eædem,quæ in ſuppreſſione menſtruorum enumeratæ fuere, cuius Symptomatis etiam differentiae ab eiſdem fontibus orientur,ſicuti et priores:quare his conſultò prætermiſſis,ad ſigna deſcendo,ad ea inquam quæ non ſolum ſtillicidiũ in genere ſed ēt ſingulas ſpecies patefaciant, ſpecies. Stillicidium itaq; adeſſe patiens ipſa ſignificabit, diſtinguemus autē à profluuio immoderato, tum ex minori copia fluentis

Forma.

Locus aff.

Cauſæ effectrices.

3. de Sympt. cauſis 2.

Differentiæ.

Signa.

Signa in genere.

Signa differ. forma.

fluentis materię,tum ex modo excundi cum aliqua mole-
Signa differ. materialiũ. stia & dolore . Locum uerò primariò affectum esse ipsũ
uterum,cognoscemus,recurrentes ad eadem signa supe-
rjus proposita in sermone de suppressis menstruis, ut si
fiat labefactata expultrice uteri, insuetam quandam du-
Signa differ. à causis ef fic. ritiem habebit,quæ si non aderit,in esternos errores cau
sa referri debet, ut si fiat à sanguine redundante , dolor
tensiuus urgeat,indiciaq; aderunt plenitudinem indican-
tia. si autem sanguis concurrat potius ratione qualitatis
& primò quia sit calidior , tenuior & mordacior, dolor
aderit acris potius quàm tensiuus.si autem locum habue
rit sanguis frigidior,crassior & uiscidior, ad illa signa ade
undum erit,quæ pituitosum sanguinem ostendunt.

De Curatione.
CAP. LVIII.

IN curando autem tali stillicidio ad tres illos scopos
confugere debemus, curatorios inquam præseruato-
rios & uitales,ut curatorii capiantur à causa continente,
Indic. quæ si fuerit sanguis copiosior,auxilium euacuans indica-
bit,si qualitate peccauerit,auxilium alterans in contrariũ.
Merito uteri si durior fuerit,auxilium emollienr & laxans
A continentibus uerò,hoc est,à partibus intemperatis,au
xilium præseruatorium roborandi significabitur: quemad
modum à uirtute , ratione totius uel paris , uitale
auxilium indicabitur. Quibus scopis satisfacere etiam
si difficile sit , non tamen impossibile , non dum
Pronosticũ. enim profluuium integrum est , nec suppressio om-
ninò facta : pro causarum tamen diuersitate , di-
uersa prognosticandi ratio oritur , sicut etiam dictum
De materiis medicis. fuit in capite de suppressis menstruis . Quare ad mate-
rias

rias medicas deſcendens, ſi ſtillicidium fiat à ſanguinis plenitudine, ſanguis euacuandus erit modò per uenæ ſectionem modò per cucurbitulas pro plenitudinis magnitudine, & uirium robore, ad quę pariter reſpicimus cupientes cognoſcere certam menſuram ſanguinis euacuandi. Quare ſi uena ſecabitur, ſuperior & ipſius cubiti dexteri eligenda erit, cuius gratia, non ſolum plenitudo ſanguinis minuetur, ſed illius etiam impetus in uterum reuelletur: ideò ſunt in errore illi practicantes, qui in tali ſtillicidio à totius plenitudine dependente, neglecta ſectione uenæ ſuperioris, uenam inferiorem malleoli aperiunt; reſpicientes ad plenitudinem partis determinatæ tántum, & negligentes plenitudinem totius, ſine cuius remotione, non poteſt remoueri plenitudino partis, imò ex ſectione uenæ inferioris tantum, nocemus potius quàm iuuamus, quia maiorem impetum ſanguini redundanti, in toto præbemus, ut in eundem uterum copioſius fluati & conſequenter obſtructionem maiorem reddimus: quare duplici hac plenitudine exiſtente totius & partis, illa priori loco tollenda eſt, ratione cuius altera conſiſtit & fouetur, huiuſmodi autem eſt totius plenitudo, qua priori loco ſublata congruum poſtmodum erit ad plenitudinem determinatam reſpicere, ſecando etiam uenam inferiorem. Idem ſtatuendum erit etiam ubi ſanguis non ſolum copia, ſed feruore & calore peccauerit, conſequenter in tenuitate & acrimonia, uel frigidior etiam extiterit, ac proinde craſſior & uiſcidior. Idem de cucurbitulis ſtatuendum erit. Quo ad tempus etiamſi quocunq; tempore, in quo adeſt præſentia ſanguinis plenitudinem facientis in toto uel in parte, liceat per uenę ſectionem uel cucurbitulas ſanguinem euacuare illud tamen in praxi obſeruandum erit, ut eo potiſſimum tempore dictis materiis utamur, quo imminere ſolet conſueta & naturalis purgatio, per duos uidelicet, tres uel quatuor dies ante

con

Sãg. miſſio.

Quantitas.

Locus.

Ordo Seruãdus in ſec. uenæ.

Cucurb.

Tempus.

Cucurb. non scarif. *Ligat.* *Frict.* *Synap.* *Pharm.* *Vic. ratio*

consuetam euacuationem. Accedunt quin etiam cucurbitulæ insensibiliter euacuantes, cuiusmodi sunt non scarificatę, quibus ligaturæ & frictiones correspondent, in quorum omnium recta administratione ad eosdem scopos respiciendum erit, sicuti antea diximus. Idem etiam dicatur de Synapismis & similibus. De materia pariter pharmaceutica siue totum siue partes respiciat, non plura dicam cum de his pariter abundè actum sit in sermone de profluuio menstruorum. Idem quin etiam de uictus ratione statuendum erit.

De Muliebri profluuio.
CAP. LVIIII.

Nomen.

MVliebre profluuium alterum est Symptomatum genus, quod mulieribus adueniens, in excunte mutato consistit, & illud est, in quo per vterum assiduò uel per interualla materia effluit insueta, uiciosa, à sanguine menstruo substantia & qualitate diuersa, ratione cuius, tale genus fluxus distinguitur à profluuio immoderato menstruorum, & stillicidio eorundem, in quibus exiens materia sanguinea est: in hoc uerò fluxu alterius est generis. Cæterum hæc materia, cum esse possit semen uel alius humor, si semen fuerit, fit ea species profluuij, quæ Gonorrhoea dicitur, si uerò alius humor diuersus, alia species profluuij nascetur, quæ à muliere affecta nomen desumens, muliebre profluuium dicitur, in quo exiens humor prauus & corruptus est, & diuersi coloris, ut modò albus sit, uiridis, citrinus, uel obscurior appareat: & præterea modò crassior, tenuior & aquosior uidetur: immo mordax ut plurimum esse solet, & quandoq; mordacitatę carens, de quo genere profluuii institutum

Differentia profluuij muli. ab aliis.

tutum est hoc loco agere, pro cuius cognitione non satis est quid nominis ipsius habuisse, sed illius etiam essentia, species ac proprietates inuestigandæ sunt, ut ex hac integra cognitione, perfectior etiam curandi ratio habeatur. Quapropter cum Gal. de illius forma, materia & causis efficientibus agendum est. Quo igitur ad formam spectat, satis constat muliebre hoc profluutum non solum esse symptoma, sed quod in exeunte mutato consistit, in quo immoderatè exit quod intus citra alienam alterationem retineri deberet. Est quim etiam symptoma ipsius uteri, siue primò afficiatur, siue secundò, facultate labefactata uel impedita, in quo genere conuenit cum immoderato profluuio menstruorum, à quo tamen merito mobilis & fluentis materiæ distinguitur: nam in profluuio menstruorum, quod immoderate exit, sanguis est, in hoc autem fluxu muliebri est materia seiuncta à sanguine, & præsertim in profluuio muliebri exquisito ad differentiam nothi, in quo sanguis cum alia materia exire potest quæ tamē copia illi dominabitur, hęc materia cum à sanguine distincta sit, uaporosa & humorosa esse solet, Hec tamen cum oculis conspiciatur & manibus pertractetur, non uapor sed uaporis potius minera erit, quæ cum alimentalis & excrementitia esse soleat, prioris generis non erit, quia hic fluxus longo tempote & per plures annos perdurare potest citra patientis interitum, quòd minimè contingeret, si materia esset alimentalis, sed citius tabescendo periret. Accedit quòd fluxus materiæ alimentalis ardentes febres comitari consue-uit, in quibus ob caloris uehementiam solida corporis liquescunt. at fluxus iste nec febres necessariò sequitur, nec patientem ad interitum perducit. Est ergò fluxus materiæ excrementitiæ, quæ cum utilis & inutilis esse possit, non erit utilis, quia esset materia seminalis quod ex eius materiæ immoderato flu-

3. de causis Sympt. de differ: symp. 6. de loc. aff. de præcog. ad Posthu. 5.

Locus affec.

Differ. à pro flu. mest.

Profluuium mulieb. 2.

Materia exiens. 2.

Materia exiens excre: est.

Ratio prima

Ratio 2.

Materia exiens est inutilis.

xu, corpus ad tabem pariter & mortem citò perducitur concludendum igitur, quòd effluens materia in muliebri profluuio est humorosa & non uaporosa, excrementitia], non alimentalis, inutilis, & non utilis, quę adhuc duplex esse potest, Ichorosa uidelicet & humorosa uel mixta ex utrisq;, quarum quælibet præter naturam exeundo, muliebre hoc profluuium facere potest. Pro utriusq; autem materiæ diuersitate & mixtionis modo, multiplex etiam Symptoma hoc fieri potest: nam materia exiens si simplex fuerit & humorosa, potest esse pituitosa, biliosa & melancholica, quemadmodum si serosa extiterit, modò erit Ichor pituitæ, bilis, melancholię uel sanguinis, cuiuscunq; autem materiæ hoc profluuium fuerit, uel erit materiæ simplicis & impermixtæ, siue hæc fuerit humorosa tantum siue serosa. Et humorosa erit bilis, pituita uel Melancholia: de sanguine non loquor, quia huius fluxio facit profluuium menstruorum. Pariter si serosa fuerit dictorum humorum serum esse poterit: Quomodocunq; autem tales materiæ impermixtæ fluxerint, facient profluuium muliebre exquisitum, si autem permixtę exierint, orietur alterum genus profluuij nothi, siue hæc permixtio serositarum inter se extiterit, siue humorum tantum, siue serositatum & humorum simul, ex quarum materierum tam multiplici mixtione multæ etiam ac uariæ complicationes orientur, prout scilicet ex parte ichoris tantum exeuntis, misceri potest ichor pituitosus cum bilioso, uel melancholico uel sanguineo: uel biliosus cum melancholico & sanguineo: uel melancholicus cum sanguineo, uel cum omnibus simul Idem dicatur, quando fluit humor tantum uel humor, cum Ichore simul: quæ omnes propositæ complicationes, denominationem semper accipiunt à materia prædominante: quæcunq; autem fuerit hæc materia, siue ichorosa siue humorosa, considerari adhuc potest, ratione qua genita,

Materia exiens esse pōt ichor. & humorosa.

Materia exiens esse pōt simp. & mixta.

Profluuium muli. 2.

Materia exiens multas cōplic. facere pōt.

& ratione qua generanda, dum consideratur ubi genita est, cognoscere oportet, qua ratione concurrat ad hunc fluxum producendum, Concurrit autem penes ea, quæ illius essentiam consequuntur. Hæc autem sunt accidentia, quorum alia absolutè illi insunt, alia respectiuè quæ absolutè ei insunt, illius essentiam consequuntur gratia materiæ, & est ipsa quantitas uel gratia formæ, & est qualitas. Si eidem respectiuè inerint, tunc circa dictam materiam considerabimus locum, tempus, motum, actionem & passionem, ut inprimis si materiam consideremus ut quanta, copiam & inopiam ipsius respiciamus, quae ad profluuium faciendum concurrit potius ratione copiæ quàm inopiæ, & quò fuerit copiosior, eò magis immoderatum ac diuturnum profluuium faciet. Si eadem consideretur ratione qualitatis, ita concurret per manifestas uel occultas qualitates, ut si mulier lue gallica correpta fuerit, & profluuium patiatur, tale profluuium dependebit à materia oculta qualitate peccante. Si autem manifestis alterata fuerit, recedere poterit à naturali statu in primis & secũdis qualitatibus. In primis, ut si calidior aut frigidior illa fuerit. In secũdis uerò, ut si tenuior aquosior, crassior & terrestrior extiterit: unde si calida & tenuis fuerit profluuium erit à materia biliosa, si uiscida à materia pituitosa, si crassa à melancholica, si aquosior esse poterit quilibet Ichor: quamuis autem profluuium hoc fieri possit ex omnibus dictis materiis, facilius tamen fit ex Ichoribus quàm ex humoribus, & inter ichores facilius fit à calidis quàm à frigidis: unde Ichor bilis cum cæteris calidior & tenuior sit ad motum etiam & profluuium faciendum erit promptior. Eadem sit ratio de humoribus. Cȩterum hæc materia, quæcunq; illa fuerint, cum profluuiũ facere nequeat absq; motu, ideò ratione huius, illam considerare possumus penes terminum à quo mouetur, penes uiam seu magnitudinem per quam mouetur,

Materia cõsideratur ut genita & ut generanda.

Accidentia materiam cõsequẽtia.

Materia ut quanta.

Materia ut qualis.

Materia ut mouetur.

penes terminum ad quem illa mouetur,& tandem penes tempus quo illa mouetur. Si terminum à quo conside-remus, esse potest corpus uniuersum uel determinata illius pars,siue Epar extiterit aut Vētriculus uel alia pars, ubicunq; autem illa genita fuerit, generari potest, facul tate labefactata & impedita. Si labefactata fuerit, causa generationis erit intemperies, quæ prout calidior aut fri gidior fuerit, hanc etiam uel illam speciem materiæ generabit. unde ab intemperie calidiori & ficciori biliosa materia producetur, tum ichorosa tùm humorosa,à frigida & humida pituita, sicut à frigida & sicca Melancholia, quibus intemperiebus, si totum corpus præditum fuerit,profluuium fiet ratione totius,fluente scilicet tali materia in toto peccante ad uias uteri, Idem dicatur de parte.Ideò in curando profluuio, modò corpori uniuerso,modo parti determinatæ occurrendum erit. Si autem totius & partis facultas impedita potius sit fieri potest à causis internis & externis si ab internis concurret temperatura,ætas, habitus corporis,& similia. Vnde ratione ætatis iuuenilis generantur humores potius calidi & tenues quàm frigidi & crassi. contrarium fit in declinante ætate: si autem eadem facultas ab externis potius causis impedita fuerit,tales esse possunt necessariò& non necessariò occurrentes. Si necessariò occurrant, erunt sex res non naturales, quæ secundum omnes qualitates corpora alterare possunt. si necessariò non occurrant, medicamenta erunt, quę pariter si calida aut frigida fuerint,corpus totum uel partem immutare poterunt, modò ad hanc modò ad illam qualitatem. Hæc rursus materia,siue in toto siue in parte generetur, consequẽter à toto uel parte motus sui principium habeat,requirit etiam terminum ad quem illa mouetur, qui in muliebri profluuio alius non est quàm ipse uterus,qui imbecillior existens, dictam materiam suscipit, non tamen exi-

Terminus à quo.

Terminus ad quem.

Improbatio quorundã.

sti-

ſtimandum , uterum eſſe partem ſimpliciter imbecilem, quia tunc in qualibet muliere profluuium hoc eſſe debe ret: non enim uterus eſt pars corporis à natura facta , ut totius uel partium ſuperfluitates ſuſcipiat, ſed ſolum factus eſt, ut ſit ſuſceptiuus menſtrui ſanguinis propter ſpeciei propagationem . Dum autem cætera etiam excre menta recipit, præter naturam hoc illi contingit, conſequenter ratione imbecillitatis illi aduenientis , ſiue natiua illa fuerit, hoc eſt, à ſemine & parentibus contracta ſiue aſcititia, hoc eſt,poſt ortum acquiſita,quod cum con tingit, uteri fluxio ſtatutis temporibus non fiet,ſed præ ter conſuetum naturæ tempus, ſicut accidit in profluuio hoc muliebri.Conſiſtit autem hæc uteri imbecillitas,tùm in aliis, tùm etiam in nimia illius humiditate & laxitate, ſiue totum uteri corpus amplectatur, ſiue illius os tantum,& præſertim ſecundum uenarum orificia , & illas præcipuè per quas menſtruus ſanguis fluere conſueuerat, quod cum euenit , ſit illud profluuium in quo uterus primariò afficitur ; quia deinde nullum mobile moueri poteſt à termino à quo ad terminum ad quem, ſine me dio, ideò neceſſarium eſt in hoc motu materiæ magnitudinem reperiri, ſuper qua mobile moueatur.Hæc autem magnitudo non alia eſt quàm uenæ, modò totius corpo ris, ut ſi profluuium à toto fiat , modò partis determinatæ, ut in profluuio quod fit à parte , hic deinde motus cum in inſtanti non fiat, ſed ſucceſsiuè, ideò tempus etiam requiritur, quod illius motus eſt menſura. Menſu ra autem & menſuratum cum coæquari debeant, ideò ſi motus & profluuium materiæ longius aut breuius fuerit, ita etiam tempus, quod illius eſt menſura illi propor tionabitur , ut hinc oriatur profluuium modò longum modò breue, modò continuum, modò per interualla re currens; tandem ſi materiam generandam conſideremus, prout apta eſt facere & fouere profluuium, hæc genera-

Vteri imbecillitas.

Via.

Tempus.

Materia generanda.

bitur propter aliquam intemperiem totius uel partis, præsertim si à uictus ratione & aliis externis causis occasionem habuerit. Concludendum igitur est, quod profluuium muliebre uteri Symptoma est in exeunte mutato, prodiens à materia excremētitia tùm humorosa tùm Ichorosa copia & qualitate peccante, genita modò in toto modò in parte, & ad uterum propulsa.

Definitio.

De Differentiis.
CAP. LX.

Differentiæ à forma.

QVæ autem sint propositi Symptomatis differentiæ ab illius essentia, forma inquam, materia et causa effectrice colligi possunt. Merito formæ uere & legitimè species non oriuntur, sed illę solùm quæ secūdum magis & minus distinguuntur, prout uidelicet muliebre hoc profluuium est functio imbecillis uel ablata retentricis, ac proinde fluxio est continua uel intermittens, copiosa & minus copiosa. Ex parte uerò loci affecti cum sit uterus ipse, dicimus tale profluuium fieri utero primario uel secundariò affecto: & dum secundariò afficitur, uel affici ratione totius uel partis determinatæ, & ad partium rursus numerum, totidem species oriri. Postremò capiuntur differentię à causa effectrice, pro ut muliebre profluuium aliud fit à materia Ichorosa aliud, ab humorosa, & utrumq; adhuc triplicem continet speciem, prout Ichor, & humor triplex esse potest: & rursus quicunq; ille fuerit, cum simplex esse possit & mixtus, nascetur etiam profluuium exquisitum & nothum.

Differentiæ à loco affecto.

Differentiæ à causa effec.

De Signis.

CAP. LXI.

Signa quædam distinguunt muliebre hoc profluuium ab alio quocunq; quædam enumeratas species ab inuicem seiungunt. Distinguemus inprimis profluuium muliebre à profluuio mensium, per materiam quæ per uterum egreditur: nam in profluuio mensium, egrediens materia sanguinea est: in profluuio autem muliebri exquisito, alterius est generis. Dico exquisito ad differentiam nothi, in quo sanguis exire potest, nunquam tamen sincerus, ut in profluuio mensium exquisito contingit, sed alteri materiæ semper permixtus erit. Distinguetur autẽ à profluuio mensium notho, ex profluuio sanguinis copia minori exeuntis: quoniam in mensium profluuio semper sanguis dominatur alteri materię sibi permixtæ, contra in profluuio muliebri contingit, in quo sanguis semper in minori copia exit, in maiori uerò copia alia materia: pręterea distinguemus, quoniam in profluuio mensium notho, exiens materia à prędominio sanguinea existens, grumescere potest At in prufluuio, muliebri, in quo minor est quantitas sanguinis, maior autem alterius humoris, fluida potius permanet: Generatim uerò cognoscemus genus hoc profluuii ex totius corporis decoloratione, præsertim si progressum fecerit, oculi etiam tumidi erunt, & quandoq; cum dolore, pedes quin etiam & ipsi intumescere uidebuntur, inappetentia oritur, & spirandi difficultas quandoq; accedit, insuetusq; animi mœror comitatur. Distinguemus deinde profluuium muliebre à profluuio solius uteri, sumptis signis à copia & motu exeuntis materiæ. Nam in profluuio uteri exiens materia pauca est, cum solius uteri excrementum sit. Con

Signa in dup. diffe.

Signa distinguentia à profl. mẽs.

Prima differ.

2. differ.

Signa profl. in genere.

Differentia à profl. solius uteri.

tra in muliebri profluuio, materia copiosior effluit, cum potius aliundè quàm ex solo utero, ueniat, & propterea in hoc profluuio licet per uterum materia exeat, ipse tamen secundariò potius afficitur, cuius contrarium contingit in profluuio vteri. Seiungitur autem ab eo profluuio, quod fit ratione ulceris, quia in hoc exiens materia saniosa & purulenta est, imò cum aliquo fœtore, exibitq; cum dolore, nec possunt uiri congressum sustinere, & præsertim si ulcus in collo matricis fuerit: In fluxu autē muliebri excrementum erit citra saniem & dolorem, uiriq; congressum benè patientur, & in maiori copia materia effluet. Cognoscemus deinde differentias: & primò formales ex relatione patientis & ex nobis ipsis uidentibus. Cognoscemus autem materiales: & primò si uterus primariò afficiatur, quia signa aderunt intemperiei uteri humiditatis & laxitatis eiusdem, præcessere etiam causæ laxantes, & secundum totum & alias partes benè habebit. Vbi autem nullum ex propositis signis adfuerit, indicium erit, affectum locum alium esse ab ipso utero, qui si fuerit pars, & primò caput, obseruabimus consuetam eius euacuationem per nares & os suppressam esse. Si fuerit Epar, uentriculus & alia pars, ad signa illarum affectarum partium recurrendum erit: At illis benè habentibus in totum causa referenda erit, quod ēt cacochymum uidebitur. A qua autem materia hic fluxus pendeat, cognoscemus, quia si febrem ardentem subsequatur, indicium erit, fluxum istum esse potius colliquatiuum, cum ratione huius caloris febrilis, pinguior pars, deinde carnosum genus colliquetur, quod profluuium citò solet ob alimenti defectum corpus emaciare. Si autem materia excrementitia fuerit, proposita signa non aderunt. An uerò materia sit Ichorosa uel humorosa, distinguemus per tenuitatem & crassitiem eius ut tenuior & Ichorosa, instar aquæ effluat, crassior autem & humorosa instar mellis.

Differentia à profl. ratione ulce.

Signa differ. formalium.

Signa materialium.

Signa materiæ facentis profluuium.

Signa materiæ alim.

Signa materiæ excrem.

Signa materiæ ichorosæ.

lis. Dum autem ichor exit, cum multiplex esse possit, singulos cognoscemus, respiciendo ad eorum colorem & modum exeundi, imò ad totius temperaturam, ætatem, corporis habitum & prægressam uictus rationem. Inprimis si fuerit ichor sanguinolentus uerget ad aliqualem rubedinem, si bilis ad citrinitatem, si melancholia ad æruginem, si pituita ad Albedinem. Penes modum exeundi si ichor fuerit melancholiæ fecalis, pituitæ dulcis aut sanguinis, citra dolorem & molestiam exibit. Si autem ichor fuerit biliosus uel adustę melancholiæ aut salsę pituitæ, cum molestia effluet. Dictas autem species cognoscemus ex colorum diuersitate, quæ si impermixtæ singulæ fuerint, proprium etiam & determinatum colorem præ se ferent, Si autem permixti fuerint, ut dominantem colorem per sensũ cognoscere non possimus, debemus linteolum mundum in tali humore madefacere, mox igne autem sole exiccare, ita ex colore in linteolo derelicto humorem exeuntem & dominantem distinguemus. Eadem sit ratio, si exiens materia humor fuerit.

Signa singulorum ichorum.

De Curatione.
CAP. LXII.

SCopi propositi in sermone de profluuio mensium, huic quoq; Symptomati, communes esse uidentur: nam si in hoc profluuio inprimis ad continentia respexerimus, cum uterus sit humidiori intemperie detentus, indicabit auxilium alterans in contrarium, si alterius causa uterus afficiatur, siue corpus uniuersum siue pars determinata fuerit, modò huic modò illi occurrendum erit. Quare si totum concurrat, ratione caloris colliquantis, ut in ardente febre contingit, auxilium indicabitur ua-

Scopi curat.

lenter ac citò refrigerans ac humectans. Si concurrat determinata pars, quia illius facultas ſit labefactata, cum ab intemperie labefactetur, quæcunq; illa fuerit, indicabit auxilium alterans in contrarium ſi eadem impedita potius fuerit, cum impediri poſſit à copia & qualitate materiæ. ex parte copiæ euacuans auxilium ſignificabitur. Ex parte autem qualitatis manifeſtæ, ſiue prima ſiue ſecunda fuerit auxilium alterans in contrarium orietur, quemadmodum ratione occultæ Alexipharmacum requiretur. Eadem ſi conſideretur ratione qua mouetur uel quieſcit, ſi fluxa fuerit, auxilium indicabit euacuans deriuando, ſi in fluxu, reuellendo.

De Pronoſtico.
CAP. LXIII.

HIc fluxus modo eſt curabilis modò non & qui curabilis eſt modò cum facilitate modò cum difficultate. Diſtinguemus autem diſcurrendo per propoſitas differentias & illarum cauſas, pro quarum diuerſitate in numero magnitndine uehementia & materiæ eſſentia, diuerſimodè prognoſticandum erit. Vnde ſi fluxus alimentalis fuerit & colliquatiuus, ſi ardentem febrem ſequatur, ſi cum uehementia fiat, ut medicamentis etiam non cedat, uireſq; imbecilliores aſſiduò reddat quid aliud prognoſticandum erit, quàm eius uitam in magno diſcrimine poſitam eſſe. Si autem alterius materiæ excrementitiæ fuerit, etiamſi ratione huius, melius ſperandum ſit, non tamen ſymptoma erit contemnendum: quoniam ubi diu perdurauerit, conſueuit miſeras mulieres ad tabem primò, deniq; ad mortem perducere. Omitto alia multa incommoda, quæ inde ſequi ſolent: quoniam ſteriles

riles euadunt cùm ob superfluam vteri humiditatem eiaculatum semen non detineant, secundum etiam corpus totum fœdari solent, tumidæ euadunt, pallent & mœstæ fiunt, lumborum grauitate & dolore detinentur, quod profluuium si fuerit materiæ potius acris quàm dulcis & benignæ, qualis est biliosa, atrabilaris & salsa pituita, prę ter id, quod cum dolore exibit, imminet etiam, ne erodendo in partibus vteri vlcus oriatur. Quod deinde si diutius perdurauerit in malignum etiam & cancrosum degenerare solet. At si exiens materia pituita fuerit dulcis, exigua, per interualla potius exiens correspondeatq; temperaturæ, ætati, corporis habitui, prægressæq; uictus rationi, maiorem salutis spem polliceri poterit.

De Materiis Auxiliorum.
CAP. LXIIII.

IN curando proposito affecto si sanguinis plenitudo fuerit, & nihil prohibeat, sanguis erit mittendus. Adest autem in eo potissimum profluuio, quod ab Ichore sanguineo fit, ad differentiam cæterarum materierum, quæ à sanguinis natura longè distant, ratione quarum nulla habetur euacuandi sanguinis indicatio. Dum autē conuenit uenam aperire, ea eligenda erit, ratione cuius sanguis euacuetur, & ab utero simul reuellatur, huiusmodi erit uena cubiti. De quantitate autem, tempore & modo, niuil dico, cum eadem sint seruanda, quæ antea dicta fuere, ob eandem rationem nec de cucurbitulis & aliis auxiliorum materiis ad hoc præsidii genus pertinentibus, agendum erit: quare ad pharmatiam descendendum.

Sang. mis.

Libro ad Posthumū cap. 8.

Locus.

Quantitas.

Tempus.

Modus.

Cucurbitule

De Pharmacia.

CAP. LXV.

CVm pharmacia & totum respiciat & partem, utraq; in hoc Symptomate locum habet. Quare si corpus totum cacochymũ fuerit, ratione huius præmittenda erit totius euacuatio & si opus fuerit materiam præparare, aluumq; lenire, præparantibus & lenientibus priori loco utendũ erit, ut pro lenitione interdũ clysteriis uti cõueniat, quandoq; uomitoriis, nonnunquã et illis lenientibus, quę per os exhibentur, ut si primæ istæ superfluitates in uentriculo potissimum redundauerint, uomitoriis educendæ sint, si in infimis intestinis clysteriis, si ubiq;, medicamento per os administrato, omnes erunt per secessum euacuandæ, de quorum materiis cum copiosè actum antea fuerit, plura hic non proponam. Præparantia autẽ locum habebunt in eo muliebri profluuio, quod fit à materia humorosa & crassa, cuiusmodi est pituita aut Melancholia, de quibus pariter supra tractatum fuit, mox materia erit purganda per secessum lotium uel sudorem, prorut in hac uel illa parte fuerit, uel in hunc uel illum locum raptum magis habuerit: id tamen aduertendum quod ordinem dictorum uacuantium respicit, quòd ubi in toto fuerit cacochymia, semper ab euacuantibus per secessum, incipiendum erit, mox ad Diuretica & diaphoretica deueniendum. qua medendi ratione Gal. etiam usus fuisse uidetur in Boeti uxore, cui post alui purgationem factam, euacuantia per lotium adhibuit, deinde ea etiam, quæ per cutim materiam educere poterunt: quibus ita administratis illam etiam ab hoc symptomate liberauit. Expurgato uniuerso corpore, roborantibus utendum erit, atq; istis uariis, pro loci affecti uarietate &

Marginal notes: *Lenientia.* / *Clyst.* / *Vomitoria.* / *Lenientia p secessum educ.* / *Preparãtia.* / *Purgantia.* / *Ordo.* / *Lib: de præcog. ad Posthu. c. 8.* / *Roborantia.*

causarum producentium hoc Symptoma, unde si causa huius fluxus uentriculus fuerit, ob eius facultatem labefactatam ab intemperie frigida & humida, occurrendum erit cum calefacientibus & exiccantibus, intus & extra admotis, quibus Gal: etiam in vxore Boeti usus fuit, quæ ob copiam aquosi humoris, imum uentrem tumidum referebat, ut prægnans omnibus uideretur. copia enim huius humoris intus cohibita,& modica fluente, necessarium erat, uterum & uicinas partes in tumorem attolli. In quo casu nequaquam conuenit prius astringentibus uti, quia materia adhuc magis detineretur hydropemq; producere posset: sed præmissa diligenti purgatione totius, tumor ille discutiendus erit, cum calefacientibus & siccantibus: ideò iubebat marina arena corpus totum calefieri & siccari, frictiones etiam adhibebat, ut excrementa plurima ad cutim attracta resolueret, imò melle etiam cocto, corpus totum perfricabat. Vbi igitur radix huius mali fuerit frigidior uentriculi intemperies, cum calefacientibus, roborandus erit, in quem usum probatur ius galli præparati & alterati cum mentha, absinthio,nardo, nuce myristica & similibus Aromatis,Potus etiam aquarum thermarum conducet,& extra eorundem, stillicidium conueniet, & efficacius erit si cum uino paratum fuerit, in quo tamen prius infusa sint, mentha, betonica, absinthium rosæ & similia: uel eorum loco fieri poterit ex oleo de spica unguentareorum masticino, de mentha & similibus. Probantur etiam compositiones, quæ paratæ habentur ex aromatico rosato, diatrionpip: imò ex theriaca Mitridato & similibus. Omitto inunctiones, fomenta & alia, quæ ex propositis materiis parari pariter poterunt: A pari si in causa fuerit cerebrum, post totius purgationem caput quoq; per consueta loca expurgari debet,potissimum autem per nasalia, quib. deriuando materia caput replens educitur. Materia autem

Calefac: & siccantia.
Frictiones
Materiæ auxilij calefacientis ius galli.
Aquæ therm.
Stillicidiũ
Cõfectiones.
Iniunctiones.
Cura uitio cærebri.
Nasalia.

huius

huius euacuantis esse poterit succus betonicæ, maioranæ, saluię, hyssopi, si tepidè ad intra nares attrahatur. Et si ualentioribus fuerit opus, infusione Agarici uti poterimus, Et si adhuc potentioribus uti expediet, elaterium lacte permixtum admouere poterimus. Omitto masticatoria tanquam suspecta, ne materia ad inferiora magis præcipitetur. Quo tempore insensibiliter etiam euacuantibus uti poterimus, quemadmodum si lotio paretur ex lixiuio alterato cum cinere, ex betonica, saluia, stoechade, cypresso & pineis eius: & si opus fuerit Agaricum etiam addere, efficaciorem lotionem reddemus. Ex quo stillicidium etiam super commissuram coronalem facere poterimus, prius tamen capillis abrasis, qui ad eam partem spectabūt, imò post lotionem eidem parti applicare poterimus, puluerem ex mirrha mastice, stoecade, cubebis, rosis an. partes ęquales accipientes, & ut diu illi loco adhæreant, superponere poterimus ceratum sacrum. Qui plura cupit adeat tractatum de catharro. Si profluuium fiat Epatis uitio, labefactata illius facultate à frigidiori intemperie, ratione cuius frigidiores & pituitosi humores aggregentur, calefacientibus & roborantibus tale uiscus progrediendum erit, quorum materiæ esse poterunt trochisci de lacca, de Alanda ex Cyphoide, theriaca, mitridatum, tryphera magna & similia. A pari si idem Epar concurrat per calidiorem intemperiem acriores humores generando, illius feruor cum moderatè refrigerantibus contemperari poterit. Ideò omnia cichoracea conducent, serum etiam caprinum, & præterea aqua etiam B. Virginis. Idem dicatur de his quæ extra admoueri possunt. Si deinde hoc profluuium fiat solius uteri uicio, illius facultate labefactata à frigida & humida intemperie, ratione cuius proprium alimentum exactè coquere, retinere & in propriam substantiam uertere nequeat, sed superflua quędam humiditas supersit, quæ uenarum ora la-

xans,

Masticat. · *Lotiones.* · *Stillicidium* · *Puluis.* · *Cura uicio hepatis.* · *Troc.* · *Cicoracea.* · *Cura affecto solo utero.*

xans, ſibi etiam aditum paret,ut per uterum ſenſim diſtil let, & ſtillando partes illas continuò madefaciat, tunc meritò genitæ & hærentis ſuperficiei uteri, euacuandum erit. Ex parte uerò materiæ generandæ, robur utero ad dendum, calefaciendo & ſiccando Quare pro vteri mun dificatione uti poterimus clyſtere facto ex decocto Beto nicæ, mercurialis, matricariȩ, arthemiſiæ, biſtortæ,ſpicæ nardi & ſimilibus in mulſa decoctis uel aqua ſuccharata. In eundem uſum peſlaria etiam parari poterunt ex bom bace in dicto decocto imbuto & contuſo,& ad formam digiti redacto, mundificato vtero, & ab omni ſorde depurato, roborandus erit cum exiccantibus, quemadmodum ſi intus clyſteria ex eodem decocto parata iniiciantur: uel etiam ex eorundem ſuccis,qui efficaciores erunt. Suffumigia etiam ex eiſdem fieri poterunt, ſemper illa ad dendo, quæ Aromatica etiam ſunt.In quem ipſum uſum tales trochiſci etiam parari poterunt,accipientes fol: Arthemiſiȩ, matricariæ, mirrhidis, pineorum cupreſſi macis, nucis moſchatæ, ſtyracis, roſarum rubearum, ligni aloes an. drag. i. quibus pulueriſatis cum mucilagine tragacanthi q. ſ. permixtis, trochiſci parabuntur:& proiectis ſuper prunas accenſas, ſuffumigium ipſi utero paretur. Omitto ſeſſiones, quæ in eodem decocto parari poterunt, cui ſi uinum additum fuerit, adhuc efficacius & utilius euadet, præſertim ſi dulce fuerit. In cuius adminiſtratione communiter practicantes in errore eſſe uidentur, qui dum uino utuntur, uolunt in illo ebullitionem materierum fieri, cum ratione ebullitionis pars tota tenuior & ſpirituoſa uini in qua ſola agendi omnis po teſtas reſidet, euaneſcat. Quod autem remanet,nullam uim retinere uideatur, hinc eſt, quod uinum poſt ebullitioneɯ omnem odorem, ſaporem & fragrantiam amiſit, & alienas qualitates recipit,ob quam eandem cauſam longè deterius illi agunt, qui lignum Guaiacum prȩparantes

Clyſter mun dificans.

Peſſaria.

Clyſter robor.

Suffumigia.

Troc.

Seſſiones.

Error practicãtium.

rantes uel salsam, in uino ebullitionem faciunt, dicentes, se velle labefactatum uentriculum roborare, quo fine omninò frustrantur, quia per ebullitionem uinum amittit omnem roborandi facultatem, & acessendo eidem potius obesse quàm prodesse potest. Sed dum eo uti uolumus, consultius est, decoctionem in aqua prius facere, deinde post factam decoctionem, uinum addere in quo eedem materiæ fuerint prius macerate. Omitto etiam inunctiones, quæ parari poterunt ex oleo de spica, ex oleo de nuce myristica expresso, ex styrace & similibus, intus uerò præbere poterimus conseruam arthemisiæ, matricariæ, betonicæ, roris marini, diamuschi, Elect: de gemmis, Elect: Aromaticum Eryngium, & similia. Tandem ad astringentia deuenire poterimus. Inter cætera commendatur à Gal: coagulum leporis, aceto bibitum, in cuius defectu tantundem ualebit coagulum hoedi, ouis, uituli, cerui & similium, Si ualentioribus opus fuerit, ad ea recurrendum, quę in profluuio menstruorum fuere proposita, quibus omnibus diligens uictus ratio perpetuò addenda erit.

Inunctiones

10. de Simplic. mel.

Materia auxilii adstring.

De Gonorrhoea.
CAP. LXVI.

QVod latini uocant profluuium seminis, græci Gonorrhoeam dicuut, & est ille affectus, in quo semen assiduò effluit, & præter uoluntatem, ac uoluptatem, quod symptoma, etiamsi fœminis ac uiris commune sit, frequentius tamen in fæminis quàm in uiris fieri consueuit: & ratio ea esse potest, quia fœminæ semen quod habent, crudius est, aquosius, tenuius & fluidius, consequenter ad motum promptius. Dum autem uiris accidit.

6. de loc. aff. 6.

Nomen.

accidit, iunioribus & ueneri magis addictis, cole tamen nõ extenso magis aduenit, in quibus partes spermaticæ imbecilliores fieri solent, ut ex longa consuetudine, læsione illis superueniente, ad easdem etiam humores abundantius confluunt. Hoc itaq; loco de Gonorrhoea sermo est faciendus, ut fœminas potius, quàm uiros respicit, cuius forma generica à prioribus speciebus profluuii non distinguitur, cum symptoma pariter sit in exeunte mutato, in quo immodicè exit quod retineri deberet. Distinguitur tamen penes ipsum mobile, quod humor est excrementitius, sed pro speciei conseruatione utilis, cuiusmodi est semen. Quare. Gonorrhoea erit effusio seminis, quæ materia licèt puri & saniei, quæ ex utero exulcerato exire solet, sit ualdè similis, ab ea tamen colore odore, mixtione, modo exeundi, & uiribus longè distabit: pus enim malum habet odorem, cum dolore exibit, sanguini exiguo permixtum erit, quia ulcus uteri sequitur: semen autem colorem album & simplicem habebit, malo odore expers erit, & citra dolorem exibit. Accedit, quòd immoderatũ fluxũ seminis totius corporis tabes comitatur, qđ non ita cõtingit in fluxu alterius materiæ. Semen præterea dũ effluit, potest uoluntariè & citra uoluntatem exire. Si uoluntariè fluxerit, id fit ex præcedente coitu, & cum uoluptate, cuiusmodi non est in gonorrhoea, sed citra uoluntatem & uoluptatem omninò fit, ut gonorrhoea non solum sit effusio seminis, uerum etiam inuoluntaria. Hæc rursus inuoluntaria seminis excretio si in uiris consideretur, fieri potest cum tensione, & citra tensionem pudendi, quę cum tensione fit, est genitalium partium ueluti conuulsio quædam, in qua motu quodam uiolento & præter naturam ad propria principia tegrediuntur, quæ conuulsio non tantum in uasis seminalibus fieri potest, uerũ etiam secundum corpus uniuersum, sicut in Epilepsia ma-

De essentia

3. de sympt. caus. c. 2.

Forma.

6. de loc. aff. cap. 6.

3. de symp. causis. 4.

2. de causis sympt. 6. de loc. aff. c. 5.

gna contingit, in qua corpus totum secundum neruos & musculos omnes conuellitur, ut musculi etiam, qui sunt circa uasa spermatica, pariter conuellantur, cum seminis emissione inuoluntaria. Imò ob hanc totius conuulsionem, non solum semen emittitur, sed quandoq; etiam lotium & cætera alui excrementa, quod minime contingit in gonorrhoea propriè dicta, de qua hic sermo habetur, in qua semen effluit citra totius conuulsionem. Cuius symptomatis locus affectus non pudenda sunt, sed uasa potius seminalia, in quibus sanguis benè elaboratur & spirituum copia refertus, recipitur, ut ab insita eorum ui ulterius excoctus, in seminis naturam degeneret, quod munus, cum in instanti fieri nequeat, sed in tempore, ideò in illis tàm diu detineri debet quo ad retentio coctioni coæquetur. Vt autem detineatur, à natura multis plexibus conformata fuere, qui tandem ad testes terminantur, quibus si laxitas præter naturam adueniat debilitata eorum retentrice, foràs effluet Afficiuntur autem hæc uasa gonorrhoea detenta, morbo in mala cõpositione, & eo præsertim, qui in uiis plus æquo dilatatis consistit, quæ dilatatio fit propter earum partium intemperiem humidiorem, & laxiorem, ratione cuius facultas retentrix susceptam materiam tam diu retinere nõ potest, quo ad coctio absoluatur : Et expultrix pariter tàm diu non quiescit, ut integræ coctioni satisfacere possit ceterum autem dicta uasa dupliciter affici possunt, primariò & secundariò. Primariò afficiuntur, quando reliquum corpus benè habet. Secundariò uerò dupliciter læduntur, gratia totius uel partis determinatæ. Gratia totius fit, quando facultas coctrix, quæ ubiq; celebratur, labefactata est ob aliquam intemperiem, & præsertim frigidiorem, ratione cuius nec integra coctio sit, ac proinde nec perfecta nutritio, sed diminuta. Quod autem superest & partium substantiam acquirere non potuit, ad

3. de symp. caus. c. 2.
14. de usu part. c. 10.
Locus affec.
Modus generationis.
Causæ effic.
Vasa 2. affici.

uasa

uasa seminalia protruditur, & ab illis foras effluit, quæ materia nec sanguis sincerus est, quia ex coctione rubicundum colorem amisit, nec exactum semen, quia ex diminuto calore ultimam formam seminis non acquisiuit, sed maiori ex parte erit materia pituitosa, colore & consistentia similis ipsi semini. si autem causa partis determinatæ eadem uasa afficiantur, fieri potest ob cerebri læsionem & potissimum secundum illius uentriculos, ut in Epilepsia contingit. Cum igitur Gonorrhoea fiat ob dilatationem orificiorum uasorum seminalium, dilatari poterunt facultate labefactata uel impedita. Si labefactata fuerit, fit ob intemperiem, ut meritò labefactatæ retentricis, concurrat humidior intemperies: meritò autem labefactatæ expultricis concurrar calidior. Si autem impedita fuerit, impediri potest ratione totius & partis, ut à nimia copia grauante uel à uiciata qualitate irritante uasorum expultrix expellat dictam materiam, unde gonorrhoea ratione copiæ facta, locum habebit in corporibus sanguineis, bonis & copiosis succis refertis, & in illis etiam, quæ præter consuetudinem uenerem amplius non exercent: quæ autem fit qualitatis potius ratione, esse potest qualitas manifesta & occulta. Manifesta erit, quæ calidiorem uel frigidiorem intemperiem sequitur, ratione caliditatis acrimoniam acquirit, quæ assiduò uasorum expultricem stimulare potest: Ideò ex Epatis calore & renum etiam, dicta materia illa qualitate affici poterit. Si autem frigidiorem sequatur, tunc fiet ex nimia tenuitate & fluxibilitate materiæ, quæ ad hanc fluxionem est ualdè parata. Si deinde fiat ratione occultæ qualitatis, erit quemadmodum Gonorrhoea Gallica, quæ fit à materia uirulenta, afficiente eadem uasa spermatica, quæ prauam illam qualitatem contrahendo, quicquid in illis colligitur, ut semen euadat, in tetrum & fœdum uirus conuertitur, cui noua accedens materia à priori coinquina-

Dillatationis uasorũ causæ.

Fac. labef.

Fac. impedita.

Copia

2. de sem.

Qualitas manifest.

Qualitas occulta.

tur & nescio quid malignitatis ac putredinis concipit, ad quam acrimonia consequitur, cuius causa solet per transeundo, non solum dolorem sed excotiationem uiis illis inferre. Omitto causas externas, tùm necessariò tùm non necessariò occurrentes, quæ omnes producendo, fouendo & augendo dictas intemperies cõcurrere possunt ad generationem dicti Symptomatis.

Causæ exter.

De Differentiis CAP. LXVII.

AB explicata essentia ad species eius enumerandas descendo, quæ à forma, loco affecto & efficientibus causis capiuntur. Vt ex parte formæ statuendum sit, quod gonorrhoea, ratione qua est fluxio seminis, uel est solius seminis impermixti effusiò, uel permixti & alteri materiæ coniuncti. Hinc oritur Gonorrhoea exquisita, & & notha, & ex hac pro permixtæ materiæ multiplicitate, multæ differentię oriuntur. Ex parte uerò loci affecti, cũ sint uasa seminalia, dicimus gonorrhoeam fieri uasis seminalibus primario affectis, uel secundariò: & si secundariò, adhuc dupliciter prout uel corpus totum afficitur, uel pars determinata, & si pars determinata, esse potest Cerebrum, Epar, uentriculus, renes & huiusmodi: A causa pariter effectrice, tot nascentur differentiæ, quot fuere causæ enumeratæ, ita ut gonorrhoaa alia sit quæ labefactata uasorum facultate oritur, alia in qua impeditur, & quæ fit ob labefactatam facultatem triplex erit, pro ut labefactari potest ab imtemperie, calidiori frigidiori & humidiori, si ortum habeat ab eadem facultate sed impedita multiplex adhuc esse potest, pro multiplicitate impedimenti, pro ut impediri potest à causis externis uel internis. Et si ab internis, alia fit, ratione copię materiæ grauantis, alia ratione malæ qualitatis, quæ potest esse

Differentiæ à forma

Differ. à loco affecto.

Differentia à causa effec.

manifesta

manifesta & occulta. Si manifesta, erit gonorrhoea facta ab acrimonia seminis, à calidiori intemperie producta, uel ab eiusdem tenuitate & aquositate, à frigidiori & humidiori intemperie causata. Si occulta, erit gonorrhoea gallica, quæ à uirulenta materia etiam fit.

De Signis. CAP. LXVIII.

GOnorrhœã simpliciter cognoscemus ex patientis relatione, nobisq; ipsis uidentibus, differentias verò distinguemus ex multis signis, de quibus Gal: passim ēt loquitur, inprimis si gonorrhœa sinceri seminis fuerit, diu illam sustineri non poterit, quin corpus uniuersũ non contabescat, & tandẽ ēt moriatur. At si alteri materiæ permixtum fuerit, cuiusmodi est pituitosa, quæ in tertia coctione in substantiã partiũ transmutari non potuerit, minorẽ noxã patientur, & pręsertim si maior fuerit copia huius materiæ, seminis aũt minima: quamuis.n. isti ēt sensim emaciẽtur, diutius tamen superstites esse possunt, magis.n. debilitatur patiens ex gutta seminis sinceri effluentis, quàm ex integra vncia alterius humoris: quæcunq; autem fuerit ista fluxio, cum semper fiat uasis seminalibus affectis, atq; iis modò primò modò secũdariò, distinguemus, quia si cæteris partibus patiẽs benè habuerit, indicium erit, dicta uasa primariò affici. Si verò alterius ratione lędantur, cũ lædi possint rõne totius & partis, cognoscemus recurrendo ad signa indicantia corporis totius læsionẽ ut ex febre contingit, uel partis determinatę. Distinguemus tandẽ differentias ab effectrice causa, & primò si fiat rõne copiosæ materiæ, ex habitu corporis sanguineo, & plethorico, ex prægressa uictus rõne laudabiliũ ciborũ ex uitæ innocentia, & pſertim si ueneri assueta antea fuerit, quod semẽ si exquisitũ & impermixtũ fuerit, illius consistentia, color & proprius odor significabunt, modus ēt exeundi, quia ci

Signa in generi. *6. de loc. aff. 5. cap. 31. 6. de sanit. tu.* *Signa gen. exquisitæ.* *Signa gen. noth.* *Aristoteles de gener. animal.* *Signa gen. per essentiam.* *Signa gen. per consensum.* *Signa ratione copiæ.*

tra dolorem effluet,& nisi fluxio ista in longius protracta fuerit citra detrimentũ fieri poterit. At si à uiciata eius qualitate fiat, & primò ab occulta exiens materia citrini erit coloris,mali odoris,& uirulentię gallicæ signa aderũt. Si aũt oriatur à mala qualitate manifesta, cũ esse posit acrior & aquosior,si fiat rõne acrimoniæ conqueretur patiens de dolore quodã mordicante,cui addas temperaturam calidiorem,ętatẽ iuuenilẽ,& prægressam uictus rationem calefacientem ,venerisq; abusum . Si potius fiat à materia aquosiori & tenuiori,substantia ipsius declarabit, quia fluidior erit instar aquæ mellis. Modus exeundi erit sine dolore, quibus accedit frigidior temperatura,& prægressa uictus ratio consimilis. Si deniq; fiat ob conuulsionem , fluxio erit cum tensione pudendi.

Signa uiciatę qualitatis.

6. de loc. aff. cap. 4.

De Indicationibus. CAP. LXIX.

Indic. curat.

SI gonorrhoea fit ob apertionem orificiorum uasorum seminalium, dilatatio ista erit adstringenda, roboranda & ad naturalem statum & constitutionem deducenda. Hunc scopum assequemur , remouendo causas talem dilatationem facientes. Quare si fiat ex nimia copia seminis,indicabitur auxilium minuens.Si ob uitiatam eiusdem qualitatem,hæc si occulta fuerit & Gallica, Alexipharmacum auxilium requiret. Si à manifesta qualitate,hæc si calida & aeris fuerit, indicabit auxilium contemperans.Si ab aquositate & nimia tenuitate,cum fiat à concoctrice facultate labefactata,ob frigidiorem intemperiem, indicabitur auxilium calefaciens & roborans:quæcunque autem fuerit,non erit malum spernendum,cum progressu temporis ad tabem & mortem perducat , quod modò citius,modò tardius efficit,pro differentiarum diuersitate.Vnde si gonorrhœa fuerit sinceri seminis , si progressum etiam fecerit,lethalis erit. Si alteri materię permiscea-

De Prognostico.

misceatur, recensq; fuerit, minus periculosa erit. Si uasa seminaria primariò afficiantur, peior altera erit, in qua eadem uasa secundariò læduntur, & inter has maiorem salutis spem ea pollicebitur, quæ fit per consensum partis, quàm totius, cæteris tamen sẽper paribus. Si dñas a cã effectrice desumptas mutuò conferamus, salubrior illa erit, quæ fit à copioso semine, imò hæc temerè supprimenda non erit: quę aũt fit à uitiata qualitate, & primò uirulenta, erit oĩum pessima, quia materia ista, non modò manifestis, sed occultis ẽt qualitatibus peccat. Si aũt fiat ob solam seminis caliditatem uel tenuitatem & aquositatẽ, non erit arduum alterare in contrarium. Illa aũt erit curatu difficilior & mulieri molestior, quæ ab insigni calore & acrimonia producitur, quia ratione huius non solum dolor infestat, sed periculum etiam iminet, ne uiæ per quas illa transit, excoriationem & ulcus patiantur.

De Materijs Auxiliorum. c. LXX.

CVm gonorrhœa sit tàm multiplex, non unica curandi ratio illi satisfaciet: in illa. n. gonorrhœa, quę à copioso semine producitur, cũ hęc non fiat sine copia sanguinis, ideò missio eius conueniet: locus tñ uarius erit, pro uaria illius subsistẽtia, ut si in toto corpore æquè & simpliciter peccauerit, cõis uena aperienda sit. Si autẽ totius plenitudo oriatur à plenitudine partis determinatæ, ut ob suppressa menstrua inferior potius uena secanda erit. Quantitas uerò, tp̃s & modus ex aliàs dictis patent, & eadẽ de cucurbitulis ratio habenda erit. Quo ad materias pharmaceuticas, supposita imprimis totius euacuatione, de localibus cogitandũ erit, quæ uaria sunt pro specierũ Gonorrhœæ uarietate. Quare si ea occurrat, quæ à copioso semine fit, conuenient illa oĩa quę copiosi seminis generationem prohibere possunt, quarum alia id manife-

Sang. missio.
Locus.
Quantitas
Tempus
Modus.
De Pharmacia.
Localia:

Materiæ auxilij prohibentis gen. semi.

manifestis qualitatibus pstant, aliqua occultis. Et quæ manifestis agunt, quædam refrigerant, ut semen lactucæ, portulacę, nymphεæ, cannabis, papaueris albi, agni casti, radix halicacabi: his accedunt semen uiticis ac rutæ, quorũ assiduum usum Gal. etiam cõmendauit: quædam agunt exiccando, ut Cyminum, Calamenthum, mirrha euphorbium, ruta, quæ licèt calida sit, minuit tñ semen, tum exiccando tum coagulando: ideò ab Alexandro & aliis ruta enumeratur inter eas materias, quæ occulta potius q̃ manifesta qualitate agit. Hæc aũt & similia uariis formis propinari pñt. Primò in austero uino infusa, in puluerem redacta, in pillulas, in trochiscos, electuarium & similia: quem admodum si acceperimus, seminum rutæ, agni casti ana drag. ii. lactucæ, thuris, mirrhæ ana drag. i, puluerizentur oĩa, & cum melle despumato q. s. misceantur & fiat electuarium, cuius Dosis singulo manè erit ad drac. mediã & scrup. duos: quibus alterantibus frigidis & humidis illa ẽt gonorrhœa tolletur, quæ à seminis acrimonia fit, euacuantes in primis genitã materiã, deinde calidiorẽ partis uel totius intemperiẽ moderantes cũ aquis stillatitiis cichoraceorum, cum sero caprino, cum aqua B. uirginis & similib. iam dictis, & ubi aderit ẽt renum caliditas, rõne cuius, non solũ materia acrior fiat, sed ad uasa copiosius attrahatur, poterimus regionẽ illã inungere cũ ol. ros. mirthino, nenupharino, quibus si addiderimus rosarũ rub. mirthi, lapidis hæmatidis an. scrup. i. & ceram q. s. lenimentũ parabimus. In eundẽ usũ conferent troch. de rosis, de cãphora, qui parati habentur, si singulo mane scrup. i. exhibuerimus: parare ẽt ex nobismet ipsis hunc in modũ poterimus, accipientes sem: lactucæ, papau: albi, ros. rub. portulacæ, an. scrup. i. Cãphoræ gr. ii. quibus oĩbus puluerisatis, addimus mucilaginis sem. Citoniorũ q. s. & trochisci formãtur pondere scrup. i. Si deinde gonorrhoea fiat ex seminis tenuitate & aquositate, cũ tale semen ab hu

6. de tuẽda.

5. de simplici medi.

Formæ.

Ellectua.

Aquæ.

Lenim.

Troc.

Cura gen. ex tenui. semi.

midiori

midiori uaſorũ intẽperie producatur,rõne cuius retẽtrix pro prio munere fruſtratur, cũ calefacientibus & roborantibus occurrendũ erit,ſiue hoc contingat,quia uaſa dicta primariò affecta ſint,ſiue aliorũ gratia: quare inter illa quæ intus exhi beri poſſunt,pſtabit vti iure galli pparati cũ mentha, abſinthio,betonica,maci,coriandris præparatis,roſis ſiccis,piẽis cu presſi&ſimilibus.In eundem uſum cõueniet conſerua de men tha,de Abſinthio,de betonica, dianthos, quas ſi efficaciores reddere cuppimus,permiſcere poterimus,puluerẽ ſpecierum diarrhodon,aromatici roſati,diatrionpiperon, uel puluerem maſticis,mirrhæ,aut pineorũcupresſi,ita ut pro ſĩgula quaq; vncia dictarũ conſeruarũ Drachma una dictorum puluerũ & ſpecierũ permiſceri posſit; quo tẽpore non erunt præter mittenda, quæ extra admoueri ſolent,quemadmodũ ſi lũbis & renũ regioni applicemus Ol: Maſticinũ,de mirrha,& con ſimilia,quibus ſi addiderimus pul: maſticis, uel pineorũ cupresſi,menthæ,roſarũ,& cætera huiuſmodi cũ cera lenimentũ cõponemus: ex eiſdẽ parari poterunt ſesſiones,ſi in uino auſtero decoctio fiat,uel cũ poſca fomẽta adhibeantur,pro batur quin ẽt fex vini nigri pectini & lũbis admota,cuius ẽt puluis ad ſcrup.i. cũ ouo recenti ſingulo mane exhibitus, huic malo ſuccurrere ſolet: quæ aũt requirat Gonorrhoea gallica,nõ eſt ut hoc loco illa adducamus,qa eſſet agere de cura morbi gallici: his medicamẽtis correſpondeat ẽt victus ratio,ita ut in gonorrhoea ex copia ſeminis,conueniat uictus minuens,qui ẽt alterari cũ illis poterit,q̃ ſemen minuere poſ ſunt,qualia ſunt q̃ ſupra ppoſita fuere,victus flatulentus p̃termittendus erit,quia venerẽ excitare ſolet, cuiuſmodi ſunt cicera rubea,faba,nuclei pinei,eruca,& cætera huiuſmodi.Di mittantur ẽt Diuretica, vt ſemina Dauci, vrticæ & reliqua: ſermones ẽt & lectiones venereæ&ſpectacula ſimilia p̃termit tenda ſunt,decubitus ſit potius ſecundũ latera, ne lumborũ arteriæ incaleſcant.In gonorrhoea aũt à materia calida & acri,cõueniet victus refrigerans & humectans ,ut ptiſana hor dei,al a,q̃ pro necesſitate alterari ẽt poterunt cũ foliis lactu

Ius galli.

Conſerua.

Extra admo uenda inunctio.

Lenim.

Sesſiones.

Fomenta.

Puluis.

Victus ratio.

cæ,nymphea,portulacæ & similibus:& si aliqua fuerit suspicio de vlceratione,parari eadē fercula poterūt cū pedibus vitulorū,cum capite castrati & similibus,

Potus. Potus sit aqua frigida & chalybeata. Si deniq; gonorrhœa fiat à materia tenui & aquosa,conueniet uictus moderatè calefaciens & magis exiccans: ideò caro columborū erit vtilis,& assi potius q̃ elixi parari poterunt, reliqua ēt oīa cibaria,si cū Aromatis alterentur,magis ēt conducent: hæc autem calida ut sint oportet, & leuiter astringentia,huiusmodi sunt macis, nux myristica, mentha, melissa, nuces cupressi & similia.

De procidentia vteri. CAP. LXXI.

Nomen. VTeri ꝓcidentia illud est vitiū,rōne cuius vterus à naturali loco dimouetur,q̄cū intus esse deberet foras ꝓminet,

Forma. cuius forma est ut sit ex genere morbi in mala cōpositione,q̄ in situ consistit qm̄ à naturali sede a motus ē,uterus .n. dū à ꝓprio & interno situ remouetur,secundū omnē loci dif-

Locus. ferentiā ꝑuerti potest,sursū inq̄,deorsū & ad latera. Sursū quidē& ad latera rarò,deorsū uerò sæpius:ideò de hoc affectu in ꝑsentia sermo habetur.De materia aūt seu loco affecto nihil aliud dicendū occurrit,nisi esse vterū ipsum,ad aliarū partiū corporis differentiā, qñ illis quoq; accidit à pro-

Causæ. 3. artis medic. prio loco dimoueri.Causæ aūt ꝓducētes hunc vteri prolapsū primo internæ capiuntur à facultate retentrice vteri tùm labefactata tùm impedita. Si labefactata fuerit,fit ob intēperiē frigidiorē & humidiorē: potissimū aūt ab humidiori, rōne cuius ligamenta vteri laxari usq; adeò possunt, ut vterus ꝓpria sede relicta foràs ꝓcidat: pro maiori aūt & minori relaxatione,magis ēt & minus facultas illa læditur,ut illius fūctio mòdò auferatur,modò minuatur.Aufertur in illa ꝓcidentia in qua vterus à suis apendicibus longissimè abest,ut in quibusdā ad dimidiū coxarū & ad genua usq; descendat: imminuitur verò,vbi à ꝓpria sede parum distauerit: hinc eorū sē-

Improbatio aliorum. tentia reiicienda,qui putant,vterū in hoc affectu à ꝓp[illegible] li-

gamentis oīnò exolutum esse: tunc.n.frustra esset curationē huius affectus aggredi,quia imposſibile oīnò esset,soluta ligamenta denuò consolidare,& in pristinū locū vterū restituere Vbi verò ex ligamentorū relaxatione hoc contingit,ētſi ardua & difficilis curatio ſit,non tñ desperata & imposſibilis erit,frigidiorē.n.intemperiē & humidiorē remouere cū calefacientibus & exiccantibus non est imposſibile.Cæterū intēperies iſta esse pōt cū materia & ſine materia. Et ſi cū materia,modò corpulenta modò flatulenta.Si corpulenta, erit pituitoſa & aquoſa,copia & qualitatibus peccans,conſequenter frigidior & humidior,tenuis ēt & lubrica conſequenter fluxibilis,ut partes,qnas contangit,molliores & laxiores reddat,ꝓpriumq; illarū robur auferat: quare occupans totam ſubſtantiā uteri,intus & extra & eiuſdem ligamenta,mirum eſſe non debet, ſi omnibus laxioribus redditis,vterus ſuo ēt pondere adiuuante deorsū feratur.Si materia flatulenta fuerit, eandē matricē ad inferiora propellerę poterit,quæ materia,modò in dictis partibus primò generatur,modò aliundè tranſmittitur, atq; tunc à toto vel à parte. Si eadē facultas impedita fuerit, & primò ab internis cauſis fieri hoc poteſt ob frequentiā partus,rōne cuius eadē vteri ligamenta,quæ in hac functione multū laborant,laxari pariter poſſunt,orta reſolutione in mēbranis & muſculis vterū ſuſtinentibus.Ex hoc eodē partu ſi ante debitum tp̄s fiat , poſſunt uincula ēt diſrumpi,ꝙ ex vehementi naturę conatu contingit,& tunc fœtus ante debitum tp̄s deſcendit. Si aūt ab externis cauſis idē vterus prolabatur,erunt illæ oēs, rōne quarum vterus & vteri ligamenta oīa debilitari,laxati & diſrumpi poſſunt,ut merito laxationis & imbecillitatis concurrat uictus humidior, potus frigidæ,ſeſſio ſuper lapidem frigidum,natatio in frigida,otium uehementioraq; animi accidentia,ut aduentus inimici,inſperata filij mors & ſimilia, à quibus mulieres ualdè agitatæ, lypothymiam ſyncopin totiuſq; corporis exolutionem pati ſolent,ut mirum non ſit ſi vterus ēt à propria ſede dimoueatur. Cauſæ uerò diſrūpentes plures & ipſe ſunt,

Intemperies 2. ſine materia & cum mā.

Materia 2.

Mā flatul.

Locus generōnis materiæ.

Cauſæ impedictis fac.

Cauſæ interne.

Cauſæ externæ.

Cauſæ diſrupentes.

inter quas enumeratur inartificiosa extractio fœtus,uel uiolenta secundinæ separatio, ut in Abortu contingit, eleuatio magni ponderis,clamores insignes,nimia detentio spiritus & conatus,casus ab alto & reliqua eius generis, quorum causa si ligamenta disrumpantur & pelliculæ uterum continentes & sustinentes uicinisq; partibus connectentes,necessariò inferius procidat. Erit igitur procidentia,uteri à propria sede dimotio ad inferiora descendens, à labefactata retentrice, ob intemperiem frigidam & humidam cum materia flatulē ta & corpulenta,copia & qualitate prima & secunda peccante in utero genita,uel aliundè in ipsum transmissa à toto uel à parte,quę uterum,ligamenta & pelliculas sustinentes laxando & emolliendo, deorsum procidere facit,quod ipsum pariter contingere solet, eadem facultate impedita, siue ab internis siue externis causis impedita fuerit.

Epilogus locius essentiæ.

De Differentiis. CAP. LXXII.

EX singulis partibus & causarum generibus continētibus essentiam propositi affectus,illius ēt species colligi possunt: ex parte tñ formæ illa tantū oriuntur,quę secundū magis & minus distinguuntur nam uteri procidentia, rōne quaest à ppria sede dimotio,ad inferioraq; prolapsus, pro maiori & minori illius descensu drīæ ēt,eiusmodi nascentur. Ex parte aūt loci affecti dicimus uteri procidentiam fieri,uel primariò affecto utero uel secundariò:& si secundariò,ratione totius uel partis: postremò ex parte causarum efficientiū tot spēs oriri poterunt, quot fuere causæ enumeratæ.

Differentiæ formales.

Differentiæ mäles.

Differentiæ effectrices.

De Signis. Cap. LXXIII.

TVnc affectum absolutè & genericè acceptum cognoscemus ex relatione patientis,& ex nobis ipsis uidentibus

Signa in genere.

tibus:dum.n.uterus deorſum à propria ſede dimouetur, eſt quid ſimile cucurbitæ,qui ſi ad genua uſq; peruenerit, magnum eſſe uteri prolapſum ſignificabitur,ſecus uerò minorem. An uerò in utroq; prolapſu, uterus primariò uel ſecundariò afficiatur,diſtinguemus, quia ſi primariò fuerit affectus,aderunt ſigna ſecundum illas partes quibus uterus alligatur dorſo,& aliis circumiacentibus membris, indicantia labefactatam earum facultatem,hoc eſt,frigidiorem & humidiorem intẽperiem,& prẹterea in toto corpore & aliis partibus mulier benè habebit:Si autem contra euenerit, ut ratione totius potius uel alterius partis determinatæ mulier conqueratur, indicium erit uterum alterius cauſa eſſe affectum. Quocunq; autem modo affectus fuerit,cum ab externis & internis cauſis id fieri poſſit,diſtinguemus,quia ſi prẹceſſerint externæ illæ cauſæ antea enumeratẹ,oẽs inquam, plures aut aliquæ,argumentum erit,hunc affectum occaſionem habuiſſe ab externis cauſis,quarũ ſi nulla pceſſerit,ſtatuendum erit,cãs intus deliteſcere, quæ ſi cõſiſtant in facultate retentrice labefactata,ob frigidam & humidã intemperiẽ,uterus citra oẽm doloris ſenſum à proprio loco amotus erit.Signaq; talẽ intemperiem indicantia,aderunt, q̃ intẽperies,ſi cum materia fuerit coniuncta, ſigna non deerunt ſignificantia materiẹ pituitoſæ copiam.Si eadem facultas impedita potius fuerit pceſſit frequentia partus, uel nimius in pariendo naturẹ conatus,&tunc uterus non abſq; dolore pcidet.

Signa differ. formalium. *Signa materialium.* *Signa ab externis cauſis.* *Signa cauſarum internarum.* *Signa materiæ.* *Signa fac. impeditæ.*

De Indicationibus. Cap. LXXIV.

CVm uteri procidentia morbus ſit in ſitu,primò & añ oĩa in proprium locum reponẽdus erit:quod aũt hãc repoſitionem prohibere põt,eſt inteſtinorũ & ueſicæ repletio,ideò aluus imprimis lenienda clyſteri & lotium pariter emittendũ erit,mox in propriã ſedem uterus intromittẽdus erit,qui cum inter inteſtinum rectum & ueſicã interiaceat, ideò niſi prius hẹc uaſa inaniantur à copia ſuarũ ſuperfluitatum

Indic. Prohib.

tatum in ꝓprium locũ repositio impedietur. Cæterũ cum vterus procidat tùm rõne intẽperiei, tùm solutæ unitatis, merità intẽperiei cum frigida & humida sit, indicabit auxiliũ calefaciens & siccans, cui si mã accesserit hæc si flatulenta fuerit, auxilium discutiens significabit, si corpulenta extiterit cũ & copia & qualitate peccare possit, ideò meritò copiæ indicabitur auxilium euacuans, sicut ex parte crassitiei & lẽtoris, auxiliũ attenuans & detergens. Si aũt locũ habuerit soluta unitas, indicabitur auxiliũ uniens partes disruptas: & dũ ab hac soluta unitate ꝓducitur, affectus iste incurabilis euadit. Si aũt ab intemperie potius prodierit, hæc si nuda fuerit, facilius curabitur, quàm si cum materia coniuncta sit, quæ cum corpulenta & flatulenta esse possit, maiori difficultate tolletur corpulenta quàm flatulenta, quæ rursus cum in utero & partibus illi annexis generari possit, uel alibi, difficilius curabitur: dũ uterus primò afficitur, q̃ secundario, cæteris tñ semꝑ paribus: & dum secundariò afficitur, maiori adhuc negocio malum tolletur, si fiat rõne totius q̃ partis. Tandẽ dum uterus procidit uel recẽs uel antiquius erit affectus. Si recens facilius in proprium locum restitui poterit, q̃ si antiquus. In antiquo. n. ĩminet, ne locis ꝑfrigeratis, conuulsio contingat, et ꝑsertim in initio, et priusq̃ loci quãdam callositatem contraxerint, quo tꝑe nec dolor infestat: at si uterus intumuerit, difficilior cura succedet, quemadmodum si computruerit, impossibilis erit.

De Prognostico.

De auxiliorum materiјs. cap. LXXV.

Repositio uteri in propriũ locũ.

Remotio impedientiũ.

SVpposita totius corporis prouidentia, ad topica descendendum erit. Primum aũt oĩum, quod in hoc affectu faciendũ occurrit, est uteri repositio in proprium locũ, q̃ operatio tunc melius et facilius fiet, si mulier supina figuretur, coxis sursum elatis, & utrisq; disiunctis & disparatis, ꝑ hunc . n. situm, uterus facilius in proprium locum restituitur: ante oĩa tñ, quæ talem operationem impedire possunt, remouenda

Repositio

da erunt,ut si intestina & uesica propriis superfluitatibus re ferta fuerint,erunt inanienda,& si uterus in tumorem subla tus fuerit,oīs tumor erit auferendus,quibus peractis oblini ri debet,deinde in propriū locū peruncta manu reponi, nec satis est uterū in propriā sedē collocasse,sed oportet ēt eundē in illa retinere,ne foràs iterū excidat. Ideò ad id consequendū p̄stabit pilam aliquā formare, qua os uuluæ obturetur, ne foràs iterū labatur. Parari aūt poterit ex lana,posca uel uino austero,prius imbuta,deinde expressa: in quibus si astringētia ēt calida macerata prius fuerint,ut matricaria,mētha, nuces cupressi & similia,addendo sēper odorata & aromatica,adhuc efficaciora euadent,deinde fasciis ex arte pars illa deliganda erit,quibus peractis,& muliere reclinata eū situm seruare debet,ut non solū extensis cruribus decumbat,sed ea ēt rōne,ut alterum crus incūbat reliquo,ad ꝙ genus auxilij spectabunt etiā Cucurbitulæ non scarificatæ, si umbilico & vtrisq; hypochondriis cū magna flāma fuerint applicitæ: hæ .n. sursum trahendo uim suspendendi uterū habebunt,& eundē in ꝓprio domicilio retinendi. Ex parte uerò eorum localiū quæ ad pharmaciā magis pertinent,illa occurrunt, quæ non solū extra admouentur,sed intus ēt capiuntur. Et hæc uim habere debent laxiores partes roborandi,frigidamq; & humidā intemperiem tollendi,qualia sunt,conserua ex matricaria,artemisia,betonica, mentha, & aliis supra propositis, ex quibus multæ medicamentorum formæ parari possunt, decocta,succi,pulueres,Electuaria,rotulæ,trochisci & reliqua de quibus abundè dictum fuit in sermone de profluuio mēstruorū,quibus oībus illa ēt correspondere debent quæ extra applicantur,siue olea fuerint,lenimenta, emplastra,cerata, suffumigia, fomenta, sessiones & reliqua id generis, ut inunctio fieri debeat cum oleo masticino,de mentha,de lentisco & similibus,quibus pecten inungi debet,& inter anū & os pudendi,quibus oleis si addamus puluerē masticis,mirhæ mirthi,menthæ absint nucū cupressi,rosarū rubearum, boli armeni,& cætera eiusmodi& cerā q.s.lenimenta parabimus, quemad-

Retentio.

Pila

Deligatio

Decubitus

Cucurb.

De pharmacia.

Conserua.

Formæ.

Inunctio.

Lenimētum:

quẽadmodum ex matricaria, arthemisia, nucibus cupressi, rosis & mirtho in uino astringenti decoctis & optimè contusis & pistatis & cum farina lupinorũ ꝑmixtis cataplasma cõponamus; ex quibus materiis ceratum ẽt in eundẽ usum formari poterit, accipiendo masticis, olibani, thuris, ana drac. s. styracis scrup. i. therebinthi unc. i. s. resinæ parum misce pro cerato. Eadem loca foueri ẽt poterunt cum decocto supra proposito, in quo spongia imbuta & expressa, actu calida dictis locis sæpius admoueri debet. In eadem decoctiõe sessiones ẽt parari poterunt, suffumigia pariter non erunt omittenda, q̃ duorum generum ut sint oportet, boni. s. & malis odoris, ut priora partibus supernis, naribus inquã admoueã tur: qm̃ rõne boni odoris matrix sursum trahitur: quæ aũt mali odoris fuerint, subiectis partibus & matrici applicabũ tur, quem odorem uterus quasi fugiens intus & sursum cõ trahetur. Materiæ aũt odorati suffumigii erunt gal. mosch. styrax, lignum aloes, costus, cinamomum, muscus & similia: mali autẽ odoris parari poterunt ex castoreo, galbano, sagapeno, accenso sulphure, alliorum & cæparum cortice, quæ & similia trita & aceto inspersa suꝑ ignitos carbones poni poterunt; id tñ in praxi obseruãdum, ut dum fiunt suffumigia, secundum infernas partes, ea ratione fiant, ut talis uapor ad supernas non exhalet, ideò optimè contegi debet, ut nulla fiat euaporatio, quia ex tali uapore uterus magis procideret, & præterea capitis grauitas induceretur.

Emplastrũ. Ceratum. Fomenta. Sessiones. Suffumig. 2. sunt. Suffumig. pro naribus. Suffumigiũ pro utero. Monitum.

FINIS.

Cum Licentia Superiorum.

RERVM NOTABILIVM QVE IN HOC LIBRO CONTINETVR.

INDEX.

Errata sic corrigito.

Substantia, legas substantiæ, cap. 2. pag. 2. siat. lege fiat. cap. 3. p. 1. distanerit, lege distauerit, cap. 3. p. 6. accedit etiam ratio & cet. uerba sunt duplicata pag. 13. habitus, l. halitus. p. 16. cochis. l. cõchis p. 21. oris. l. ora p. 27. prohibent lege per libeant p. 28. uestris lege uentris p. 30. rara faciei legas raras faciendi. breuiori, adde tempore. p. 39. precipitatione, lege precipitatio p. 40. onc. 15. lege unc. 2. gladiori legas gladioli. p. 50. manerent legas numeret, p. 50. ascendendum legas ascendere p. 51. monetur. leges monemur. p. 51. ut lege uti. p. 51. atias lege alias. p. 53. autem. lege aut. p. 55. soptum lege septum. p. 57. semene. lege semen. p. 60, modo legas malo p. 61. cõstitutus lege constitutos. p. 61. euidentia. lege accidentia. p. 64. quaspam lege quasdam p. 64. aspectum lege aspectu. p. 66. natibus. lege naribus. p. 67. malipritatem lege malignitate. p 69. proteritus lege perteritus. p. 71. exeant. lege exeat p. 73. impetum lege impetu. p. 78. ulcius lege ulcus. p. 78. est longinquus lege, & longinquus. p. 80. puteat. lege pateat, p. 50. communia lege communes. p. 82. parandam lege parandum p. 82. uiuo. lege uinum. p. 83. rarefactus lege rarefactas p. 85 sorum lege serum. p. 85. emittendum lege premittendum p. 103.

Patauii Apud Paulum Meietum 1585.